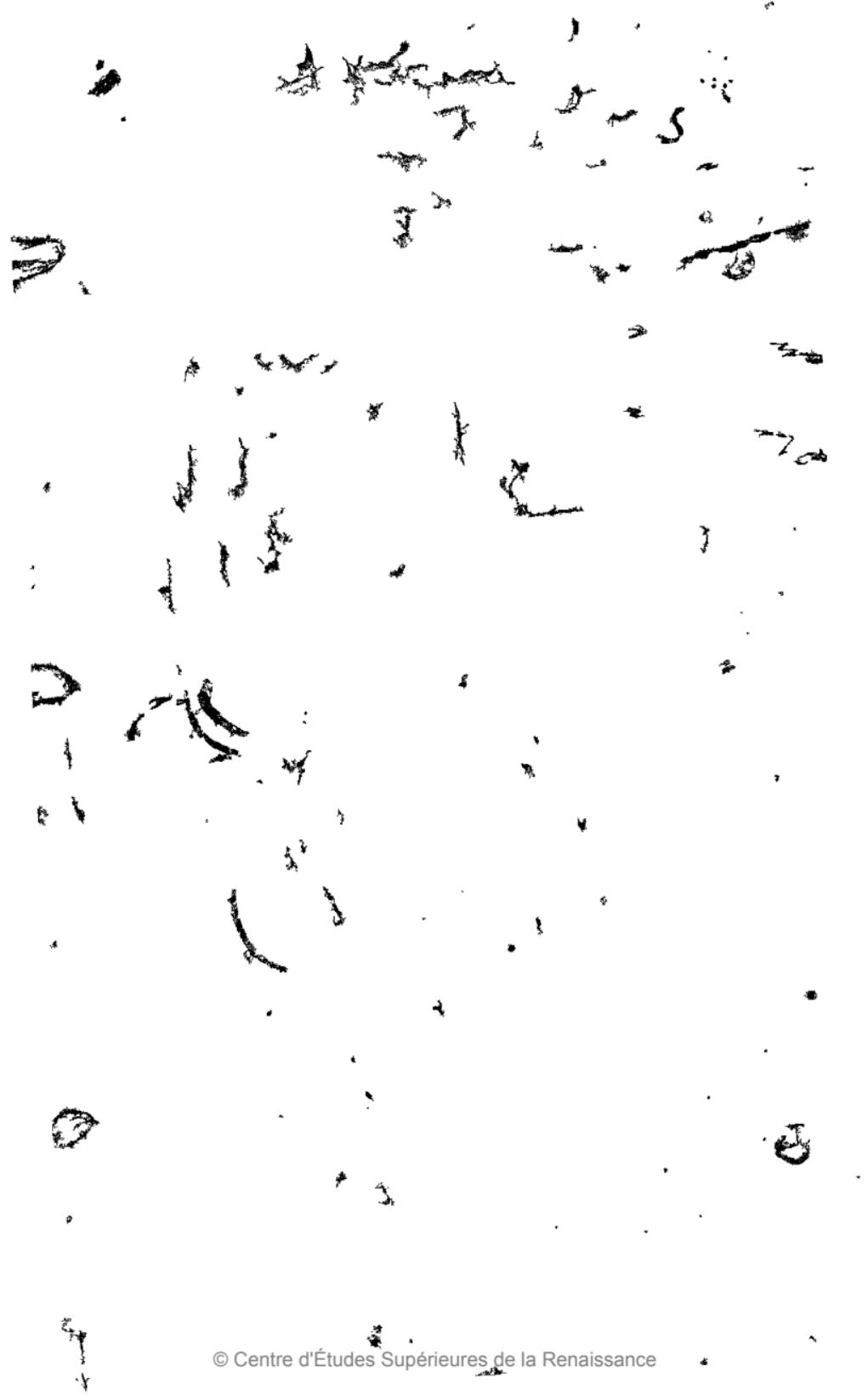

Les Bibliothèques Virtuelles Humanistes

Extrait de la convention établie avec les établissements partenaires :

- ces établissements autorisent la numérisation des ouvrages dont ils sont dépositaires (fonds d'Etat ou autres) sous réserve du respect des conditions de conservation et de manipulation des documents anciens ou fragiles. Ils en conservent la propriété et le copyright, et les images résultant de la numérisation seront dûment référencées.
- le travail effectué par les laboratoires étant considéré comme une « œuvre » (numérisation, traitement des images, description des ouvrages, constitution de la base de données, gestion technique et administrative du serveur), il relève aussi du droit de la propriété intellectuelle et toute utilisation ou reproduction est soumise à autorisation.
- toute utilisation commerciale restera soumise à autorisation particulière demandée par l'éditeur aux établissements détenteurs des droits (que ce soit pour un ouvrage édité sur papier ou une autre base de données).
- les bases de données sont déposées auprès des services juridiques compétents.

Copyright - © Bibliothèques Virtuelles Humanistes

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

Aet. subtil 15 f
Brevis, cæterum utilis
ET IN FORENSI IUDICIO
frequens tractatus de decimis, tam feu-
dalibus, quam aliis, noualibuscq; & qui-
bus debeatur, atque quomodo peti, solvi
ac iudicari sup his oporteat, & an tolli
possint, & pœnas contra non sol-
uentes, continens.

Al. 1 a
G. 1. v. 6
A D. Petro Rebocco de Montepessulano
iurium doctore ac comite, in decreto-
rum auditorio Parisiæ. publicè
prælectus, an. 1546.

*Adiectus est tractatus non minus frequens de
alienatione rerum ecclesiasticarum, &
tractatus de congrua portione.*

Cum priuilegio.

P A R I S I S.

*Venundantur Galeoto à prato bibliopolæ
yniuerstatis addicto.*

1549.

— i —

1 f

L est permis par le Roy nostre souverain seigneur à maistre Pierre Rebuffi docteur & regé ordinaire en la faculté de decret en l'vniversité de Paris, faire imprimer ce présent liure , & tous autres qu'il luy plaira : & est defendu par ledict seigneur à tous libraires & imprimeurs de ce royaume de Frâce, terres & seigneuries à luy subiectes n'imprimer ou faire imprimer aucun liures, oeuvres, ou compositions, sans exprés commandement & vouloir dudit Rebuffi , & qu'il n'ait été par luy baillé à celuy qui vouldra faire imprimer ledict liure. Parquoy ledict Rebuffi l'auroit baillé à Galliot du pré marchât libraire iuré de l'vniversité de Paris : auquel est permis le faire imprimer, & nō à autre: & ce sur peine de confiscation de leurs biés, & des liures qu'ilz auroyent fait imprimer au contraire, ainsi que plusaplain est cötenu audié priuilege donné par ledict seigneur audié Rebuffi à Paris, le 11. iour de Mars, mil cinq cens trente, & signé, Par le conseil. Guernadon.
Et a été ledict priuilege confirmé par le roy nostre sire Henry, l'an mil cinq cens quarâte sept, le cinquième iour d'Aoust. Signé, Par le conseil. Bolliaud.

~~Aet Sibylle~~ t f
REVERENDO IN CHRI-
STOPATRI ET DOMINO, ROBERTO
Cenali Arboriceñ.præsuli meritissimo,
Petrus Rebuffus, S.

Vm superioribus annis, præsul amplissime, eā
partē iuris canonici, quæ de decimis est, pu-
blicè interpretaremur, rogārunt permulti, ut
quæ nūa uoce à nobis tradita audissent, ea
scripta legenda daremus: futurum dicebant,
ut res esset grata, nō solum sibi, sed et cæte-
ris iuris studiosis, et multomagis pragmaticis, et qui in fo-
ro uersantur. quod hoc genus materia apud uulgs sit usita-
tissimum, frequētissimumque in iudicij ecclesiasticæ denique
rei totius emolumentum, et ferè quicquid est uel supplecti-
lis, uel diuitiarum, ut merito dici posbit sacerdotiorum ovis,
et opera et pretium me facturum addebant, si ius decima-
rum non solum uulgo, sed apud ipso quoque iuris interpretes
adeò controuersum, et passim in toto iure diffusum, in unum
quasi locum cogerem in reatum ordinem, et uelut methodum
quādam distinguerem. Quod cùm apud me altius repeterem
digna me hercules uisa est, in qua elaborarē. nam et si per-
multi sint, qui in cæteras nō adeò utiles iuris partes ediderint
traetatus, et uelut cētones, qui plurimum studiosi laborem le-
uare possint: nullum tamen legimus, qui in hanc partem id
aut fecerit, aut tentarit, quod prætermisum haec tenus à pleris-
que laboris magnitudine magis putandum est. Nam cùm uo-
litandum sit per omne genus interpretum, non alia uilla cau-
sa credendum est ab hoc instituto aut præteritos, aut reuo-
catos uiros, alioqui summos et iurisperitissimos, qui hoc ele-
gantissimè et copiosissimè potuissent: deinde, quia forsan ui-

A ii

debant consuetudine regionum et observatione uulgari multa aut immutata, aut scripto iuri derogata, aut usurpata: ob quam causam graues et indies maiores oriuntur in foro controuersie. Illorum ergo precibus, aliorumque amicorum hortatu adducti, nostras illas praelectiones recognouimus, purgauimus, et pro uirili lustrauimus, ut nihil decesset ad rei huius et materiae tum cognitionem, tum quæstionum quotidiana- rum decisionem. Postremò cum cogitarem, cui potissimum dicarem (ut mos scriptorum est) tu sanè antistes præstantissime nobis uisus es dignus, non dicam hoc nostro labore, uel industria, quam scio longè inferiorem uel dignitate, uel ingenio tuo, sed multomagis genere materiae. Etenim cum ius non accedit à iure diuino originem habeat, formula uero eius et ratio quædam episcopis certisque personis pro regionū modo di- stributa sit à iure pōtificio, atque præscripti limites: cui præser- tim præfuli offeram, qui te exactius, aut accuratius, et illius et huius iuris præcepta teneat, qui acutiore iudicio huiusmo- di scriptorum censuram facere, aut ea probare possit? quan- doquidem propter singularem iuris diuini humanique peritiā, sermonis elegantiam, Hæbrearum Græcarumque et Latini- narum literarum eximiam eruditio- nem, probitatem, ægre- giamque animi uirtutem, præcipius habitus es: quem ad Tri- dentinam synodum rex Francorum Christianissimus, uniuer- saque ecclesia Gallica delegerit, ut accerrimū Christianæ pie- tatis et religionis defensorem, ut propugnato- rem, ut denique eximium uitæ exemplar, et sanè audeam dicere, non ego so- lùm, sed et tam uul- gus quam lauti- simi quique, te præsumum Galliarū decus et ornamenti (etenim sua uirtuti laus tribuē- da) De quo si solus ego nossem, multa dicerē, quæ mihi cognita familiaritate tua, et consuetudine, qua pro tua humanitate sum usus, sed oratio prolixior quam res notior fieret, cum præ-

seritum ex quotidianis munerib^o, quæ pro re Christiana, eccl^{esiæque} Galliæ æquiori statu subis, quæ de te feruntur indies il-
lustriora fiant. Deinde, quia uere or ne tibi apud improbos cō-
flare inuidiam uidear. Hunc igitur nostrum libellum, de deci-
mis, qui de rebus ad ecclesiasticam rem pertinentibus est, cuius
tu curam præcipuam habes, offero: quem non dubito tibi gra-
tum fore, ut tua est semper humanitas, & erga me beneuo-
lentia, quam mihi s^epe significasti. Vale, & nos ama.

M. MESNARTII PARISIEN. AD PRÆ-
ceptorem, hendecasyllabum eiusdem nomen
capitalibus versuum elementis præ se
ferens.

Proh dolor, quid tu hanc operum coronam,
Et sacro sancti colophona partus,
Tam diu nobis dare distulisti
Reddere musis?
Ecquid accensæ studijs iuuentæ,
Rebus & nostris publicè inuidebas?
Esne tam humani generis perosor
Barbarus? Absit.
Verum id imprimis (puto) pertimebas
Fortè ne præcox nimium subiret.
Irrustra id: en ex te nihil indiscretum
Exiit unquam,

A iii

INDEX EORVM QVAE CONTINENTVR
in tractatu de decimis, & in compendio alienatio. rerum
ecclesiæ, ac in tractatu congrua portionis.

A

Braā decimas
soluit, quæsti.
prima.numero
3. de decimis.
folio primo.

Abbates deci-
mas concede-

re non possunt, nec alii inferiores
episcopo.q.v.uu.33.ibidē fol.xxii.

Abbates & inferiores de con-
grua portione non cognoscunt.
nu.57.de cōgrua port. fo.cxxxiii.

Absentes an sint vocādi, & quā-
do. in compend.alienा. nume.77.
fol.ciiii.

Acquirere religiosi prædia pro-
hibentur.q.xiiii.num.50.& seq.de
deci.fol.lxxxv.

Aetione qua agéduim sit ad por-
tionem congruam.nu.52.de con-
grua portio.cxxxiii.

Admirallus decimam recipit.q.
tertia.nu.24.de deci.fo.xiiii.

Aduocati decimā debent. q.viii.
nu.10.eod.fol.xxxiii.

Affligātur hodie cur homines.
q.ii nu.1.de deci. fol.vii.

Alere curatum & vicarium po-
pulus tenetur. nume.11.de cōgrua
portio.fol.cxxiiii.

Alienatio quot modis capiatur.

nu.6.& seq.in compend.fo.xciij.

Alienatio nomen est generale.
nu.1.eod.fo.xcii.

Alienatio sine solennitate ad v-
tilitatem ecclesiæ, valet.num.34.
ibidem.fol.xcix.

Alienatio re i ecclesiæ sine folē-
nitate est ipso iure nulla. nu.102.
in compend.fol.cxv.

Alienatæ res ab ecclesia repetū
tur sine pretio.nu.115.eo.fo.cxvii.

Alienantes res ecclesiæ sunt sa-
cilegi & excommunicati.nu.107.
eod.fol.cxvi.

Aliamenta vicarius recipiens nō
tenetur patrono operari.num.99.
de congrua por.fol.cxljiii.

Aliquomodo dictio, quid.q.x.nu
me.29.de deci.fol.xliii.

Anniaduersio diuini iudicij quo-
modo intelligatur.q.ylt.nu.29.eo.
folio lxxxix.

Animaliū decimæ cui parochiæ
debeantur. q.vi.nu.25. & seq.eod.
fol.xxvii.& q.viii.num.11.eodein.
fol.xxxii.

Animalium captorum quomo-
do soluatur decima. q.viii.nu.15.
eod.fol.xxiij.

Anniuersariis decima addicta
erat.q.iii.nu.10.eo.fol.xi.

Ante conciliū Lateranense ha-

Index.

beat laicus decimas, vel post, nil interest.q.xiii.nu.79.eo.fol.lxviii.

Appellare non potest debitor cōdemnatus ad decimas.q.vlt.nu.21.eod.fol.lxxxviii.

Appellari an possit à sententia congruae portionis.nu.79.de congrua portio.cxxxix.

Apud quæ decima soluenda est. q.viii.nu.25.de deci.fol.xxxiiii.

Arborum ex fructibus decima debetur.q.viii.nu.5.eo.fol.xxxi.& q.xiii.nu.19.eod.fol.lxxviii.

Argentariae & metallariae decima solui debet.q.viii.nu.24.eodē. fol.xxxiiii.

Armigeros clerci recipere non tenentur. nu.73. de congrua portio.fol.cxxxviii.

Artificii decima soluitur.q.viii. nu.19.de deci.fol.xxxiiii.

Athenienses primitias crinium diis offerebant. q.i. nu.19.eodem. fol.iiii.

Authoritas episcopi sine causæ cognitione præstatur in reruin alienatione.nume.2,in compendio. Sed cuius episcopi requiratur.nu.seq.fol.xcvii.

Aucupiorum decima debetur. q.viii.nu.17.de deci.fol.xxxiiii.

Audebit verbum, & de audacia quid significant. nu. 69. in verbō, audeat.in compend.fol.cviii.

Audire testes super alienatione an episcopus debeat.nu. 14.eodē. fol.xciuii.

Augmentum portionis quando peti possit.nume.100.de congrua portio.fol.cxlivii.

B

Baptisinalis ecclesia quæ dicatur.q.vi.nu.8.de deci.fol.xxiii.

Benedictio dei in quo consistat. q.vlti.nu.4.eod.fol.lxxvi.

Beneficiis priuati sunt qui bona ecclesiæ sine causa alienarunt. nu.116.in bulla.in compēd.& nu.111.eo.fol.cxvi.

Beneficiorū fructus in quatuor partes diuidi debent.q.vi.nu.7.de deci.fo.xxiii.

Beneficium non perdit quis propter ingratitudinem.num.106.de congrua portio.fol.cxlv.

Benemeritis res ecclesiæ an donari possint.nu.62. in verb.donare.in compend.fol.cvi.

Bona ecclesiæ in tres partes diuidi debet.q.ii.nu.5.de dec.fo.viii

Bona quæ reges & principes ecclesiis dederunt, an recipere possint.q.xiii.nu.49.eod.fol.xlvii.

Bona ecclesiæ an consanguineis locari possint.nu.65. in verb.alienare.in compend.fol.cvii.

Bona habere possunt clerci ultra decimas.q.xiii. nu. 11. de deci. fol.lv.

Brachium seculare contra detinentes decimas imploratur. q.vl. nu.18.ibidem.fol.lxxviii.

Bulla papæ contra alienates res ecclesiæ.nu.116.in cōpen.fo.cxvii.

A iiiii

Index.

C

Canonici decimas soluere tenetur.q.v.nu.5.de deci.fol.xvi.& nu.13.ibidem.fo.xvii.

Capellania intra parochiā fundata ecclesiæ illi subiecta est . q. sexta.nume.16.eodem.fo.xxv.

Cap.cum apostolica.clucidatio. q. xiii. numero 72. eodem. folio lxvi.

Capitulum an vacante sede cognoscere de cōgrua portione pos sit.numero 57.de congrua portio. folio cxxxiii.

Capitulum quando non est, super ior supplet.nume.79. in compend.fol.cxi.

Caprarum decima debetur, etiā si essent pro luminari ecclesiæ. q. viii.nume.13.de deci.fo.xxxii.

Carolus Martellus nobilib⁹ decimas concessit.q.x.num.7. eod. fo.xxxix.

Chartuciēses & Cælestini prohibentur possessiones emere. q. xiii.nume.50. & sequen. eodem, folio lxxxv.

Casus in quibus res ecclesiæ alienantur sine solennitate. nu. 24. & sequen.in compen.fo.xcvii.

Causæ quare inuenta sit decima,q.ii.& per totam quest.de deci.fo.vii.

Causæ cognitio requiritur in compositione decimalium.q.xii. nume. 19. & sequen. eodem, folio lvii.

Causæ ex quibus res ecclesiæ alienantur. nume.9. in compend. folio xciii.

Cistertienses & Hierosolymitani in decimis habet priuilegium. q.v.num. 29. & 31. de decimis.folio xxi.

Clausula in vnionibus scribisolita. nume. 103. de cōgrua portio. folio cxlv.

Clausula non obstante oppositiōne , appellatione , vel excusatōne.nume.48.in compendio.folio cii.

Clausula sine exceptione , quid operetur.nume.46.in tex.ibidem.

Clerici ad quas decimas tenentur. q. v. nume. 5. de decimis. folio xvi.

Clericum & sacerdotem quisque celebrans habere debet.num. 67. & sequen. de congrua portio. folio cxxxvi.

Clericis decimalē solvi , & non aliis pauperibus debent.q.xiii.nu. 7.de deci.fo.liiii

Clericis quibus debentur decimalē.q.vii. numero 3. eodem,folio xviii.

Coloni antiqui an nouis præsentantur.nu.62.in verbo, donare.in compend.fo.cvi.

Commodè viuere,& sine penitūria différunt. nume. 78. de congr. portio.fo.cxxxix.

Commutatio rei decimalis an fieri possit. q.xi.numero 2.de de-

Index.

cimis.folio xl ix.

Compensare quis de suo debet.
quæst. x. numero 53. eodem. folio xl ix.

Compensatio in decimis nō fit.
q.vlti.nu.19.eo.fo.lxxviii.

Compositione an & quādo de-
cima tolli possit.q. xiii.num. 14.
& sequen.eo.fo.lvi.

Compositio fieri non potest, vt
laici decimas recipient.q.eadem,
nume.28.vel vt non soluant.num.
seq.eod.fo.lviii.

Compositio quid sit.ea.q.num. 14.
eo.fo.lvi.

Compositio super decimis in-
ter clericos valet, secus inter lai-
cos.ead.q.num. 16.& sequen.fo-
lio lvi.

Compromissum super decimis
quando fieri possit. q.x. numer.9.
eo.fo.xl.

Computari quæ debeat in cō-
grua portione. nume. 85. de con-
grua portio.fo.cxli.

Conditione ex lege pro deci-
mis agi potest. quæstione ix. nu-
mero 13. & sequenti. de decimis.
fol.xxxvii.

Confessio solius prælati dicen-
tis conuersum in ecclesiæ vul-
tatem, an sufficiat. nume. 41. in
compendio.fo.ci. & num.75.ibi-
dem.fo.cx.

Confessoria super decimis an
agi possit. q. ix.num. 11.de deci-
folio xxxvii.

Confessores quid super deci-
mis agere debeant.q.xiii.nu. 109.
eo.fo.lxxiii.

Confirmatio in forma commu-
ni quid operetur, & an loco titu-
li habeatur. eadem quæstio. nu-
mero. 90. & sequen. eodem, fo-
lio lxx.

Confirmatio tituli inualidi quā
do præbeat titulum.eadem q.nu-
mero 88. & quando incipiat præ-
scriptio, nume. sequen., eodem.
folio lxix.

Confraternitatum res an pos-
fint vendi, & sine solennitate.nu-
me. 56. in verbo, ecclesiæ suæ.in
compend.fo.cv.

Congruens munus. nume. 4. de
congrua portio.fo.cxxiii.

Congrua interpretatio.num. 5.
cod.fo.cxxiii.

Cōgrua portio.num. 6.eodem,
.fol.cxxiii.

Cogrua portio quid sit. num. 17.
eodem.fo.cxxv.

Congruum multis dicitur mo-
dis.num. 3.& sequen.eodem. fo-
lio cxxiii.

Conquestus ex illicite acquisitis
non acquiruntur vxori, nec vi-
ro. nuine. :8. in compendio. fo-
lio xcviij.

Consentientibus minimè cano-
nicis,vel monachis,alienatio fie-
ri non debet. nume. 94. eodem,
folio cxiii.

Consensus cutati in erigēdoe-

Index.

pelliam quid operetur.q.vi.nu.
me.20.de deci.fol.xxvi.

Consensus prælatorum in de-
cimis an valeat,q. x. nu.51. eodē.
fol.xlviii.

Consensus episcopi vel supetio-
ris requiritur in decimarum com-
positioue.q.xiii.nu.22.eo. fol.lvii.

Consensus quorum requiratur
in alienatione.nu. 15. in compen.
fol.xcv.

Consensus canonicorum an in
capitulo vel separatiū præstari
possit.nu.91.in verbo,atque con-
fensi.eo.fol.cxiii.

Consensus per literas præstitus
non valet.nu.92.eo.fol.cxiii.

Consensus canonicorū tacitus
an sufficiat.nu.118.& se.eo.cxviii.

Conseruatores apostolici con-
gruam portionem assignant. nu.
58.de cong.por. fol.cxxxivii.

Considerare quid debeat assi-
gnans portionem congruam. nu.
62.eo.fo.cxxv.

Constatre de tractatu & inquisi-
tione debet.nu.12.in cōp.f.xciisi.

Consuetudine an primitiæ tolli
possint.q.i.nu.21.de deci.fol.v.

Consuetudo vt laici oblatio-
nes recipient,non. valet.q.i.num.
26.eod.fol.vi.

Consuetudine an decimæ de-
beantur.q.iii.eo.fo.xv.

Consuetudo soluendi decimas
animaliū.q.vi.nu.31.eod.fo.xxvii.

Consuetudo vt certo tempore

decima soluatur,valet.q.xii.nu.3.
codem.fol. l.

Consuetudo super decimis an
& quando valeat. q.xiii.nu.40. &
seq.eod.fol.lx.

Consuetudo & præscriptio dif-
ferunt.ea.q.nu.45.fol.lxi.

Consuetudo super decimis per
sonalibus an valeat.ibid.nu.44.

Consuetudo integras non fol-
uēdi decimas excusat.ibid.nu.46.

Consuetudo non portandi de-
cimas in horrea, sed relinquēdi in
agro,valet.q.ea.nu.49.fol.lxii.

Consuetudo non soluendi deci-
mas minutias valet. ibidein.nu.51.

Consuetudo vt certo tempore
soluantur decimæ valet.ea.q. nu.
52.fol.lxiji.

Consuetudo quando à papa ap-
probata esse debeat.ibid.nu. 54.

Consuetudo laicorum de reci-
piendo oblationem pro mimis &
bistrionibus est reprobata.ead.q.
nu.65.fol.lxv.

Consuetudo quando vim priui
legii habeat.ea.q.nu.67.fo.lxvi.

Consuetudo non extenditur ad
illa,de quibus non est consuetum
q.xiisi.nu.16. eo.fol.lxxviii.

Consuetudo quas solennitates
tolere possit.nu.20.in compend.
fol.xcvi.

Conniuere quid sit. nu.117.eod.
fol.cxviii.

Conueniēdi omnes patroni ad
congruam portionem,num.51.de

Index.

congrua portio.fo.cxxxiii.

Conuenire cum præsentatis de portione congrua non petenda, est symoniacū.nu.31.eo. f.cxxviii.

Conuertens decimas in malos vñus tenetur. q.vii.nu.15. de deci. fol.xxx.

Coram' quibus iudicibus decimę peti debeant.q.x.per totum.eod. fol.xxxviii.

Coram quo iudice congrua por-
tio peti debeat.nu.55.de congrua
portio.fol.cxxxivii.

Crocorum decima solui debet.
q.viii.nu.30.fo.34.& q.xiii. nu.41.
de deci.fol.lx.

Creditor quādo teneatur in vti-
litatem ecclesię versum probare.
nu.38.cum seq.in cōpend.fo.ci.

Cuniculorum decima quomodo
solui debeat.q.viii.nu.16. de deci.
fol.xxxii.

Curatus quatuor habere debet
matriculaꝝ libros.q.ii.nu.10.eodē.
fol. ix.

Curatus librū baptismi & mōr-
tuorum habere debet.ibid.fo.ix.

Curatus in decimis suam habet
int̄ctionem de iure fundatam. q.
vii.nu.4.eo.fo.xxxix.

Cum consanguineis prælatus de
rebus ecclesię cōtrahere nō de-
bet nu.65.in compen.fo.cvii.

Curatus decimas in solidum pe-
tit.q. ix nu.16.de deci.fol.xxxviii.

Curatus in decimis quando de
iure communi fundatus sit.q.xiii.

nu.81.& seq.eo.fo.Ixviii.

Curatus subsequens an aliena-
tioni stare teneatur.nume.104.in
compen.fo.cxvi.

Curatū quis se probare debeat,
an monaſterium, patronus, seu vi-
carius. nu.113. de congrua portio.
fo.cxlvi.

Curia parui sigilli decimam litis
habet.q.iii.nu.21. & se.de decima
Montispesulani. de dec.fo.xiū.

Curiæ supremæ quāvis mixtae,
de spiritualibus cognoscere non
possunt.q.x.nu.36 eo.fo.xlv.

D

Decima quæ sublata sit. q.i.nu.
15.eo.fo.iiii.

Decimæ propter seruitum de-
bentur.q.ii.nu.7.eo.fo.viii.

Decimam quare deus potius si-
bi retinuit, quām aliam partem.
q.ii.nu.8.eo.fo.viii.

Decima est spiritualis.q.ii.nu.9.
codē.fo. ix.& q.xiii.nu.38.codem.
folio lx.

Decima multiplex est. q. iii. per
totam.eo.fo. ix.

Decima à papa imponi potest.
q.iii.nu.3.eod.fo.x.

Decima curatis debita omnib'
præfertur.q.iii.nu.12.eo.fo.xii.

Decima ex voto debita.ibidem
nume.15.

Decima litis an & quando de-
beatur.ea.q.nu.20.fo.xiii.

Decima quid sit. q.iii.eo.fo.xv.

Decimæ an debeantur baptis-

Index.

mali, an matrici. q.vi.nu.9.de deci.fo.xxiiii.

Decima de quibus bonis præstanta sit.q.viii.per totam,de deci.fo.xxx.

Decimas tenens etiam ex præscriptione ad congruam portio nem tenetur.nu.48. & seq.de congrua portio.fo.cxxxii.

Decima est dei pars.q.ix.nu.9.de deci.fol. xxxvi.

Decima authoritate propria ca pi non debet, sed peti.q.ix.nu.20. eo.fo.xxxvii.

Decimæ quando per decem an nos præscribantur. q.xiii nu. 100. eo.fo.lxxii.

Decimas in vna parte fundi qui præscripsit, si altera in culturam redigatur, an eas habere possit in ea parte. q.xiii.nu.20.& seq.eod. fol.lxxix.

Decimæ papalis ratio in congrua portione assignanda habeatur. nume. 75. de congrua portio. folio cxxxviii.

Decimæ in dubio vicario vel curato adiudicari debent.num.110. eod.fo.cxlvi.

Decretalis ex integra,transcribitur.q.j.nu.30.de deci.fo.vi.

Decretalis ex parte,ex integra, nume.8.q.14.ibidein,fo.lxxvi.

Decretum episcopi an requiratur in compositione & alienatione.q.xiii.nu.20.& sequen.de deci. foliolvi.

Decretum,licentia,aut consensus an in alienatione rerum ecclie sive requirantur,nu.52.in verb. ne quis episcopus.in compé.fo.ciii.

De domo acquisita quando decima sit solueda. q.viii.nu.31.de deci.folio xxxiiii.

Detinent laici decimas,nō pos sident.q.x.nu.24.eo.fo.xliii.

Detrahēs sacerdotibus peccat, q.xiii.nu.10.eo.folio lliii.

Deuolutio quandonon fiat cum qualitate & onere.nu.27. de congrua portio.folio cxxvii.

Dictio,ne, negatiūe ponitur. q. x.nu.14.de deci.folio xli.

Dignitas,gradus,scientia,& qua litas personæ cōsiderantur in cō grua portione. nu.63. de congrua Portio.folio cxxxv.

Dilapidans bona ecclesiæ remoueri ab ea potest.nu.37.eo.fo.cxxx.

Dimembratio an requirat solen nitatem.nu.68.in compé.fo.cviii.

Dimidiam noualium decimam curatus non obstante privilegio habere debet.q.xiii.nu.36.de deci. folio lxxii.

Distributiones non computan tur in congrua portione.nu.83. & 86.de congrua portio.fo.cxl.

Diuerso iure quando res censem ri possit.q.xiii.nu.27.de deci. folio lxx.

Diuumi iuris sunt decimæ, & à dico præceptæ.q.j.nu.6.& 9.& sequen.eod.fo.ii.

Index.

Divisio decimarum & aliorum iurium facta inter tribum Leui, q.j.nu.8.eo.fo.ii.

Divitibus decimæ an debeantur. q.xiii.nume.1.& 6.& sequen. eo.folio lxxii.

Divitibns etiam clericis decimæ debentur. q.vii.nume.13.eod. folio xxix.

Diuturnitas temporis modum solutioni decimæ addere potest. q.xiii.nu.102.eo.fo.lxxii.

Doctor & aduocatus de lucro decimam personalem debent. q.xii.nu.5.eo.fo.lj.

Doli actione quando pro decimis agi possit. q.ix.nume.18.eod. folio xxxiii.

Dominium rei donatæ quando in ecclesiam non træseat. q.iii.nu.17.eo.folio xiii.

Dominium rerum princeps nō habet. nu. 125. de congrua portio. folio cxlix.

Dominium bonorum ecclesiæ apud quem sit. nu.99.in cōpen. folio cxv.

Dominus totius mundi est imperator, quomodo intelligatur. nume.128.de congrua por. fo cxlix.

Domorum solui decima debet, q.viii.nu.21.de deci. folio xxxiii.

Domus cuius parochiæ esse dicatur, inspicitur ianua anterior. q.vi.numc.4.& sequen. eodem, folio xxiii.

Domus matata in vineam, in-

tegram debet decimam, q.vi.nu.34.eo.fol.xxviii.

Domus data pro decimis, si destruatur, non valet compositio, q.xiii.nu.34.eo.fo.xxviii.

Domus multiplex, nume.123.in compend. fo.cxix.

Donare nō potest episcopus vni ecclesiæ, & auferre alteri, nu.104. de congrua portio. fo.cxlvi.

Donatio rerum ecclesiæ prohibetur, nu.61. Fallit nume. sequen. in verb. donare. in compē. fo.cvi.

Dos ecclesiæ an decimam patiatur, q.v.nu.19.de deci. fo xix.

Duplex decima non debetur, q.vii.nu.16.eod. fo.xxx.

E

Ecclesia contra ecclesiam quanto præscribat tempore, q.xiii.nu.81.eo.fo.lxviii.

Ecclesia à laico decimas habens eas non præscribit, ea. q.num.84. eod. fo.lxix.

Elucidatur cap. primū, de præscriptio. in sexto. ead.q.num.85. eod. fo.lxix.

Ecclesiæ status immutari, vel mi nui non potest, nu.56. de congrua por. fo.cxxxiii.

Eleemosina de nouem partibus danda, q. viii. nume. 20, de deci. folio lxxxviii.

Episcopis quādo oblationes debeantur, q.i.nu.27.eo.fo.vi.

Episcopi an decimas ab ecclesiis sui episcopatus recipere possint.

Index.

q.iii.nu.8.& 14.eod.fo.xi.& seq.

Episcopo quibus casib⁹ decima
debeat. q.vii.nu.7.eo.fo.xxix.

Episcopi cōsensus in quibus va-
leat super decimis. q.xiii.num.29.
eo.fo.lxviii.

Episcopus quādo noualium de-
cimas cōcedere posuit. q.xiii.nu.
5.eod.fo.lxxv.

Episcopus cōgruam portionem
etiam non petenti assignare po-
test. nu.14.de congr. pór. fo. cxxv.

Episcopus & quilibet alius res
ecclesiæ alienare non potest. nu.
51.in compend.fo.ciii.

Episcopus rebus ecclesiæ quo-
modo vti debeat. nu.100.eodem,
fo.cxv.

Episcop⁹ à iure cōmuni in qui-
bus fundatus sit. nu.120.& fequē.
de congrua por. fo.cxlvi.

Epistola principis quando pro-
iure habeatur. nu.44.in compen.
fo.cii.

Erecta ecclesia non censetur in
præiudicium alterius ecclesiæ. q.
vi.nu.17.de deci.fo.xxv.

Etas curati seu vicarii in cōgrua
portione consideratur. nu.77.de
congrua portio.fo.cxxxix.

Exactio decimaruin quando sit
suspendenda. q.xiii.nu.111.de de-
ci.fo.iv.

Excommunicātur omnes reti-
nentes decimas. q.x.nu.47.eod&
folio xlvi.

Exempti decimas soluunt. q.v.

nume.20.eo.fo.xix.

Exemptio à decimis à papa tā-
tum datur. q.v.nu.28.eo.fo.xxxi.

Exemptorum in rebus autho-
ritas papæ est necessaria nu.86.in
compend.fo.cxii

Expēsse non dedicūtur de præ-
dialibus decimis, secus in perso-
nalibus. q.xi.nu.3.& ratio.nu.seq.
de deci.fo.xlix.

Expensæ refectionis an dedu-
cantur, & quæ. q.xi.nu.7. eodem,
folio I.

F

Fabarū decima debetur. q.viii.
nu.8.de deci.fo xxxi.

Facultates beneficii consideran-
dæ. nu.69.de cōg.por. fo.cxxxvii.

Fame peribit non soluens deci-
mas. q.vlti. nume.5. & 8. de deci.
folio lxxxvi.& seq.

Fœni decima debetur. q.viii.nu
me.9.eod.fo.xxxi.

Fœtus animalium lactatus esse
debet antequam decima detur. q.
vi.nu.30.eo.fo.xxvii.

Feudales decimæ ad successo-
res non transeunt. q.x.nu.40.eo.
fo.xlvi.

Feudales decimæ hodie à laicis
non possunt retineri. ibidem, nu-
mero 42.

Feudales decimæ. q.iii.num.27.
eo.fo.xlvi.

Feudalium decimaruin materia.
q.xiii.nu.71.& seq. eo.fo.lxvi.

Fisco olim decima debita. ea. q.

Index.

nu. 18. cum nu. sequen. eo. fol. lvi.
cum sequen.

Forte, quid denotet, nume. 71. in
compend. fo. cviii.

Fructus ante decimæ solutionē
non debent extra fundum affer-
ri. q. v. nu. 23. eo. fo. xix.

Fructus animalium triplex. q.
vi. nu. 28. eo. fo. xxvii.

Fructus primi anni recipiens ad
cōgruam portionem tenetur. nu.
46. de congrua por. fo. cxxxii.

Fructus reddit emptor rei ec-
clesiasticæ. num. 103. in compend.
folio cxv.

Frumenti & vini decima præ-
ftanda est. q. viii. nu. 3. de decimis.
folio xxx.

Frumentum & vinum in por-
tione congrua assignari debent.
nu. 82 de congrua por. fo. cxl.

Fundatione probantur decimæ
spectare ad ecclesiam. q. vi. nu. 15.
de deci. fo. xxv.

Fundatus quis sit de iure com-
muni. q. vlti. nu. 107. & seq. de con-
grua portio. fo. cxlv.

Fundi afferentis vinum & fru-
mentum decima cui debeatur. q.
xiii. nu. 26. de deci. fo. lxxx.

Frumenti & vini decima præ-
ftada est. q. viii. nn. 2. de deci. fo. xxx.

Fundi vel prædia pro portione
congrua an assignari debeant. nu.
me. 81. & seq. de cong. por. fol. cxl.

Furni ratione decima soluitur.
q. viii. nu. 28. de deci. fo. xxxijj.

H

Herculi decimam solutam pro-
bat. q. i. nu. 5. eo. fo. ii.

Heremite ad decimas an tene-
antur. q. v. nu. xxii. eo. fo. xix.

Homicida est non soluens deci-
mas. q. vlti. nu. 14. eo. fo. lxxxvii.

Hortus Abrahæ ad pauperum
vtilitatem factus. q. ii. nu. 6. eodē.
folio viii.

Hortorum fructuum decimam
soluere oportet. q. viii. nu. 7. eod.
folio xxix.

Horti religiosorum & leproso-
rum à decimis exempti. q. xiii. nu.
me. 104. eo. fo. lxxii.

Hospitale decet esse clericum
nu. 12. de congrua por. fo. cxxiiii.

Hospitalium bona an sine solé-
nitate vendantur. nu. 57. in com-
pend. fo. cv.

Hospitalitatis rationem in con-
grua portione assignanda haberi
debet. nu. 71. de congrua portio.
fo. cxxxvii.

I

Imperator, rex, vel alias prin-
ceps à solutione decimæ exime-
re quenquam non potest. q. xiii.
nu. 101. de deci. fo. lxxii.

Imperator & principes in quib⁹
sint de iure communi fundati. nu.
me. 124. de cong. portio. fo. cxlix.

Incerta quando in portione con-
grua computentur. nu. 87. ibidē.

Incoinmodi plusquam commo-
di quando res afferre dicatur. nu.

Index.

- 22.in compend. fol. cxix.
Infeudatio nō prāsumitur, nec
nocere debet. q. x. nume. 44. de
deci. fol. xlvi.
In gratitudine an vicarius con-
grua priuetur portione. num. 105.
& sequen. de congrua portione.
folio cxlv.
In iustus possessor decimas præ-
diales soluere debet. q. viii. nume.
29. de deci. fol. xxxiiii.
Institutores de lucro decimam sol-
uere debent. q. v. nume. 16. eodem
fol. xviii.
Instrumento an credatur asse-
rentivitatis causa factum esse.
nume. 75. in compend. fo. cx.
Instrumentum super alienatio-
ne quomodo dictandum sit. num.
13. eod. fol. xciiii.
Integra decima quæ sit. q. iii. nu.
25. de deci. fol. xiiii.
Integralm decimam quando cu-
ratus petere possit. q. xiii. num. 58.
& seq. eod. fol. lxiiii.
Intellectus ad legem secundam
§. fina. ff. de pollicita. q. iii. nu. 16.
cod. fol. xii.
Intellectus ad cap. 2. de decimis.
datur, in q. v. nu. 6. eo. fo. xvi.
Intellectus ad c. 2. de his quæ si-
à præla. q. v. nu. xxviiii. eo. fo. xxii.
Intellectus ad c. dudum. de de-
ci. q. ix. nu. 19. eo. fo. xxviii.
Intellectus c. prohibemus. de
deci. q. x. nu. 12. eo. fol. xli.
Intellectus ad c. ad decimas. de
- restitutio. spoliato. in 6. q. xiii. nu.
82. eo. fo. lxviii.
Intellectus c. tua. 2. de deci. ea.
q. nu. 101. eo. fo. lxxii.
Intellectus ad c. cum contingat.
q. xiii. nu. 3. eo. fo. lxxv.
Intellectus ad c. ex parte. de de-
ci. nu. 6. ibidem.
Intellectus c. cum in tua. ex in-
tegra. ea. q. nu. 25. fo. lxxx.
Intellectus ad legem bene à Ze-
none. C. de quadrienni præscrip-
tu. 135. de congrua por. fo. cli.
Intellectus nouus ad iura dicé-
tia vicarium teneri ad rationem.
nume. 41. & seq. ibidē. fo. cxxxi.
Intellectus ad rub. C. sine censur-
ve. reliq. nu. 130. ibidem. fo. cl.
Interdicto retinendæ agi po-
test super decimis. q. ix. num. 3. de-
deci. fo. xxxv.
Interpretatio prohibita quid o-
peretur. nume. 49. in compendio.
folio cijj.
Inuenta quo iure fuerit decima
q. i. nume. 2. & sequen. de decimis.
folio j.
Inuentæ decimæ pro victu mi-
nistrorum. q. ii. nu. 2. eo. fo. vii.
Inuestituram decimæ an laicus
probare debeat. q. xiii. nu. 70. eod.
folio lxvi.
Iudici decimas soluant. q. v. nu.
11. eo. fo. xvii.
Iudex laicus quando super deci-
mis cognoscere possit. q. x. nu. 3. &
sequen. eo. fo. xxxix.

Indices

Index.

Iudices laici de decimis etiam infeudatis cognoscere non possunt. q. x. nume. 35. de deci. fo. xli.

Iudices laici contra prædonem frumenti cognoscunt. numero 38. ibidem.

Iudices regni ex priuilegio de decimis cognoscunt. ead. q. num. 39. fo. xlvi.

Iudices seculares an portionem congruam assignare possint. nu. 59. de congrua portio. fo. cxxxv.

Iura regis quæ sint. nume. 133. eo. folio cl.

Iura multa pro religiosis in portione congrua facta. nu. 21. & seq. eo. fo. cxxvi.

Iura quasi episcopalia quando quis habere dicatur. nume. 31. & sequen. ibidej.

Iusta causa in dando decimas esse debet. q. x. num. 52. de decimis. folio xlviij. & seq.

Iuuans se compositione, eā seruare debet. q. xiii. nume. 31. eodē, folio lix.

L

Laicis decima soluenda. q. vi. nu. 33. eo. fo. xxviii.

Laici oblationes recipere non possunt, etiam in suis oratoriis. q. i. nume. 20. & sequenti. eodem, folio v.

Laici donates decimas nil agūt. q. x. nu. 10. eo. fo. xl.

Laici prohibentur trâfferre decimas in alios. ead. q. nume. 15. fo-

lio xli. etiam ad ecclesiās. ead. q. nume. 21. & sequen. eo. fo. xlvi.

Laici sunt incapaces, etiam ante concilium Lateranense. ea. q. nu. 16. & sequen. fol. xli.

Laici quibus ecclesiās restituere decimas debeant. ead. q. nume. 50. folio xlviij.

Laici retinentes decimas sunt excommunicati. ead. q. nume. 19. folio xlvi.

Laici an iustè decimas in filios, & successores transtulerint. ead. q. nume. 25. & sequen. fol. xlviij.

Laico ad vitam decimæ concedi possunt. ead. q. nu. 34. fo. xlvi.

Laicus an & quādo decimas retineat. q. xiii. nume. 69. & sequen. eod. fo. lxvi.

Laicum nullus capacem extra papam facere potest. ibidem, nume. 73.

Laici quomodo decimas perdāt. ead. q. nume. 75. fo. lxvii.

Laici detinētes decimas sepultura carere debent. q. vlti. nu. 16. eod. fo. lxxxvii.

Laicæ decima statu soluenda. q. vi. nu. 32. eod. fo. xxvii.

Lapidicinæ lucri decima solui debet. q. viii. nu. 23. eod. fo. xxxiii.

Lateranense concilium nil iuris laicis tribuit ad decimas. q. x. nu. 22. & seq. eo. fo. xlvi.

Laudimium an ecclesia soluere teneatur. nume. 75. in verbo, propiciat. in compend. fo. 110.

B.

Index.

- Leguminum decima præstatur. q.viii.nu.4.de deci.fo.xxi.
- Leprosi ad decimas tenentur. q.v.nume.21.eo fo.xix.
- Libera omnis res præsumitur. nume. 127. de congrua portione. folio cxlix.
- Licentia,consensus, & authoritas differunt.nume. 52. in compē. folio ciii.
- Licitè acquisita decimam patiūtur,non illicitè.q.iiii.nu.15.de deci fol.xv. & q. v.nume.17.ibidein, folio xviii.
- Lignorum decima soluenda est. q.viii.nume.26.eo.fo.xxiijj.
- Limitatio capellaniæ pbat decimas ad ecclasiā limitatā spe-
ctare.q.vi.nume.18.& 23.eodē,fo. xxv.& sequen.
- Limi,& canapis decima debetur. q.viii.nu.8.eo.fo.xxi.
- Literæ regiæ prohibentes ne fructus defranciantur extra fundum ante decimæ solutionem. q.v.nu. 24.eo.fo.xx.
- Liti cedere quando possit præ-
latus.nume.66.in verbo,commu-
tare in compend.fo.cvii.
- Locatio ante tēpus finitum , vel emphiteosis, non valet.nume. 18. eo.fol.xcv.
- Locatio ad longum tempus re-
probatur, nume. 19.ibidein.
- Lucrum ex pueris docendis ha-
bitum, non computatur in por-
tione congrua. nume. 89. de con-
- grua portio.fo.cxlii.
- Maiores & minutæ decimæ. q. iii.nume.26.de deci.fo. xiiii.
- Maior pars an in alienatione rei ecclasiæ,& electione sufficiat.nu. 76.in compend.fo.cx.
- Mala ex donatione decimarum prouenientia.q.x.num.46.& seq. de deci.fol.xlvii.
- Mala fides inducitur ex titulo inualido.q.13.nu.85. & sequen.eo. folio liii.
- Malitia clericorum in decimis perseluendis attendi non debet. quæstio. xiii.nume. 8. eodem, fo-
lio xxix.
- Malis curatis an decimæ debeantur.q vii.nume.8.eo.fo.xxix.
- Malis sacerdotibus decimæ an debeantur. q.xiii. nume.21. & seq. eod.fol.liii.
- Mariti consensus, vel tutoris, à iudice suppletur. nume.80.in cō-
pend.fo.cxi.
- Matrix ecclesiæ quæ dicatur. q. vi.nume.6.de deci.fo.xxiii.
- Matrix ecclesiæ est de iure com-
muni ad decimas fundata.q.vi.nu-
me.12.eodē,fol.xxiiii. & ideo pe-
tens eas probare debet. nume.13. ibidein.
- Matronæ ornamenta pro deci-
mis persoluendis dēdēre. q. j.nu.
5.eod.fol.ii.
- Melius quid dicatur. nume. 72. in verbo, vt meliora.in.compen-

Index.

dio folio cix.

Mercatores de lucro decimam
pendant. q. 8. nume. 18. de decim.
folio xxxiii.

Mercatores & alii artifices de-
cimas personales præstare debet.
q. xii. nume. 6. eo. fo. li.

Mercenarii decimas soluere te-
nentur. q. v. nume. 15. eo. fo. xviii.

Mercedem quam debeat præ-
ceptoris constituere tutor. nume.
64. de congrua portio. fo. cxxiii.

Meretrices an decimam de lu-
cro soluere debeant. q. v. num. 17.
de deci. fol. xviii.

Militia acquisitum decimam re-
cipit. q. s. nume. 20. eod. fo. xxxiii.

Minimam ecclesiæ rem alienas,
an puniatur. nume. 59. in verbo,
quicquā. in compend. fo. cvi.

Minutæ decimæ solui debent,
nisi consuetudo sit in cōtrarium.
q. xiii. nume. 5. de deci. fo. lxii.

Mixtæ decimæ quæ sint. q. iii. nu-
me. 33. eod. fol. xv.

Molendina decimam præbent.
q. viii. nume. vi. eo. fol. xxxi.

Modicum tempus quando dicatur.
nume. 26. in compendio. fo-
lio xcvi.

Monachi ad quas decimas te-
neantur. q. v. nume. 7. & 10. de de-
ci. fol. xvi. & sequen.

Monachi in noualibus quòd ha-
beant quoad decimas priuilegiū.
q. 5. nume. 31. eo. fo. xxi.

Moniales quam solennitatem

feruare habeant 'in' alienatione
retum ecclesiæ. nume. 87. in com-
pend. fo. cxii.

Monitio in decimarum præsta-
tione quando requiratur. q. xii. nu-
me. 8. de deci. fo. l.

Mos regionis considerandus in
congrua portione. nu. 76. de con-
grua portio. fol. cxxxix.

Mulieres an bona ecclesiæ abs-
que solennitate alienare possint.
numero 53. in compendio, folio
cittii.

Mulier presbytero celebranti
respondere non debet. numero
66. de congrua portione. folio
cxxvii.

N

Nemorum quæ in culturam re-
diguntur, cui decimæ debeantur.
quæsti. xiiii. nume. 22. de decimis.
folio lxxix.

Nisi quid denotet. in verbo, nisi.
numero 70. in compendio, folio
cvii.

Nomina singulorum in instru-
mento exprimi debent. nu. 15. in
compend. fo. xciv.

Noualibus de decimis cognoscunt
iudices ecclesiastici. quæsti.
decima, numero 8. de decimis. fo-
lio xl.

Noualium decimæ ad curatum
pertinent. q. xiiii. num. 2 eodem,
folio lxxv.

Index.

Noualiū decimæ intra duas parochias ad quā pertineant. q. xiiii. nume. 4. de deci. fo. lxxv.

Nouales decimæ possessæ præscribi possunt. ead. q. nume. 17. folio. lxxviii.

Noualia an debeantur subla: is decimis. ead. q. per totam. fo. lxxv.

Nouales decimæ an ad vicariū pertineant. num. iii. & sequen. de congrua portio. fo. cxlvii.

Nouus inquilinus cui decimam debeat. q. xiii. nume. 62. de decim. folio lxxv.

Nonus intellectus ad cap. ter rulas. in verbo, quicquam. nume. 60. in compend. fo. cvi. & nume. 122. ibidē. fo. cxix.

Numeruin personarum necessariarum debet in congrua portione considerari. nume. 68. de cō grua portio. fo. cxxxvi.

Nutimentis animalium decima an debeatur. q. viii. num. 12. de deci. fol. xxxii.

O

Oblationes à quo tempore in ceperunt. quaestione prima, nume. 23. de decimis. fol. v. & quibus casibus debeantur. ibidem, nn. 24.

Oblationes imagini factæ cui debeantur. ea. q. nume. 29. & quid ex illis fieri debeat. nume. sequē. folio 6.

Oblationum tres sunt species. ibidem, nume. 27.

Oblationes quorum recipi non

debeant. ead. q. nu. 31. fo. vii.

Oblationes an capellaniæ pres byter recipere possit. q. vi. nume. 21. & sequen. eo fo. xxvi.

Oblationes an debeant, & an sufficiat illas assignari. num. 83. de congrua portio fo. cxli.

Offerre quid significet. q. xii. nu me. 9. de deci. fol. li.

Omnes decimas solueretenen tur. q. v. per totam. eo. fo. 16.

Omnia esse principis quomo do intelligatur. nume. 135. de congrua portio. fo. cli.

Oneratus vicarius liberari one re debet. nu. 38. ibidem. fo. cxxx.

Onera in congrua portione as signanda consideranda. nume. 70. ibidem, fo. cxxxvii.

Oneretur cur populus. num. 13. eod. fo. cxxviii.

Oratorii res & hospitalis bona an solennitatem requirant. num. 57. in compend. fo. cv.

Ordinaria decima. q. iii. nume. 23. de deci. fol. xiii.

Ornamenta ecclesiæ pro decimæ solutione capi non debent. q. iii. nume. 5 eo. fo. x.

P

Papa an ius diuinum remittere possit. q. xiii. nu. 105. eo. folio lxxii.

Papa decimas an & quādo principi vel laico concedere possit. q. xiii. nume. 110. eo. fo. lxxiii.

Papæ consensus in compositio ne quando sufficiat. ead. q. nume.

Index.

27. & sequen. eo. fo. lviii.

Parochialis decimæ diuisio. q. iii. nume. 18. eo. fo. xiiii.

Parochiarū diuisio à papa Dionysio facta. q. vii. nume. 3. eodem, folio xxviii.

Parochia vna contra aliam præscribit. q. xiii. nume. 60. eodem, folio lxiiii.

Parochiani quando curatum a lere teneantur. nume. 94. de congrua portio. fo. cxliii.

Pascuorum decima debetur. q. 8. nu. 22. de deci. fo. xxxiiii.

Pater quando filiam dotare non teneatur. nume. 102. de congrua portio. fo. cxliii.

Patroni insolidum non teneantur ad congruam portionem. nu. 50. & sequen. ibidem, fo. cxxxiiii.

Patroni statum ecclesiæ nō mutant, nec minuant. nume. 56. ibid. folio cxxxiiii.

Patroni consensu an in alienatione rei ecclesiastice requiratur. nu. 90. in compend. fo. cxliii.

Patronus, pauper, & ordinatus sine titulo, vbi fint alendi. nume. 27. & sequen. de congrua portio. folio cxliii.

Pauperibus erogandi eleemosinas gradus. q. iii. nume. 13. de dei. fol. xii.

Pauperes an ad decimas teneantur. q. v. nume. 14. eo. fo. xvii.

Pauperes eruunt non soluentes decimas. q. vltim. nume. 2. eodem,

folio lxxxvi.

Pœnæ iuris non petitæ non debentur. q. xii. nume. 12. eodem, folio lii.

Pœnis multis afficiuntur decimas non soluentes. q. vltima. per totam. eo. fo. lxxxvi.

Pœnæ duodecim alienantiū bona ecclesiarum. nume. 105. & seq. in compend. fo. cxvi.

Pœna eadem afficiuntur recipientes bona ecclesiæ, qua alienantes. nume. 116. in bulla. eodē, folio cxvi.

Pensio quando augeri debeat. nume. 39. de congrua portio. folio cxxx.

Pensio habita ex seruitio ædificiæ non computatur vicario. nu. 88. eo. fo. cxlii.

Penuria quid. nume. 78. eodem, folio cxxxix.

Permutatio & transactio an requirant solennitates. in verb. cōmutare. nume. 66. in compend. folio cvii.

Personales & prædiales decimas deus iussit solui. q. j. nume. 11. de deci. fo. iii.

Personales decimæ quæ fint. q. iii. nu. 29. eo. fol. xiiii. & an debeantur. nu. sequen. ibidem.

Personales decimæ vbi soluedæ fint. quæst. v. nume. 4. eodem, folio xvi.

Personales decimæ debentur illici curato, in cuius parochia quis

Index.

hodie habitat.q.6.num.24.de deci.fo.xxvi.

Personales decimæ quâdo præstandæ sint. q.x. nume.4. eodem, folio xxxix.

Peste & subitanea morte cur moriantur homines. q.vlti. num.3.eod.fo.lxxxvi.

Petantur si non decimæ, an solui debeat questione duodecima num.7.eodem,fol.lj.& conciliantur opinones. nume.14. ibid. & fo. sequen.

Petere quis possit congruam portionem. nume.20.de congrua portio.fo.cxxvi.

Petitorio agitur super decimis. q.ix. nume.6.de deci.fo.xxxxvi.

Peti decimæ quomodo debeant. q.ix. per totam. eo.fo.xxxv.

Pignori obligata, an dicantur alienata. nume.7. in compend. folio xciii.

Piscium decima soluitur. q. viii. nume.10. & sequen. de decimis. folio xxix.

Portio congrua à quo petenda sit. nume.47. de congrua portio. folio cxxxii.

Portio congrua in quibus assignanda sit rebus. nume.81.eodem folio cxl.

Portio congrua an prius sit assignanda, quâin recipiatur præsentatus. nume.25. & sequen. eodem, folio cxxvi.

Positiui iuris non esse decimam

probatur. q.1. nume.13. & sequen. de deci.fo.iii.

Possessio etiam centenaria non iuuat laicum. q.xiii. nume.77. co. folio lxvii.

Possessions regum & principum decimam debent. q. viii. nu.27.eod.fo.xxiij.

Possessorio agi potest super decimis. q. ix. nu.1. & sequen. eodem, folio xxxv.

Possessorio an agi possit super decimis coram iudice ecclesiastico. q.x. nume.5.eo.fo.xxxxix.

Post præscriptionem quâdo ecclæsia recipiatur. q.xiii. nume.112. eod.fo.xxiij.

Post prohibitionem factum nō valet. q.x. nume.13.eod.fo.xli.

Potest verbum, negatiua præcedente, quid significet. quæstio. x. numero 28.eodem. fol. xlili.

Potestas specialis in alienando requiritur. nume.23.in compend. folio xcviij.

Praxis quotidiana petendi congruam portionem. nume.54. de congrua portio.fo.cxxxiiii.

Præcepta decalogi irremissibilità. quæstio.xiii. nume.106.de deci.fo.lxxii.

Prædiales decimæ quæ sint. quæstione tertia. numero 32. eo.lem, folio xv.

Prædones, fures, & latrones sunt decimis detinentes. q.vlti. nume.26.eo.fo.lxxxviii.

Index.

Prælati decimas soluere tenentur.q.v. nume.3. & 8.eodem, folio xvi.

Prælatus non acquirens ecclesiæ quod potuit, ad interesse tenetur. nume. 31. in compend. folio xcix.

Præscriptio non soluendi decimas, an & quando valeat. q. xiii. numero 55.& sequen. de decimis. folio lxvii.

Præscribi contra laicum decimæ possunt.ead.q. nume. 56. eodem, folio lxviii.

Præscripta decima vini, non se extendit ad fundum ex vinea factum. eadem q. nume.61. eodem, folio eodem.

Præscriptio temporis immemorialis quo in modo probetur. eadem q.num.94. fol.lxxi.

Præscriptio decimæ antiquæ nō extendit ad decimas noualium. questio.xivii.nume.9.& sequenti. eod.folio lxxvii.

Præscriptio de persona ad personam non extenditur, nec priuilegium.q.xivii.nume.15.eodem, folio lxxviii

Præscripti qui decimas in uno fundo, habebit decimas eorum que ibi serentur.ibidem,numero 18.& sequen.

Præscriptæ decimæ in uno prædio, trahentur ad ibi sata. eadem questione,nume.14.& 19. eodem, folio lxxviii.

Præscripti qui maiores, an minutæ habere debeat. eadem. q. numero 23.& sequen.fo lxxix.

Præscribi sine solenitate an res ecclesiæ possint. num.36.in compend.fo.c.

Præscriptione sublata quæ tollantur. numero 50 .eodem , folio ciii.

Præsentatum non idoneum episcopus potest recusare.numero 29 .de congrua portione. folio cxxviii.

Primitiæ quota quo iure instituta sit. questio. prima. nume.17. de deci.fol. iiiii.

Primitias Romaini soluere solebant. eadem quest. num.18.& sequen.fol.iiiui.

Primitiæ & decimæ sunt in bonis ecclesiærum.eadem quest. nume.22.fol.v.

Princeps quoad dominium rerum non dicitur de iure communi fundatus. numero 125. de congrua portione.fol.cxlix.

Priuilegium super decimis non præstandis,non extenditur ad Iacoborum decimas. questio decimatertia, numero 32. de decimis. folio lxi.

Priuilegium differt à præscriptione in acquisitione. ead.q. nume.68.fol.66.

Priuilegio an decimæ tollantur. ea lein questione, nume.103. folio lxxiii.

B iiiii

Index.

Priuilegium de decimis non soluendis non extenditur ad decimas possessas. q. xiii. nume. 114. de deci fo. lxxiiii.

Priuilegium super decimis ad noualia quādo extendatur. q. xiii. nu. 28. & sequen. eo. fo. lxxx.

Priuilegium de percipiēdo decimas noualiū pro ea parte, qua veteres, quid operetur. ead. q. nu. 34. & sequen. eo. fo. lxxxii.

Priuilegium linguae Occitanæ quoad terras ibi sitas. num. 132. de congrua portio. fo. cl.

Probare quomodo possit capellania decimam ad ipsam spectare, contra matricem. q. vi. nume. xiii. & seq. de deci. fo. xxiiii.

Probare quæ debeat curatus. q. ix. nu. 12. eo. fo. xxxvii.

Probari quomodo possit ecclesiæ non esse compensatas. q. x. nume 42. eo. fo. xlvi.

Probare quādo possit laicus decimas ad se spectare. q. xiii. nume. 78. eo. fo. lxvii.

Probatæ decimæ adiudicantur præscribenti, & non aliæ. q. xiii. num. 13. fo. lxxvii.

Probari quomodo possit vicarium esse, vel curatum. num. 114. & sequen. de congrua portio. fo. folio cxlvii.

Procurationem soluere curatus vel vicarius debet. nume. 74. eod. folio cxxxviii.

Promissio, cessio & diuīsio an-

sub alienatione comprehendantur. numero 3. in compendio. folio xcii.

Prophetas consulere sine donis veteres non solebant. q. j. nume. 25. de deci. fo. vi.

Prospicere quid. nu. 74. in compend. fo. cx.

Pupillis & viduis decima dabantur. q. iii. nume. 11. de decimis. folio xi.

Q

Quadragesima decima est temporis. quæst. iii. nume. 31. de decimis. fo. xiii.

Quando soluenda sint decimæ. q. xii. per totam. eo. fo. l.

Quanta congrua portio assignanda sit. nume. 80. de congrua portio. fo. cxl.

Quare introducta fit congrua portio. num. 8. eo. fo. cxxiiii.

Quicquam, & aliquid, minimū etiam continent. in verbo, quicquam. nume 58. in compend. fo. folio cv.

Quibus decimæ debeantur. q. vii. per totam. de deci. fo. xxviii.

Quomodo soluenda sit decima. q. xi. per totam. eo. fo. xxxviii.

Quomodo de portione congrua cognoscatur. num. 60. de congrua portio. fo. cxxxv.

Quomodo assignanda sit congrua portio. nume. 61 & sequen. eod. fol. cxxxv.

Quota decimæ de iure positio-

Index.

constituta. q.j. nume. 12. de deci.
folio iii.

Quota decimæ an præscribi pos-
sit. q. xiii. nu. 57. eo. fo. lxvii.

R

Raptores dicuntur, qui deci-
mas à laicis infeudatas detinent.
q. x. nu. 11. eo. fo. xl.

Ratificatio quomodo fieri de-
beat. nume. 93 & 95. in compend.
fol. iii & sequen.

Ratio concilii Lateranensis, ne
decimæ in alios transferantur. q.
x. nume. 18. de deci. fo. xli.

Ratione in reddere quando vi-
carii patrono teneantur. num. 40.
de congrua portio. fo. cxxx.

Rationem qui reddit de fru-
ctibus ecclesiæ. nume. 43. eodem,
folio cxxxi.

Rationes cur introducta sit cō-
grua portio. num. 8. & sequen. de
congrua portio fo. cxxiii.

Recipiētes à laicis decimas, eas
non præscribunt. q. xiii. nume. 93.
de deci. fol. lxx.

Recognoscere terras quando
subditi teneantur. nu. 132. de con-
grua portio. fo. cl.

Rector ecclesiæ inferioris quam
solemnitate in alienatione ser-
uare debeat. nume. 88. in compen.
folio cxiii.

Recuperatae terræ à Sarracenis
decimas debent. q. xiii. nu. 42. de
deci fo. lx.

Redditus in amphitheosi exsti-

mari debent. nu. 98. in compend.
folio cxv.

Redditus quādo sunt tantum vi-
cario sufficiētes, an vicarius pa-
tronu preferatur. nu. 101. de con-
grua portio. fo. cxliii.

Reges & principes ad decimas
tenentur. q. v. nume. 25. de decim.
folio xxi.

Regula quod quilibet decimam
soluere tenetur. ead. q. nume. 26.
folio eodem.

Regula quoad Cistertienses, &
Hierosolymitanos. q. xiii. nume.
44. & sequen. eo. fo. lxxxviii. & de
aliis religiosis, ibidem, nu. seq.

Rei nomine quid contineatur.
in verbo, de rebus. nume. 54. in
compend. fo. ciuii.

Religiosi ecclesiæ de manu lai-
corum recipere non possunt. q. x.
nume. 31. de deci. fo. xlivii.

Religiosi decimas non præscri-
bunt. q. xiii. nu. 63. eo. fo. lxv.

Religiosi quando decimas à lai-
cis recipere possint. ead. q. nume.
74 fol. lxvi.

Religiosi ut non soluant deci-
mam de noualibus, tria requirun-
tur. q. xiii. num. 44. & sequen. eo.
folio lxxxviii.

Religiosi quando de animalibus
& hortis decimas soluere tenean-
tur. ead. q. nume. 56. & sequen. fo-
lio lxxxv.

Religiosi sine solennitate alie-
nati. nu. 19. in compen. fo. xcviij.

Index.

Religiosi ecclesiæ variis possident modis. nume. 32. de congrua portio fol. cxxviii.

Remissionem mercedis nō obtinet ob sterilitatem decimas retinens. q. vltima. nume. 21. de deci. fol. lxxxviii.

Remittens decimas & nouales remissoe videtur q. xiiii. nume. 32. eo. fo. lxxxii.

Remitti decimæ à laico potest, quanvis successori quæsita esset. questio. x. numero 27. eodem, folio xlivi.

Remitti decimæ expressè & tacitè possunt. q. xii. nume. 10. eod. folio lii.

Renuntiant priuilegio, qui soluunt decimas postea. q. xiiii. num. 113. folio lxxiiii.

Renuntiare congruae portioni an possit curatus vel vicarius. nume. 15. de congrua vor. fo. cxxv

Reparatio ecclesiæ an prius fieridebeat, quam p. iuperes ali. numero 72. de congrua portione. folio cxxxviii.

Requisita antequam decima à papa imponi possit. questione iii. numero 4. & sequen. de decimis. folio x.

Requisita antequam papa deciman imponere possit. eadem q. nume 7. fo. xi.

Requisita antequam capellania oblationes recipere possit. questione sexta, numero 22. eodem,

folio xxvi.

Requisita in consuetudine decimorum. questione xiiii. num. 13. eod. fol. lxiii.

Res nondum acquisita an' possit sine solennitate acquiri. num. 30. in compend. fo. xcix.

Res subditorum quando princeps capere possit. nume. 134. de congrua portio. fol. cli.

Resignare officium an possit is qui deliquit, vel habere pro derelicto. nume. 4. in compend. folio xcii.

Restitui potest ecclesia in alienatione lœsa. num. 97. ibidem, folio cxiii.

Retinens decimæ sine causa, non est quoad deum tutus, sicut nec plura habens beneficia. questione decimatertia, nume. 108. de deci. fol. lxxiii.

Retinens res ecclesiæ sine solennitate, non est in conscientia tutus. numero 42. in compendio, folio ej.

Rustici cur ab armigeris spolientur. questio. vlti. num. 12. de deci. fol. lxxxvii.

S

Sacerdos clericum habere debet. numero 65. de congrua portio. fol. cxxxvi.

Sacerdotes ad quas decimas teneantur. questione quinta. nu. 9. de deci. fol. xvi.

Sacerdotibus dandæ sunt deci-

Index.

mæ. quæstionē prima, nume. 7. eo.
folio ii.

Sacerdotibus & clericis hodie
debentur decimæ. q. vii. nume. 1.
eo. fo. xxviii.

Sacerdotibus licet decimas co-
medere, sicut olim panes proposi-
tionis. q. x nume. 32. eodem, fo-
lio xlivii.

Sacrilegi sunt retinentes deci-
mas. eadem quæstio. nume. 47. eo.
folio xlvi.

Sanitas animæ & corporis in sol-
uendis est decimis. q. vlt. nū. me. 10.
eod. fol. lxxxvii.

Sarraceni decimas an soluere
teneantur. quæstio. v. nume. 12.
eodem, fol. xvii.

Semel assignata congrua por-
tio, an possit augeri. nume. 92. &
sequen. de congrua portione. fo-
lio cxlii.

Sententia laici super decimis
est nulla. q. x. nume. 2. de decimis.
folio xxxviii.

Sine domino quis esse non po-
test. Sans seigneur, quomodo in-
telligatur. nume. 131. de congrua
portio fol. cl.

Solennitas in multis casibus nō
requiritur. numero. 24. & sequen.
in compend. fol. xcvi.

Soleunites an in venditione fru-
ctuum ad vitam requiratur. nu-
me. 27. eo folio xcvi.

Solennitas an præsumatur in-
teruenisse. nu. 37. eod. fol. c.

Solennitatem interuenisse quis
probare debeat. nume. 78. eodem;
folio cxi.

Spiritualia multis dicuntur mó-
dis. q. xiii. nume. 39. de decimis. fo-
lio lx.

Statim soluendæ sunt decima;
quomodo intelligatur. q. xii. num.
2. eod. fol. 1.

Statuta & consuetudines editæ
fuper decimis non valent. quæst.
decima, numero 41. eodem, fo-
lio xlvi.

Statutum vt religiosi possessio-
nes non emant, an valeat. quæ-
stione decima quarta, numero 49.
eodem. fol. lxxxviiii.

Sterilitas vnde proueniat. q. vlti.
nume. 6. eod. fol. lxxxvi.

Subscriptio in alienatione an sit
necessaria. nume. 17. in compend.
folio xcv.

Successori quando compositio
noceat. q. xiii. nume. 25. de decim.
folio lvii.

Suum quid denotet. nume. 55. in
compend. fol. ciiii.

T

Tanquam est nota improprie-
tatis. nume. 101. in comp. fo. cxv.

Tempus immemoriale an laico
sufficiat ad habendum decimas. q.
xiii. nume. 76. & sequen. de deci-
mis. fol. lxvii.

Tempus ad præscriptionem deci-
marum quantu:n. q. xiii. nu. 80. &
se. 1. eo. fo. lxviii.

Index.

Tempora quinque in religiosis
quoad decimas notanda. q. xiiii.
nume. 37. de deci. fo. lxxxii.

Testari de bonis ecclesiarum quan-
do papa concedere possit. nu. 10.
in compend. fo. xcii.

Testes affirmatiæ deponentes
preferuntur. q. xiii. nu. 98. de de-
cimis. fo. lxxi.

Testes probantes memoriam
non extare, cuius ætatis debeant
esse. ibidem, nu. 99.

Titulum ostendere quando non
oporteat. eadem q. nume. 92. fo-
lio lxx.

Tolli an & quando congrua por-
tio valeat. q. xii. nume. 90. de con-
grua portio. fo. cxlii.

Tolli decimæ an! & quando pos-
sunt. q. xiii. per totam. de decimis.
folio liii.

Transactio an & quando valeat
super decimis. ead. q. nume. 33. &
sequen. fo. lix.

Transactio de decimis futuris
an valeat, & cuius consensus re-
quiratur. ead. questio. numero 35.
& sequen. fol. eodem.

-Transactio an alienatio dicatur.
nu. 2. in compen. fo. 92.

Transactione nō perit congrua
portio. q. xii. nume. 91. de congrua
portio. fo. cxlii.

Transferendi decimas consuetu-
do an valeat. q. xiii. nume. 47. &
sequen. eod. fo. lxii.

Tractatus congrue portionis, &

eius descriptio. nume. 2. de cong.
portio. fo. xcii.

Tractatus capituli quomodo in-
teruenire debeat. nume. 11. in co-
pend. fol. xciiii.

Tractatus quis, & an unus suffi-
ciat. nume. 8 1. & sequen. eodem,
folio cxi.

Tractatus qualiter fieri debeat.
nume. 84. eo. fo. cxii.

Tractatus quando interuenire
debeat. ibidem, nume. 85.

Tributa pauperum decimæ. q. v.
nume. 2. de deci. fo. xvi.

V

Vacante ecclesia, quæ solennitas
requiratur. num. 84. & 94. in com-
pend. fol. cxiii. & sequen.

Valor beneficii quomodo pro-
bati possit. q. iii. nume. 6. de deci.
folio x.

Vbi soluendæ sint decimæ. q. vi.
per totam. eo. fo.

Vendicari quando decimæ pos-
sint. q. ix. num. 7. de deci. fo. xxxvi.
& quid sit vendicare. ibidem, nu-
me. sequen.

Venditio, locatio, & datio in em-
phiteofin, au in alienatione coin-
prehendatur. nume. 5. in compen.
folio xciiii.

Vicarii consensus an sufficiat in
compositione. q. xiii. nume. 23. de
deci. fol. 57.

Vicarii quando & an rationem
reddere cogantur. nu. 42. & sequen.
de congrua portio. fo. cxxxi.

Index.

Vicarius an sit de iure communis fundatus in decimis. q. vlti. num. 107. de congrua por. fo. cxlvii.

Vicarius an curam habeat animalium. num. 18. & sequen. eodē, folio cxxv.

Vicarii remoueri à patrono nō potest. num. 36. fallit nu. sequen. eod. fol. cxxx.

Vicarius quando alitur non petit congruam portionem. nu. 95. eod. fo. cxliii.

Vicarius an cegendus sit apud patronum viuere. ibid. nu. seq.

Vicarius quomodo curam probare possit. num. 114. & sequen. eod. fol. cxlvii.

Victus presbyteri considerari pri in congrua portione debet. num. 62. eod. folio cxxxv.

Vinea mutari potest, & econtrario, etiam curato contradicente. q. vi. num. 35. de decimis. folio xxviii.

Vinum vel frumentum ex uno fundo pro portione congrua non debet assignari. num. 84. de congrua portio. fol. cxli.

Vuiclef combustus, quod diceret decimas auferri posse à malo cu-

rato. q. xiii. num. 9. de decimis. folio liii.

Vnio ad mensam quae dicatur. num. 34. de congrua portio. folio cxxix.

Vnio quando separetur. num. 35. ibidem.

Votum super decimis soluendis apud veteres frequens erat. q. j. num. 4. de deci. fol. j.

Vsurpatæ à laicis decimæ presumuntur. q. x. num. 45. eod. fo. 47. & sic iudicandum. nu. 48. ibidem.

Vtilitas ecclesiæ quādō dicatur. num. 73. in compend. in verbo, vt meliora. fo. cix.

Vtilitas euidentis eligi debet. nu. 56. eod. fo. cxiii.

Vtilitate communi res ecclesiæ fine solennitate capiuntur. nu. 35. eod. fol. c.

Vtilitatē ecclesiæ alienatio concernens, an solennitatem exigat. num. 34. eod. fo. xcix.

¶ Alia, bencuole lector, inuenies, quæ notare non curauimus: quia ea communia esse existimabam⁹. ideo boni consules.

Finis indicis.

SPES MEA CHRISTVS.

AD PETRVM REBVFFVM, IVR.
vtriusque doctorem celeberrimum, Io.
Stagnei Antoniani, Carmen.

*Cur, Rebuffe, tuo prohibes mea carmina libro
Præfigi? an quia sunt ingeniosa parum?
Iure uetas, fateor, siquidem hæc tibi causa uetandi.
Sunt iejuna etenim, dissona, dura: scio.
Sed tamen officium, sed testarentur amorem
Laudando ingenuè qualiacunque meum.
At laudes istas, inquis, non appetis, ut quas
Inuidiam quandam sæpe mouere scias.
Hoccine duntaxat metuis? cur suggeris ergo
Huic ipsi causam materiamque rei?
Nam qui sic scribat, doceat, respondeat, ut tu,
Tutus ab inuidia scilicet esse queat?
Non carmen, non uox laudantis: sola mouere
Inuidiam uirtus, claraque facta solent.
Ne cui consulito, ne scribito, néue doceto:
Tum nulli cessans inuidiosus eris.
At dum cùm tanta facies hæc omnia laude,
Qui toruo aspectent lumine semper erunt.
Nam uelut in celis crebriùs flant montibus Euri:
Stringere sic liuor maxima quæque solet.
An' ne ideo cessare uelis? an propter iniquos
vitæ desistas à ratione tuæ?
Ah citius, quam sic in publica commoda pecces,
Rumpatur, quisquis rumpitur inuidia.
Suggillatores nonnullos forsan habebis:
Sed laudatorum copia maior erit.*

*Sicut enim umbra solet corpus, sic gloria tantam
Doctrinam, sic laus tot benefacta sequi.
Et licet ipse quidem fileam, tamen ipsa loquetur,
Ipsa canet laudes publica fama tuas.
Quas mihi si parte liceat celebrare, libenter
Tentaret calamos hic mea musa suos.
Doctrinamque tu am, responsaque certa, librōsque,
Et caneret pondus nominis illa tui.
Hoc uero, quod nunc in lucem emitis, ad alta
Laudibus, ut dignum est, sydera ferret opus.
Hinc primum decus, hinc primos tibi iuris honores
(Occideret sanè liuidus) affereret.
Sed quando nostro laudari carmine non uis,
Ne nimia offendat sedulitate, tacet.*

Finis.

Deo gratias.

Folium primū.

Tractatus de decimis

Quæstio prima.

ANC frequentissimā & in forensi iudicio vñ
veniétem materiā , à no-
stris iuriū interpaetibus
haeten⁹ nō iustē tractatā,
vtilitati deseruiens publi
cæ, breui ac ordine p̄sci-
bere, quæstiones tantūm
utiles, ac frequentes inse-
rere, ne chartas in vanum
impleam,ratus: quod ut faciam, habita tamē prius dei
opti. maxi. inuocatione, præfationibus omisis, ipsam
rem aggredi toto conatu tentabo.

In primis dicā quo iure inuēta fuit decima. fo. 1. Se i
cūdò, quā ob causam, fo. 7. Tertio quotuplex sit, fo. 9. Tatius trā
Quarto quid sit, fol. 15. Quinto qui ad decimas tencā-
tur. fo. seq. Sexto vbi decimæ soluendæ sint. fol. 22. Se-
ptimò quib⁹ solui decimæ debeāt, 28. Octauo de qui-
bus bonis. fo. 30. Nonò quomodo peti debeāt. fo. 35.
Decimò corā quibus iudicibus, f. 38. Undecimò quo-
modo solui decimæ debeāt, 49. Duodecimò quando
soluendæ sint decimæ, 50. Decimq̄tertiò an tolli pos-
sint, 53. Decimoquarto an eis sublatis noualia debeā-
tur: & ibi noualiū abundē explicatur materia, 75. Ulti-
mò quibus malis afficiātur nō soluētes decimā: & qui-
bus donentur præmiis soluētes. 86. Quibus discussis,
decimarū materiā facile cōsequi vñusquisque poterit,

a

Tracta.de deci.

2 Prima igitur quæstio est, quo iure fuerit ista decima.

Quo iure inuēta? Resp. quidā de iure naturæ inuentā arbitrātur,
Inuenta sit gētes eīm ante legē dictā de qbusdā reb⁹ decimas deo
decima.

psoluebāt, scribit asūt Plin.lib.12.c.14.de thure his ver
bis: Thus collectū sabotā camelis cōuchitur, porta ad
id vna patēte, digredi via capitale leges fecere, ibi, deci
mas deo, quē vocāt Sabin, mēsura, nō pōdere sacerdo
tes accipiūt, nec ante mercari licet. facit etiā qđ seribit
ibidem c.20.de cynamomo, sed post legē à deo p̄mulgatā

3 fuisse opinor. Itē Abel mūera de fructibus terre, &
Abel, A. de primogenitis gregis sui dño offerebat, gen.4.c. sed
brahā & ibi nō loqtur de decimis. Ad hoc Abrahān de oībus
Jacob deci- mas foliace
tum, q à quinq; regibus eripuerat, decimas dedit sacerdoti
Melchisedec.gen.14. qui Melchisedec āte legē erat, vt
diuus Paul.sic ait, Hebr.7.c. Intuemini aut̄ q̄tus fuerit
hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abrahā patriar
cha. & gen.28.c. itē voulit Iacob votum, dicēs, si fuerit
dñs meū, & custodierit me ī via per quā ego ambulo,
& dederit mihi panē ad vescē dū, & vestimentū ad ūduē
dū, reuersuſq; fuero prosperè ad domū patris mei, erit
mihi dñs in deū: & lapis iste quē erexi in titulu, vocabi
tur dom⁹ dei. cūctorū q̄ dedetis mihi, deci. offerā tibi.

4 Præterea frequēs apud veteres votū fuit, vt decimā
prædæ & spoliorū, in hoc patriarchā insequētes Abra
hā, Ioui & diis deuouerēt, & fouerēt, quare Jupiter p̄
dator nūcupatus est. id eīm soluebatur, vt p̄dæ pte diuē
dita donū diis & numinibus dicafēt. qui mos Gallorū
fuit, vt belli iure q̄sita, plerūq; vero pte Marti deuoue
rēt: in quo id erat cōstitutū, vt diuina ope implorata, is
plus spei ferret, & ppitios facilius haberet deos, q̄ ma
iorē p̄dæ partē diis deuouisset. sed hoc post legē factū

Quæstio prima.

ii

etiam fuisse verisimile est.

Decimam etiam Herculipassim voueri, votumque; effudi
solere apud Romanos veræ fidei ignaros, in usu cōpe-
rinus; quod auspicatissimum duxerunt, & fortunatissimum.
qua de causa, lucullum Romani moris & iuris peritum, quod
decimam voulisset, votumque; pro soluisse, maximis auctum opibus,
fortunisq; existimauerunt. sic scribit Alex. lib. geni-
die. 3. c. 22. Itē cū captis vehis aurum delphico Apollini
mittendum esset ob decimas p̄dæ, quas in bello Camillus
vouerat: nec in publico facultas esset ornamēta sua ma-
tronæ in ærariū detulere, patriæ magis q̄ satis cōsulētes
cōmodis. testis est nobis Luius lib. ab ur. cond. 5. hos
igitur, cū legē nō haberent, sola natura ductos, in cōpto
est. de hac decima loquitur tex. in l. 2. in fi. ff. de polli. vbi
Bud. vocat eam Herculaneam: de qua inferius, q. 3.

Alii à deo institutā autumant, q̄a deus opt. max. or-
dinavit & p̄cepit eas solui, exo. 22. c. ibi, decimas & pri-
mitias tuas nō tardabis offerre, primogenitū filiorum
tuorum dabis mihi. & leuit. vlt. c. oēs decimae terræ, siue
de pomis arborum, siue de frugibus, dñi sunt, & illi san-
ctificantur. non eligetur bonum nec malum, nec cū altero
cōmutabitur. si q̄s mutauerit, & quod niutatum est &c.

Decimæ ergo cōstitutæ sunt à deo per Moysem, vt
pro soluētur à populo filiis Leui, pro ministerio, in quo
deseruiebat ei in tabernaculo. nō accipiebat filii Leui
decimas, nisi ab eis, pro quib⁹ offerebat preces. & q̄a
sacerdotes seruunt domino: ideo ipsis debent laici per-
soluere decimas. c. ecclesiast. 13. q. 1. & decimas à popu-
lo sacerdotib⁹ ac Leuitis esse reddendas diuinæ legis
sanxit authoritas. c. decimas. 16. q. 1. deus enim noster,
q̄ dignatus est nobis totum dare, decimam à nobis digna-

5
Herculi de
cimā solu-
tā dicit.

Mulieres
ornamēta
p̄ decimas
soluendas
tradidere.

6
An decis
me de ure
diuina.

7
Divisio de
cimarum;
oblationū;
et aliorū
iuriū à deo
facta.

a ii

Tracta.de deci.

tus est recipere, nō sibi, sed nobis sine dubio profuturam c. decimæ. ibidem.

8 Et sic deus voluit, vt trib⁹ Leuitica in duas scindatur pars de retur partes, videlicet i sacerdotes, & Levitas sacerdotib⁹ enim omnia priinitiarū iura, votorū, & redēptiones primogenitorū, oblationū, & sacrificiorū dedit, numero. 18. c. Levitis autem decimas omniū fructuū peccorū liberè cōcessit. summo vero sacerdoti decimā decimæ Levitarū: vt i d. c. 18. scribitur. hodie cūm sacerdotes & clericī nō sint diuisi, decimas, oblationes, & primitias recipient simul

Et sic putarē de iure diuinō decimas à deo op. max.

9 Conclusio quod decimæ à deo sunt instituta. institutas, dictāte ratione quadā naturali, quæ est, vt recognoscamus illū, qui hoc nobis dedit. Sed quia in quacūq; parte deū recognoscere possumus, placuit altissimo partē sibi acceptā declarare, & eam filiis Israel nuntiauit, videlicet decimam: nempe natura nō dictat nos ad soluedū decimā, potius quām aliā partē, sed ad offerēdū aliquid deo, vt scribitur Ecclesiast. 35. c. sic: nō apparebis ante cōspectū domini vacuus. hæc enim omnia pp̄ter mādata dei fiūt. Oblatio iusti impingat altare, & odor suavitatis est in cōspēctu altissimi. bono animo gloriā redde deo, & non minus primitias manuum tuarū, in omni dato hylarē fac vultū tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas, da altissimo secūdū donatū eius. & cætera.

10 Cōciliatur opinione. Ex his cōciliabūtur ambæ opiniones, nā si concluderem⁹ eas esse de iure naturæ, sequeretur homines ante promulgationē à deo ligatos, & peccasse nō soluētes, & tamē Iacob voulit cā, ergo nō tenebatur, & Abrāhā dedit sacerdoti Melchisedec decimā, nō de fru-

Etib^o terræ sed, de his quæ in bello acceperat, & sacerdos ei benedixit. vt patet Genes. 14. c. in fi. nec poterant deberi, antequā declaratæ essent à deo, cui darentur, videlicet Leuitis: quibus præcepit ne possessiones haberet: quod deus nō fecisset, si de iure naturæ eis debitæ fuissent. aliis rationibus probat Thost. Matthæ. 23. c. & cōcludit de iure positivo esset, sed cū prædictis vos vtrāque opinionē tenebilis sic cōciliatā, videlicet esse de iure diuinio institutā, dictante ratione naturali.

Ex quibus infertur, quod tam decimæ prædiales, 11
 quām personales sunt à deo institutæ, & solui præcepæ. Prædiales
 de prædialibus superius dictū extitit, de persona- or perso-
 libus scribitur 2. Esdræ c. 10. in fi. ibi, Leuitæ decimas ales sunt
 habet in omnibus vrbibus, in quibus opus nostrū ex- à deo solui
 ercemus. & ita est in Hebræo. & de his etiā scribitur præceptæ.
 deuterono. 12. cap. in princi. ibi, offeretis decimas, &
 primitias manuū vestrarū. demū ius pontificiū, & ve-
 teres patres solui eas ius diuinum sequentes coegerūt,
 multaq; dubia in his declarauerunt. vt scribit glo. in c.
 quicunq;. 1. 16. q. 7. cōcludens, tam decimæ prædiales,
 quām personales lege diuina debitas. idem consuluit
 Barba. cōsil. 49. illud. col. 4. in 3. vol. ista fusius scribit
 Anto. Butr. in c. parochianos. in 1. q. eodē. & ista ad ea
 quæ dicemus inferius in 13. q. an tolli possint, p̄derūt.

Et quia natura nos inducit, vt id quod dedit mihi 12
 deus, illi retribuā: ideo etiam personales ex opere erūt
 debitæ, licet cōtrariū teneat D. de Traiecto, in dic. q.
 quolibet. 5. sed quota de iure est positivo, nec à lege
 dei noua præcepta, sed à lege antiqua iudiciali: vt te-
 statur Angel. claus. in summa angel. in verbo, decima.
 q. 2. & fratres prædicatores, & minores debet populū

Tracta.de deci.

xhortari, vt soluāt tā decimas p̄diales, q̄ p̄sonales. c.
1. de deci. i 6. sic cōsuluit Alex. cōsi. 60. Romana. vol. 4.

13 Nō refragatur opi. Hug. de s. Victo. in lib. 1. de sacr.
Responso opinioni, parte 11. c. 4. & 11. vbi dicit decimas ante legem fuisse
quod deci- sub cōsilio, sub lege in præcepto, iam verò in libertate
ma sit iuris spirit⁹ ambulare permittimur: quia cū à lege veteri in-
positiū. ductæ essent, & nō sunt renouatæ in nouo testa. de iure
tātūm positiū debētur, secūdū eū. & hāc opi. secutus
est D. Adri. de Traiec. summus olim pōtifex, in d. q. 5.
vbi probat morte Christi abolitā illā veterē legē, in eo
quod erāt præceptæ solui tribui Leni, ex qua erant fa-
cerdotes & Leuitæ. Rñd. hodie verò clericis & sacer-
dotibus debētur. & licet ante legē nō essent in præce-
pto dei quoad quotā, & cui darētur, tamē munera of-
ferri in recognitionē beneficii necessariū erat, vt Eccl.
25 c. patet. postea dñs statuit decimā dandā, quod ius
pōtific confirmavit. probat etiā c. parochianos. ibi, cū
decimæ nō ab hoīe, sed ab ipso dño sint institutæ. & c.
tua. 1. ibi, q̄ diuina cōstitutione debētur. & c. tua. 2. c. in
aliquibus. de deci. licet istis iuribus Thost. rñdeat esse
introductas à deo, sed hodie nō deberi quasi à deo præ-
ceptæ, sed à cōcilis, & à summis pontificibus: sed per
prædicta puto institutas, & debitasi ure diuino, q̄a dei
institutū nō est reuocatū expresse: imo est receptū &
approbatū ab ecclesia, & sic à spiritu sancto: & ideo di-
citur etiā de iure diuino qcqd fabuletur Thost. nā etiā
in cōcilio Magūt. c. 38. sic dicitur: Admonemus atque
præcipimus, vt decimas de omnibus dari non negli-
gatur, quia deus ipse sibi dari cōsuluit: & sic à deo ma-
ximo institutas esse negari non potest.

14 Nec extinctū fuit illud ius vetus p̄legē Christi, sed

morale sic. & hoc erat iudiciale fecidū theolog. quos refert Astē. ī sua sum. in 2. par. lib. 6. tit. 35. rub. de deci. dicēs, q̄ postq̄ determinatio decime partis est nūc per ecclesiam approbata, nō minus debet illas hodie dare populus, q̄ olim, cū populus nouæ legis obligetur ad maiora vti, afferitur Mat. 5. c. nisi abūdauerit iustitia vusta plusq̄ Phariseorū, &c. & Pau. 2. ad Corin. 3. c. in fi. Ego etiā puto populū teneri de nouo iure euāgeliū ad soluē dū decimā. Mat. 2. 3, & Luc. 11. dicit Christus. hoc oportuit facere, & illud nō omittere, scilicet decimas soluere fructū, quos dederat dñs. & alibi, redite quę sunt cæsarī cæsari, & quę sunt dei deo. Et quia decimæ erant dei, igitur renouatae: quare de iure diuino, dictante ratione naturali, decimæ iniūctæ sunt: à iure verbo canonico forma & declaratio est facta: vt in tit. patet, dc deci. & in multis alijs iuribus decreti.

Nec me mouet q̄ illæ decimæ, quas eūtes ad tēplū Hierusalē comedebāt. deut. 14. sūt sublate, ergo & istę dec. pochiales. Rñd. illę reseruabātur ad sacrificia figura offerēda, q̄ hodie cessant, ideo & illæ decimæ cessabūt. Intellige tñ vt scribā q. 3 etiā illę q̄ debētur sūmo facerdoti, nō sūt sublatæ: q̄a ex causa papa eas īponere potest. cle. fi. de dec. Itē decimę q̄ tertio anno prēcipie bātur paupibꝝ dari, sunt in euāgeliō ampliate. Luc. vlt. quod si p̄est date eleemosinā, & oīa mūda sunt vobis. Nō igitur solā, sed oīa supflua iubet dñs paupibꝝ erogare. Astē. ī sua sum. ī 2. par. 35. tit. rub. de dec. vers. cir. 3.

Imo quidā theologi firmant decimas, primitias, & oblationes in primo p̄cepto includi, dū dicitur, dñm deū tuū adorabis, & illi soli seruies. Adoratio est cult⁹ latrīæ: cult⁹ aut̄ latrīæ esse nō potest sine dei seruitio ac

15

16

Decimæ
aut̄ prima
cōtinuatur
præcepta.

a iii

Tracta de deci.

recognitione. & q̄a p̄ illa tria deū recognoscim⁹, & illi seruimus, ideo illa tria in hoc i. p̄cepto includi videtur: sed ibi nō taxatur quota, ideo nō est in hoc præcepto quota taxata: vt dicūt doc. theolog. ad quos te reiicio.

17 De primitiis etiā quota in lege noua non est taxata.

Primitiæ nā in animalibus olim sufficiebat vnū ex ducētis dare: q̄o tēpore in aridis ac liquidis de 40: ad sexagesimum, in c. i. eo, m̄stituta, ideo est statuta quantitas pro arbitrio soluētis secundū loci cōsuetudinē, Inno. Panor. & alii in d.c. i. quod probatur Ezechi. 45.c. & h̄e sunt primitiæ, quas tollitis, sextā partē ephi de choro frumēti, & sextā partem ephi de choro ordei, & cæt. & cōputat Hosti. in d.c. i. post Hiero. esse partem sexagesimam.

18 Itē, primitiæ tēpore Abel inuētæ fuerūt, Genes. 4.

Abel ibi, Abel quoq; obtulit de primogenitis gregis sui. c. i. Romanī de deci. & dicuntur primitiæ primi fructus, quos sibi dñs tanq̄ omniū rerū dñs, retinuit: & quia omnia bona, in primis eū recognoscere debemus. Vnde Plin. lib. 18. c. 2. ait: Romanos olim non prius degustare nouas fruges, aut vina solebāt, q̄ sacerdotes primitias libassent. & istæ primitiæ ter in anna dño offerebātur: in paschate de nouis granis, in pentecoste de nouis panibus, in septēbri de nouis fructibus illius tēporis, videlicet vini, & fructuum. theologi in Leuit. 23.c. & festa primitiarum gentes coluisse legimus. iudicū 9.c.

19 Itē Athenienses cùm ex Ephebis decessissent, primiā crinum Delphos deferebāt, cùm antiquiores mitias oferentes comā circa tēpora, aut posteriorem crinē Apollini, & firebant. flaminib⁹ tōderent, ex eo succēdēte Theseis anteriorē capillū Delphis dedicauit, vnde Theseus tōsura prodita est: cuius exēplo iuvenes, cùm ex Ephebis exceſ-

sesserit, anteriotem comā Phebo, & Aesculapio, aut libero obtulere: primitias postea Romani adolescentes magna: Indolis primā lanuginis barbā diis cōsecrare usurparūt teste Alex.lib.genial.5.c.18. facit gl.in verbo, & primitias.13.q.1.c.1. sed cui hodie debeātur? Respond.curatis à populo constituto in sua parochia.

Nec refragatur quod scribitur prouer.3.c.ibi,honora dñm de tua substantia, & de primitiis frugū tua-
rū da pauperibus.vbi Chartus. intelligit deū honorā-
dū de decimis & primitiis: & postea dandū esse paupe-
ribus de bonis nostris. Alii intelligūt q̄ honorād⁹ est
deus de omni substātia sua, & de primitiis frugū dare
oportet pauperibus:quia nō primitiæ deo offereban-
tur.c.1.de deci.ideo de primitiis & præcipuis fructib⁹
da pauperibus, & implebūtur horrea tua saturitate, &
vino torcularia tua redundabunt.

Vel melius dici potest,in Hebræo non esse da pau-
perib⁹: sed sic scribitur:glorifica dñm de opibus tuis,
& de primitiis omnis prouētus tui:sic enim implebū-
tur horrea tua satietate, & torcularia tua musto exūda-
būt. Et ideo non obstat q̄ valere consuetudinē,vt ni-
hil soluatur de his primitiis,& excusare à peccato,scri-
bat Hēr.Bohic,in d.c.1. Ego vero puto cōtrariū:quia
hoc est præceptū affirmatiū,videlicet deū honoran-
dū de primitiis.nō honoraretur,si nullę darētur,igitur
consuetudo nō valeret, tū quia inducit ingratitudinē,
videlicet vt deo ingratissimus, qui omnia nobis dedit.
superat enim ingratos getas (vñ puerbio dicitur) qui
has primitias & oblationes nō soluit secundū cōsue-
tudinē:q̄ si nō appareat,tunc quantum debeat soluere
est ei liberum,dummodo aliquid soluat de singulis fra-

20

21
Cōsuetudinē
tolli an pri-
mitiæ pos-
sint.

Tracta de decimis

& tibus, & qui hoc fecerit diues erit, & benedictus adominus, & hoc asserit And. Hispa in regu. decima. q. 8.

22 Et sic primitiae, decimae, & oblationes praecipue in deci. ex o. solis ecclesiarum bonis numerantur. c. causa. de verb. si- blationes i. gnif. non est tamē præceptū morale, ut primitiae dētetur. bonis eccl. potest enim deus honorari tamē in mediis fructibus, vlti- mis, quā primis, sed est quoddā præceptū iudiciale, & figurale, ut primitiae dētetur, id est primi cuiuslibet rei fructus. c. magnae. circa finē. de voto. & in his maximē, consuetudo attenditur. vt suprà dixi, & Boer. in decisi. Burdegal. 236. pro iure primitiae. tamē vt aliquid sol- uatur, vt superius dictum extitit, est diuini iuris, id est, à deo præceptum factum.

23 Oblationes vero incepérunt tēpore Cain, & Abel. vt scribitur Gen. 4. licet quidā dicant à Noe, p id quod, quo tēpore scribitur Gen. 8. c. in fi. ibi, ædificauit autē Noe altare incepérunt. domino, & tollens de cūctis pecoribus, & volucribus mūdis, obtulit holocausta super altare. Sed antea obla- tiones inducte erāt, vt patet. oblationes autē dicimus quæcūq; de propriis & licitis rebus ecclesiæ à fidelib⁹ offerūtur. c. causa. de verb. signi. & numero. 7. c. scri- bitur, quodd principes Israel obtulerunt munera corā domino sex plaustra tecta cū duodecim. bobus, & alia magna munera, vt ibi scribitur, quæ domin⁹ iussit su- scipere, & ea Leuitis tradi. hodie, si offerat solidū, vi- detur magna oblatio: sed tamen valde distat ab obla- tione veterum.

24 Sed dubitari potest an necessariō faciēdāe sint cu- quibus cas- rato oblationes? Respōde sic, in casibus sequētib. Pri- fibus obla- mō, quādo cōsuetudo adesset, nā laici laudabiles cōsue- gia debet. tudines seruare debet. c. ad apostolicā, de symo. plenē

Panor. in rub. de paroch. in fi. Héric. Boic. in 2. dis. c.
quāuis. de deci. Secundò, si curatus indigeat. nō enim
suis militare stipē diis tenetur. Paul. i. ad Corinth. 9. c.
& c. cū ex officii. de præscrip. glo. in c. omnis. de cōse-
cra. dist. i. Fely. in c. veniēs. i. col. 2. de testib. Tertid, in
præcipuis anni festis, & maximè vbi ecclēsia nō habet
decimas prædiales. d. c. omnis Christianus. de cōsecra.
distin. i. & Bohic, in d. c. quanuis. Quartò, quādo obla-
tiones essent ex testamento faciendæ, vt pote in anni-
uersariis, vel in sepulturis mortuorū, tunc illæ oblatio-
nes sunt necessariæ. c. nulli. 12. q. 2. c. vltima volūtas. &
c. qui oblationes. 13. q. 2. Siluester prier. in suā summa,
in verb. decima. q. 2.

Quinto, vbi nō soluūtur primitiæ, tunc quia obla-
tiones succedūt in earū locū, ideo necessariæ sūt. vide
c. statuimus. 16. q. 1. & si quis oblationes ecclesiæ accipe-
re vel dare voluerit præter episcopi cōsciētiā, vel eius
qui huiusmodi sunt officia cōmissa, nec cū eius volue-
rit agere cōsilio, anathena sit, in Gangrēsi cōcilio fuit
statutū, vt patet in c. in canonibus 16. q. 1. etiā olim nō
audebat quis prophetā cōsulere, aut accedere vacua ma-
nu, vt patet 1. regum. c. 9. sic nō debent parochiani ad
ecclesiā ire sine oblationibus diebus maximè festis.

Nec valet cōsuetudo, vt laici oblationes recipiant
in ecclēsia. c. antiquos. c. quia. & c. sanctorum. cum se-
quēt. 10. q. 1. nam decimæ & oblationes æquiparātur,
c. quanuis. de deci. vbi Iohan. And.

Et aliqui tres dicunt esse oblationū species. prima
est donatio rei inter viuos deo facta, vel ecclēsiae. secū-
da causa mortis facta, quæ instar legatorū redacta est.
tertia est vñus, quam fideles faciunt ad altare, vel ad

25

prophetas
confulere
sine donis
veteres nō
solebant.

26

Tres speci-
es oblation-
ū & quā
de episcopo
debeatu,

Tracta de deci.

manū sacerdotis: vbi etiā firmāt oblationes tunc spe*nt*
Etare ad episcopum, quādo celebrat in aliqua ecclesia
suae dioecesis. teste Matthæ. de offic. in constitut. Nea-
pol. lib. i. rub. de dec. nu. 32. consuetudo tamen in ple-
risq; locis est in contrarium, etiam extra consuetudinē
episcop⁹ à paupere presbytero recipere eas nō debet.

28 Et sic improbatur consilium Dec. 148. reuerende.

Laici obla vbi decidit valere consuetudinem, vt laici in oratoriis
tiones reci= recipient oblationes. nam cùm ipsi sint incapaces, nō
peren⁹ pos*it* valet consuetudo. c. quanto. de consue. nec episcopus
sunt etiam potest consentire, vt dimidiam partē oblationis laicus
in suis oras habeat, c. si quis basilicam. de cōsecr. dist. i. alibi si ope-
rare pretium fuerit, abūdantius scribam: nā sacras obla-
tiones dicit tex. in c. inquirendum. de peculi. cleric. &
sic laicis nō potest competere ius recipiendi oblatio-
nes: sed ex causa dari oblationes laico possunt, forte
ad ecclesiæ reparationē, vel ad aliquem honestū vsum,
& ad tempus, ita tamen, vt nullum ius per hoc habeat
eas vendicandi: teste Præposit. in c. altare i. q. 3.

29 Et cui debeātur oblationes factæ imagini, quodd cu-

Cui debet rato illius ecclesiæ, vbi est imago. docet Panor. in c. di-
oblation lectus. col. 3. vers. 2. de offic. ordi. & c. quoniam. eo. &
nes factæ Troilus maluitius in tract. de oblatio. & episcopus nō
in imagini. potest eas concedere domino domus, vbi est imago.
Panor. in c. quanuis. eo. & in d. rub. de patoch.

30 Et quodd hæ oblationes curato debeātur, cōuerte-
Oblatio*nes dæ* tamen sunt in reparationē ecclesiæ per episcopū, si
in imagini ecclesia indigeat, legi in ſtegra cōpilatione, Alex. papæ.
factæ in re 3. rub. de dec. in hæc verba, Plenè nobis innotuit ex
reparationē tuarū literarū continentia, quodd cum hostia quædam
eccliarū cōvertēde. sacrata in arca cuiusdā mulieris parochiæ tuæ cōclusa

fuisset, virtute domini faciēte pars ferè media in cor- Decretalis
ex integra.
pus Christi manifestè cōuersa est, ita vt caro videatur.
Cùm vero hostia ipsa à parochiali ecclesia, quā scilicet
ecclesiæ tuę ad ecclesiā ipsam maiore trāslata sit, idem
canonic⁹ oblationes, quæ obtētu illi⁹ corporis Chri-
sti eidē ecclesiæ proueniūt, instanter requirir, quas in
reparationē ecclesiæ fideliter, sicut assēris, erogasti: li-
cet autem eidē canonico petas super hoc silētiū im-
poni, & nos libenter in eo, quod secūdū dominū pos-
sumus, petitiones velimus atēdere & admittere; peti-
tioni, tamē super hoc non possumus exhibere fauorē,
sed venerabilibus fratribus nostris Albañ. & Siluañ.
episcopis, quibus causam ipsam cōmittimus, dedim⁹ i
mādatis vt prefatum canonicū cōmoneāt à petitione
ipsarum oblationū desistere, vt eas in reparationē ec-
clesiæ prædictæ erogari permittat. Si vero ad hoc in-
duci non poterit, eidē causæ debitum finē imponant.
Et in superscriptione illius decretalis scriptū est, A-
lexander tertius Attrebatenſi episcopo. Et sic quādiu
imago est in parochia, oblationes parocco debentur.
Si vero iure trāslata fuerit in aliā ecclesiā, illi ecclesiæ
in quam translatā est, debetur. & illa decretalis non cō-
in nostris decretalibus communibus.

Notādū est, quod nec oblationes dissidētium, nec 31
eorū q̄ pauperes opprimūt, recipi debēt, c. oblationes. *Quothm⁹*
& c. eorū. 99. distinc. nec oblationes meretricis publi- *oblationes*
cæ. c. ex trāsmissa eo. & inferius dico quæst. quinta. nec *recipi non*
raptorū oblationes. c. super. eo. de raptorib. sicut nec *debent.*
vſurariorū. c. quia in omnib⁹, de vſur. nec alicuius, qui
crimen notoriū horridū comisit, c. miror. 16. q. 7 In-
noc. in d. c. ex trāsmissa. itē qui bona ecclesiæ inuadunt

Tracta de deci.

oblationes nō offerāt ante restitutionē . c.de viro. 12.
q. 2. & hoc est in detestationē criminis introductū, ne
ecclesia videatur approbare illud delictum grauiſſi-
mum, & cum illo in eodem participare.

32 Hodie ista non vident sacerdotes, sed paſſim ab
omnibus recipiūt, fortè quia cōditiones personarū, &
eorum crima ignorant, nec de illis inquirere tenen-
tur. Vide Exod. 25.c. Materiā istā oblationū vide ple-
nē examinatā per Socy. in suo trac. de obla. & hæc fer-
uiūt ad elucidationē rub. de deci. primi &. oblat. & ad
ea q̄ inferius dicentur. & hæc de prima quæſt.

1
*Quam o b
caſam de
cimæ itro-
duſte ſint.*

Ecundō, quāobrem introductæ ſint?
Resp. primo i signū vniuersalis dominii
deus opt. max. eas ſibi retinuit. c.tua. 2.
eodē. inficiari enim sanæ mētis vir non
poſſet, quin deus omniū dominus ſit, &
vniuersalis. nā domini eſt terra, & ple-
nitudo eius, orbis terrarū, & vniuersi q̄ habitat in eo.
ideo ut illū recognoscamus talē eſſe, ipſe ſibi has re-
tinuit decimas, tributa verò principes, in ſignum ſpe-
cialis dominii. c. cum non ſit. eo.

2
*Pro vietu
miniftrorū latæ fuerūt. nume. 18. in terra eorū nihil poſſidebitis,
decimæ ſunt inſtitute.*
Secundō decimæ ſunt etiā inſtitutæ pro vietu mini-
ſtrorū ecclesiæ: & aliæ poſſeſſiones eis tēporales ſub-
decimā ſunt inſtitute. decimam in horrea mea, ut ſit cibus in domo mea. ſup-
quo ait Hier. ſciatis vos perdiſſe abūdātiā, q̄a frau-
dātis me parte mea: reddatis igitur mea, & ego reſti-
tuā vobis veftra. Et Malach. 3.c. inferte omnē decimā
in horreū meū, ut ſit cibus in domo mea, & pbatē me
ſuper hoc, dicit dominus. Vnde Pharao tēpore famis

sacerdotib⁹ statuta cibaria ex publicis horreis præbebat: & idcirco nō sunt compulsi vēdere possessiones suas. Genes. 47. et nos hodie opprimim⁹ sacerdotes, & affligas ecclesias, ideo omnib⁹ affligimur malis, c. multi. i. q. i. *Cir hodie mur.*

Tertiò, hæ decimæ sacerdotibus cōcessæ fuerūt, vt legi dei liberi⁹ vacare possent: vt scribitur 2. Parali. c. 13. præcepit etiā Ezechias populo habitati Hierusalē, vt darent partes sacerdotibus, & Leuitis, vt possent vacare legi dei. 3

Quarto, ppter fabricæ cōstructionē, & tuitionē: c. vobis. & c. cōcesso. & c. mos est. 12. q. 2. Hostien. in rub. huius titu. Ioh. And. & alii post eum, ibidem. 4

Quinto, propter pauperū & hospitū receptionē. Deutero. 14. c. & August. de anchora. in tracta. de ecclasiastica potestate. c. 73. 4. q. dicēs ex hoc ordinatio nē ecclesiæ ortā, vt de stipendiis ecclesiæ tres portiones fieri debeat. ī c. mos est. 12. q. 2. vna p viētu clerici: fēcūda pro reparādis ecclesiis, tertia addicta est paupe- rib⁹: & aliter dispēsas rem ecclesiæ, tenetur. vnde Christus Mathæ. 17. c. in fin. noluit de sibi datis soluere tri- butū, & ad aliū vslum cōuertere: sed misit Petru piscatū, vt ibidē dicitur. & diuus Hierony. super Matthæ. 13. c. scribit. vt refert de Anchon. vbi suprà. 5

Legimus etiā Abrā hortū plātasse iuxta puteū iura mēti, quē Hebræi Bersabaa vocāt: hortū inquā, plenū optimis fructib⁹. & peregrinos suscepit hospitio, qb⁹ gratis necessaria oīa supportabat, nihil aliud, p pretio exigēs, q̄ vt scilicet orbis cōditorē agnoscerēt, venerarētur, & timerēt rectorē cæli & terræ, cuius domū es- set, quicqd comedissent vel bibiſſent. sicq; in vera reli gione institutos, & ad vitæ melioris instituta cōuersos dimittebat. sic ait Alphōs. lipoma. in lib. Gen. c. 21. i. fi. 6
Tres portiones de bonis ecclesiæ fieri debent.
De horto Abræ,

Tracta.de deci.

Sexto, propter sacrificiorū oblationē. nā diuus apō

7 stolus ait : qui altari seruit, de altari viuere debet. i. ad
Decime Corint. 9. & c. cū secūdū. de prēb. & nu. vlt. c. filii Le-
pter serui ui dēdi omnes decimas p ministerio quo seruiūt mi-
tū debent hi, in tabernaculo fœderis: ideo hoc naturali conuenit
rationi, vt qui seminat spiritualia, metat carnalia. nam
mercenarius dignus est mercede. diuus Paul. & bono-
rū laborū gloriosus est fructus, vt ait philosoph. & ra-
tio naturalis dicit, vt qui deo, p populo ministrat, ab
eo alatur, Host. in c. à nobis. col. 3. eo. scripsi in p̄f̄fat.
ad iub. de collat. in cōcord. Imol. in c. 2. de trāsac. dicit
personales deberi in cōpēlationē oneris sacramētorū.

8 Septimō, ex hoc patet deū retinuisse decimā, poti^q aliā partē: quia numer⁹ denarius perfectionē signat.
Quare pos- decimæ enim & priinitiæ deo offerūtur, id est initium
sius deci- & perfectio honorū operū deo perfectè sunt ascribē-
mā deus re- da: qā sine eo nullū bonū opus inchoatur, aut perfici-
zuit, quā tur: vt diuus Paul. ad Philip. 2. ait, ipse est q̄ operatur in
aliā partē. nobis, & velle, & perficere. Nouē verò partes retinen-
tur, qui numerus est īperfectus: nempe quicquid per-
fectionis & defectus in nobis est, nobis inquam, & no-
stris defectibus est ascribendum, non verū deo. ideo
scribitur Oze. 13. perditio tua, ô Israel, & in me auxi-
lium tuum. Hostien. in c. à nobis. col. 2. eodem. & deus
istā partē tanquā Leuitis sufficiētē, & alteri populo nō
molestam, retinere voluit, vt Thosfa. scribit sup c. 23.
Mat. q. 56. vel etiā de⁹ à nobis primitias & decimas re-
quirit, i. primitias & vltimas portiones, cū ipse sit oīm
prīcipiū & finis: cui prīcipio fruct⁹ primari⁹, & cui fini
decimas offerre debem⁹. denari⁹ em⁹ est & oīm nūero
rū cōplemētū, & finis: vt ī harmonia mūdi, tom. 4. i fi.

Octauo

Octauo decima vocari potest spiritualis, quia humili- 9
tatem cōtinet illā, per quam omnia bona à deo data esse Decima est
nobis recognoscimus: mala autem à nostrę figmento na- *spiritualis.*
turæ: vnde si quis doctus potest alios erudire, non suæ
debet attribuere prudentię, ingenioq;; quod possidet, sed
gratias primū agat domino, qui cuncta largitur, deinde
sacerdotibus, & ministris, à quibus est erudit⁹. c. reuerti-
mini. vers. si quis doctus. 16. q. 1. Floren. in 2. parte, titu. 4.
c. 3. §. 1. Et sic deus decimam, id est, numerum perfectum
sibi retinuit, tum quod sit perfectus, tum quod in nobis
operetur, & velle, & perficere, vt dixi. & nobis imperfectum
reliquit numerum, quia imperfectio in nobis est,
& figuratum nostrum ipse cognoscit.

Vltimò, vt omnia onera illi incumbentia curatus fol- 10
uat, tam pro legatis & nuntiis sedis apostolicę, quām epi-
scopo, clericis, fabrica, & pauperibus. & vt ista debitè va-
leat expedire, opus est vt curatus habeat quatuor matri-
culas, seu libros, in quibus quatuor ista scribat: Primò
baptisatos in vno libro scribere debet, diem, & mensem,
& annum nativitatis, patrem, & matrem, si legitimi exi-
stant: alioqui sufficit matrem describere, & suscep-
tores, id est patrinos, & hoc probatur in c. contumaces. 50. di-
stinct. & glo. in c. nomen. 2. q. 1. ex quo tex. extracta est
ordi. regia, rub. des registres des baptesmes. Vbi abundan-
tius scribam. Secunda est pro decadentibus, vt etiam ho-
rā decessus, si possibile sit, describat: hoc proderit, vt scia-
tur quando vacarit beneficium, an in mensibus qualifica-
torum, vel ordinariorum, vel an in mensibus papæ, aut in
mensibus ordinariorum, vbi papa habet certos menses.
proderit etiam, vt sciamus, si pro decadente orandum sit,
& eleemosina facienda. c. à nobis. 2. de seaten. excommu.

*Curatus
debet ha-
bere qua-
tuor matri-
culas seu
libros.*

*Elucida-
tio ordi. re-
giæ.*

Tracta.de deci.

nam & in extremis potest excōmunicatus absoluī.c. vlti.
de sepul.imo etiam post mortem, solennitate tamen ad-
hibita, quæ describitur in d.c. à nobis. 2.

11 Tertia matricula est pro contrahentibus, ut si per ho-
stiles incursus, aut incendia subditi dispergantur, illos cu-
ratus tempore quietis recolligere possit, ac ipsis testimoniū
per literas, proprio parochiæ sigillo signatas, de fide
& matrimonio dare possit, de quibus in c. non oportet. i.
de consecra. distinct. 5. vbi glo.

12 Quartæ pro illis, quibus de bonis ecclesiæ subuenit,
ut ita ecclesiæ possint seruari indēnes, & concessa ac mu-
tuata tēpore famis, sterilitatis ac necessitatis, possint re-
peti tempore fertilitatis, & abundantie, ab illis, qui bona
habent, & postea afflitis, & miserabilib⁹ personis in suis
necessitatibus subueniatur. & hoc pulchrè docet Iohan.
Hugo, in tract. de offi. quatuor præla. rub. de matriculis
curati. quod facit ad ordinat. regiam Frācisci. rub. desre-
gis̄tres. quam pleniū elucidaui in l. qui in continentibus,
ff. de verb. significatione.

I
Decima
quotuplex

Eritiō, quotuplex sit decima? respondeo
multiplex. nam quædam est decima spiri-
tualis, de qua sup̄, in proxima quæstione
fuit dictum. temporalis vero est, quæ de
tempore debetur, & ob id instituta fuit
quadragesima, ut domino pars decima tē-
poris tribuatur, c. quadragesima. de consecrat. distinct. 5.
ideo qui quadragesimā nō seruat, deo decimā substrahit.

2 Altera est substancialis, quæ ex substancia hominum
debetur. sic vñ cat Florenti. in 2. parte summæ, in tit. 4. c.
3. §. 1. & sequen. & ista in omnibus frugibus debebatur
leuiticę olim tribui à populo ex lege. c. 1. de dec. Exod. 22

cap. & leuit. vlt. & licet alię solui essent solitę, non tamē ex lege debebātur, sicut ista, & est decima quę parochia lis vocatur: quia curatis parochialis ecclesiæ debita est regulariter, & hanc pertractare nostræ est sententiæ.

Secunda est quā leuitæ, hoc est inferiorum ministrorum gradus, summo sacerdoti, videlicet Aaron, dabant numero. 18. cap. ibi, præcipe leuitis, atq; denuntia, quū acceperitis à filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earū offerte domino, id est decimā partem decimę, vt reputetur vobis in oblationē primitiorū: & date eā Aaron sacerdoti. & isti cōparatur decima, quę papæ tribuitur. Potest enim papa ex magna causa, vt pote si contra infideles, vel ecclesiæ inimicos bellum gerat, hāc imponere, vel ex alia iusta causa. quanvis Panor. contrariū dicat in c. 2. in fi. eo. titu. Nā postquā erat præceptū leuitis à domino, vt hanc soluerent, ideo nō inuenio legem repugnantem, quominus imponi à papa etiamnum possit, vt inferius dicetur, & habetur 2. Esdr. c. 10. in fi.

Et sic ex illa authoritate nu. 18. requiruntur sequētia: 4
 primò q̄ hęc decima sit imposta & præcepta, ibi, præcipe. Ergo sine impositione sūmi sacerdotis ab alio imponi nō potest, & si aliter fuerit imposta, indicens eam est excōmunicat⁹. in c. clericis. §. 1. de immuni. eccl. in 6.

Secundò, requiritur quod post impositionē sit denūtiata: ibi, denūtiā. debitoribus enim denūtiari debet, vt soluāt. l. quidam Iberus. ff. de seruitu. urbano. præd. doc. in l. vinum. si certum peta. Tertiò q̄ imponatur leuitis, id est clericis, qui decimas percipiūt. Ergo his q̄ nō percipiūt decimas, imponi nō possit decimæ papales, quas regales hodie quidā vocāt. extra. 1. de dec. in cōmunib⁹.

Quartò, quod hęc decima imponatur super decimis

*Decima à
papa impo-
nitur nō potest.*

*Anteqnā
decima
imponi pos-
sit que re-
quirantur.*

Tracta.de deci.

beneficii, ibi, decimam partem decimæ. igitur non posset imponi ei, qui decimas non haberet, quia priuatio presupponit habitum. c. ad dissoluendum. de despensa. impube. & nunquam mihi fuerunt impositæ, ob defectum materiæ, laus deo. §. seruus. de capit. diminut. in institu. & ideo non debetur decima ex hospitalibus. glo. in d. cle. vlt. eo. quam sequitur Feli. in c. de quarta. col. 6. nu. 18. de prescri. aliâs cōsului p. societate presbiterorū diœcesis Annicien.

Quintò, quod ipsi clerci accipiunt decimam. nam si non acciperent, alii non tenerentur ad istam. ibi cum accepit is à filiis Israel. &c. nisi per eos staret quominus acciperent. l. quod te. ff. si cert. peta.

Sexto, quod is qui eam petit, sit Aaron, id est summus sacerdos. ibi, & date eā sacerdoti. Ergo episcopis, archiepiscopis, vel aliis personis non debetur, nisi à papa concederetur. clemen. vlt. de deci. quę sic habet: Si beneficiorum decima cuiuis simpliciter cōcedatur ad tempus, secundum taxationē decimæ in illis partibus, in quibus fiet concessio, consuetam, & ad monetam currentem cōmuniter ipsa decima leuari poterit, & debebit, nec per collectores, exactores, siue leuatores ipsius decimæ, ecclesiarum calices, libros, & alia ornamenta diuinis officiis deputata ex causa pignoris, vel distractionis capi, vel recipi volumus, vel distrahi, seu quomodolibet occupari.

Notandum est, quod cūm in hoc regno Franciæ sēpe præticitur, vt dicit ibi glo. ideo super ea multæ solent oriri dubitationes, quæ deciduntur per extrauagantē primam de deci. in communib. ideo ad eam vnuſquisque recurrat, & aliâs de hac consului, & plenè scripsi in cōsil. incipiente, istæ communitates &c. & non debet hæc exigi decima de capellis, quæ non excedūt viginti libras

5
Pro decimæ solutio
ne ornamē
ta ecclesiæ
capi non
possunt.

6

teste **Collecta**. in e. nuper. eo. vbi plus dicit, quod si frumentus alicuius beneficii fuerint augmentati, decima ista non debet augeri, postquam semel taxata fuit. clemen. fi. de dec. Et quod debet prouideri de beneficio usque ad certum valorem, debet hic valor probari secundum taxationem decimæ, nisi aliâs valor probari posset, ut no. ibidem. **Collecta**, quod potest pdesse cōsiliariis, quibus prouideri debet de beneficio usq; ad ducetas libras, & rō infrā.

*Valore bene
ficij quomo
do probari
posit.*

Item in concilio Cōstan. de hac decima sic reperi statutum: Præcipimus & mandamus iura, quæ prohibent inferioribus à papa decimas, & alia onera ecclesiis, & personis ecclesiasticis imponi, districtius obseruari, per nos autem nullatenus imponantur generaliter super totū clerum, nisi ex magna, & ardua causa, & utilitate vniuersalē ecclesiam concernente, & de consilio & consensu & subscriptione fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, & prelatorum, quorum consilium commode haberi poterit, nec specialiter in aliquo regno, vel provincia inconsultis prælatis ipsius regni, vel prouinciæ, & ipsis non consentientibus, vel eorum majori parte: & eo casu per personas ecclesiasticas, & authoritate duntaxat apostolica leuetur. in sessio. 43. & Thosta. plura scribit, q. 74. super c. 23. Matth.

*Quere qui
rantur ana
tequā de
cima à pa
pa imponi
posit.*

Et sic vides quod hæc decima imponi possit. Panor. in d. c. i. eo. dicit in locum istius successisse quartam decimarum, quam episcopi, cum episcopatus fructus erat tenues, solebant recipere: hodie vero non recipiunt, nisi vellet reparations in beneficiis, à quibus quartam acciperent, facere. c. priscis. & sequen. 10. q. 3. vbi glo. sed congruentius cōuenit papæ, ut prædicti. vide Feder. consil. 151 thema. & Marc. Mātua. consil. primo, concludentem hæc

*Episcopi
an decimā
ab ecclesiis
recipere
possint.*

Tracta. de deci.

decimam ex distributionibus quotidianis non deberi, ne diuinus minuatur cultus. Et quia aliâs sæpius ita fuit per papam declaratum, cuius declarationi standum est.

9 Tertia est decima, quam vnuſquisq; de populo Israeli-

Decima preanniverſarii. tico in suis horreis separabat, vt eas comedederet, dum in templum Hierusalem proficeretur, cùm in vestibulo templi leuitas inuitaret ad cōuiuum, c. i. de deci. & Deut.

12. & 14. in fi. caue ne relinquas leuitam, quia non habet aliam partem in possessione tua. & in locum istius succidunt hodie anniversaria, quæ pro mortuis fiunt, & interdum cōuiua presbiteris dantur in anniversariis pro consuetudine quorūdam locoru, vt apud Virgil. lib. 3. æneid. est videre.

*Solennes tum forte dapes, & tristia dona,
Libabat cineri Andromachæ, manesque ciebat.*

Et sic olim decima pro mortuis dabatur. hodie mali ea relinquunt, & à deo relinquuntur. Vel oblationes quæ fiunt in manus sacerdotum, possunt loco ipsius esse decimæ, vt Panor. & alii dicunt, in d. c. i.

10 Ex quo ostenditur, quod hæc decima debet dari pro orationibus tam viuorū, quā in mortuorum. glo. in c. ecclias. in verb. seriuus. 13. q. 1. dicēs, quod licet veteres devotioni addicti, quatuor olim decimas soluerent, tamen hodie nec vna quidem bene datur, idcirco fame, penuria, bellis, & aliis infinitis malis constringimur, de quibus inferius dico. q. vlt.

11 Quarta erat decima, quā veteres viduis & pupillis ero gabant, de qua Deutero. 26. c. ibi, quando cōpleueris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio dabis leuite, & aduenæ, & pupillo, & viduae, vt comedant intra portas tuas, & saturentur.

Ex hoc patet istam decimam capiendam post solutio
nem alterius decimæ, quæ parocho debetur, id est curato:
& idem in alia quacunquæ decima: patet ibi, quando cō-
pleueris decimam cunctarum frugum tuarum. & hæc nō
capiebatur, nisi anno tertio post alias decimas. ibi, anno
decimarum tertio.

Secundò, est gradus in dando, quia primò præcepit ¹³
deus leuitæ dandam. ibi, leuitæ. & sic primò clericu- ^{Gradus in}
peri dari debet, quam laico. Tertiò, aduenæ potius quam ^{dando clie}
ciui: ibi, aduenæ: quia ciuis facilius inueniet quam aduena. ^{mosinam}
Quarto pupillo, potius quam pauperi maiori, maior enim ^{paupe}
est miserationis causa in minore. ibi, & pupilllo &c.

Quintò viduæ. ibi, viduæ d.c. 26. Deuter. Isti tamen gra-
duis non sunt necessarii: sed pro necessitate cuiusq, distri-
buenda est eleemosina, imo in hospitalitate non est habē-
dus personarum delectus: sed indifferenter quibuscunq;
sufficimus, hospitales nos exhibere debemus, c. si quis. in
fi. 42. distinct. Sextò, quod hæc datur intra portas: hoc
etiam non est necessarium: nam ubi cunq; inuenitur pau-
per, est donandus eleemosina, quia intra portas nostras
venire pauperes pati non solemus.

Quinta est decima episcopalis, quam olim episcopi ex ¹⁴:
ecclesiis parochialibus (quia episcopatus fructus tenues
erant) recipiebant. c. quoniam. & c. dudum. de dec. c. quia
circa. infra. de priuile. c. vobis. & c. concessio. 12. q. 2. sed
hodie de consuetudine etiam ista non debetur, c. priscis.
& c. sequen. 10. q. 3. sed tantum quarta decimationū epi-
scopis affecta est. c. conquerente. de offic. ordinar. & in
hac olim erat de iure communi fundatus, & fortè pos-
sunt intelligi iura, de quibus inferius dicetur, an hodie
debeantur.

Tracta.de deci.

15 Sexta est decima, quę ex voto debetur, per tex. in l.2. §

Decima ex fi. ff. de pollicitat. his verbis sic descriptum; Si decimam
voto debit quis bonorum vouit, decima non prius esse in bonis de-
ciuit, quām fuerit separata. Et si fortè qui decimam vouit
decesserit ante separationē, hæres ipsius hæreditario no-
mine obstrictus est: voti enim obligationem ad hæredē
transire constat. glo. i. in c. tua nobis. 2. de dec. vbi intel-
ligit in decima, quę ex voto debetur: secus in alia decima,
cuius transfertur dominium in ecclesiam, etiam antequā
sit segregata.

Aduertendum est ad intellectum d. §. fi. d.l.2. Nam

16 Intellec^{tus} ad l.2. §.
fi. ff. de pol-
licti.

quanuis doct. ibi eum valde contorqueant, ego tamen
puto sic intelligi posse, quod si quis voterit decimam par-
tem bonorum, illa nō desiit esse in bonis vountis, prius-
quam fuerit separata ab aliis bonis. Ratio dubitandi erat,
quod in ecclesiam transit dominium sine traditione. l. fi.
C. de sacrofan. eccl. c. 2. de consuetu. sed contrarium est
ibi. Nam pars bonorum decima est incerta: ideo non se-
parata, non desiit esse in bonis vountis, quia incertam
partem rei nemo possidere potest. l. 3. §. incertus. ff. de
acquiren. posses. ignoratur enim super qua parte honorū
erit decima: ideo ecclesia non habet rei vendicationē il-
lius rei incertæ, tu quod nō possunt esse vnius rei duo do-
mini insolidum, tum quia non est iusta causa ad partem
incertam vendicandam: ideo non datur rei vendicatio,
l. quę de tota. §. i. ff. de rei vē. sed is qui vouit actione per-
sonali cogi potest ad illam decimam separandam, & sol-
uendā, & prestandā, nec potest pœnitere post votum: qui
si eam non separauerit, & sic decesserit, hæres ipsius ob-
strictus erit: quia voti istius obligatio transit ad hære-
des: vt ibi dicit tex. Et sic vouens erat in vita obligatus.

Quicquid dicat ibi docto. per principium tex. ibi, si quis rem aliquam voverit, voto obligatur, quæ res personam voventis obligat, non rem, quæ vovetur. contra Bar. & alios ibi, & in l. si is qui pro emptore. in f. ff. de vñ cap. alioqui non trāsiret obligatio, quæ non esset, ad hæredem, per l. 2. §. ex his. ff. de verbo. obligat. l. hæredē. de reg. iur. arg. l. decem. ff. de verbo. obligatio.

Et sic limitatur d.l. f. C. de sacrosanct. eccl. vt non ha- 17
 beat locum, quando bona incerta sunt ecclesiæ donata, vt ^{Dominium}
 si quis donet tertiam, vel quartam partem bonorum, illo ^{rei donatae}
 casu non transibit dominium sine separatione, per d. §. ^{quando ad}
 f. l. 2. secus quando bona certa sunt, tū ne duo in vnū spe- ^{eccl. non}
 cialia cōcurrāt. l. 1. C. de do. prom, tū per rationes prædi-
 cas, quāuis glo. in c. moderamine. 16. q. 1. dicat hoc verū
 in decima q̄ vovetur: sec⁹ in alia. tñ nō video diuersitatis
 rationē in his decimis: ideo oportet iura iuribus conciliare: vt in l. vnica, C. de dot. promiss. nam post votū de-
 cima debita est, sicut & alia: quia dicitur vovete, & reddite
 vota deo, ideo in vtraq; decima idem dicemus. vt scri-
 psi in q. 8. inferius: quanvis glc. & doct. in d. c. tua. 2. pri-
 mā sententiam sequantur, & votū pro voluntate &
 desiderio, glo. exponit. in l. cura. §. 1. ff. de mun. alibi tractauit

Septima quæ olim debebatur fisco, de his, quæ mariti
 sine liberis decedentes, coniugibus suis relinquebant: sed 18
 hodie aboleta est, in l. 2. C. de infirmand. pœnis cœlibat.

Octaua est decima metallorum. Nempe si auri fodinę, ^{Decima}
 argentifodinę, vel alię metallorum venę in fundis priua- 19
 torum inueniantur, decima metallorum pars fisco debe- ^{fisco olim}
 tur, & altera decima domino fundi, detracta tamen ante ^{Metallorū}
 omnia decima curato debita. per l. cuncti. C. de metall. co debet me-
 lib. 11. glo. in l. inter publica. vbi sci ipsi. ff. de verb. signifi.

Tracta.de deci.

& in decisio.Neapoli.q.321.vide inferius q. 8. de quibus bonis decima soluenda sit.

20 Nona est decimalitis.Olim is, qui iniustè litigabat, nomine expēsarum,& sumptuū, decimā partem eius, quod petierat, reo dare tenebatur. & παρακαταβολή genus actionis dicebatur, qua qui experiri volebat, pecuniam deponebant.Moris enim fuit, ut qui hoc genere experimententur, tam actor & reus apud acta decimā estimationis litis partem deponerent, mulētam scilicet futuram temerē litigantis.testis est nobis Budæ.in cōmenta.linguę Gręcę.quod probat l.generaliter. i . C.de episco.& cleric.sed ibi doc. ī hoc dicunt illam legem abrogatam esse.& §.hæc autem. de pœna teme.litigant.ininsti.

21 In curia tamen parui sigilli Montispessulani hæc decimalis in curia alitur, ac confouetur. Nempe rex vel regina percepit decimalē partem cuiuscunq; debiti, in illa curia petit, ab eo qui succumbit, ut est statutū in ordina.reg.rub.
de la court du petit seal de Montpellier.artic.5.& per totum.

22 Et baiulus seu gubernator Montispessulani etiam decimalē partem eius rei, quę petitur in curia vindemiarum, obtinet,& in hac decimalē litis exactiōe inspicitur id, quod petitur, non quod exigitur:nam si decem petantur, rex consequitur vnum, licet non deberentur, nisi quinq;. Bar. in l.in offerēdis . C.de appellat.allego tex.in l.pen.in fi.ff. de iuris.om. iudic.ibi, semper quantum petatur quærēdū est, non quantum debeatur.

23 Decimō, quædam est decima ordinaria, altera extra-
ordinaria.Ordinaria est, quæ secundum iuris ordinē im-
posita exigitur: ut decimalē prædiales, & personales: de
quibus inferius.Extraordinaria est, quæ extra iuris ordi-
nem imponitur, ut si papa ex aliqua iusta causa imponat,

illa extraordinaria dicetur, & si quis vendat fundum liberum ab omnibus decimis, intelligitur de extraordinariis, non de ordinariis, deo & eius ministris debitibus, vt docet Bal. in l. fistulas. §. frumēta. in fi. ff. de contrah. empt. per l. Seio. §. medico. ff. de annu. legat. sequitur Frācis. cremē. singul. 107. vendidi. & Socy. consil. 257. vifo. col. 2. vol. 2.

Extraordinaria etiam quam admirallus seu admirabilis accēpit ex latrociniis marinis. vt patet in rub. de l'admiral. ordina. I. artic. 13. in ordi. reg. 24
Admiral
lus decimā
recipit.

Vndecima quædam est decima integra, quædam nō. 25
integra est, quæ cum integritate persoluitur, id est de decem vnum, & nouem retētis, decimum prēstat. c. fi. de paroch. c. commissum. cum seq. & c. cum homines. c. ex parte. 2. & sequen. & c. in aliquibus. eo. & hæc est vera decima, quę deo debetur & curatis per soluitur. 26
Integra de cima.

Duodecima, quædā sunt maiores decimæ siue grossę, Maiores de que ex frumento & vino soluuntur. minutæ vero quæ ex cimæ & hortis, pullis, & ouis, glo. & doct. in c. cum ex tua. & c. ex missione multiplici. de deci. vbi in Anglia in lana, laete, & caseis est, que. & in multis aliis locis. in c. cum in tua. de dec.

Decima tertia, quædam sunt feudales, id est in feudum 27
datæ, alię non. c. tua. i. de dec. de his dīcā infrā q. decima.

Visis summatim decimæ diuisionibus, dicendum est de decimis 28
de decimis
parochiali
bus et eas
speciebus.
de parochiali
bus et eas
speciebus.

Personales sunt quę ex acquisitis personę labore, & opera, soluitur. c. ad apostolice. de deci. siue prouenant ex artificio, industria, scientia, militia, negotiatione, vel ex alio quolibet actu licito: vt dicetur inferius q. octaua.

Quæro an istę personales etiamnum debeātur? Inno. 30

Tracta. de deci.

An persona in c. fi. de paroch. deberi existimat, sic dicens, quod licet
natales decisi quidam insani hæretici dicant personales non esse in o-
ma debet obligatione, tamen cōtrarium est expressum in Deutero.
m.

12. c. in princip. ibi, offeretis decimas & primitias manuū
vestrarum, quod glo. sequitur in c. fi. de poenit. distin. 6.
nam maiori ratio est, quod aliquis præstet decimam de
eo quod manus tanquam nobilior pars acquirit, quam
de eo quod humus producit. c. reuertimini. & c. quicūq.;
16. q. i. c. quadragesima. de consecrat. distin. 5. vbi iube-
mur dare decimas omnium: ergo de labore personæ. Hac
sententiam sequuntur Anto. & Panor. in c. in aliquibus. in
fi. de deci. & haec maximè debentur his curatis, qui non ha-
bent alias decimas prædiales, ut ecclesiæ urbium commu-
nius, & tunc indigentes curati, postquam ministrant spiri-
tualia, debet metere temporalia, & de altari viuere, post-
quam altari seruiunt, c. cū secundum. de præbend. & pos-
sent tunc exigere decimas personales, & hoc est iustum,
vt afferit Astesa. in sua summa, in 2. parte, rub. de deci. art.
4. q. 6. glo. tamē in c. i. de dec. lib. 6. tenet decimas prædia-
les iure diuino debitæ, personales vero humano. per d. c.
in aliquibus. & c. nō est. vbi dicitur: q. sancti patres in suis
scripturis tradiderunt: ergo nō de iure diuino, & nullibi
reperitur esse præceptum à iure diuino, quod personales
decimæ soluātur: & vbi esset præceptum, hoc est de iure
veteri, quæ lex vetus esset per Christū oblitterata. vt Pau-
lus ad Roma. 7. & ad Hebr. 8. & 10. docet. facit c. fi. 2. 4. q.
3. & ita residet. Hosti. in c. ad apostolicæ. & c. à nobis. e. &
Traiecta. in d. questione 5. Vos tamē dicite hanç decimam
vt in 1. questione conclusi, esse iuris diuini naturali ratio-
ne inductam, & an tolli possit dicetur inferius. q. 13.

31 Sunt tamen quædam decimæ personales, que deo ex

persona propria præstari solent, ut pote agendo poenitentiā, & bona opera exercendo, ob quam rem fuit instituta quadragesima, ut decima temporis deo persoluatur, de qua habetur ad Heb. 7. ibi, leui qui decimas accepit, decimatus est, & c. quadragesima. de consecra. distinct. 5. & ad uersus istam nō præualet consuetudo, nec inimicus, quāuis voraces circumneant heretici, deuorare eam, ne in cōspectu illorum sit, satagentes, sed ante eos instituta fuit, & post eos remanebit.

Prædiales decimæ sūt, quæ ex fructibus prædiorū debentur, c. i. & t. ad apostolicæ. c. peruenit. de dec. vt vini, frumentiq; decima, & fructuū arborū. Hosti. tradit. in summa. §. quot sint eius species.

Mixtæ sunt, quæ partim à prædiis proueniunt, ut pote quia ibi viuunt animalia. c. commissum. de dec. nam sicut arbor illius loci cēsetur, in quo viuit. l. si plures. in f. ff. arb. furt. cæsa. sic & animalia. l. cum quidam. ff. de fundo instruc. partim etiam à personis, id est, à custodia persona rum emanant, quia custodia deficiēte lupus inuaderet, & nullus vel paruuus esset gregis fructus, qui de agnis, & aliis animalibus proueuiunt, ac foetus. c. pastoralis. & c. ad apostolicæ. de deci. & de his inferius fusius dicetur. q. 6. & o-ctaua. de aliis autem decimis nil, cùm sint facti describo. & quia in iura nō reperiuntur.

Varto, quid sit decima? Responde : Est omnium bonorū licetè quæsitorum quota pars, deo diuina constitutione debita. Card. cons. 26. pro euidentia. Primo dicitur in definitione de omnibus bonis, quod probatur in c. non est in potestate. ibi, de omnibus bonis decimæ sunt ministri ecclesiæ

Tracta.de deci.

De licetè tribuendæ. eo. Secundò , scribitur licetè quæsito-
acquisitus rum , quod habetur in c. ex transmissa. ibi, qui fidelis
decima sole debet. homo , de omnibus quæ licetè potest acquirere , deci-
mas erogare tenetur.eo.inferius elucidatur.q.5.Illa enim
quæ iniustè quis acquirit, restituere tenetur, aliter pecca-
tum non dimittitur.reg. peccatum.de reg.iur. in 6.& sic
nō debet dare decimam illorum bonorum. species enim
furti est,de alieno largiri, & beneficii debitorem sibi ac-
quirere,l.si pignore.ff.de furtis. Quarta pars,videlicet
decima,c.1.& per totum eo. sed aliquando soluitur duo-
decima , vigesima , vel alia quota, & semper habetur pro
decima,ideo dicitur quota pars,vt inferius q.13.an deci-
mæ tolli possint inferam. Debita,hoc probatur in c.
tua nobis.2.eo.tit.& fusius tractauis sup.q.1.& 2.

Diuina cōstitutione,hoc exprimitur in c.tua.1.ibi,quæ
divina constitutione debentur.& c.in aliquibus.in fi.ibi,
quæ debentur ex lege diuina.eo. & comprehenditur ius
naturæ:vt scripsi. in 1. quæstio.superius.

An de consuetudine decima debetur. Nec refragatur tex.ibi , vel consuetudine approbata:
Ergo de consuetudine quædam decima debetur , &
sic non ex lege diuina,quia respon.decimam deberi de cō-
stitutione diuina,verùm quia consuetudo interdum eam
diminuit,vt inferius dicam q.13. Ob id illa debetur solū,
quæ ex consuetudine approbatur,vel debetur,quasi velit
dicere,si *integra* decima ex consuetudine non debeatur,
illa non soluetur,& hoc vult dicere d. S.fi.c. in aliquibus.
& sic semper iure diuino debetur,à consuetudine appro-
bato. vt scripsi superi^o q.1.Hosti. in summa alia super hac
definitione scribit,ad eum recurras . hæc ad istam suf-
ficient nunc quæstionem, quanvis aliæ possent dari de-
finitiones:ista nunc contentus ero.

Vintò, quæsum est, quis ad has decimas ¹
teneatur respōdet c. à nobis. de deci. ibi, *Quis ad de-*
cū igitur quilibet decimas soluere tenea- ^{cum adeste-}
tur, siue sit nobilis, siue ignobilis, & non ^{aunt.}
solum futuras, sed præteritas, c. veniēs. in
fi. de transac.

Sicut omnes tributum Cæsari soluere tenentur, c. si tri
butū. & sequen. ² 11. q. 1. l. fi. C. sine censu. ita & multo for-
tius decimas quæ sunt tributa e gentium personarum, &
sicut tributa principibus, ita & decimæ pauperibus affe-
ctæ sunt, c. decimæ. ³ 16. q. 1. c. tua. 2. de dec.

Etiā prælati ad decimas prædiales tenentur, vbi sunt
prædia sita, Innocen. in d. c. 2. eo. Conrad. consil. ⁴ 84. con-
sultus. nume. 7.

Et ad personales, vbi sacramēta ecclesiastica recipiūt, ⁴
vel vbi audiunt diuina. Hosti. Bohic. Anto. & alii in c. 2
col. 2. eo. tit. tum quod quilibet teneatur, & tam laicus
quam clericus, ⁵ 16. q. 1. c. si quis laicus. & sufficit quod au-
diant diuina, licet non suscipiant ibi sacramenta. Innocē.
& But. in d. c. 2. in fi. alrās possit aliās fraudari ecclesia to-
ta decima, si episcopus haberet omnia prædia, vel maio-
rem partem illius parochiæ, quod non est concedendū.
vt in c. suggestum. eo. tit.

Canonici de fructibus, nisi sint iam decimati illi ec- ⁵
clesię, vbi habent præbendas, decimas soluunt, c. nobis. & *Canonici et*
c. tua. vbi Hosti. & Innocen. eo. & Anto. in d. c. 2. in fi. *clericis deci-*

Clerici etiā de prædialibus, sed nō de dote eccl. decimas ⁶
soluunt. per d. c. 2. cod. vel clerici non clericis equalibus,
sed superioribus, decimas præstant, vt quidam intelligit.
d. c. 2. Ego verò dico quod clerici non tenentur soluere *mae soluunt.*
clericis decimas, ex illis decimis, quas recipiunt, sicut nec *Intellectus*
ad c. 2. de
decī.

Tra&ta. de deci.

Leuitæ leuitis persoluebant: quia nil aliud ipsi id temporis possidebant, sed si clerici non constituti in sacris labores accipient spiritualium ministrorum, id est audiāt diuina, & sacramenta recipiant à clericis, id est à sacerdotibus, eis tenentur ad decimas personales. & hoc probat tex. ibi, illi prefecto clerici, qui à clericis spiritualium ministeriorū labores accipiunt, decimas eis debent. Et sic nouiter intelligo illum tex. quicquid ibi doct. dicāt. nam leuitæ decimis contenti erāt, ex quibus decimas non persoluebāt, sic nec curati hodie ex decimiis suæ parochiæ, aliis decimis non præstabunt.

7 Item clerici communiter viuentes, vel monachi decimas soluere non tenentur de laboribus, seu nutrimentis ad decimas suis: quia omne quod superest, erogandum est in causas an teneant pias. c. decimas. 16. q. 1. & inferius dico. q. 13. tur.

8 Idem est etiam in prælatis recipientibus sacramenta, ut etiam ad decimas personales persoluendas teneantur, vbi sacramenta recipiunt, & idem in sacerdotibus firmat

9 Anton. But. in d. c. 2. col. 2.

Sacerdotes Sed hodie cùm sacerdotes non recipient sacramenta, an ad decimas teneantur. nec audiant diuina ab aliis, sed ipsi per se cantant, & sacramenta per se recipiunt, decimas non soluunt, ad decimas tamen personales de lucro & artificio, sicut laici teneantur, & ad oblationes, quia nomine ecclesiæ percipiunt sacramenta. teste Innocen. in d. c. 2. Ego tamen tenerem contra eum. quia cessante causa, effectus cessare debet. c. cùm cessante. de appell. nēpe leuitæ non recipiebāt decimas ab his, quibus non ministrabāt, c. ecclesiæ. 13. q. 1. sic non exigetur decima à sacerdotibus, quibus non ministratur, sed inferiores clerici. i. primæ tonsure, vel alii postquam recipient sacramenta, sicut laici ad decimas, & oblationes

nes astringuntur, siue sint cōiugati, siue nō: cōtra glo. ibi dē in d.c. 2. & hoc p̄hat ibi tex. dicēs, illi qui recipiūt, ergo qui nō recipiūt non ienētur: argu. à cōtrario sum pro. quod est validū, c.cū apostolica. de his q̄ fi. à prēl.

Idem est in monachis non sacerdotibus, qui ab aliis curatis pascuntur, vt ad decimas, & oblationes teneantur, secus si sacramēta ab illis nō recipiant, vt pote quia sunt sacerdotes, tunc ad personales nō tenentur, c. alia. 16. q. 1: sed cum monachi & alii religiosi in suis monasteriis recipiant sacramenta, & ab alio quām à curato, personales decimas non p̄stabunt, prediales autem sic, vt inferius dicetur.

Item Iudæi, de terris quas colunt, c. de terris. eodem tit. ne fortè illa occasione ecclesiæ valeant suo iure fraudari, vt ibi dicit tex. & idē doc. ibi de Pagano, de Turca & hæretico, vt non debeant esse ii stolidi melioris conditionis, q̄ Christiani. argu. l. seruius. ff. quod vi aut clam. & c. eū qui. de p̄ebend. in 6. Card. in c. in aliquibus eo. & ad personales decimas Iudeos & hæreticos teneri concludit. glo. in c. decimæ. 16. q. 1. & in d.c. tua. nam quanuis non audiant diuina, est tamen illis impunitandum: quia non stat per ecclesiā in, quæ nemini claudit gremium, & nemo ex sua improbitate commodū consequi debet, l. ita que fullo. ff. de furt. saltē tenebitur Iudæus & infidelis soluere æstimationem illius decimæ personalis, & oblationes, quas habuisset ecclesia à bono christiano, qui in illa domo, in qua Iudæus habitat, reseditisset, si ille infidelis absuisset, c. quanto. in fi. de vſuris. vt ecclesiæ seruentur indēnes. tex. in summa. 39. dis. in fi. & d. c. quanto. & in 2. compila. erat decre. incipiens, ad audientiam. ad hoc expressè fact. a Et ista

10

II

Iudæi decimæ soluere tenetur, Turce hæretici, & alij.

Tracta.de deci.

afferunt Panor.& alii in d.c.de terris.post glo.in c.tua.
ibidem.

12 Et in Sarracenis idem cōsuluit.Oldra.consil.91.venit
in dubium.& Marc.Mantua.consil.188.cum alias.col.
2.& Alfons.de montal.in foro regal. rub. de la guarda
de las cosas de la sancta yglesia.l.4.lib.1.titul.6.

13 Idem cōcludit Lapus alega.63.in dei nomine amen.

canonicis decimas soluere debent. Dubitatur in canonicis, qui acquisierūt domos in ec-
clesia parochiali, vt satisfacere teneantur sicut alii, ne
parochialis ecclesia dispendium patiatur. Vnde tex-
præcipit in c.in aliquibus .eo. quod domini dent co-
lenda sua prædia illis, qui decimas sine contradictione
persoluant,& sic domus locari debet iis , qui decimas
soluere valeant.

14 Pauperes etiam ad has astringentur decimas. teste
Pauperes an ad decimas te- neantur. Panor. & aliis in c. cum homines. col.2. de deci. quia
decima quasi debitum soluitur,c.parochianos.eod.tit.
& in solutione debiti non habetur ratio ad difficulta-
tem.l.cōtinuus.§.illud.ff.de verb. obligat. & sic nec ad
inopiam,nisi post cessionem,vt in rub.ff.de cessio.bo-
nor.& in c.Odoardus.de solutio.& propter paupertati-
tem quis non debet aliena rapere :nec est ignoscēdum
ei,qui prætextu paupertatis turpissimam vitam elegit.
l.palam.§.nō est ignoscendum.ff.de ritu nuptiar. facit
c.habebat.12.q.1.& melius est pauperi illas soluere,&
deum recognoscere,quām sibi decimas retinere, alio-
qui quilibet posset se pauperem dicere , & sic decimas
retinere,quod nō posset fieri, sine superioris authorita-
te.glo. vlt.in c. quia tua fraternitas.12.q.1. imò debet
recognoscere se effectum pauperem,quod decimas nō
soluerat.vt inferius dico.q.vlt. Etideo nunc bene de-

bet soluere, nisi ecclesia ei remittat: vt Hosti. in §. si. q. 8
in sua summa docet. vel si forte fame periret, tunc non
tenetur soluere, quia omnia bona sunt communia tem-
pore extremæ necessitatis. l. 2. §. cum in eadem. in si. ff.
ad legem Rodiam de iact. c. si quis propter. de furt. &
tunc debet confiteri, & propositum reddendi habere,
ac promittere se reddituru, si ad pinguiorē peruererit
fortunam, alioqui peccatum non remittitur. reg. pec-
catu. de reg. iur. in 6.

Imò pauperi, qui non soluisset decimam longo tem-
pore, quam si vellet postea integrum soluere, oporten-
ret quod omnia sua venderet, ecclesia debet remittere,
quod inde viuere possit. per glo. in c. quicunque. in 16.
q. 7. quia ecclesia cultrix & auctrix iustitiae, non patitur
contra iustitiam aliquid fieri in se, vel in alterum. Priua-
tus vero saepe obuiat iustitiae, c. vno. dealieno. feud. &
inanis est actio, quam in opia debitoris excludit, c. olim.
in 2. de restitutio. spoliato. l. nam is. ff. de dolo. Panor.
in cap. vt super. in prima glo. de rebus ecclesiæ non
alienand.

Item mercenarii, & famuli, si sint homines liberi, de-
lucro proueniente ex mercede, decimam debet paro-
chiali ecclesiæ præstare, in qua degunt, ac diuina, & sa-
cramenta recipiunt, sed si serui fuerint, cum nil habeant,
non soluet, sed dominus ibi soluet, ubi habitat, c. que-
sti. & c. decimæ. ubi glo. 16. q. 1. Innocen. & Anto. in
c. 2. col. vlt. eodem.

Illi vero institores, qui alieno nomine negotiatur,
de eorum lucro decimam debet ubi percipiunt sacramé-
ta, sed dominus decimam ubi audit diuina, etiā de illo
lucro decima soluetur, quod prouenerit ex tali factu-

Tracta. de deci.

re Lugdunen.d.c.quæsti.Hosti.& Antho.in d.c.2.circa finem.

17 *Meretrices an decimam soluere tenetur* Etiam meretrices ad decimas astringuntur, & qui liber alius etiam iniustè acquirens, ita demū si in illum translatum sit rei dominium, & cesset ab eo repetitio. c.ex transmissa.eod. & c.non est putanda. i.q.i.& dicit Card.in d.c.ex trāsmissa.in fi. quōd sacerdos poterit à meretrice decimam & oblationem recipere, eo modo quo à Iudeis : & tunc cessat glo. ratio dicens, à meretricibus non debere recipere, ne videatur ei impunitatem præstare, vel si in ea videat signa pœnitentiæ, recipere potest, alioqui non, sine episcopi consensu. per id quod habetur Deutero. 23.c. non offeras, vel in hebreo est, non inferas mercedem meretricis, aut pretiū canis in domū domini dei tui. Vnde concludit Hostiē. in d.c.ex transmissa. quod meretrice tenetur soluere decimam: ecclesia tamen non recipiet, ne ipsius videatur approbare tuū pitudinem.arg. c. oblationes. 90. distin. vel in occulto ecclesia recipiet, nō in publico: vt afferit Troilus maluit.in tract.de oblatio.in 2. parte, nu. 6. & hoc secundū eum procedit in meretrice publica. Amasia verò, vel alia poterit & debebit & decimas & oblationes præstare.Ioh.de Turre.crema.in c.decimæ.ver. ad tertium.16.q.1.

18 *Ex peccato notorio queſtus proueniens decimam nō foluerit.* Et idem est in quolibet publico, & notorio peccatore, c.miror. 17.q.4. & vbi quæstus fit ex peccato notorio, ecclesia nō debet recipere, ne peccatum approbare videatur: secus si veniret ex crimine occulto, licet prælatus illud sciret, c.si tantū. 5.q.2. Hosti,in summa. §. fi. vers. quæritur vtrum.

19 Præterea de dote ecclesiæ, si predium in aliena paro-

chia situm sit, solui decima debet, postquam diuisæ fuerunt parochiæ, cui libet decimæ in sua parochia assignatæ sunt, & illius loci prædia affecta ad eas. & licet dentur illa prædia ecclesiæ alterius loci, non tamē minus soluitur decima, c. i. vbi glo. & doct. de censib. nisi curatus illius parochiæ in fundatione eam remiserit: quia res transit cum suo onere. l. alienatio. ff. de cōtra-hen. emp. c. ex literis. de pigno. nec debet ædificari ecclesiæ cū præiudicio alicuius, & discoperiri vnu altare, vt aliud cooperiatur. l. assiduis. in fi. C. qui potio. in pigno. habeat. Vnde dicit tex. in c. ecclesiæ antiquitus cōstitutæ, nec decimis nec vlla possessione priuentur. & c. quicq.; & seq. 16. q. i. facit tex. in c. nuper. & ibi Panor. in primò nota. eod. tit. dicit se nescire alibi æquè bonum text. in hac materia, vbi Cistertien, qui erant priuilegiati in decimis non soluēdis, cōsentiant, quodd de terris etiam pro monasteriis fundādis, decimæ soluantur, videlicet, quia aliis excolendæ dabantur: & si nō dentur, ecclesia soluet, vel religiosi component: quanuis glo. in c. 2. de deci. cōtrarium teneat in dote ecclesiæ, scilicet decimani non esse præstandam: sed contrarium est verum, nisi fiat compositio, vt dixi.

Item religiosi tam exempti quām non exempti, de-
terrīs, & possessionibus ab eis acquisitis decimas inté-
grè soluere debent illis ecclesiis, quibus eadem posses-
siones fuerat decimales, nisi super hoc speciali iure vel
priuilegio muniti sint, c. fi. §. penult. eod. tit. lib. 6. ta-
men communiter viuentes decimas de laboribus seu
nutrimētis suis nou soluūt c. decimas. 16. q. i. Inferius
multa dico esse: epora in his religiosis, in illa quæst. 14.
an sublati decimis, noualia debeantur.

De dote
ecclesiæ
decimanaō
soluetur.

20
Exempti an
decimas
soluant.

Tracta.de deci.

21 Ad hæc leprosi ad decimas tenentur: si tamē com-
Leprosi & muniter viuant, non soluunt de hortis, nec de anima-
eremitis *deci: 25 olnant.* libus quæ nutriunt.c.2.de ecclæ.ædificand. & Floren.
docet in 2.parte,tit.4.c.2.rubr.de deci. §.4. ne iniu-
riosi veteribus ecclesiis in iure parochiali existant.

22 Idem in eremitis concludit Andr. Hispa. in tracta.
reg.10.nuncupato.q.12. quia sub generali nomine isti
tenantur.quod est verum ad prædiales: ad personales
vero, si lucrum amplum sit, solui debet. si tātūm ad vi-
tam par sit, non solent de illo soluere.

23 Ideo curatus, vel exætor decimarum, potest facere
Fructus *ante deci: 25 mā solu-* inhiberi domino fundi , ne fructus exportet ante de-
cimæ solutionem, vt vitetur occasio furti, teste Specu-
ma. sequitur Lucas de pen.inl.2.col.5. C.
tionem non quan.& qui.quar.pars deb.lib.10. & Guid.pap.decis.
debēt in do 283.exætor. & Io.And.Collecta.Ancha.Cardi.& alii
mū defirri in ca.ex parte 2.eod. nisi consuetudo aliter se haberet.

Aufre.q.109.Boher.in consue.Bitur. §.12.de consue.
præd.probatur 2.Esdr.c.10.in fi.ibi,erit,veleſt in he-
bræo : aderit autem sacerdos filius Aaron cum Le-
uitis,quādo decimam accipient Leuitæ. Si tamē con-
suetudo præstaret occasionem surripiendi, non esset
seruanda,per c.ex parte.de consuet.l.conuenire. ff.de
paſt.dota.& Aufre.quæſt.432.in fine. Probare tamē
oportet illam fraudis occasionem,vt docet Crauette,
n confil.21.homines.col.2.Et rex Franciscus 1.statuit
deinceps soluēdas esse : quod potest cōtra con-
temptores statuere:vt docet tex.in c.postu-
lasti.de homicid.

20 Sequuntur literæ Francisci regis.

Rançois par la grace de Dieu roys de France, à tous ceulx qui ces presentes lettres verront salut: Cōme de la partie de l'euēsq & clergé de Chartres, nous ^{Nec fructus deferātur extra fidū sine solutio ne decimæ prohibet.} eust esté dict & remōstré, q̄ cōbiē que les decimes & primitiēs soyēt introduictes & instituées de droit diuin, & partant deussent estre payées loyau-
ment & sans fraude. Ce neantmoins plusieurs agrico-
les proprietaires & tenanciers, des heritages situez au
diocese dudit Chartres, & autres subiectz & redeua-
bles desdictz decimes & primitiēs, usurpēt, detiēnēt &
deniēt payer icelles, souuētesfois tenās & recueillās secrētemēt les fruitz decimalux de leurs heritages,
& autres choses decimalas, à heures & iours indeuz, au
desceu desdictz exposans, ou de leurs vicaires & fer-
miers: ausquelz appartiennent lesdictz decimes & pri-
mitiēs: en maniere q̄ elles sont le plus souuent (en grā
de partie d'icelles) pillées & desrobées aux champs: &
lesdictz exposans frustrez d'icelles, à leur grand preiu-
dice & dommage. Nous requerans lesdictz exposans sur ce nostre prouision. Sçauoir faisons que nous desirans subuenir ausdictz exposans à la confirmatiō de leurs droitz & reuenuz, à ce qu'ilz puissent mieulx satisfaire au seruice diuin & charge qu'ilz sont tenuz supporter, pour raison de leurs dignitez & benefices.
Auons statué & ordonné, statuons & ordonnons par ces presentes, que doresenauant toutes personnes, de quelque qualité qu'ilz soyent, tant agricoles que possesseurs ou tenanciers desdictz heritages subiectz à dîmes & primitiēs, situez & assis audict diocese de Chartres, soyēt tenuz auā leuer ou éporter les fruitz

c iiiii

Tra&ta. de deci.

d'iceulx heritages decimaux, hors le lieu & champ ou ilz seront creuz, de le notifier & faire sçauoir audit evesque & beneficiers dudit diocese, ausquelz appartiennēt icelles decimes & primities desdiētz fruiētz, ou leurs fermiers, vicaires ou procureurs: ou sinon, aux lieux des benefices pour raison desquelz sont deuz lesdīētz decimes: & qu'il ne sera loisible ausdiētz agricultes ou tenanciers d'eleuer ne desplacer lesdīētz fruiētz decimaux hors le lieu & champ ou ilz serōt creuz iusques à ce que ledīēt droit de decime & primitie soit payé & satisfait, selon que d'ancienneté & de tout temps il e acoustumé d'estre payé: & de ce soubz peine de confiscation de tous les fruiētz qui leur pourroyent reuenir desdiētz decimes & primities payez, & d'amende arbitraire: sans toutesfois à ce comprendre ceulx qui par cy deuant ont transigé & composé pour lesdīētz decimes & primities, lesquelles transactions & compositionis, nous entendons demourer en leur force & vertu, en payant le droit & deuoir, selon icelles trāactions & compositions. Si donnons en mandement à noz amez & feaulx conseillers, les gens tenans nostre court de parlement à Paris, & à tous noz autres iustitiers, ou à leurs lieutenās à vn chascun d'eulz, sicōme il luy appartiendra, que nostre present statut & ordonnance, ilz facēt lire, publier & enregistrer en nostredīēte court, & icelle ordonnance obseruer & entretenir, & à ce contraindre ou faire contraindre tous ceulx qu'il appartiendra, & pource feront à contraindre par lesdīētes peines & autres qu'ilz verront estre à faire par raison. Et par ce que de ces presentes lō pourra uoir à faire en plusieurs & diuers lieux, Nous vou-

lons que au duplicata d'icelles foy soit adioustée comme à ce present original: car tel est nostre plaisir. En tes moing de ce nous avons mis & fait mettre nostre seal à cesdites presentes. Donné à sainct Germain en Laye, le premier jour de Mars , l'an de grace mil cinq cens quarante cinq, Et de nostre regne le trentedeuxieme. Ainsi signé, Par le roy en son conseil, Bochetel.

Item reges, & principes decimas prædiales illi ecclæ soluent, vbi prædia sita sunt: personales, vbi diuina audiunt officia, pro rata diuidendo, si in pluribus locis diuina audit, arg. l. assumptio. ff. ad municipa. glo. in c: omnes. de maior. & obedientia. & c. cum quis. de sepul. in 6. plenè Corset . in tracta . de potesta . regia.

25
Reges &
principes ad
decimas
tenentur.

q.37.

Et sic omnis homo, in quantum deo subditus, siue 26
sit papa, siue imperator, siue rex, siue episcopus, dux, Regula
comes, nobilis, vel rusticus, diues vel pauper, secularis q[uod]od quis
vel ecclesiasticus, tenetur deo de propriis decimâ offerre: quia omnes sumus populus eius, & oves pascuæ libet decimâ
eius. & nihil omnino habemus (vt testatur apostolus) n[on] a soluer.
quod ab ipso non acceperimus. Et sic scribit Andr. re debet.
Hispa. in sua reg. decima. q. 11.

Regula
q[uod]od quis
libet decimâ
n[on] a soluer.
re debet.

Primò fallit quando specialiter à præstatione decimarum quis esset exemplius. c. à nobis. eo. titu.

27
Exemptio
à decima
à papa da
tur.

Quæro, ista exemptio à quo concedi valeat? Resp. A papa tantum, & ex iusta causa. Fidelis enim & prudens in his distribuendis esse debet, vt det cibum in tempore, & non auferat, vt est in euangelio.

28

Inde concessit Cistertiensibus, hospitalariis, Hierosolymitanis, & Téplariis, priuilegium, ne decimas

Tracta.de deci.

Cisterciens. de prædiis, quæ laboribus suis colunt, soluere teneantur, c. licet. & seq. eo. tit.

in decimis hñt priuilegium. Aliis verò monachis, vt de noualibus quæ suis manibus colunt, & de hortis, & nutrimentis animaliū suorum, decimas præstare non teneantur, c. ex parte. i.

30 eodem titulo.

31 Hodie verò Cistertienſes, & alii ſimiles, habentes priuilegium, decimas ſoluunt de poſſeſſionibus, quas poſt concilium generale acquisiuerunt. c. pen. eo. tit. & c. paſtoralis. de hiſ quæ fi. à präla. dicetur fuſius inſrà, in illa quæſt. an decimæ tolli poſſint. in fi. q. 13.

32 Et ideo episcopi non poſſunt concedere decimas, *Episcopi decimas cōſiderare non poſſunt.* tum quod ſunt à papa aſſignatæ ſingulis ecclesiis. c. i. 13. q. i. tum etiam quia in concilio Cabillon. fuit ſtatutum: ne ecclæſiæ antiquitus conſtitutæ decimis priuarentur. c. ecclæſiæ. & seq. 16. q. i. Contra quod conſcilium non poſteſt episcopus diſpensare, nec ſtatueret. glo. ſingula. in c. cum dilectus. de elect. de Ripa, & alii in ſupraſcrip. c. primi, de iudic. Idem probatur in c. de decimis. 16. quæſt. prima. Vide textum, & ibi docto. in ca. decimas. ibidē. vbi episcopi decimas ante aſſignationem concedere poſſunt. & in ca. plures. ibibem, & gloſ. in ca. ſtatuiſimus. ibidem. ex cauſa tamen ante illud concilium facta clericis confeſſio cum capituli cōſenſu, valet: vt ſi alicui monaſterio confeſſerit. c. paſtoralis. de hiſ quæ fiunt à präla. ſed per viam priuilegii episcopus hoc non poſteſt. c. veſerabilis. de conſirma. vtili. ſed per viam compositioni poſteſt: vt ibidem diſcitur, etiam ſi minuatur decima: ſecuſ ſi in totum tollatur, vt Dec. ibidem docet, & in ferius, quæſtione 13. dicetur, an tolli decimæ poſſint per compositionem:

quod est verum, si clericis concederet; sed laicis concedere non potest, vt dicit textus in cap. peruenit. i. quæst. 3. quod est repetitum 16. quæst. 7. his verbis: peruenit ad nos fama sinistra, quod quidam episcoporum non sacerdotibus propriæ dioecesis decimas, atque Christianorum oblationes conferunt, sed potius laicalibus personis, militum videlicet, siue servitorum, vel quod grauius est, consanguineorum: vnde si quis episcopus amodo fuerit inuentus huius diuini præcepti transgressor, inter maximos hereticos & antichristos non minus habeatur, sicut Nicena synodus de symoniacis censuit. & qui dat episcopus, & qui recipiunt ab eo laici, siue pretio, siue beneficio, incendii æterni ignibus deputentur. facit capitul. quoniam. de decimis.

Etiam abbates multo fortius prohibetur, & alii inferiores. cap. ad hæc. de decim. Iniquum est enim & sacrilegii instar, vt quæ pro salute & requie animarum suarum unusquisque venerabili ecclesiæ pauperū causa contulerit, aut certè reliquerit, ab his quos maximè conseruare conuenerat, in alterum transferantur, cap. bene quidem. circa medium. versicu. sancta synodus. 96. distinctione.

Non refragatur cap. 2. de his quæ fiunt à prælato. 34
quia ibi respondent docto. loqui in concessione decimarum facta ab abbatissa ad tempus, & modicis decimis, & minimi valoris: secus in aliis, iuxta c. terrulas. 12. quæst. 2.
Intellectus ad c. 2. de his quæ fiunt à præl.

Ego putarem ibi solennia interuenisse. nam præsentia inducit consensum. regu. qui tacet. de regu. iur. Itaque dubitabatur ex tituli inspectione, an si abbatis-

Tracta. de deci.

sa, suo capitulo sciente, & nō contradicēte, decimās concesserit, firmum an debeat haberi, si episcopi consensus adērit? Et tex. dicit haberi, sed si prior concessio fuerit facta, contradicente capitulo, & posterior eodē consentiente, verè valeat? Respondet tex. quod ultima intelligi debet, quando episcopi consensus interuenierit, vbi interuenire debebat: ut doct. scribūt in c. Raynutius. de testa. Et sic abbatissa ex causa ab episcopo approbata, & de consensu sui capituli & episcopi illas decimas concessit: alioqui non valueret alienatio, per ea. sine exceptione. 12. q. 2. vbi scripsi alia solennia quae ibi possunt videri circa alienationes rerum ecclesiasticarum.

1 Vbi soluēda sint decimæ.

Ex tō principaliter quæro, vbi decimæ soluendæ sint? Respon. prædiales in loco vbi prædia sita sunt, c. fi. de paroch. nisi cōsuetudo fuerit in contrarium, c. cum sint. & c. ad apostolicæ. de deci.

2 Personales verò vbi homines audiū diuina, & recipiunt sacramenta per totum anni circulum, c. quæsti. 16. q. 1. seu frequentius, ut inueni in quadam decreta. Alex. 3. incipiente, nota quæ ad honestatem. in integra. Ideo dicit per anni circulum: quia si aliquoriens in una ecclesia, postea in alia diuina audierunt: vel in hyeme in una parochia, in æstate in altera, tunc personalis æqualiter diuidetur, authoritate superioris, si æquum fuerit tempus: aliâs pro rata temporis, teste Anto. Butr. in c. 2. in fi. eo. tit. post Inno. Si tandem plura quis habeat domicilia in pluribus parochiis, si in una habeat domicilium principale, illi soluet, ut

afferit Henric. Bohic, in c. peruenit. 1. de deci. argu. l. 2.
C. vbi senat. vel clariss. Sed si quis audierit in mona-
 steriis diuina, decimæ personales non debetur illis: sed
 baptismali ecclesiæ, & parochiali: quia paria sunt recipere
 vel recipere posse, & per eum stare quominus sa-
 cramenta recipiat, l. quod te. ff. si cer. peta. Feder. cōsil.
 253. quidam. in fi. Nam cum per curatum non stet, ei
 non est imputandum, l. in iure. ff. de reg. ju.

Vnde dicit tex. in c. statuimus. 16. q. 1. qui decimas
 extra baptisnalem ecclesiæ dare voluerit præter scien-
 tiā episcopi, bannum componat, & cōmunione pri-
 uetur. Et quidam laici non ecclesiis vbi baptismum &
 prædicationem, & manus impositionem, & alia Chri-
 sti sacramenta percipiunt, decimas suas dant: sed pro-
 priis basilicis, vel aliis ecclesiis pro suo libito tribuūt,
 quod omnibus modis diuinæ legi, & sacris canonibus
 constat esse contrarium, c. in sacris. ibidē. & sic regu-
 lariter decimæ personales illi ecclesiæ præstātur, in cu-
 ius parochia est domus, in qua aliquis degit, & diuina
 audit: quia ibi diuina audiri debent, c. 2. de paroch. ca.
 cum quis. §. 1. de sepul. in 6. Sed si domus est in confi-
 nio duarum parochiarū, utrique debetur decima: glo.
 & docto. in c. licet. in glos. vlti. 16. q. 3. Innocen. & alii
 in c. super. co. de paroch. Et tūc debet media anni par-
 te audire diuina in una parochia, postea in altera.

Si vero dubitetur de quā parochia domus sit, inspi-
 cietur situs ianuæ, & illius erit parochiæ, in qua ianua
 sita erit. Bar. in l. quod conclave. ff. de dam. infect.

Quid si domus habet duo hostiæ inspicietur prin-
 cipalius, & id quod est anterius, & tanquam nobilius
 iudicabitur ex illa parochia, vbi situm fuerit: argu. l. cū

Tracta.de deci.

in diuersis. ff. de religios. & l. quæritur. de statu homi.
Corset.in tracta.de potesta.regia.q.37.

6 Aduertendum est, quod quædam est ecclesia matrix,
^{ec} quæ duobus sumitur modis. Primo pro cathedra
^{cath} clæfia quæ li, c. venerabili. de verbo. significa. sicut aliquando pa-
^{dicatur.} rochia pro diœcesi ponitur, c. ad apostolicæ. vbi doct. de dona. c. ad apostolicæ. de decim. ita & diœcesis in-
terdum pro parochia. Pro materiæ necessitate, & ap-
pellatione matricis in dubio, venit cathedralis. glo. in
§. quibus. in verb. matricibus. de priuileg. in clem. r.
& Dec. in c. ex parte S. in 2. notab. de rescrip. nisi qua-
litas materiæ repugnet, cap. ex transmissa. & c. veniēs.
vbi Imol. de rescrip. Cardi. in c. cum contingat. col. 3.
q. 2. de decimis.

7 Secundò matrix ecclesia dicitur, quasi aliarum ædi-
^{Fructus be-} cularum & capellarum mater, & principalis, quando
^{neficiorum} alias sub se capellas habet. & interdum vocatur pleba-
^{quando in} nia, c. i. ne cleri. vel monac. in 6. & Dec. d.c. ex parte
^{quatuor p-} S. & ibi Panor. de rescrip. & facit c. ad audientiā. i. de
^{zes diuidi} eccles. ædific. vnde Hostien. in c. quoniam. in fi. de de-
^{debeant.} ci. dicit iura statuisse quatuor portiones de redditibus
ecclesiæ faciendas esse, intelligenda in matricibus ec-
clesiis tātūm: in capellis autem, salua portione episco-
pi, omnia sunt rectoris. facit d.c. ad audientiam. de ec-
cle. ædificand.

8 Baptismalis est ecclesia, in qua fontes insunt ba-
^{Baptismal-} ptismales, & parochiani ibi baptisantur. glo. & Panor.
^{ls ecclesia} in c. cum contingat. in glo. 2. eo. & non possunt esse in
^{que sit.} vna parochia plures baptismales, sed vna tantūm, cum
capellis suis. c. plures. 16. q. i. licet possint esse capellæ,
quas succursus vocant: tamē vna erit baptismalis, quæ

recognoscetur ab aliis: quanuis aliæ etiam parochiales esse possint, etiam si ecclesia quedam sit baptismalis: ut ecclesiæ nostræ dominæ de tabulis in Montepessulano. tamen nō sequitur quod sit parochialis & curata: teste Perus. in c. ad decimas. vlti. nota. de resti. spoliato. in 6.

Dubium arduum vidi inter ecclesiam baptismalem,⁹
 & aliam ecclesiam parochialem ibidem existente euenire: hoc videlicet, an decimæ debeantur baptismali
 & matrici ecclesiæ, an vero parochiali & capellæ illi^o.
 & in hac quæst. propter varias & diuersas sententias,
 casus facio sequentes.

Primus est, quod decimæ prædiales matrici ecclesiæ in dubio debentur ex omnibus prædiis suæ parochiæ. tex. in ca. i. §. in diœcesi. 13. quæst. i. vbi sic dicitur: In diœcesi autem designata quæcunque prædia coluntur, prouentus decimationum baptismali ecclesiæ designatus, debet solui: quia ergo prædia hæc intra terminos nostræ diœcesis continentur, & prouentus decimationum nobis legitimè assignatus, nostræ ecclesiæ persoluendus est, & de decimis iusto ordine non tantum nobis, sed etiam maioribus visum est plebibus, tantum vbi sacro sancta baptismata dantur, debere dari. cap. de decimis. 16. quæst. i. & ca. veniens. vbi Imol. not. de præscript. & si quis oblationes ecclesiæ, vel decimas, quas populus dare debet, tenere contenderit, vel extra baptismalem ecclesiam dare voluerit, præter conscientiæ episcopi, vel eius cui huiuscmodi officia commissa sunt, cōmunione priuetur. c. statuimus. cum sequē. ibidē, & c. ex trāsmissa. iuncta glo. de præscrip. scribitur quod matrix ecclesia,

*An deci-
 me debet
 tur baptis-
 mali ecclæ-
 siæ, an pa-
 rochiali.*

Tracta.de deci.

id est baptismalis, vēdicat sibi omnes decimas ab hominibus capellarum, exclusis clericis & sacerdotibus ipsarum capellaniarum. facit glo. in c. quicunq.; 16. q. 1. Henric. Bohic. in c. peruenit. i. eo.

11 Ratio est, quia verisimile est q̄ in fundatione decimæ fuerunt ipsi baptismali ecclesiæ assignatae, c. pastoralis. de his quæ si à præla. & c. i. §. i. in 13. q. i. Et ideo nulli licet decimationum prouentum à priori ecclesia, cui fuerat assignatus, abstrahere. c. de decimis. 16. q. i. Nam ecclesiæ antiquitus constitutæ nec decimis, nec villa possessione priuētur, ita ut nouis oratoriis tribuantur: imo quicunque voluerit ecclesiam ædificare, omnino prouidendum est episcopo, vt aliæ ecclesiæ antiquiores propter nouas suam iustitiam atque decimam non perdant, sed semper antiquioribus ecclesiis persoluantur, ca. ecclesiæ. & sequen. 16. q. i. Et quia hæc baptismalis præsumitur prior, & anterior: nam de baptismo prius hominibus prouidetur, cùm sit ianua aliorum sacramentorum, c. fi. de presb. non bapti.

12 Ideo matrix est de iure cōmuni fundati quoad decimas prædiales suæ parochiæ: vt dicit glo. in ca. cum ^{Matrix cc} ^{elesta est} contingat. de deci. & in d. c. statuimus. 16. q. i. Et quia de iure cōmuni ad decimas fundata. ins duplex habet, videlicet baptismale, & parochiale, ideo uno potētius, c. i. de treug. hoc ex p̄f. approbat Anto. Butr in d. c. cum contingat. col. 2. Et sic iudicavit Bertachi Ceseue vt ipse refert, in tracta. de episcopo. in 2. parte quarti libri, q. 4*i*.

13 Et ideo si presbyter capellæ, vel succursus, petat à baptismali decimas, debet probare ad se spectare: quod potest probare, vel per compositionem, c. ex multipli. c. i. eo. vel per præscriptionem. c. i. de præscrip. in 6. Vel

Vel per consuetudinem, quia consueuerit decimas prædiales recipere: & tunc cōsuetudini in hoc est standum, c. ad apostolicæ de deci. glof. & In nocen. in d.c. cum cōtingat eo. Inferius dico in illa quæst. 13. an decimæ tolli possint.

Vel probari potest per fundationem. Nempe si in fundatione istius capellæ & succursus, fuerint illi assignatæ decimæ prædiales presbitero illius ecclesiæ nomine, ut viueret, sicut fieri debet, per c. ad audientiam. 1. de eccl. ædificand. e. constitutus. de religio. domi. & post assignationem, presumendum est, quod ex iusta causa iste decimæ fuerūt dictæ capelle assignatæ, postquam hoc episcopus fecit. c. nisi essent. de p̄eben. & solēnitas etiā ex longo tēpore presumitur, l. sciendū. vbi iuriū interpretes. ff. de verbo. obliga.

Vel si capellanus probaret & cappellam & succursum nō ædificatam intra terminos ecclesiæ baptismalis, quod ex omnimoda separatione cōtingere posset: nam certum oportet esse cappellam intra fines antiquiores ecclesiæ ædificatam esse, alioqui fustrā dicetur capellā subiectā esse ecclesiæ baptismali, cùm non sit in eius parochia: teste P. nor. consil. 58. in quæstio- ne. col. 2. vers. secunda opinio. in primo volu. per c. ad decimas. de restitu. spoliato. in 6. ibi, infra parochiam. ergo si extra parochiam, debetur decimæ isti, in cuius sunt parochia. facit. c. quoniam. de deci.

Idein si presbyter illam ecclesiā probaret de novo erētam in baptismalem, quia si antea omnes succursus & capellæ habebat, decimas & fôtes baptismales, & parochiam, tunc baptismalis de novo erēta de iure communi fundata non esset, sed ecclesiæ alię antiquio-

14

15

Ex funda-
tione proba-
tur deci-
mae.

16

Capellania
intra paro-
chiam cons-
tricta, illi
parochie
est subiec-
ta.

17

Erecta ec-
clesia non
consecratur in
præiudicium
aliorū.

d

Tracta.de deci.

res.vt glo.docet in c.quicunq;.16.q.1.& Panor.d.cōfil.58. quia hæc baptismalis non debet nunc cum incomodo aliarum erigi.Doc.in d.c.ad audientiam.de ecclæ.aedifican.

18 Item si succursus & capellæ haberēt suos limites à baptismali oīno distin&tos,tunc illa capella intra suos limites decimas p̄diales habebit,quia p̄bādo limites, videtur probare decimas intra suos fines datas. per d. c.ad decimas. de resti. spoliat. in 6. Calder. cōfil.vlti. rub.de deci.Panor.in d.c.cū cōtingat.vbi Butriga. & alii,& Cardi.consil.26. pro euidentia. col.2.& in cle- men.1.q.8.eo. Nam verisimile est,quòd non fuisset li- mitata,nisi ei fuisset data decima,maximè quando alia ecclesia baptismalis antiqua habet adhuc sufficietes redditus.Cardi.in d.c.cum contingat. per d. c. ad au- dientiam.1.de ecclæ.aedific. & Lapus allega.67.quod- dam monasterium. secus quando noua parochia non haberet limites,tunc baptismali deberentur.

19 Præterea , baptismali ecclesiæ debentur , quando est parochialis : secus si tantùm baptismalis , & capella seu succursus , & non parochialis: tunc alia parochialis habebit prædiales. Et ita potest intelligi vtraque op- nio,& conciliari : quam plenè examinat Iohan. Andr. in addi.ad Specu.co.titu.in forma quarti libelli: quem refert & sequitur Anton. in c. cum contingat.eod. Et ideo iura dicentia deberi decimas ecclesiæ baptisma- li , intelliguntur quando baptismalis erat parochialis. Et sic diluetur oppositio textuū dicentium deberi pa- rochiali,quia eadem baptismalis est parochialis : secus si propter periculum puerorum baptisandorum est fa-cta quædam ecclesia baptismalis : tunc illi non debe-

buntur decimæ prædiales, sed ecclesiæ parochiali, vbi sita sunt illa prædia. Et ita potest intelligi utraque opinio, cum modificationibus suprà scriptis.

Et quando probaretur consensus rectoris ecclesiæ matricis, præstitus in eriendo ecclesiam parochiale: tunc in dubio iudicaremus curatū illi capellæ voluisse assignare decimas in sua parochia sitas. sed in dubio non præsumitur consensus, si non appareat: nisi ex tanta temporis diuturnitate, cum possessione, l. si filius.

20

*Consensus
curati in
eriendo
capellaniā
quid p̄sit.*

C. de petitio. hæredi.

Secundus casus est, personales decimæ debentur illi ecclesiæ, in qua audiuntur diuina, & recipiuntur sacramenta: non vero baptismali, si illic diuina non audiuntur. c. quæsti. 16. q. i. glos. in c. statuimus. ibidem. c. fina. de paroch. Iohin. And. & Anchar. in d. c. ad apostolicæ. Cardi. in d. c. cum contingat. dicit deberi partem baptismali, propter baptismi sacramentum: partem autem parochiali, propter alia sacramenta ibi recepta, per c. cum quis. de sepul. in 6. & Barba. in consil. 49. illud. in medium. col. 2. in 3. volu. quod satis rationi cōsonum dicit Panor. in d. c. cum cōtingat. col 2. Sed in his consuetudo est inspicienda. nam regulariter hodie in fundatione capelliæ & succursus solet oblationes capelliæ assignari: sed in honorē matricis reseruantur aliquid ex illis oblationibus baptismali ecclesiæ.

Et sic loquitur d. c. ad audientiā. i. de eccl. ædifici. vbi dicit capellanū illi⁹ succursus & capellæ recipi debere obuētiones illi⁹ villæ, his seq. cōcurrētib⁹, videlicet q̄ antiqua baptismalis ecclesia redditib⁹ abūdet: ergo si non abūdet, nō debet spoliari baptismalis parochialis per d. c. eccl. i.e. 16. q. i. & superius dixi. Requiritur

21

*Capellania
quando
oblationes
recipere
posit.*

d ii

22

*Requisita
antequam
succursus
oblationes
recipiatur.*

Tra&ta.de deci.

etiam quod hęc ædicula sit necessaria: aliás non tenetur Presbyter parochialis illi capellæ aliquid impartiri, ibi, cùm nō possint parochiani sine magna difficultate ipsam adire, vnde non valēt congruo tempore ecclesiasticis officiis interesse. Tertio, quod illa capella non habeat sufficientes redditus ad sustentationem presbyteri: alioqui si fundator, vel parochiani concederent redditus sufficientes, tunc non teneretur ecclesia baptismalis quicquam concedere. & hoc prosequitur Latus allega. 67. quoddam monasterium. & Ioan. de selua in tracta de benef. in 1. parte. q. 5. nū. 100. & sequen. Ioan. brunel. in tracta de dignita. lega. in 13. cōclusio . & parochiani tenentur prouidere quando baptismalis non est redditibus abundans, teste Baldo, consil. 132. præsupposito. in 1. volu. nec potest curatus ecclesiæ baptismalis à parochianis pecunias recipere, vt consentiat ad erectionem illius ecclesiæ in parochiale: aliás turpiter reciperet. c. querelam. vbi doc. de symo.

23 Et sic regulariter ecclesia baptismalis parochialis antiquior decimas prædiales habere debet in tota sua parochia, nisi appareat capellam aliquam habere parochiam limitatam: tunc illa parochialis intra suos fines habet ius cōmune pro se, quo ad dictas decimas prædiales in sua parochia existentes, etiam quo ad personales suorum parochianorum.

24 Item personales non debentur primo curato, si q̄s mutauerit domicilium, sed secundo, si ibi audiatur diuinæ, & recipiātur sacramēta. per tex. in c. ad apostolicę. de dec. vbi Anto. & alii. & illi censentur parochia ni illius parochiæ in qua habitant, vt de scholasticis &

*Decimæ
personales
debentur
curato in
sua parochiæ*

mercenariis, glo. scribit in clemen. prima, de priuileg. chia quia & sufficit sola domicilii constitutio, cum hoc quod in habitas. secunda parochia audiat diuina: secus si sit dubium de voluntate constituendi domicilium, tunc per multū tempus oportet moram trahere: vt in scholasticis declarat Bar. per illum tex. in l. 2. C. de incol. lib. 10. & Anto. in d. c. ad apostolicę. col. 2. &c.

Decimæ verò animalium inter prædiales computatur, glo. in c. ad apostolicę. de deci. & ideo debetur illi ecclesię, in cuius parochia animalia morantur, & pascunt. glo. in verbo, pascit. in c. i. §. item quis unquam. 15. q. 1. Matthæ. de afflictis, in cōstitut. Neapoli. lib. 1. rub. de deci. nu. 23.

Quod si in vna parochia pascant in hyeme, & in æstate in alia, vel in vna pascant continuo, & in alia iaceant, & dormiant, tunc diuidentur decimę inter has duas parochias. vt tenet glo. plené in d. c. ad apostolicę. & Henric. Bohic. in c. peruenit. col. 1. ibidem.

Valebit tamen consuetudo, vt ecclesia parochialis vbi frequentius pascuntur, accipiat: vt in quæst. 17. inferius pleniùs dixi, & cōmuniùs obseruatur, quod decima lactis detur in illa parochia, vbi extrahitur, & decimas caseorum illi ecclesię debetur, vbi casei sunt, sed decima lanæ, & fœtus debetur illi curato, in cuius parochia nascuntur, & hoc seruatur in lingua Occitana, teste Boherio, in §. 13. de consue. præd. in consuet. Bitur.

Notandum est, quod in animalib⁹ triplex est fructus, prim⁹ est agni, hœdi, vituli, equuli, suculi, & ali⁹ fœt⁹. se cūd⁹ in lacte consistit. tertī⁹ in lana & pilis. l. in pecudū. ff. de usur. & §. in pecudū. de rerū diuisio. in instit.

d iii

25
De decimis animaliis.

26

27
Consuetudo soluēd̄ de cimas ex animaliis bns.

28

Animaliis triplex est fructus ex quo solo ui debeat decima.

Tracta de deci.

29 Decima fœtus in ordine nascendi cognoscitur, & decimò natus debetur: ut scribit Ioh. Andr. in addi. ad Specul. eo. tir. in verbo, speciem.

Si vero non appareat quis sit decimus, tunc medio-
cris præstatur. I. si quid. §. venditor. & I. sequen. §. illud.
ff. de ædili. edit. & alibi dicitur, quicunque recogno-
uerit in se quod fideliter nō dederit decimas suas, mo-
do emendet quod minus fecit. Quid est fideliter dare,
nisi vt nec peius, nec minus aliquando offeratur? c. qui-
cunque. i. in 16. q. 7. Deterior autem reddi deo nō de-
bet. Indignū enim est dare deo, quod dedignatur ho-
mo. c. vlti. in fi. 4. 9. distin&.

30 Vitulus tamen sucus vel alijs fœtus lactatus esse
Fetus lac- debet, antequam præstetur, & impinguatus: alioqui
Etatus esse commodum non afferret. & ita præstari debet, vt ad
debet. usum esse, & deinceps viuere sine matre possit, teste
Ioh. Andr. in additio. ad Specul. in verbo, speciem. ne
datio ex illorum imbecillitate pereat. I. si seruus decē.
in fi. ff. de solut. I. eum qui. de annu. lega. Iohan. And. &
Henric. Bohic. in ca. cum homines. eod. vbi Ancha. &
alii. sic consuluit Oldra. consil. 236. circa propositam.

31 Hodie est consuetum statim post pascatis festū hos
Consuetudo fœtus decimare: & solet dari in plerisque locis huius
soluti de- fœtus decima in pecunia. Nempe si parochianus ha-
cimam fœ- beat hœdos viginti, duo æstimabuntur, & illorum pe-
tus animas. cunia parocho dabitur: & ita vidi seruari in multis lo-
cis. Liberum tamen est curato, si malit, fœtum recipe-
re, nisi consuetudo contraria existat. vt inferius quest.
13. habetur.

32 De lana statim detonsa solui & exigi solet, ex decē
Lana deci- velleribus unum pro decima: vt loquitur Iohan. And.
mata statim

in d.additione, & aliâs pro consuetudine locorum:
quia non est causa differendi hanc decimam, teste An- *solvenda.*
to.in c.ad apostolicæ.de deci.

De lacte idem videtur, ut ex decem pintis vna de- *33*
beatur: tamen si fiant de voluntate curati, expressa vel *Lactus de-*
tacita, casei, decimus præstabitur curato: quod est ma- *is ne qua-*
gis frequens. Et idem in butyro, ut etiam decima de- *modo sit*
beatur, teste Andr. Hispa.q. i. & in his Iohan. Andr.
dicit consuetudinem maximè attendendam, per glo-
in c. reuertimini. 16. q. i. Ideo si consuetudo habeat,
ut eccl. baptismali solvatur tota decima illa, valebit.

Item solui decima debet prout solui consueta erat, *34*
ut inferius plenius scripsi, quest. 13. tamen si ex decima *Destruēta*
domus quinque annui soluebantur solidi curato, si *domus, &*
destruēta domo, fiat vinea, integra soluetur decima ex *facta vi-*
vinea, per c.commissum.de deci.& ibi Anto. & in in- *nea, inter-*
tegra clare patet. *grādabit*
decimam.

Et ideo concludunt docto.ibi,quod dominus po- *35*
test etiā cū contradictione curati vineam in agrū ara- *Vineam in ag-*
bilem mutare,vel econtra : nec curatus poterit se op- *grū, & co-*
ponere quando hoc fit, teste Hostien.in sumnia, §. & *tra, mutari;*
vtrum. versi. decimo. Et is qui solitus erat habere de- *poteſt, etiā*
cimam frumenti, si terra frumenti mutetur in vineam, *contradic-*
eam habebit,& mutatio qualitatis non alterabit obli- *te curato.*
gationem,nec ob id perder suam decimam is,qui eam
habebat prius. Colleſtarius & alii in dicto cap. com-
missum. quanuis alius haberet decimam vini. Si ve-
rō monachi præscriperunt decimam vini, & vinea
mutetur in fundum, monachi decimam fundi non
habebunt: quia non præscriperunt decimam fun-
di, & non possunt dictum dominum sic mutantem

Tracta.de deci.

qualitatem prohibere, ideo ecclesia parochialis habebit. Anto.in d.c. commissum. alia ibi dicuntur, quæ ut breui finiā, omitto : vos quæso dilecti auditores bon consuletis.

I
Quibus
solvi deci-
mae debe-
ant.

Eptimō, quib⁹ solvi decimę debent? Respōd. olim filii Leui, qui in tabernaculo sc̄ederis ministrabant, reseruatę fuerūt. leuit. c. fi. Primiti⁹ vero sacerdotibus. 2. Esdrē c. 10. circa finem. Itaque hodie sacerdotes & clerici & ecclę ministri ipsas habete debēt, c. 1. & seq. & c. nō est. de dec. Præposit. in c. peruenit. col. 2. in 1. q. 3. facit c. tua. 2. ibi, quib⁹ eas ipse pro suo cultu cōcessit. & c. quanuis. ibi, quod sacerdotum est. de deci. & Paschalis papa sic ait. decimas à populo, sacerdotib⁹, ac leuitis esse reddē das diuinę legis sanxit authoritas. c. decimas. 16. q. 1.

2 Et quia in iure p̄tificio de leuitis s̄pius mētio ha-
Leuitę betur, audi quid dicat tex. in c. clerros. circa fi. 21. distīct. quis sint. Leuitę, inquit, ex nomine authoris sunt vocati. De Le-
ui enim leuitę exorti sūt, à quib⁹ in tēplo dei mīstici sa-
cramēti mīsteria explebātur. Hi Gr̄ecē, latīnē ministri
dicuntur. quia sicut in sacerdote cōfēratio, ita in dia-
cono ministerii dispensatio habetur, & cæ. & decimas
deo & sacerdotib⁹ dei dādas, Abrahā factis, & Iacob
promissis insinuat, & omnes sācti docto. cōmemorāt
c. decimas. 2. in 16. q. 7.

3 Dubitandum est quibus clericis decimę solvi de-
Quibus beant. Respōnd. ne confusa super his remaneret solu-
clericis de-
cima de-
bentur. cito, & ne quidam sibi deberi eas diceret, forte vel
paupertatis ratione, vel cultus diuini, vel vītē perfe-
ctionis: ideo Dionysius papa istas limitauit, & curatis

suis in locis assignauit.c.ecclesiæ.13.q.1.c.pastoralis.de his quæ fiunt à præla. ob id prædiales decimæ curato illius parochiæ,cuius loco prædia sita sunt , debentur. c.fi.de paroch.c. cum sint.de dec. Hosti.& Ioan.And. in c.à nobis.ibidem.

Et sic curatus in sua parochia habet intentionem fundatam de iure communi in his decimis, vt non tenetur probare eas ad se spectare,postquam à iure sunt eis tributæ.c.si quis laic⁹.c.statuimus.16.q.1.c.à nobis. vbi Card. & Anto.& c. cum in tua. c. cum contingat. de dec.declaro in tracta.de congrua portio.q.vlt.facit tex.in c.1.in fi. ibi,jure communi parochialibus ecclesiis reseruato.de verb.sig.in 6.

Etiam fundati sunt in his contra episcopum.c.fi. de paroch.& c.vlti.vt lite penden. vbi Imol. & Card. consil.88. consultus. nu.7. Socy. consil. 297.viso.in princip . vol.2. Ias.consil. 19. in causa.col. 1.vol. 3& Bertrand. consil. 350. etiam in 2.vol . de primō impressis.& consil 132.vol.1.ibidem.

Nec refragatur c.cum homines.de deci. vbi etiam de frugib⁹ decima debetur ecclesiæ , cuius est parochianus:quia illud intelligitur , quando prædia erant sita in illa parochia: alioqui si in alia,debentur decimæ illi,vbi sunt sita prædia.

Episcopo vero decima debetur in seq. casibus.Primus est in decimis sitis in parochia ecclesiæ chatedralis,tunc omnibus præfertur . c.dudum . cod . tit.secū-
dum vnū intellectum.Anton.& Panormita .in c. eum ^{casib⁹ episc⁹} copo decimæ contingat.col. 2.& c. peruenit. c.parochianos. & seq. ^{ma debet} cod. & hoc si ipse esset curatus . secus si aliis sit illius ^{tur.} ecclesiæ curatus.

Tracta. de deci.

- 8 Secundus casus est , quando decima seu prædium non est in alicuius parochia situm. c. quoniam. eod. ti. & tunc dicit tex. in c. decimas. 16. q. 7. has decimas sub manu episcopi fore censemus, vt ille qui cæteris præest, omnibus iustè distribuat.
- 9 Tertius, quando parochiæ non sunt distinctæ , tūc quia tota diœcesis est parochia episcopi. c. omnes basilicæ. 16. q. 7. ideo tunc omnes decimæ in eius dispositione sunt , vt omnes pro meritis personarum clericis distribuat. cap. 1. in. 16. q. 1. sed communiter eas distinctas videmus.
- 10 Quartus, si consuetudo hoc haberet , vt ad episcopum spectaret. glo. in c. dudum. de deci. Sed hodie est contra episcopos consuetudo, vt non recipiant : quia episcopatus non sunt tenues in fructu.
- 11 Quintus , in sua canonica portione episcopus etiā de iure communi fundatus est : curatus autem quoad reliqua, teste Hostien. & Iohan. Andr. per illum tex. in dicto cap. cum contingat. licet non loquatur de canonica portione , sed de decima : & ibi est narratio partis non papæ , dicentis episcopum de iure communi fundatum.
- 12 Sextus , potest episcopus nomine cuiuslibet ecclesiæ parochialis subiectæ ad decimas agere, quando nō est curatus qui agat. c. vlti. in fi. de success. ab intesta. secundum vnum intellectum. alioqui non agit ad decimas quæ curioni, qui sacra ministrat, debentur. Hostien. & alii in d. c. dudum.
- 13 Ultimus casus , quando donatae essent decimæ ecclesiæ cathedrali, vel alio deberentur modo: tunc episcopus de iure communi in illis est fundatus. & sic po-

test intelligi d.c. dudum. ibi, quod ipsi decimas de laboribus rusticorum suorum, vesprimensis ecclesiæ debitas, non permetterent ibi solui. & tunc illæ decimæ inter fratres diuidi debent. c. vlti. de offi. custo. Fratres vocat canonicos ecclesiæ cathedralis. c. nouit. de his q̄ fiunt à maiori parte capituli.

Debentur decimæ clericis etiam si sint diuites, nec diuitiæ clericorū debent impeditre integrā decimæ solutionē: quia decimæ non datur intuitu personarū ecclesiis, sed dei. c. decimæ. v. biglo. 16. q. i. & propter diuitias nō debet alicui sua iura auferri. c. i. in 14. q. i. Io. And. & alii in rubr. de deci. alioqui regi diuiti non daret quis tributa: quod esset absurdum.

Etiā si clerici vel sacerdotes sint mali. c. quid dicā. 15
14. q. 4. & in c. forte. q. 5. sic scribitur, forte aliquis co-
gitat, & dicit, multi sunt Christiani diuites, auari, cupi-
di, non habeo peccatum illis abstulero, & pau-
peribus dedero: unde enim nil boni agunt, mercedem
habere potero. sed huiusmodi cogitatio à diaboli cal-
licitate suggeritur. nam si totum tribuat pauperibus,
quod abstulerit, addit potius q̄ diminuit. Sunt verba
August. in d.c. forte. & Ambr. in lib. de offi. scribit his
verbis: Denique si nō potest subueniri alteri, nisi alter
lædatur, cōmodius est neutrum iuuari, quam grauari
alterū. c. denique. ibid. Ideo soluendo decimā cogitare
quis debet q̄ deo præstat, & non malo curato, & deus
recipit: ideo nō debet curare sic soluēs, quia præceptū
dei adīplet soluēdo, quod nō faceret pauperib⁹ dādo.

Etiā debentur clericis decimæ si ipsi in malos usus
illas conuerterent, sed tunc abutentes illis bonis, iudi-
cium sibi manducāt & bibunt. vt dicit Hiero. ad Da- 16
conuertit
in malos usus
sus decimæ

Tracta.de deci.

mas tene
tar.

16

masum papā,in c. clericos. & seq. i.q2. & c. illi.ac c. fi.
12.q.1. Asteñ.in d. rub. de deci. vers. circa tertiu. quod
est verum, si ecclesię seruirent. Iustum namq; est, vt illi
consequantur stipendia, qui pro tempore suum com-
modare reperiuntur obsequium. Grego. in c. charita-
tem. in fi. 12.q. 2. nam qui altari seruit, de altari viuere
debet.c. cum secundum. de præben. vide quę dixi in-
ferius,q.13.an decimæ tolli possint.

Si tamen quis ex fructibus à fundo perceptis sol-
uisset decimam, postea de lucro, quod ex illis fructib⁹
prouenit , aliam decimam soluere non tenetur : quia
duplex decima vni soluenda à deo præcepta non est.
teste Panor.in d.c. eum sint homines.

I
De qnibus
bonis deci-
ma soluen-
da sit.

Ctud⁹ principaliter queritur, de qui-
bus bonis decima soluēda sit? Respō-
deo, prædiales de omnibus terrę fru-
ctibus, & prouentibus. c. non est. cap.
nūtios. & c. ex parte.in 2.& aliis mul-
tis iurib⁹. eo. tit. plenè Henric. Bohic.
in c. peruenit.3.eo.& Marc. Mátua. consil.1.nu.31.

2 Personales verò de omni lucro exoluuntur.ca.ex
transmissa.eo.ibi, quia fidelis homo de omnibus, quę
licitè potest acquirere , decimas erogare tenetur, siue
sit castrense lucrum, siue quasi , siue aduentitium, vel
profectitum.vt declarat Andr. Hispa.in q.12.

3 Ex quo infertur quod de fructibus prædiorum de-
cima pars est soluenda. Et in primis de omni frumē-
to & grano.c. non est.eo. tit. & 2. Paralipome. c.31.
ibidem, Quod cùm percrebuisset in auribus multitudi-
nis plurimas obtulere primitias filii Israel, frumenti,

vini, olei, mellis quoq; & omniū quæ gignit humus,
decima solui debet: quia etiā palea est in fructu.l. adeo.
§. cum quis. ff. de acquiren. rerū do. Panor. in c. perue-
nit. col. 2. eo . nisi consuetudo sit in contrarium. teste
Anto. in d.c. ad apostolicę. in fi.

*omnibus
terra fru-
ctibus.*

Secundò de omnibus leguminibus solui decima 4
non omittetur. c. 3. ibi, de blado & vniuersis legumi-
nibus. de deci.

Tertiò de fructibus arborum, ideo si decem be-
tios nucum, amigdalarum , aut castanearum habeam, De fructis
dare decimam de his partem deo oportet, & pro quā- bus arb.rū
titate quam habeo, nouem partibus mihi retentis. c. decima
decimę. in fi. 16. q. i. & d.c. non est. & c. cum homines. prestatur.
sic consuluit Bertrand. consil. 247. decimę. in 3. vol. ex
noua editio.

Quartò de molēdinis decima prestatur, vt si decem Ex molēdia
sextaria frumēti, siliginis , aut alterius grani molēdini nis decima
nomine cōsequar, vnū pro decima soluere adstringor, solvidebat
vel aliās, pro rata. c. peruenit .eo. si verò pecunia pro
molendini pensione soluatur, ex illa pecunia decima
exoluetur illi ecclesię , vbi molendinum situm est, etiā
si esset molēdinū ad vētū, v 1. molēdinū cathena super
fluuio, teneretur. c. ex transmissa. &. c. pastoralis. eo.

Quintò , de hortis , siue sint holitorii , in quibus 7
herbę tantū vescendi gratia crescent, & tunc ad usū De hortorū
curati ex illis decimia ita dari posset . d.c. non est. eo. vt fructibus
hodie in meo horto curatus sumat quātū sibi opus est decima
in illo die : & sic per singulos parochianos discurret, pendetur.
demum ad primū reuertetur. Ioh. Andr. in c. perue-
nit .eo. & debetur decima tam ex primis fructibus,
quam ex secundis. nam si secundo seratur, ex fructibus

Tracta de deci.

secundis, & tertiiis, & quartis, si tot veniant, debentur decimæ, pertex. in c. ex. parte. 2. de dec. quia ex omnib^o fructibus, & frugibus. c. i. eo.

8 Vel si hortus teneat fabas, vel alia legumina, dabi-

Ex lino ca- tur decima ex his: idem si hortus sit linarius, vel cana-
nape, fabis pinus, vbi linū vel canape crescit, vt in l. urbana. ff. de
& oleribus verb. significa. elucidauit. & soluitur illi parochię, vbi
decima est hortus: licet de consuetudine ex oleribus non vi-
debetur. derim soluere decimam, quia curati hortum ad vsum
illorum habere solent, ex illo ergo olera recipient, &
si nil fuerit in eo horto, imputetur isti negligenti
curato: quia verisimile est, quod in fundatione bene-
ficii iste hortus fuit carato assignatus pro suo vsum, vt
parochiani ampli^o ad olera isti curato nō tenerentur,
sed ipse suis manibus sibi pararet. Et decima etiam
crocorum debetur, teste Aufre. q. 109. & ita fuisse
iudicatum assero infrà, q. 13. nu. 41.

9

Fœni deci-
ma debe-
tur.

Sextò de fœno. nā si fœnū in fasciculos redigatur,
decimus debetur: si aliter, semper decima soluetur. c.
peruenit. eo. & ista est decima prædialis, exoluenda
vbi est pratum.

10

De piscis-
rūs deci-
ma præ-
riariis.

Septimò de piscariis, vbi pisces ali solent, stagnum
nunc vocam^o: debetur etiā decima. d. c. peruenit. eod.
piscariā etiā vocat iuriscōsul. in l. inter publica. ff. de
verb. significa. nam vbi piscatur stagnū, fortè in trien-
niū, tunc soluenda erit decima carpionū, si ibi sint,
vellutiorū, luporū, mugilū, seu aliorum piscium: vel
in pecunia pro consuetudine regionis, & tunc cēseri
debet prædialis, illi soluenda ecclesię in cuius territo-
rio stagnum consistit. Si verò extra stagnum priuatū
pisces, vel in flumine, vel in mari capiantur, tunc deci-

ma debetur personalis, quasi ex lucro illi ecclesiæ, vbi diuina audiuntur. c. pastoralis. eo . vbi Collecta. dicit, quod si stagnum superius positum fractum fuerit per inundationem aquarum, & pisces mei ad tuū peruerterint stagnum, eos nō repetam, si discerni nō possint: quia natura piscium fera est. §. flumina. de rerū diuisio. in institu. & feræ quando euadunt custodiam meam, statim fiunt occupantis, quando eas non persequor. §. feræ. & §. seq. ibidem.

Octauo, de animalibus decima non est omittenda. ^{II} *Animaliis*
 d. c. non est. clemen. i. & ibi Cardi. q. 15. de deci. nam *decimas solas*
 & filii Israel obtulerunt decimas boum, & ouium. 2. *natur.*
 paralipo. 31. c. Et illi ecclesiæ soluēda est, in cuius ter-
 ritorio animalia pascūt. nā & boues dicūtur esse illius
 loci, in quo laborāt. l. cū quidā. ff. de fūd. instruc. & ser-
 uitus pascēdi est prædialis. l. pecoris. ff. de seruit. rustic.
 præ. ideo sicut prædialis præstāda est. glo. in c. i. in ver-
 bo, pascit. 13. q. 1. si autem in duobus pascant terris, de-
 cimæ diuidentur, & pro rata tēporis soluentur. c. 2. §.
 si. de sepult. in 6. nisi fuerit consuetudo in contrariū,
 tunc illa consuetudo, vel priuilegium seruandū erit.
 c. ad apostolicæ. de deci. vbi Hosti. & Bertrand. con-
 sil. 252. si animalia. in 3. vol. 2. editio. c. ex parte. i. eod.

Vbi quibusdam indultum est religiosis, ne de nu- ¹² *De nutriti-*
 trimētis animalium decimas soluant, id est de anima- *mētis ani-*
 libus, quæ nutriūt. ibi exponit glo. & doc. Ego vero *malū deci-*
 dicerem intelligi de nutritientis animaliū, id est, de *ma and co-*
 pullis, equis, & foetib⁹ q̄ animalia religiosorū nutriūt,
 vt non teneātur religiosi decimas soluere de ouib⁹ &
 vaccis, sed nec de ipsis foetib⁹ quę ista animalia nutri-
 unt: quanuis doc. cōtrarium dicant, ergo de iure tene-

Tractā de deci.

bantur religiosi decimam prēstare de illis animalibus,
alioqui frustrā daretur priuilegium , si iure communi
concederetur.per tex.in l. vna. C. de thesaur.lib.10.

13 Ideo consuluit Bertrand . consil.156 . decimā.in l.
volu.in editio.1.de capris decimā soluēdam illi ecclē-
siæ in cuius parochia pascūtur, etiam si illę capræ spe-
tarēt ad fabricam ecclesię pro luminaribus , tum quia
omnes tenentur qui non sunt exempti, & priuilegiati:
& isti non ostendunt priuilegium , ergo non sunt ex-
empti: quia paria sunt non esse vel non apparere.l.duo
sunt.ff.de testa.tute.

14 Si autem in viuariis inclusę feræ sint, soluetur deci-
ma ecclesię illi , in cuius territorio sunt inclusæ : quæ
viuaria vocat iurisconsultus in l. vsumfructū venari,
ff.de vſufruc . hoc Ioh And . expressè decidit in c.cō-
missum.col.2.cod. Anto. & Cardi.post eum in c.non
est.ibidem.

15 Si vero capiantur animalia in libertate existentia,
Animaliū tunc soluetur decima personalis , quia hoc nobis lu-
que capiū= cro est, ut probant Innocent. & Panor.in d.c.non est.
tur quomo= ubi dicit soluendam decimam de venatione, & sic sol-
do solui de cima de= uenda erit de piscatione.
beat.

16 Sed si cuniculi capiantur in garena alterius, vel alia
animalia sic inclusa, tunc quia non transfertur domi-
De cunicu- nium in accipientem , sed furtum committit capiens.
lis.

§.gallinarum . de rerū diuisio . in institu . non debetur
decima, sed animal sic captum restituendū est, Hostiē.
in c.non est in potestate.de deci.Chassi.in §.1.rub.des
iustices.in consue.Burgund .dicam in ordi.regi in rub.
des chasses . si in garea sua capiantur, decimi præsta-
bitur illi ecclesiæ, in cuius paroc'ha sita est.

Quid

Quid de aucupio, an decima soluenda sit? Iura nihil statuunt: iurisconsultus tamen in item si fundi. §. De *aucupio*
sed si iusula. ff. de usufruc. dicit aucupiorum usumfru- *an deci-*
etum, sicut pescationum & venationum, esse fructua- *ma sit pre-*
rii: & sic postquam æquiparatur, si fructus aucupii re- *standa.*
cipiantur, decima debetur.

Si vero causa voluptatis ibi aues includantur, ex his non debetur decima: ex aliis autem quæ in liberitate sunt, decima solui debet, si in lucro sint, sicut de alio lucro. Anchar. in c. non est. col. 2. eod.

Octavo, de negotiatione solui decima debet, d.ca. 18
non est. ideo mercatores de lucro in singulos annos fa- *Mercato-*
cto, decimam soluere tenentur: & si sapiant, & eorum *res de lu-*
utilitati consulere velint, eas soluant. *cro decimā*
pendant.

Nono, de omni artificio. c. decimæ. 16. quæst. 1. ibi, 19
de negotio, & artificio redde decimas. vbi etiam glo. *Ex artifi-*
& ideo si arborem scindam, valentem aureo, debo *cio decima*
decimam illius curato, in cuius parochia est excisa. si *soluitur.*
tamen eam vendam Parisius, & ibi vendatur nouem libris, danda erit decima ex tribus aureis adiec̄tis illi parochiæ in quam recipiuntur sacramenta: deduc̄tis tamen expensis portus, & alii: ut Anchar. & alii scribunt in d.c. non est. in fine.

Decimo, de omni militia soluuntur decimæ. c.de- 20
cimæ. 16. q. 1. quod est verum de his quæ milites in bello iusto acquirunt: alioqui ad restitutionem tenentur. *Demilitia*
c. sicut. 3. de iure. c. militare. 23. q. 1. & c. dicat aliquis. *decimæ*
q. 5. Cardi. in c. non est. eo. & de stipendiis quæ habēt. *soluuntur.*
Panormit. ibi. & sic cum aduocati dicantur militari. l. aduocati. C. de aduoc. diue. fo. iudic. ergo de eo quod de aduocatione percipiunt, debent decimam soluere.

Tracta.de deci.

Anchāra.in d.c.non est.

21 Decimō, de domib^o decima solui debet, prout & in ea quātitate, de qua cōsuetum est solui, c. plerique. de bus solui decima debet. ea quātitate, de qua cōsuetum est solui, c. plerique. de pactis. & c. pastoralis. & c. commissum. vbi Anto. Bustriga. & alii eodem titu. alioqui decima pars pensionis domus soluetur. Panor. ibidem. poterit tamen consuetudo facere, vt nil de his exoluatur : vt scripsi inferius, in 13. quāstione. Et ista est generalis consuetudo, vt nil de domibus soluatur pro decima: vi Iohan. Andr. etiam notat in d. cap. commissum. & solui debet vbi domus est. Si tamen vendatur domus, decima soluitur, deducto pretio quo fuit empta, de residuo. ca. pastoralis. de decimis. Idem si in agro constituatur domus, vt ecclesia etiam debeat, vel pēsionis domus decimam, quanti locari posset, vel saltē ut non diminuatur decima, quā recipiebatur ex agro, per d.c. commissum. vbi Cardinalis.

22 Duodecimō, de pascuis, id est de pretio, quo pascua seu pasta ura vendita est, decima solui debet. c. cōmissum. vbi his verbis vtitur Panor. eo. vel de animalibus quā ibi pascuntur, soluitur lac, lana, & scetus : vt Iohan. And. ibi dicit, & superius scripsi q. sexta. Si tamen non vendebantur pascua, id est fructus pascuorum, tunc aliquid in pecunia debet curato pro his pascuis solui, videlicet pro quolibet iugere debet statui pecunia pro decima soluenda, si non soluatur decima animalium, vt prædixi : & est prædialis decima. & in hoc consuetudo est maximē attendenda.

23 Decimotertio, de lapicidinis scribit Iohan. Andr. & alii, in c. peruenit. de deci. vbi ex his deberi decimas dimis. docet, non ex decem lapidibus viuis, sed ex pecunia,

quam quis lucratur, ecclesiæ, vbi audit diuina, decima soluetur.

Decimoquarto, de argentariis, & aliis metallariis, 24
 I.cuncti.C.de metalla.libr.ii. & Iohan. Andr.in dicto De argens
 c.peruenit.vbi Butri. & alii. & ista est personalis, quasi tarijs, &
 ex lucro: quia plus operatur industria, quam natura. metallarijs
 secus si habeam fontem in prælio meo, vel puteum,
 & eius vendam aquam, teneor tūc illi parochiæ, in qua
 est fons vel puteus, decimam soluere: teste Anchara.in 4.
 c.non est.eod.col.vlti.

Decimoquinto, de apibus & fructu earum, videlicet de cera, & melle. capitu.nuntios.eodem. non vero de 25
 ipsis animalibus, id est ex decem examinibus apum, vnum non est soluendum, nec ex decem aliis, sed ex fructu earum: licet de consuetudine nil soluat, debent tamen apes habentes, in quatuor saltē festis solennibus vnam candelam vnius libræ soluere ecclesiæ parochiali, vel de pecunia quam ex melle & cera habuerunt, decimam partem.doctores in dicto c. nuntios. & debet solui vbi apes consistunt, ut est vi-suum Anchara.in dicto c.peruenit.vbi legit c.nuntios. simul & Roffre. in libell. iuris canonici. in quarta parte, rubrica, de quibus rebus, & ceter. huius est sententia.

Decimosexto, de lignis. Cardinalis & alii in dicto 26
 cap. peruenit. videlicet, ut ex decem fasciculis decim⁹ Delignis.
 soluetur curato illus parochiæ, vbi ligia creuerunt: & si sit lignum ex sylua cædua, debetur quando lignum cæditur: ex ligno vero magno, decimum, vel ex prelio, decima precipi pars.& in hoc consuetudo seruanda est.

Tracta. de deci.

27 Decimo septimò, etiā de possessionibus regum, & *Deposessi* principum solui decima debet: quia omnes astrin-
onibus regū guntur, ergo & ipsi. & hoc fuisse iudicatum de posse-
& princis- sionibus delphini afferit Guido papæ, in decisio. Del-
pum deci- phi. q. 266. à præstatione, nec ipsi principes eximere
ma soluēda scipios à præceptis dei possunt. c. tua. 2. de deci.
est.

28 Decimo octauò, de furnis solui decima debet. doct.
De furnis in c. peruenit. & c. pastoralis. 1. eod. vt decima pars cō-
decima modi illius præstatur, siue illud confistat in pane, siue
solvitur in pecunia, vel in alia quacunque re.

29 *Injustus* Decimononò, etiam prædiales decimæ indistin-
possessor ad ctè solui debent à quocunque, siue sit iustus possessor,
prædiales siue iniustus, violentus, vel clandestinus: sicut in tri-
decimas buto dicitur in rub. C. sine censu. & l. 1. ac c. tua. 2. eo.
tenetur. Astesa. in d. rub. de deci. in 2. parte summæ. art. 4. q. 5.
De personalibus an ex illicite acquisitis debeantur,
superius in proxima q. scripsi.

30 *De croco,* Vigesimò, decima solui de fructu etiam croco-
rapis & rum debet, vt Boer. dicit fuisse decisum in consuetu.
fabus deci- Biturig. rub. de consuet. prædio. §. 12. pro episcopo
ma soluis- Albieñ. contra suos subditos, qui allegabant se nun-
tur. quam soluisse de illo: & de rapis, & fabis soluendam
decimam afferit. Cardi. in c. ex parte. 2. eo. quod facit
pro Lemonicieñ. Prætragoriceñ. & Aruernis, & ge-
neraliter de omnibus fructibus, & lucro: vt expressè
scribit Iohan. Hugo, in tract. de offic. quatuor præla.
rub. de matriculis curati. col. 1. & sequen.

31 Ultimo, de omnibus aliis fructibus, & lucro, quod
De domo est mobile, sed ex immobili non: vnde si quis det mihi
acquisita domum, vel hæreditatem, quanvis eam lucro habeam,
quando de- non tamen ex hoc lucro decimam soluam, sed postea

expensione domus sic glo. in verbo, quasi de lucro. in *cima sit*. c. pastoralis. eod. quia frugum nomine res immobiles *soluenda*. non veniunt. vt plenè scripsi. in l. frugem. ff. de verb. significa. & deus filios leui noluit bona immobilia habere, sed decimā illorum tantūm, adeo quòd si ex immobilibus decima deberetur, omnia ferè bona ad ecclesiam peruenirent, & contra dei prohibitionem, vt Benedic. afferit in repetit. c. raynutius. in verb. & vxorem. nu. 256. de testa. vbi etiā excusat ea ratione Franciæ consuetudinem, vt monasteria non succedant religiosis professis, sed consanguinei bona illorum retinent, & vt res immobiles transeant, cum onere decimam soluēdi ex fructibus eius. c. cum non sit. de deci. ex omnibus igitur decima solui debet, iuxta domini præceptum.

Onù quæro, quomodo decimæ peti
debeat? Respon. aut loquimur in pos-
sessorio, aut in petitorio. si in possesso-
rio, adipiscendę petantur, cōcludit cu-
ratus se habere talis loci curam, ob id
petit decimarum adipisci possessionē,
& ita concludi potest etiam in aliis spiritualibus. vt
Panor. notat in c. pastoralis. col. 3. de causa possess. &
in c. constitutis. in fi. de appellat. doct. in c. accedens.
de accusat. Rarò tamen utimur in Francia hoc inter-
dicto adipiscendæ in spiritualibus. ideo alia nunc huic
interdicto accommoda missa facio.

1

*Quomodo
decimæ
peti debe-
ant.*

Aliq iando curatus est decimis spoliatus, & tunc
concludit ad restitutionem: vt in c. ad decimas. de
restit. spoliato. & solet concludere ad remedium c.

2

e iii

*Possessorio
ag. potest
super deci-
mis.*

Tracta.de deci.

reintegranda. 3. quæst. i. etiam nos passim hoc vtimur interdicto, vel conditione c. reintegranda. in Fran-
cia : quia nos spoliatos dicere vix possumus ideo ali-
bi dicam super hoc; sed est videndus Petrus Jacob. in
sua præt. rubric. de interdicto utili, vnde vi, pro ser-
uitutib. in fine.

3 *De interdi-
cto re. me-
dæ, in deci-
mis.* Quandoque turbatur quis in perceptione deci-
marum, & agit interdicto uti possidetis, quod prag-
matici vocant casum saisinæ & nouitatis, & quod est
in hoc regno frequentissimum : quia quæcunque vis:
fit, solet in hoc conclidi interdicto, teste Iohane Fabri
in §. retinendæ. col. quinta, de interdic. in institutio-
nibus.

4 Et hoc interdicto agitur tam contra subditos re-
cusantes decimas soluere, quam contra alios curatos,
religiosos, seculares, aut regulares: & generaliter con-
tra quoscunque turbantes curatum, seu alium deci-
mas iure possidentem, in sua decimorum percepuo-
ne. Hostien. & alii in cap. dudum. per illum tex. & glo.
eo. de q. o inferius dicam.

5 Videtur textum in c. i. in 16. quæstio. 6. vbi rectores &
sacerdotes non possunt more fiscalis titulos suis rebus
imprimere sua authoritate sed authoritate iudicis sic,
in interdicto uti possidetis. facit lex secunda, C. vt nul-
lus titulos praediis suis imponat. & sic potest curatus
dicere se possessorem, & turbatum intra annum, &
postea q. i. adeptus est beneficium, licet nullas rece-
perit decimas : quia per collationem sui beneficii, &
inductionem in possessionem, est effectus possessor
omnium rerum & iurium suæ curæ : quia non est
necessæ in acquirenda possessione glebas omnes to-

tius fundi percurrere.l. 3. ff. de acquirenda possessio.
 & sic nec omnes decimas capere , ratione sui beneficii. ideo sufficit quod recipiat aliquas , & probet se in aliis turbari , & ita vidi seruari. De hac materia plenè tracto in tractatu meo, de materia possess. in ordinati. reg. & vidi etiam pendente petitorio coram iudice ecclæsiastico suspendere illud petitorium , & cognoscerre de possessorio coram iudice laico : vt probatur in clemen.vna.de causa possess.

In petitorio autem peti debent præteritæ decimæ, 6
 per rei vendicationem.glos.in c.moderamine.in fine . Petitorio ibi, sibi vendicent. & cap.reuertimini.vbi glo.16.q.1. ^{igitur sup}
 quia in bonis ecclesiæ numerantur. c. causa. de verbo. ^{decimus.}
 significa.hoc docet Specula.eod.titu. & concludit ad dandum,quod fieri non debet in rei vendicatione: vt per Iaso.in §.omnium.de actionib.in instit.Cardin.in c.parochianos.eo.Gemi.consil.72.quia punctus.col. 3.Alber.in rubr.de rei vend.

Ideo dicerem, quod nisi essent separatae , non esset translatum dominium in ecclesiam, vt supra conclusi in 3.q.vnde parum concluditar super rei vendicatio- Rei vendi-
 ne:nisi sit decima separata , quam alius perceperat, sed contra subditum detinentem non solet per rei vendi- catio. qui p
 decimus a-
 ergo vendicari non possunt: quia illud quod est meū vendicatur. actio enim rei vendicationis domino cōpetit. l. in rem. ff. de rei vendicatione. & in rei vendicatione certum est duo esse maximè necessaria, dominium rei, ex parte actoris , & possessio ex parte rei, siue defensoris.l. vna. C. de aliena.iudi. Iaf. in §.om-
 e iii

Tracta.de deci.

nium.de actionib.in institu.

8 Nec refragatur d.c.moderamine. ibi,vēdicēt:quia
Vendicare vendicare significat ibi proprium facere,assumere.ca.
quia nonnulli.de cleric.non residen.Nam in d.c.mo-
deramine.dubitabatur de monachis,an decimas,pri-
mitias,& oblationes percipere possent.Gregorius pa-
pa decernit illic,vt vendicent portionem decimarum,
oblationum,& donationum, si sacerdotii honore fun-
gantur,sibi assumere possint,& pro viuis & defunctis,
ad suam & proximorum vtilitatem:merito perfec-
tioris iustitiae,quæ in illis est,vel esse debet:& non intelli-
gitur ibi de actione rei vindicationis: quia non dice-
retur quodd vendicarent ad vtilitatem proximorum.
nā in vindicatione non solet sic concludi,vnde praxis
istam libelli formam non recipit in decimis non sepa-
ratis & futuris,vt superius dictum fuit.

9 Nec obstat d.c. reuertimini.versicu. vt autem. ibi,
D. cōma est pars dei quia fraudastis me parte mea. nā decima est pars dei,
& suam vocat in c.tua.in 2.eodem titu. quia illam sibi
dominus retinuit. tamen ante segregationem vendica-
ri non potest, alioqui sequeretur quodd si debens fru-
menti decimam venderet fructus, non transferret do-
minium:licet contrarium videamus, & posse alienari,
cum onere decimarum, probat text.in d.c.tua.in 2. &
decima est dei in genere,quia eam vult sibi solui:& dū
est segregata,statim transferret dominium in ecclesiā:
vt quæst. 3. superius scripsi. & saepius deus dicit, mea
sunt omnia:& sic posset ecclesia omnia vendicare, se-
cundum illos. verum est tamen quod Panor. & alii in
c.cum homines.de deci.dicunt posse agi de præteritis
decimis,tam cōtra venditorem,quam contra empo-

rem prædii, sicut in tributis. l. imperatores. ff. de publica. & c. tua. 2. eo. dicentes esse in optione ecclesiæ contra quem agere velit. sic docet Federic. consil. 81. laicus. poterit tamen hic emptor requirere, si conueniantur, suum authorem. l. 2. vbi in rem actioni exerceri debat. C.

Nec obest quodd decimæ, primitiæ, & oblationes in bonis ecclesiæ numerantur. nam esto sanè, non tñ sunt suæ, antequam sint separatae. Et in bonis dicitur, quando actionem habeo, & exceptionem. l. rem in bonis. ff. de acquiren. rer. domi. & ita teneo, quicquid scribat Panor. cum aliis, in c. commissum. eo. tit.

Alii dicunt concludendum super confessoria, per l. loci corpus. & l. i. ff. si seruit. vend. sic dicendo: me habere ius percipiendi decimas in tali loco, tanquam curatus illius loci, & in prædiis sitis in mea parochia, si- cut est præmium controvësum; ideo peto condemnari Titium, & condemnatum compelli ad præstationē & dictæ decimæ solutionem: quia ius præstandi decimam est quædam seritus, in qua sic concludi solet. glo. in d.c. moderamine. & in c. tua. 2. de deci. Hoc etiā docet Rofred. in tracta. libello. iur. canon. in 4. parte, rubr. qua actio. decimæ petan. & Ias. in §. æque. 2. not. de actio. in institu. His tamen formis agendi non multum curant canonistæ, vt docet Hostiæ. in c. parochianos. in fi. eod. tamen quia in qualibet actione diuersa est narrationis & conclusionis forma: ideo utile est sci re qua actione experiri volumus, licet illa actio ex necessitate exprimi non debeat, teste Anchar. in c. tua. 2. col. 2. eo. & in hac forma, si aduersarius cōcludat in negotioria, oportet quodd curatus probet se esse curatum,

10

11

*Confessoria
anagi sua
per decis
mis posse.*

Tracta. de deci.

12 quod facilè probabit pliteras collationis sui beneficii.

Probare Secundo, opus est ut probet fundum, ex quo decimas petit, esse intra fines suæ parochiæ, & hoc in præcuratus. mas personalibus, quod sit curatus opus est probare, & is à quo petitur, resideat in sua parochia. teste Petro Iacob. in sua practica, rubr. de interdicto, utili. unde vi. pro seruitur. sed quia raro de cimæ personales in iudicio petuntur, quanuis ipsi libellum distent, ego tamen omitto, ea quæ frequenter accidit describens. l. nam ad ea. ff. de legib.

13 Formam aliam etiā tradunt doct. in qua condicione ex canone concluditur sic, cum sim curatus talis loci, ratione cuius decimas habere debeo: & quia parochianus talis habet ibi prædia, ex quibus non soluit decimam, peto eum cōdemnari ad soluendū præteritas, & ad continuandum solutionem deinceps, quandiu curatus ecclesiæ huius facio, iudicis officium implorando. Hosti. & Panor. in d.c.tua. in 2.col. 2. post glo. ibi dicūt, q̄ si agatur inter duas ecclesiastas de proprietate iuris decimandi, tunc agitur confessoria, quia de re incorporali agitur: si vero ecclesia agat contra colentem prædium, tunc agit conditione ex lege diuina. vt Hosti. afferit in d.c.tua. pro hoc est glo. valde solennis in c. cum liberam. de sepul. quam probat Matthæ. de afflictis, in constitu. Neapoli. lib. 1. rub. de deci. q. 8. & docto. in l. vna. ff. de condicione ex lege.

14 Si autem agatur cōtra debēntē soluere, tūc agitur rei vendicatio, si separata sit decima. si vero fructus nō sunt separati à fundo, vel collecti, agitur conditione ex lege diuina, declarata à canone, & hoc quando agit ecclesia cui debetur à lege canonica.

Si auten ei debetur ex consuetudine, tunc ager cōdictione ex lege cōsuetudinaria, approbata per legem cononicam. sed practici non solent variare libellum, sive ex consuetudine debeatur, vel non, oportet tamē ista considerare.

Et quāuis ex his decimis diuisio fieri debeat, videli
cet ut episcopo, pauperibus & fabricæ dari ps debeat,
tamē curatus in solidū eas petere potest, nec excipi cō
tra eū licet, tanquā de iure tertii. vt doc.scribūt in l. si
quis condūctionis. C.loca.& Roffre.vbisuprà,vers.fi.

Item ad futuram præstationem concluditur in
seruitutib⁹, & annuis præstationib⁹, licet in aliis securis.
l.harum.& l.egi.ff. si seruit. vendic.c. in nostra. de se-
paltu.l.quemadmodum.ff.de iudic l.i.de usur.

Item actione de dolo agi potest contra dolosum, 18
qui rusticis suasit, ne soluerent decimas, ad damnum Doli actio
contingēs ex illa sua siōne.l.cum quis.ff.de dol.Inno- ne quando
cen.& alii in c.dudum.de deci. agendum
sit.

Præterea docto.in d.c.dudum.eod.dubitant quo- 19
modo ibi agebatur contra hospitalarios, non permit-
tentis decimas solui episcopo, sed nō est dubitādum:
quia in primis solemus decimas à debitoribus & sub-
ditis petere: & si ipsi eas aliis soluere soluti sint, illi de-
fensores suos conueniunt, & ipsi conuenti recipiunt
defensionem. & ita seruat, quicquid dicāt doctores
ibi,& Anchar.in c.cūm non sit.3.nota.vbi dicit, quod
si cultor agri recipiat omnes fructus, non potest in iu-
dicio dominum nominare, sed soluere debet: quia ve-
rum est, quando nemini diceret se velle soluere, sed si
consuevit vni soluere, si alteri solue et, fortè non libe-
raretur, & cōueniretur à primo: ideo, vt tutus sit, quā-

Tracta.de deci.

do conuenitur de nouo à quodam, ipse vocabit suum protectorem, ut eum tueatur, alioqui ipsi nouo petitori decimam persoluet. & ita seruatur.

Tamen decima propria autoritate capi non debet, sed peti, vt superius dixi, prout testatur Alber. in l. extat. col. 1. quod metus caus. ff. & in l. nullus. C. de Iudæis. Et sic cùm decima sit onus reale, sicut tributum, c. tua. 2. vbi glos. & doct. de deci. ideo sequitur fructu possessorum, vel detentorum. c. cùm non sint. ibidem. Et sic consuluit Socy. consil. 268. eleganter. col. 1. vol. 2. & sic ipse conueniendus erit. alia nūc non afferam, sed ad alia pertranseo.

I
Coram qui
bº decimæ
petidebat

Ecimò principaliter quæritur, coram quibus iudicibus peti decimæ debeat? Respond. In hoc Fraciæ regno feudales, siue infeudatæ, coram iudicibus regiis hodie: siue in possessorio, siue in petitorio decidatur, quanuis de iure iudices ecclesiastici debeant cognoscere, etiam in possessorio, de decimis. c. dudum. eod. glo. in summa. 11. q. 1.

2
Decretalis
in integra
annullat
sententiis
indicunt
laicorum sup
decimis

Et in integra est decretalis, quæ incipit, sententias verò. in tit. de deci. sic dicens: Sententias verò super decimis à consulibus datas: præfertim cum sanctorum patrum institutionibus obuient, irritas esse decernas. & decretalis illa directa est Brixien. episcopo. Et quando agitur de iure decimandi, quia causa spiritualis est, cognoscit ecclesia. glo. in c. ex tenore. de foro compet. & glo. in c. placuit. 2. §. sic etiam. 16. q. 3. & 11. q. 1. Calder. consil. 15. an iudex. rubri. de iudic. & foro compet. Cum 1. consil. 83. qui i causa. in princ. & Fulgos. consil.

166.in q.col.2. fiunt. de regu.iur. in 6. & ita pronun-
tiauit senatus Parisieñ. vt est in lib.de olim.fol.51. vbi
etiam deciditur retractum non habere locum in his
decimis.

Secus si agatur de facto, ut de furto decimaru, vel 3
de sola facti quæstione, vel execuzione: tunc cognosce *Index laicorum*
re etiam laicus iudex potest: vt consuluit Federi.con-*cus quando*
fil.245. domino Andreæ in fi. docto. in l. Titia. ff. solu. *super decimis*
matrimo. de ripa. in c. decernimus. q. vlti. de iudic. Pet. *mis cognoscere posse*
Beluge, in spec. principum. rubric. de deci. §. restat.
numero, 4.

Idem si agatur de fructibus, ut plenē tradit domi. 4
Gemin. in c. vlti. in fi. de foro compet. in 6. Felyn. in c. *In tribus casibus cognoscuntur in dices regum.*
causam. in fi. de præscript. Et sic in tribus casibus iudi-
ces regii cognoscunt, super possessorio, & quando agi-
tur super facto, & super fructibus: vt scribit Gomes, in
c. si annum. num. 15. de iudic. in 6.

Si verò non fuerint feudales, tunc coram iudicibus 5
ecclesiasticis, tam de iure cognitio pertinet, quam etiā *Ordinatio regia pro-*
ex ordinatione regis Philippi quarti, facta anno 1303. *hibet laicos cognoscere depos*
his verbis: De cognitione decimarum non feudalium *fforio super decimis.*
in petitorio vel possessorio, præsertim inter ecclesia-
sticas partes, gentes nostræ fe nullatenus intromittat. & si cum due partes personæ ecclesiasticæ contendunt se
quamlibet earum possidere, posuerint vel ponant ad
manum nostram, ne partes venire ad arma contingat,
possessionem huiusmodi in manu ordinarii loci red-
dere teneantur. vt est in stilo parlamenti, in rubric. de
decim. Et sic vult ut in petitorio ordinarii locorum, &
in possessorio cognoscant. Et ordinarii locorum di-
cuntur episcopi. c. ordinarii. de offic. ordina. in 6. sic

Tracta.de deci.

consuluit Aegid.bella mera, consil. 40. col. 7 . versicu.
quatuor sunt quæsita. & in sequen. & tex. in c. fina. §.
dicecesani. de deci. in 6. dicit, ad dicecesanos spectare
ut compellant religiosos etiam non exemptos: sed iu-
dices regii potius furerent, quam ecclesiasticos per-
mitterent de possessorio cognoscere : licet prohibe-
tur his laicis à rege , ne cognoscant, etiam in posses-
sorio.

6 Statuit etiam idem rex Philippus , ut seneschallus,
& alii sui indices defendant ecclesiam à noua decima-
rum impositione & exactione , siue fuerint impositæ
à prælatis , siue ab aliis : sed hodie forte ñ qui ecclæ-
siam defendere deberent, eam grauant, onerant, spo-
lliant, & tributariam reddunt : & non est qui contole-
tur eam , vel defendat. quamobrem, ipsa plangit, ut
licet videre in tractatu , de planctu ecclesiæ. per Alua-
rotum.

7 Aduertite quæso auditores dilectissimi, quamob-
^{Carolus}
^{Martellus}
^{decimas}
^{præsus conc-}
^{cessit.} rem judices seculares decimorum feudalium usurpa-
uerint cognitionem. Scire enim vos oportet, Caro-
lum Martellum , postquam obtinuisset victoriam
contra Sarracenos , qui iam ab Hispania venientes,
bona, & templo Galliæ vastauerant, ac qua transierant
destruxerant voluisse nobiles , & regni proceres ex a-
lieno compensare. Et ut animi sui liberalitatem erga
dictos nobiles ostenderet, non dissentientibus epi-
scopis , decimas sacerdotibus iam à deo consecratis,
& ipsi deo sanctificatas , his nobilibus laicis , & regni
proceribus dedisse persanctè iurans (vt Gagui. ait)
si diu viueret, se omnia ecclesiis , & multò maiora re-
penfurm: quod non fecit, sed eius sacrilegii causa nō

multò pōst mortuus est, & ad inferos delatus , vt se eū vidisse beatus afferit Eucherius Arelatensis episcopus,magnæ sanctimoniac id temporis vir : vt idem refert Gagui. in vita Caroli Martelli. & fuit cadaver ei⁹ sepultum in æde sancti Dionysii : in cuius sepulchro post aliquod annos , ingens serpens, fortè diabolus in serpentis specie , inuentus est , & ex suo autem cadavere , & ossibus , nihil omnino inuentum est , adeò quodd multi coniectabant eum cum corpore & anima in inferno , ob tale decimorum egregium facinus , sepultum. Ecce magnum contra decimorum detinentes exemplum, & perniciem initium . Sit ne fabula an historia his qui hoc viderunt relinquo, ea quæ ipse nō vidi, mordicus non afferens.

Imo legi in quodam libro extracto à registris curiæ g
Parisiensis. quod de decima noualium curia secularis nō *De noualib⁹*
cognoscit: ideo fuit processus in curia seculari super *bis eccl⁹*
his noualibus annullatus à senatu, annum & diem non *fratricicō*
recepit. vidi hoc tamen in quodam libro, in verbo, de-*gnoscant.*
cima. ex registris curiæ, & aliâs fuit reddit a curia epi-
scopo Morinen. de cuius feudo comes Bolonien. re-
cognouit, vt ibi est videre. & alia multa ibi de hoc
reperiuntur scripta, quæ nonnullis consiliariis satis
sunt nota.

Fortius consuluit Bald. consil. 274. non reuocādis
in 5. volu. quod dñm est quæstio inter detinentem de-
cimas, & feudatarium, de tali quæstione potest fieri ^{Cōfōrmis}
compromissum, & transactio inter eos, & in eorum ^{sum super}
præiudicium. c. vno. de controuersia inter vassalum & ^{decimisq⁹}
alium. de benefi. quia non intelligitur compromissum ^{scriposit.}

Tracta.de deci.

de iure spirituali decimarū, super quod non valet compromissum.c. contingat. de arbitr. sed de commoditate, de qua compromitti potest. sicut si usufructuarius compromitteret de usufructu, non enim intelligitur cōpromittere de ipso iure inseparabili à persona, sed de ipsa commoditate: vt probatur ex nota.in l.1.C. si pignus pig. datum sit. & de fructibus decimarum potest fieri compositio ratione temporis præteriti. glos. singul.in c.vt super.de rebus ecclie.non alienan.Bal.in c.per tuas.de arbit. & compromissum in laicum valet super decimarum fructibus:vt testatur Lanfrā. in clemen. dispensiosam.col. 4.& sequen.de iudic. Anchar. consil.34.in hac causa.col. 2.nu.5.de præscript.

10 Igitur , cùm ista concessio facta ab eo qui potestatem concedendi non habebat, nullius esset momenti,
Ex donatio ne laicorū imo quicunque decimas, primitias, & oblationes per potestatem secularem obtinet , procul dubio contra deum & sanctorū patrum nititur sanctiones : quin immo,& qui accipit,& qui tradit,raptor & sacrilegus iudicatur.c.causa.in fine.de verbo.signific. ideo super his aliqua non potest interuenire præscriptio : quare iudices laici voluerunt cognoscere , vt huic sacrilegæ donationi fauerent, præsumentes quòd si iudices ecclesiastici cognoscerent , passim ad restituendum detinentes decimas,vt iuris est,condēnarent. sed timendum est , vt pro hoc sacrilego dono , iudicantes in infernum cum eorum authore,deuoluantur: & maximè cùm rex Martellus non recompensauerit regni ecclesiastis,nec aliquis rex Franciæ,vt legerim.

11 Ideo dicerem has omnes decimas sic à laicis infeudatas, à curatis iure contra detinētes peti posse, & ecclesiastis

clesias his spoliatas restituendas : imo detinentes sunt raptiores, si alio iure non fulciantur, per d.c. causa.
decimas
infundatas
raptiores
dicuntur.

Quare sancte statuit concilium Lateranense, in c. prohibemus de dec. vbi sic scribitur: Prohibemus ne laici decimas, cum animarum suarum periculo detinentes, in alios laicos possint aliquo modo transferre: si quis verò reperit & ecclesiæ non reddiderit, mus. Christiana sepultura priuetur.

Primo, ponitur prohibemus, & sic quod fit post prohibitionem, nullum est. l. i. & 3. ff. quod vi aut clā. l. non dubium. C. de legib. ideo decimæ ab illo tempore in laicos translatæ, nunc retineri non possunt, & in hoc conuenit omnis turba doctorum. sed ego etiam teneo de his decimis, quæ ante dictum lateranense concilium non iure acceptæ erant, ut inferius probabitur.

Ponitur etiam in text. dictio, ne, quæ negat, ut in rubr. ff. ne quid in loco sacro. ne quid in flumi publi. ne vis fiat ei. & in aliis multis similibus. ut scripsi in l. in lege césaria. ff. de verb. sign. sed negativa totū negat l. hoc genus. ff. de condi. & demon. vbi glo. & plus negat, quam affirmativa ponat, ut dialect. dicunt. & probat lex si sic stipulatus. vbi lat. ff. de verb. obligat. De cius in regu. in eo. de regu. iur. ideo ibi negatur decimas aliquo modo in alium laicum transferri posse.

Item in tex. est verbum, laici, igitur prohibet tex. ibi, ne transferant quod suum non est, videlicet decimas in alios: quia non licet de alieno disponere, ut pote de decimis, quæ dei sunt, ut superius dixi, nec licet laicis quibuslibet quanuis religiosis & potentibus, quolibet modo aliquid decernere de ecclesiasticis fa-

f

15

Laici prohibetur bona eccl. sicut in laicos vel a transfir-

Tracta de deci.

cultatibus, quarum solis sacerdotibus disponendi in-
discussè cura à deo commissa doceatur.c.bene quidé.
in fi. 90. distinctio . c.ecclesia sanctæ Mariæ.de consti-
tut.prohibentur etiam transfere: quia licet papa illos,
quibus concessit, habiles fecerit , tamen non alios,in
quos isti laici decimas transferre vellent , & semper
decimæ spirituales remāserunt. vt plenè docet Claud.
de sey sel.in suo specul.feud. in fi. imo species furti est,
de alieno largiri , & beneficii debitorem sibi acquire-
re.l.si pignore. §. 1. ff. de furt.

16

Quòd decimæ dei sint,pater leuit. 27 in fi. ibi, om-

Decimæ dei sunt. nes decimæ domini sunt. & in c.ecclesias. 13. q.1. sunt

etiam dei sanctuarium.c. ad hæc.co ideo laici eas ob-
tinere non possunt, quia sunt incapaces illarū: & vsus
decimarum & oblationum,quia diuini iuris est,ad se-
culares omnino peruenire nō licet.c.fi.16. q.1.nempe
deus assignauit eas filiis Leui,& sic clericis: igitur laici
à deo optimo maxi . incapaces facti sunt , etiam ante
concilium Lateranense , quod voluntatem dei decla-
rauit. nam semel deo dedicatum, non est ad humanos
vsus transferendum.regul semel.de reg.iur.in 6.

17

Item alia ratione ,quia decimæ annexæ sunt spiri-
tualibus , videlicet officio seminandi spiritualia: ergo
dignū est vt metat decimas,vt testatur diuus Paulº, &
sicut hominis corpus est inæstimabile,quia est animæ
annexū, ita & ius percipiēdi decimā: vnde si vendere-
tur, symonia committeretur.c.altaria.1.q. 3. & docet

18

Astela.in 2. parte summæ rub.de deci.articu.7.tit.35.

Ratio con-

ciliij Late- Præterea in tex. est decimas, prohibentur eīm laici
ranensis, ne decimas in allios transferre , & ea ratione statutum
esse à concilio Lateranensi.censeo:quia laici usurpauerant

decimas, quas dum facile recuperare ab eis ecclesiæ decimæ non poterant, ut citius ad ecclesiæ reueterentur, statuit ut in alios non transferrent, cogitans, quod saltem in morte dicti laici decimas ecclesiæ relinquenter, cum in alios laicos transferre non possent: & si id temporis iudices & executores concilii diligentibus fuissent, laicos ad relinquendum eas, saltem in morte, coegerent, alioqui eis ecclesiæ sacramenta, & sepulturam denegare debebât: quod si unigeniti tunc fecissent, statim alii resipuerint, & decimas restituissent: quod hodie est eis difficile, cum deuotio sit valde diminuta ab eo tempore, & indies adhuc minuitur: deus per suum filium adaugere eam nobis velit, fidem & charitatem. igitur concilium Lateranense, videns non posse denudare laicos statim decimis, prohibuit ne in alios transferrent, ut ipsi videntes statutum, ecclesiæ decimas relinquerent.

Nempe laici retinentes decimas sunt excommunicati: patet in c. 2. de reb. eccles. non alienâd. ubi sic scriptum est: qui res ecclesiæ petunt à regibus, & horrendæ cupiditatis impulsu egentium substantiam rapiunt, irrita habeantur quæ obtinent, & à communione ecclesiæ, cuius facultates aufere cupiunt, excludantur. & tex. in c. causa. in fi. de verbo. significa. ait: Quicunque igitur eas per potestatem secularem obtinent, proculdubio contra deum & sanctorum patrum mitiuntur sanctiones. quinimo & qui accipit, & qui tradit, raptor, & sacrilegus judicatur.

Subsequitur in tex c. prohibemus. et. cù animarū suarū periculo. volēs dicere, quod decimæ à deo optime maximi erat reseruatæ clericis, & his tamē fuerūt priuati filii

Tracta. de dec̄i.

m.45.

à laicis, quas nunc detinentes cum animalium pericu-
lo, ob id concilium statuit, ne illas in alios laicos trā-
ferrēt, sed in morte, sicutem latifaciāt ecclesiā, illi reli-
quendo, cuius decimae fuerunt, & sic laici peccant de-
cimas illas feudales detinentes, & ob id excōmunicati
declarari possunt. c.ad hæc.eo.

21 Imo Honorius papa his verbis statuit, vt inueni in
Decretal. i. compilatione Honor. decretal. prima: cùm sicut ex ve-
honorij que stra insinuatione didicimus quādam habetis ecclesi-
nō est in li-
tas, in qua tū parochia decimae à laicis per violentiam
bris vulga-
tis. detinentur, quæ quidem ad ecclesiā ipsas pertinere
noscuntur: nos vestris supplicationibus inclinati, au-

I. q̄as ec-
clesias laici
decimas
transfirre
peſſint.
authoritate apostolica prohibemus, ne decimae, cum eis
idem laici dimiserint, ad alios quām ad ecclesiā easdem
devoluantur. & illa decretalis dirigitur abbatī & cō-
uentui sancti Pontii. Ergo laici non poterant aliqui-
bus etiam ecclesiā relinquere, nisi eis, quibus pius
competebant.

22 Item hoc cōcilium non cōcedit laicis, vt eas tene-
Lateranē ant, vel eius filii, & successores, vt quidā dicere conā-
cōcilium
nihil juris
cōcedit lai-
cis ad deci-
taur: quia ista prohibitio nō inducit concessionē, cùm
inducta ad privationē, non operetur concessionem. l.
legata inutiliter. ff. de leg. I.

m.46. Itaq; per hæc verba patet ante conciliū Lateranē.

23 incapaces fuisse laicos, & peccasse detinēdo decimas:
Ante cōcīl. ideo licet eas ante conciliū habuissent, trāsfere tamen
Lateranē in alios non poterāt, quia nūquam in illis ius habere
se laici erāt
decimarū
incapaces. potuerūt, quod à deo filii Levi reseruatæ erant: quic-
quid dicant docto. ante vel post conciliū. nā Alexand.
3. in c.ad hæc. prohibet ne in feudū laicis dētur. & eis
datas, vult ut laicis eas resignent, alioqui eis excōmu-

nicationis vinculo astringit. Ecce igitur quod tam ante cōcilium, quam post, laici sunt prohibiti decimas habere ex præcepto dei, qui eas Leuitis, id est ecclæsticis, reliquit, & sacerdotibus. c. quanuis. ibidem. & Alex. tertius erat parum ante concilium Lateranense ipse postea in fine sui pontificatus congregauit illud concilium Romæ, ergo antea statuerat. imo in concil. Turonense statutū fuerat decimas, & res ecclæsticas in feudum laicis concedi non posse tempore Urbani 2. vt est in rub. episcopum. vel abba. in vīsib. feudor. & illud concilium fuit celebratum Turonis, anno 1096. vt notat Archi. in c. fin. §. illas. eo.lib. 6. & Henric. Bobic in c. quanuis. endē. Ergo laici incapaces erant & prohibiti ante cōcilium Lateranense, quare non est opus spectare illud concilium Lateranense, cum semper laici fuerunt incapaces decimaru, & rerum ecclæsticarum, & spiritualium.

Detinentes, dicit tex. non possidentes, cum laici solū detineant, ergo non præscribūt sine possessio- ne. l. sine possessione. ff. de vñucapio. & regu. iuris, sine possessione. in 6. c. causam. de præscriptio. & ideo dicit tex detinentes, non possidentes. nam possessio ad ius refertur, tenere vero vel detinere, ad factū. l. posses- sio. ff. de acquir. possess. l. stipulatio. §. hæc quoque. de verb. obligatio. scripsi in tracta. nominat. q. 9. nu. 11.

24

*Detinere
decimas
laici aut
possunt.*

Postea in tex. dicitur, in alios laicos. ergo prohibi-
tio erat, ne transferrent in laicos quoscunq;, & cuius-
cunq; conditionis: quia indefinita æquipoller vniuer-
sali. l. si pluribus. ff. de leg. 2. c. vt circa. de elec̄tio. in 6.

25

*Laici an
iustè deci-
mas in fili-
os & suc-
cessores trā-
fuerint.*

Et ideo in successores etiā filios suos laicos non poterunt has decimas iure transferre, c. in canonibus.

26

Tracta.de deci.

16.q. i. nempe Lateranense concilium eos excepisset, si voluisset.c. ad audiētiam. eo.imo prohibuit successiōnem.in c.ad hæc.ibidem. sed quia non poterāt decimæ statim recuperari à laicis, statuerunt in concilio Lateranensi,quod si nunc laici decimas non restituāt, saltem ipsi de facto in alios non transferant. nam cùm hæredes debeant conscientiam defuncti purgare.c. si. de sepultur. ergo ad ipsos iure decimæ transferri non poterant.imo dicit tex. monendus est laicus qui decimam detinet,vt eam restituat ecclesiæ,ad quā spectat, qui si forte induci nequivuerit , & eam cum diœcesani cōsensu alteri ecclesiæ assignauerit, præsertim religioso conuentui, constabit ipsa donatio perpetua firmitate subnixa. c. cū apostolica. de his quæ fiunt à prela. & ideo dicit tex.in c.f. de deci . quod laici nō possunt eas dare in pignus, etiā clericis, vt citius ad ecclesiam redeant:cùm in decimis non habeat locum successio, vt ibi dicit glo.

27 Imo si fuissent concessæ decimæ ab ecclesia Titio laico & suis, is Titius potest ecclesiæ remittere, etiam vendendo in præiudicium suorum , & ita seruatur opinio Bar. in hoc casu fauore ecclesiæ,quam scribit in l. qui Romæ. §. Flauius. in f. ff. de. verb. obligatio. quanuis regulariter contra Bar. sit communis opinio in aliis casibus. vt ibi Ias. & alii dicunt, & Benedic. in repetit.c. Raynutius .in verbo, si absque. 2. nu. 23.& sequen.de substitu. fideicom.de testa.& ita declarauit rex,vt vidi in quodam libro extracto à registris curiæ, in verbo,decima.

28 Et in hoc casu , quando laicus decimam iure tenens, si eam vendat ecclesiæ, non habebit locum ius cessat.

retractus per proximiorem , vt in curia fuit pronuntiatum pro episcopo Constantien. quia est reuersa ad suam naturam , ideo non potest iterum in laicum redire, per hoc c. prohibem⁹. de deci. arg. l. si vñus. §. patet. ff. de paſt. & quod eas vēdere possint sine aliquo regis consensu, etiam si dicant se à rege habere, ibidem scribitur.

Est quoq; in tex. d.c .prohibemus . possint, iuncta negatiua, ne: & est notandum, quod hoc verbum potest, præcedēte negatiua , importat necessitatem, et sic tollit omnimo facultatem in contrarium faciendi . glo. in c.i. de reg. iur. in 6. c.i. de causa possessio. adeo quod remota est laicis omnis potestas transferēdi decimas in quoscunq; alios laicos , etiam si eas ante dictum concilium haberent : quia de illis tantūm, quas ante concilium habebant, loquitur concilium Lateranense , dum dicit, non transferant , quia non poterat præfigire de decimis, quas obtinerent deinceps , sed de his quas detinebant, ideo dixit detinentes, vt superius scripsi.

Subdit postea tex. aliquomodo. quæ dictio comprehendit omnem modum, teste Iohan. And. & Car. di. ibidē. videlicet modos translationis, feudi, vendicationis, donationis, permutationis, & his similes : & sic nullo titulo vel specie, vel casu, & quod vulgo dicimus, en aucune sorte , façon & maniere, quasi dicat, nullo modo laici transferant decimas, in alios non poterant eas transferre, si ante consilium non habebant. ergo & cetera. De modo scripsi in l. triplici. ff. de verbo. signific. & in integrali vnam decretalem sic def. iiiii

29

De verbo,
potest, cum
nigritiuā
præcedēte.

30

dictio, ali-
quomodo.

Tracta.de deci.

scriptam : Si aliquis laicus à sacerdotibus vel clericis decimas de laborib⁹ suis in tua diœcesi requisierit, eū ab exactione huiusmodi prorsus cessare compellas. & dirigitur episcopo Brixensi.

30 Ostenditur etiam in fine text. prohibitionem concilii Lateranen . omnino extendendam tam ad detinentes ante concilium Late- nentes ante concilium , quām pōst , cum dantes & recipientes astringat.nempe si laicus donauerit decimas laico , vel instituit suum etiam filium laicum , ille non possunt de- cimas trās poterit decimas recipere : imo si receperit , tanquā raf- ferre. ptor bonorum dei Christiana carebit sepultura , & in inferno sua erit sepultura. Et iste est verus , ut arbitror , intellectus.c.prohibemus .qui tandiu latuit , nunc cum dei laude excitatus : benedictus deus.

31 Imo fortius in Lateranen. est inhibitum concilio , Religi si à ne quælibet religiosa persona ecclesiis & decimas de laici deci manibus laicorum , sine consensu episcoporum , recipi- m. u. recipi piat.c. cum apostolica in fi. de his quæ fi. à præl.c. cum re non posse & plantare. de priuileg. postquam religiosi non pos- sunt à laicis sine consensu episcopi accipere , multo for- tius non poterunt laici aliquomodo decimas recipere à laicis.

32 Itaq; solis sacerdotibus , qui quotidie domino ser- Sacerdotis bue videntur , licet has decimas & oblationes come- bus licet decimis ex- dere:quia in veteri testamento prohibuit dominus fi- ducere , si ut filii Israel , panes sanctos comedere , nisi tantummodo olin panes Aarōn & filiis eius: panes , inquam , qui longe erant ab propositio- nis. istis panibus , qui nūc in sancta ecclesia offeruntur . quia illi sub umbra legis erant , qui vero modo sub gratia sunt spiritus sancti , toto mundo euangelio coruscante luci diores esse videntur.c.hanc consuetudinē. i o.q.i.

Ergo nullo modo laici decimas detinere debent: imo si quis prælatus, vel alius laico in seculo remanentie ecclæsiæ decimam, oblationemque cōcesserit, à statu suo sicut arbor quæ inutiliter terram occupat, succidatur, & donec emerdet dolore suæ iaceat ruinæ prostrat⁹. c. quanuis. de decimis.

Fallit quando fructus possideret, videlicet ad loca- 33
tionem vnius anni, vel alterius breuis temporis. Hoc enim est permisum laicis, vt ad firmam habeant. vt or
verbis tex. in c. tua. 2. de loca. c. fin. ne præla. vices suas.
vbi glosa.

Imo ex causa ad vitam possent laico concedi deci- 34
mæ, per glosam singul. in c. quanuis. de deci. & c. fina. *Ad vitam*
16. q. 1. secundum Panor. in c. ad hæc. ibidem. & Ber- *laico decisi-*
tach. in tracta. de episco. in 2. parte quartilib. q. 41. & *mæ cōcedi*
per Claud. de slycello, in specul. feud. in fi. Requiritur *possunt*.
tamen episcopi, vel alterius superioris authoritas: sec⁹
in modica temporis, id est triennii locazione, non vlt-
rā: vt scripsi in compendio alienatio. rerū ecclesia. sed
ius decimarū laicus nullo modo habere potest: vt glo.
& doct. dicunt in d. c. quanuis. Et aliud est ius decimæ,
aliud fructus habere, l. vaccæ. ff. de emis^{io}n. & aliud est
habere titulum, aliud est fructus nomine alterius recipere,
vel fortè in alimoniam. Panor. & alii in ca. causam.
de præscript.

Ex quibus infertur, quod nec olim, nec hodie iu- 35
dices regii; vel alii seculares de decimis etiam infeu- *Judices lai-*
datis cognoscere iure possunt, sed iudices tantum ec- *ci de decisa-*
clæsi stici: tum quod causa decimarum est spiritualis, *mis etiā in*
c. parochianos. & sequen. eo. titu. & sic ad iudices ec- *feudatis co-*
clesiasticos pertinet. clement. dispendiosam. de iudic. *gnoscere non*
possunt.

Tracta.de deci.

imo non possent iudices laici cognoscere cum ecclesiasticis, nec quidem per compromissum.c. contingit. de arbitris.

36 Ideo curia suprema, quanuis sit mixta ex clericis & laicis, tamen non potest etiam de causis spiritualibus disponere, nec decidere: quia initium est inspiciendū, ut habetur in c. dudum.eo. vnde cùm initium eorum à quo iurisdictionem habuerunt, sit à rege, vel alio seculari principe, non possunt dicere se maiorem iurisdictionem cōsecutos, quām is, qui dedit, habet. & ista faciunt contra illos, qui dicunt curias supremas Franciæ, quia sunt ibi consiliarii presbyteri & clerici, posse de rebus & causis spiritualibus cognoscere: quod vides quām sit alienum. Illud verum faterer, quando consiliarii essent à papa dati: ut alibi plenius in ordin. regia dicam.

37 Siue inter clericos agatur, siue inter laicos, siue inter clericum & laicum, tam principaliter, quām incidenter. c.tuam.de ordi.cognitio.c. 2. vbi Panot.notat de iura.calum.d.clem.dispēdiosam.de iudic.vbi doct. plenè dicunt nullo modo laicum de spiritualibus cognoscant.

38 Nam deus relinquendo decimas clericis, illarum cognitionem in consequens reliquissē videtur.glos.in summa decima.q.1.probatur in c.placuit. 2. in 16.q.r. & in c.ex tenore. de foro compet.Calder.consil.15.an iudex.illo titu.& Iaf.consil.23.in causa.vol.1.quia laici ecclesiastica negotia tractare non debent.c.2. de iudi. & ita est statutum in sacris conciliis, & à summis pontificibus, ut probauit. Si tamen ageretur contra prædomini secundum frumenti laicum, posset tunc iudex secularis con-

tra illum cognoscere: ut probat Cardi. in d.e. quanuis. *latis cognosit.*
q.vlti. de deci. etiam fructus locari, & vendi laicis pos-
sunt. c. vestra. de locat. & sic iudices laici tunc cogno-
scere possent: glo. ibidem, & superius dixi.

Si tamen probaretur concessionem à papa laicis fa 39
ctam esse, tunc ad laicos iudices cognitio spectare pos-
set: & hodie ex priuilegio concessso Philippo regi Frā-
ciæ, ut quidam aiunt, quod Philippinam vocant, iudi-
ces laici de decimis feudalibus cognoscunt, & si laici *Ex priuilegio indices seculares de decimus cognoscunt.*
inquietantur eoram iudicibus ecclesiasticis super hu-
iustmodi decimis, sic infeudatis ante concilium Latera-
nense, solent impetrare literas à rege, ad inhibendū iu-
dicibus ecclesiasticis, ne de his cognoscant, causisque
ad iudices seculares remittat: quibus per regem man-
datur, ut faciant laicos vti & gaudere priuilegio dicto,
& iure tenendi, portandi, colligendi, & possidendi hu-
iustmodi decimas, in vim prædicti priuilegii. de quo
Benedic. meminit in repet. c. raynutius. in verb. si abs-
que. 2. de substi. fideic. nu. 45. de testa. & Chassa. in cō-
suet. Burg. rub. des iustices. §. 6. nu. 350. & itē seculares
iudices in Hispania cognoscunt de eisdem: ut testatur
Pet. Belluge, in specu. principum. rub. 13. de deci. §. re-
stat. fol. 45. & se. quod esset apud me expeditū, qn̄ laici
iure tenerēt istas deci. alioqui nō possunt cognoscere.

Secundò, infertur quòd in decimis etiam infeuda- 40
tis non succeditur iure hæreditario, per c. prohibem⁹.
eod. quanuis feuda instar patrimonialium habeantur
in hoc regno, quando sunt temporalia, vnde ius illorū *Feudales decime ad posteros non transferri tur.*
in accipientem transfertur. c. i. qui feud. da. poss. tamen
cùm ius decimarum in laicos transferri non posuit, ca.
ad hæc. eo. & superius dixi. ideo decimæ non habebū-

Tracta.de deci.

• tūr instar patrimonialium , etiam si iure possidentur, per supradictas rationes. nam hoc esset contrariū his decimis, quod essent spirituales, & haberentur ut temporales & prophanae : imo superius fuit dictum, ne ad alios laicos transferantur.

41 Tertiō, quod consuetudines vel statuta à laicis edi-

Cōsuetudis ta super decimis etiam in cœurdatis, non valēt, tum quia
nes vel sta- falcem in messem alienam imponunt, contra c. nouit.
tuta super de iudi. disponendo de his, quæ ad illos non spectant,
decimus à tum quia de spiritualibus non licet laicis statuere. ca:
laicis edi- ecclesia. de constitu. vbi docto. Inno. in c. nouerint. de
ta nō valēt senten. excommuni. c. hanc consuetudinem. in fine. ii.
q. 2. cùm non constitutiones, sed destitutiones, vel de-
structiones dici possint, & usurpationes iurisdictionū.
tex. in c. fina. de reb. ecclesi. non alienand. sic consuluit
Aegid. bellamera, consil. 40. factum tale. col. 10. in al-
lega. Iohan. de Alzeno.

42 Quartū, infertur quod licet decimæ essent infeu-

Feudales datæ ante concilium Lateranense , à domino seculari,
decimæ ho- laicis, non possunt etiānum retineri. c. dadum. de decim.
die retinere nisi dominus eas decimas iure se habere probet, vel ec-
ri non pos- clesiam comp̄sauerit de re maiori, vel æquali, de quid
sunt à lai- oportet quod constet, per c. ea enim. §. sed & permis-
tare. 10. q. 2. c. i. de rerum permū. docto. in c. i. de reb.
eccle. non alienand. Deci. consil. 341. viso puncto. col.
5. num. ii. & retinentes nolem excusare, nec absoluere
sine restituzione.

43 Et sic cùm ecclesiæ, quarum laici tenent decimas,

Quomodo non habeant aliqua bona temporalia, probatur quod
probatur ecclesiæ nō non fuerunt pro decimis compensatæ: ergo illæ deci-
ecclæias nō mæ retineri iure non possunt, per suprà dicta , etiam

per mille annos possesse.

Quintò, non est quærendum an infeudatio fuerit facta, vel non: quæ tamen non præsumitur, quia est facti, & facta non præsumuntur. l. in bello. §. factæ. ff. de capti. sed quærendum est, à quo facta fuerit, & an is potius, nec tuerit facere, qui fecit. l. si quæramus. ff. de testa.

Imo à solitis præsumemus eas usurpatas à laicis. ca. fina. de restit. spoliato. in 6. ibi, quia eās occupasse iniuste verisimiliter præsumuntur. c. quanuis. de deci. eo. maximè quia malum legimus in historiis iniūi, videhicit decimarum concessionem ab ipso ducē Martello, laicis & proceribus regni Franciæ factā, & in cōpensationem belli. Ideo quæ malo inchoata sunt principio, difficile est ut bono peragantur exitu. c. principatus. i. q. i.

Itaque in hoc dono vides bona non sua dari, & prseruitio sibi impēsō, & spirituale pro temporali: quod quam sit absurdum, nemo non videt, & sine compensatione facta ecclesiis, saltem nullam legi: quod etiam non valet, ut habetur in §. si minus. in authent. de non iia. alienā. reb. eccl. colla. 2.

Vnde dicit tex. in ca. in canonibus. 16. q. i. valde ergo iniquum & ingens sacrilegum est, quicunque, vel pro remedio peccatorum, vel pro salute animarū suarum, aut requie vniuersisque venerabili ecclesiæ contulerit, aut certè reliquerit, ab his à quibus maximè servari conuenit Christianis, & deum timentibus hominibus, & super omnia à principibus & primis regionum, in aliud transferri, vel conuerti. Quicunque ergo res ecclesiæ iussu vel largitione principum, vel quorundam potentum, quadam inuasione, vel tyrannica po-

Liquid i cō
pensationē.

44

In feudatio

non præsu-

mitur, nec

noscit à lai-

cis facta.

45

Usurpatæ

decimæ à

laicis præ-

sumuntur.

46

Donationis

decimarū

incōuenienti-

ia.

47

Excommunicati

nicaturos

retinentes

decimas et

sacrilegi

sunt.

Tracta de deci.

testate tenuerint, & filiis & hæredibus suis, vt à quibusdam iam factum audiuimus, quasi hæreditarias reliquerint, nisi citò res dei admoniti à pótifice agnita veritate reddiderint, perpetuo anathemate feriantur: quia iuxta sanctorum patrum traditionem nouimus res ecclesiæ vota fidelium esse, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum cuique, non solum habita conservare, verum etiam, deo opitulante, conferre optimus. c. quia iusta. 16. q. 1. Et laici, siue ab episcopis, siue à regibus, siue à quibuslibet personis decimas acceperint, nisi ecclesiæ reddiderint, sciant sacrilegii crimen se committere, & æternæ damnationis periculum incurrire. c. decimas. decimasexta quæst. 7. alia superius scripsi.

48 Et in dubio iudicare debemus id quod est animæ tutius & securius. ca. juuenis. desponsalibus. sed securius est animæ iudicare decimarum usurpationem, vt satisfaciamus, & eas restituamus, quas prædecessores nostri iniuste detinuerunt. ergo & cætera. Et ob hoc credo multos in inferno cruciari, qui noluerunt decimas restituere: & nunc detinentes eos, si non pœnitentiant, & restituant, sequuntur.

49 Nec obest si dicatur, quod reges dederunt possessiones, & fundauerunt ecclesiæ, ergo & decimas necessitatis causa, quas dederunt, cōcedere possunt. quibus respondet textus. in cap. nouerint. 10. q. 1. in hac derunt, an verba, nouerint conditores basilicarum in rebus, quas accipere possint. eisdem ecclesiis conferunt, nullam se potestatem habere, sed iuxta canonum instituta, sicut ecclesiam, ita & dotem eius ad ordinationem episcopipertinere. Et alibi, possessiones, quas unusquisque ecclesiæ pro-

prio dedit, aut reliquit arbitrio, alienare quibuslibet tūtulis, aut distractionibus, vel sub quo cunque argumen-
to, non patimur: nisi fortè aut clericis honorum meri-
torū, aut monasteriis religionis intuitu, aut certè pe-
regrinis largiri necessitas suaserit: ut hæc ipsa non per-
petuò, sed temporaliter perfruantur. cap. possessiones.
16. q. i. Et quando reges donant, videntur ius patro-
natus tantū retentum donare. cap. pastoralis. de do-
nationibus.

Vltimò, quanuis laici decimas restituere deberent: 50
ecclesiis parochialibus, à quibus fuerant occupatae: Quibus ec-
quia quæ erant Cæsarī, Cæsari reddenda erat, & quæ clesijs deci-
dei, deo. & text. in cap. cum apostolica. in fine. de his mas laicis
quæ fiunt à prælato. sic dicit: monendus est laicus, qui restituere
decimam detinet, vt eam restituat ecclesiæ ad quam debent.
spectat. nempe de re aliena disponere non poterant.
I. in re mandata. C. mandati. Et cùm decimæ datæ fue-
rint filiis Leui, non electione offerentis persolueban-
tur, vt contempto Leuita, qui secum erat, ipse eligeret
cui vellet decimas dare. ca. ecclesiæ. §. item cùm deci-
mæ. decimatertia quæstione prima. Nam dictuni
est Deuteronomi decimo octavo capit. Leuita qui te-
cum moratur, & intra muros tuos habitat, comedet
eas: tamen quia vna est sponsa dei ecclesia, ideo capax
earum quælibet ecclesia est. Quamobrem reli-
giosi vel alii ecclesiastici viri per tempus immemoria-
le possidentes illas, potuerunt contra alios clericos
præscribere, & vna ecclesia contra aliam, capi. primo,
de præscriptionib. in sexto. vt inferius dicam, in illa
decimatertia quæstione, an decimæ tolli possint.

Tracta de deci.

vbi videti debet, an ex donationibus laicorum possit
præscribi. & dicit tex. in c. fi. 16. q. 1. ibi, liberū est enim
monachis & spiritualibus viris deum colenibus & ti-
mentibus, decimas & oblationes, cunctaque remedia
concedere, & de iure suo in dominium illorū, & vsum
transferre: nec tam pauperibus paupertatē, quām re-
ligionem attendere.

51 ~ Nec refragatur quod illa Martelli donatio facta fuit

Confensus cum episcoporum consensu, ergo valet. c. cum aposto-
prælatorū lica. de his quae sī à præla. Respōde, non est verum: sed
in dandis faciamus sic esse, tamē donatio decimarum à laicis fa-
decimus, m̄ & laicis, cum consensu episcopi, non valet. c. quanuis.
prost.

eod. vbi fusius dixi. nec dicit quod episcopi Gallicani
consenserint, sed non dissentierint, quia non poterant.
nēpe iste dux Carolus Martellus bello efferratus, duos
iam deposuerat de facto prælatos, videlicet archiepi-
scopos Remensem, & Arekatensem: ut patet per Flor.
in secunda parte chronici, tit. 4. c. 2, §. 3. Ob id nō erat
mirum, si episcopi non dissentiebant. nā si aliquis con-
tradixisset, depositus, & exilio, & fortè morti traditus
fuisset: ob id non contradixerūt, vel coacte consense-
runt: tamen hoc fieri sine papæ consentiu non potuit:
vt superius dictum extitit.

52 Non obstat quod fuit iusta & necessaria causa. nē-

Iusta cau- se Sarraceni destruebant totum regnum, & sic ipsos
sa in dādo prælatos, & ecclesias. Responde, iam parita erat victo-
decimas of ria apud Turones, ideo bella cessabant contra Sarra-
cenos: quamobrem cessabat iusta & necessaria conce-
dendi decimas causa. & quanuis fuisse iusta causa, ta-
men iure & cum solennitate fieri debet alienatio bo-
norum ecclesiæ. c. sine exceptione. 12. q. 2. vbi scripsi.
nec

nec poterat hoc sine papæ fieri authoritate , nec à laicis, qui nullum ius rebus ecclesiæ habent.

Nec obest quod Martellus milites compēsare vo-
lebat de hac nobili & egregia victoria . Respond . hoc Compēsare
potuisset egregiè de bonis suis : nempe compensatio ^{de suo quis}
de suo ad alienū fieri debet . I . i . & per totū tit . ff . de cō
pensa . sed de ecclesiæ bonis , non licebat compensare ,
aliās est furti species de alieno elargiri , vt superi⁹ dixi .

53

54

Nec me mouet tex . in c . prohibemus . ibi , cum ani-
marum suarum periculodetinētes . vbi prohibet laicis
detinentibus cū animarū periculo , ergo detinentibus
sine periculo , id est iure , non prohibet . Respon . si papa
ex iusta causa concessisset , valeret . ca . possessiones . 16 .
q . 1 . & c . nam qui deo . q . 2 . ibidem . quod nō probatur .
Alia q . vltima dicentur .

I
Ndecim⁹ , quomodo solui decimę de-
beant ? Respond . Leuiti . 27 . scribitur , Quomodo
non eligetur nec bonum , nec malum ; ^{decimę} solvi debet .

sed quicquid venerit decimum . vnde ^{ant.}
quicunq; recognouerit in se , quod non
fideliter dederit decimas suas , mod⁹
emēdet quod minus fecit . Quid est fideliter dare , nisi
vt nec minus , nec peius aliquando offeratur de grano ,
aut de vino , aut de fructibus arborum , aut de pecori-
bus , aut de ipsa venatione sua ? c . quicunq; . i . in 16 . q . 7 .

Et sic debet præstari , non ad eleſtioneſ ſoluentis , ²
ſed illud quod decimum venit , facta computatione Commutatio
nouem , id quod cadit in decimum , debetur , nec illud decima
commutari potest : vt ibidem ſcribitur . alioqui vtrun- ^{ansuri}
q; debetur , & commutatum , & id cum quo commu- ^{pofit.}
tatum eſt . c . omnes decimæ . 16 . q . 7 . hodie iſta cōmu-

Tracta.de deci.

tatio de volūtate partium fieri iure potest, non obstante
Leuitica lege antiqua, quæ in hoc abrogata est.

3 *Expensæ nulla des- ducuntur in predia- lib^o decim- mu. secus in realib^o.* Est tamen differentia inter prædiales decimas, & personales. nam prædiales sine diminutione seminis, & expensarum detractione, statim fructibus collectis, non deductis aliquibus expensis, solvi debent. c. cum homines. c. nō est. eo. & antequam pensio colono partario detur. glo. in c. quæsti. 16. q. 1. vel domino. d. c. tua. 2. & sic consuluit Bertrand. consil. 255. visis petitionibus. col. 1. & sequen. in 1. vol. ex prima editio.

4 De personalibus vero deducuntur expensæ factæ in mercibus, emendis, quærendis, & vehendis, & in faciendo rem meliorem, etiam quæ datæ sunt mediatoribus, & similibus: non solum si utiliter, sed etiam si ex voluntate, dummodo non fiat in fraudem ecclesiastarum. Innocen. Hosti. Ioh. And. & Card. in c. pastoralis. post glo. ibi, eo. sicut quando quis retrahit rem, oportet quod restituat omnes expensas, quas emptor fecit, ut concludit Boher. in §. 4. de cōsuetud. retrac. in consuetud. Biturig. qua deductione facta de lucro, decima impartitur. d. c. pastoralis. vbi glo. & docto. & idem in decima papali cōcludit Geminia. cōfili. 85. super primo. col. 1. quia hæc personali decimæ æquiparatur.

5 *Ratio di- versitatis inter præ- diales & personales decimas* Ratio est, quia decima est tributum c. decimæ 16. q. 1. & sicut in tributis nihil deducitur, ita nec in decimis prædialibus. c. tua. 2. eodem. nisi consuetudo fuerit, quod homines expensas aduersus dominum deducerent, tunc enim ea valeret, ut concludit Bertrand. cōsil. 255. visis. in 1. vol. vide tamen in d. c. cū homines.

6 Etiam quia pecunia bis, & pluries decimari posset,

si expensæ non deducerentur, & tamen deus vnam tantum sibi retinuit decimam, sed fructus prædii, vel animalium de nouo orti, non fuerunt decimati, nec frumentum, quia semen mortuum fuit, & à deo suscitatum. c. cum non sit. eo. & in euangelio dicitur, nisi granum mortuum fuerit, ipsum solum manet. ideo in his fructibus nulla expensa deducitur, & maximè quia deus reseruat homini nouem partes, & decimam tantum vult: teste Andr. Hispa in regula decimarum, q. 14. Ad hæc de lucro solvitur decima personalis. d.c. pastoralis. fed non dicitur lucrum, nisi deductis expensis: igitur expensæ deducuntur, & vbi datur favor diuinus, vel publici iuris, non deducuntur expensæ etiā necessariæ. vt in d.c. tua. 2. & in c. pastoralis. eo. & sic cōcludit Matthæ. de afflictis, in decis. Neapolit. q. 252. magnificus. aliæ etiam rationes assignantur per glo. & doc. in d.c. pastoralis. licet aliâs regulariter impensæ necessariae deducantur. vt scripsi in l. impensæ. ff. de verb. significa.

Expensæ autem in refectione clibani, seu alterius rei, vel in eius cuitione, non debent deduci: quia res in patrimonio nostro remanent: vnde si fecero, vel refecero torcularia, vel dolia, hoc non deducam, nam si faro rupta sint, debeo ascribere peccatis meis, & quod deus in hoc voluerit me punire. vt ait Holtiē. in summa, §. & qualiter. vers. expensæ. si tamē res immobiles acquisitæ vendantur, vt domus, ager, vinea, clibanus, de pecunia deducuntur impensæ reparationum. d.c. pastoralis. vt si centum aureis iam decimatis domum emam, & postea eam ducentis vendā, deducam centū aureos decimatos, & expensas, si quas fecero, in repa-

7

Expensæ
refectionis
an deducē-
da sint.

g ii

Tracta.de deci.

rationibus:secus si res immobilis remaneat penes me:
vt in d.c.pastoralis.fusius scribitur.ibi videre quilibet
potest.alia cum facilia sint missa,nunc faciam.

1
Quando
decimæ
soluendæ
sint.

D

Vodecimo, quando soluendæ sint de-
cimæ? Respōdeo, prædiales statim fru-
ctibus recollectis . c. cum homines.eo.
dixit autem dominus : nō tardabis de-
cimas & primitias offerre.ideo tardius

dare peccatum est : quia minus soluit, qui tardius sol-
uit. l.si cui.in fi. ff. de verb. significa. facit l. vna. C.de
plus petit.& §.plus.de acti.in insti.t sic consuluit Gui-
do papæ in consil.70.ex processu.q.1.

2
Statim
soluendæ
sunt decimæ.

Vbi etiam dicit intelligi statim, id est quam citius
solui possunt, & sufficit, quod fructus sint collecti, &
spicæ in messem decimæ, & sic coepti, licet non perce-
pti,& completi.l.si eius. ff. de rei vendica.& si quis fue-
rit in mora soluendi decimas, & frumentum, vel vinū
fuerit substra&tum, vel periit , tenebitur is, qui statim
non præstidit vel non monuit curatum , vt illam decimā
reciperet:per l. cū res.in fi. ff. de leg.i. glo. & doct.
in d.c.cum homines.

3
Confutatio
do ut certe
tempore
soluatur
decima val-
let.

Putarem tamen valere cōsuetudinem . vt soluatur
in certo tempore, licet non statim, dummodo per té-
pus cuius initii memoria in cōtrarium effet seruata, vt
inferi⁹ dicā , in illa quæst. seq. an decimæ tolli possint.
& hoc scribit Collecta,in d.c. cum homines.post Ro-
fred.in tracta.libellor.iuris canon.in 4. parte,rub.qua
liter decima sic dāda . itaque in decima soluēda inspi-
cietur cōsuetudo , qua cessante seruare oportet suprà
scripta.

Quæstio duodecima. li

Personales verò in fine anni præstari debent.glo.in
 c. reuertimini.in verb.annuis.16.q.1.& facit 2. Esdræ
 c. 10.in fi. Panor.in c peruenit.eo.quia particularis so-
 lutio multa incommoda afferre solet.l. plane. ff.famil.
 herciscun. c.ex literis. de pignori.si tamē intra annum
 solueretur, nō debet recusari, teste Anto.in c.ad apo-
 stolicæ in fi.de deci.sed Card.in c.pastoralis.q.16.eo
 dicit, quod postquam lex nō distinguit inter prædiales
 & personales, quod vtraq; est statim soluēda:quia in-
 terim potest curatus indigere, & parochianus mori,
 ob id melius & tutius est quod statim soluatur, id est
 singulis dieb^o dominicis: & bonum esset quod statu-
 eretur aliqua forma super istis exoluēdis & præstādis.

4
 Personales
 decima in
 sine anni
 præstātur.

Vnde doctor regens, ex lucro centum aureorum,
 quod fecit, debet decimam illorū, sic & aduocatus de
 eo quod ex postulatione lucratus fuerit.glo.in c.deci-
 mæ.16.q.1.& in c.pastoralis.de deci. vbi Cardi.q.10.
 ideo boni aduocati & deuoti solent scribere lucrum,
 & postea in fine mensis vel anni discutere:& vidi qua-
 ter iii anno discuti, imo vidi multos habētes crume-
 nam decimarum,& eo die quo decem lucrabantur so-
 lidos,vnū ponebāt intra marsupium decimæ,& ex illo
 lucro siebāt eleemosinæ:celebrabātur missæ,anniuera-
 faria siebāt,dabatur pars curatoī digēti,& omnia ope-
 ra pia siebāt ex illa pecunia:& bonū esset si sic facere-
 mus,vt etiā vult Hosti.in d.c.pastoralis.col.penul.eo.

5
 Aduocat-
 tus & do-
 CTOR quo-
 modo &
 soluere de-
 cimam
 debeant.

Et sic mercatores debent & alii artifices facere, si
 prosperè vellint omnia sibi succedere:vt docet glo.&
 doct.in d.c.decimæ.& inferius dicam in q.vlt.& idem
 in procuratibus,& notariis, apparitorib^o,& aliis per-
 sonis,vt ex eorum lucro decimam præstare teneantur.

6
 Mercato-
 res & arti-
 fices delua-
 cro perso-
 nales decim-
 mas debet

Tract. de deci.

ut firmat And. Hispa. in d. regula decima. q. decima,
& superius dictum fuit q. quinta, & octaua.

7 Quæro, an decimæ ante petitionem solui debeat?

Aite peti- Respōdet rex. affirmativè, in c. cum homines eo. titu.
tione an- dum dicit statim fructibus receptis soluendas, ergo in
præstandæ mora sunt, qui non statim soluunt, etiam sine petitiō-
sint deci- ne. ut scribit Panor. in 2. notab. ibi, & quia offerri de-
mæ. bent, ut superius dixi in 1. q. igitur non requiritur peti-
tio, alioqui non satisfaceret quis præcepto dei.

8 Nec refragatur c. peruenit. eo. tit. vbi monitio re-
Monitio in quiritur, & sic petitio. Respondeo monitionem re-
decimarū quiriri, antequam non soluens excommunicari possit.
prestatio- nam de excōmunicationis forma est, ut ferri non pos-
ne quando sit, nisi præcedat monitio. c. sacro. de sententia excō-
riquiratur munica. sed decimarum non est ea natura, ut requira-
tur petitio: nempe dum tempus est appositum, non
requiritur interpellatio l. magnam. de contrahen. sti-
pula. C. sed in d.c. cum homines. est temp: s appositi
solutioni decimarum, videlicet, ut soluantur statim
fructibus collectis: igitur non soluentes statim sunt in
mora, etiam sine petitione, & sic monitione facta ex-
communicari possunt. facit c. omnes. 16. q. 7. ibi, sed
quia modo multi inueniuntur, decimas dare nolentes,
sta tuimus, ut secundum domini præceptū admoneā-
tur semel, secundō, & tertīō: qui si non emendauerint,
anathematis vinculo feriantur usq; ad satisfactionem
& emendationem congruam.

9 Item exodi 22. capit. dicitur, decimas & primitias
De virto non tardabis offerre. pōderando verbū, offerre, sequi-
offerre. tur quod sine petitione hoc fieri debet, ut doct. scribūt
in authē. offeratur. C. de litis contesta. ideo postquam

decimæ offerri debet, ergo sine petitione, & sic vltro. vt expresse docet tex. in l. fideicommissa. §. si rem. ff. de lagat. 3. & 2. paralipome. 31. scribitur, quod filii Israel & Iuda obtulerunt decimas, & sic absq; petitione.

Nec refragatur quod diuus Paul. primæ ad Corinthios 9. ait. nihil à Corinthiis petiisse, nec recepisse. c. prædictor. 16. q. 1. ergo si decimæ non petantur, non debentur. Respon. verum est, quando remitterentur expressè, vel tacite, vt diuus Paul. auaris remisit Corinthios: tunc nō teneretur homines ad eas soluendū: sed cōtrariū est, quādo nulla fit remissio. imo diuus Paulus ait ibi, quod dominus ordinauit his qui euangeliū annuntiant, de euangelio viuere: dicit tamen, ego autem nullo horū usus sum: hoc fecit, vidēs Corinthios auaros esse, ne offendiculum euangelio Christi daret, sed vt eos deo lucifaceret: attamen inquit ibi, neminem militare suis stipendiis debere.

Nec obest quod ecclesia Græcorū non soluit decimas, nā respōdeo quia scismatica est, à nostra Romana deuians, etiā in matrimonio. c. cum olim. de cler. cōiu.

Nec me mouet, q; pœnæ iuris nō debetur, si nō sint petitæ: vt declarat glo. in c. fraternitas. 12. q. 2. & regulariter petitio requiritur: vt in euāgelio scribitur, petente, & accipietis. & in l. vniuersi. C. de precib. imperato. offerēd. vbi 1af. scripsi in §. si quis vero. de collatio. in cōcord. Respōd. hoc est verum, nisi in lege sit statutū tēpus, quod ponitur in d. c. cū homines. & licet decis. Rotæ 25. in antiq. incipiēs, nota quod vbi. in princip. dicat debitore decimarū non teneri, nisi à die petitio- nis, secundū opinionem Archidiaco. tamen illam opi- nionē ibi reprobat, cū nullus possit prētēdere ignorā-

g. iiiii

Tracta.de deci.

tiā, eo q̄ est debita iure naturali & diuino, vt ibi dicuntur, & suprà, q. i. docui, quia tēpus p̄ hoīe interpellat.

13 Et sic patet illos parum probè sentire, qui dicūt nō soluendas decimas nisi à die petitionis: & si nō fuerint petitæ tēpore recollectionis fructuum, quòd nō possunt amplius peti, vt Adria.de traie.in d.q. 5.versi.secū dō videndū est. quāuis Archid.in c.1.de deci.in 6. videatur licere à tēpore petitionis debitorem decimalium tantām condēnandum, & non antē: quem refert Fely.in c.si autē.col.3.de rescrip. sequitur D.Pet.Pau. Paris. in consil.15. Albertus.in fi .in 1.vol. & consil.6. considerata.col.3.nu.11.in 4.vol.& consil.25.vidi cōfilium.col.penul.nu.35.ibidem. Hoc tamen non probant, nec Iohan.Francis. in tract.de præscrip.in 1.parate quintæ,prin.q.7.col.16.nisi consuetudo esset, quòd non soluerentur decimalē, nisi peterentur: & sic secundum eos durū esset dicere, quòd omnes homines qui non dant decimas damnarentur: quia ecclesia non pretendo videtur remittere: vt testatur Floren.in 2.parte summæ, rub.de dec.tit.4.c.3. §.fi.sed ego dicerē, quāuis sit durum, tamen seruandum.per l.prospexit ff. qui & à quibus. alioqui non seruātes leges essent melioris cōditionis, quam seruātes, & impii, quam pii. & postquam sciunt se teneri ad solutionem, sunt in mala fide, & sic in peccato, ideo non sunt excusandi.

14 Item diuus Thomas in 2.secūdæ.q.87.art.1. in solutione ad 2.argu.ait: quòd si ex obstinatione quis decimas denegat, tenetur etiā quis sine petitione, & censetur ex obstinatione id facere, quando simul atq; perpetiat sunt, non dat: & tūc verè ad omnes decimas tenetur. & sic possunt conciliari opiniones, vt quædam

petitio non specialis, seu admonitio requiratur, sed generalis, quæ hodie ab omnibus solet fieri curatis: vnde

Hodie non soluentes decimas sunt in mala fide, & mora. nā solent in ecclesiis ab ipsis curatis singuli moneri diebus dominicis, vt decimas soluāt: igitur si decimas retineant, tenentur sine alia petitione, & publicatur excommunicati in ecclesiis detinentes decimas. & ita seruatur in curiis Franciæ, quæ consuetudo multis est confirmata arrestis, & sententiis. & hoc probatur in c. peruenit. eo. tit. vbi præcipitur prælatis, vt parochianos monere habeant de soluendis decimis, & cōpellant eos, si nolint soluere: quod si non faciant, peccant mortaliter: vt ibi decidit Panormitan. quia ipsi subditorum peccatis obuiare debent, & non negligere bona ecclesiarum & pauperum: alioqui negligentia illorum peccatum inducit. glo. in c. ea quæ. de offi. archi. Hostien. in summa §. fi. q. 7. quidam conciliarii volentes dicebāt in prædialibus monitionē nō requiri, in personalibus secus, cùm nō sit in illis certū præstitutū tēpus. & ista opī. nō est cōtēnenda, quia per eā cōciliātur cōtraria: vel accipe eam quā superius scripsi. & sic aderit finis huiusc questionis.

Ecimotertiò, an tolli decimæ possint?

Respondeo, videtur posse: quia cessante causa, effectus cessare debet. I. quod dictum. ff. de pact. c. cum cessante. de appella. Sed in clericis causa cessat, igitur cessare decimæ debet. nempe olim erant decimæ in cibum eis datæ, vt superius dictum extitit, sed illum hodie aliunde habent, & sunt diuites: ergo causa soluendi eas decimas cessat. Nam clericos

I

*An tolli
decimæ pos-
sint.*

Tracta. de deci.

illos conuenit ecclesiæ stipendiis sustentari, quibus parentum & amicorum nulla suffragantur impendia: qui autem bonis paratum & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiunt, sacrilegium profecto incurunt, & committunt. c.f. 16. q. 1.

- 2 Secundo, clerici olim erant bonis moribus praediti: hodie peruersi, ideo illis decimæ denegari possunt, cum non sint ad cultum dei apti. c. tua. 2. de deci. & sic aliis clericis deuotis pauperibus dari debent.
- 3 Tertio, filii Leui non accipiebant decimas, nisi ab eis pro quibus offerebant preces. c. ecclesiæ. 13. q. 1. §. his itaque sed hodie non orant clerici pro populo: & si orarent, quia mali sunt, dei iracundiam magis inse prouocarent, quem per seipso placare debuerant. ca. fertur. §. vulnerato. 1. q. 1. cum enim is displicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur. c. in grauibus. 3. q. 7. ubi etiam dicit victimas impiorum abominabiles deo esse, vota iustorum placabilia.
- 4 Quarto, quia clericilegi dei etiam non vacant hodie, ut patet in multis, & manifesta non indigent probatione. c. de manifesta. 2. q. 1.
- 5 Quinto, numero. 18. c. dicitur Leuitas decimarum oblatione esse contentos: igitur si ultra decimas praedia habeant, eis non debentur decimas: quia deus præcepit eis, ut sint contenti sola decimarum percepcione. & Iosue 13. tribui autem Leui, non dedit possessionem, sed sacrificia & victimæ domini dei Israel, ipsa est eius hæreditas. & sic concludit Anto. Butr. in c. parochianos. col. 3. & sequen. eod.
- 6 Contrarium arbitror verius esse, nam fac quasdam

rationes in nostris clericis cessare quibusdam, tamen non omnes decimarum rationes cessant, quia omnes non sunt diuites: & si essent, aliæ rationes non cessant, quæ sunt ex parte dei: videlicet, quia præstantur decimæ deo, in signum vniuersalis dominii, & pauperibus debetur pars: ut suprà q. 2. scripsi. & diuites melius possunt hanc partem soluere, quam pauperes clerici: ut probat tex. in c. fi. 16. q. 1. ac pars fabricæ ecclesiæ assignari ex decimis debet. c. concessio. & sequen. 12. q. 2. Itaque deus, ecclesia, & pauperes, non debent, propter malitiam clericorum, decimis fraudari. Ob id glo. plura inconuenientia recitat, in c. i. eod. lib. 6. quæ. sequentur, si nō solueretur sacerdotibus, ut est à deo præceptum. vide Iohan. de turre crema. in c. fi. versicu. ad quartam quæstionem. 16. q. 1.

Nec obstat secundum, quia respondet tex. in ca. tua nobis. 2. de deci. dicit enim sic, prætextu verò nequitia clericorum nequeunt eas, nisi quibus ex mandato diuino debentur, pro suo arbitrio erogare, cum nulli sit licitum aliena cuiquam concedere præter domini voluntatem. & quia sunt debitæ clericis. c. parochianos. eo. ideo non possunt aliis dari, etiam pauperibus: quia non liberatur debitor soluens alii in uito domino. l. in uito. C. de solutio. l. vero. ff. illo titu. quia deus non debet perdere debitum suum propter iniustum procuratorem, id est ministrum, ideo enim dantur decimæ.

Ergo cogitare non debemus quis clericus procurator dei eas exigat. Hostien. in d. c. tua. 2. Iohan. Hugo, in tracta. suo de offi. quatuor prælat. §. sed nunc ex delicto. & nequitia clericorum considerari non debet, sed dei bonitas, qui hanc decimam à nobis voluit, dū-

*Malis sa-
cerdotibus
& diuitiis
bus ande-
cimæ debe-
antur,*

*Solvi deci-
mæ clericis,
& non
alijs pauperi-
bus de-
bent.*

*Malitia
clericorum
in soluedis
decimis co-
siderari nō
debet.*

Tracta.de deci.

modo non esset notorius fornicator is , cui decimæ debentur:tunc illi iuste denegari possunt.c.præter.32. distinct. & do&t{o}.in d.c.tua.2.intelligunt illum tex.in malis presbyteris occultis,vt decima illis debeatur:se-
eus in symoniacis sacerdotibus, & aliis irretitis crimi-
nibus notoriis: vt scripsi in rubri.de publi.concub.in
concorda.in 18.pœna.ne videantur in suo peccato fo-
ueri,& ali.c.non omnis. ibi,vt ilius.5.q.5. nō debet ta-
men parochianus ob hoc decimas retinere , sed autho-
ritate episcopi in utilitatem ecclesiæ illas conuertere:
argu.c.cum deputati.de iudic.& Hostiē.in c.tua.2. &
§.& quare.in fi.in summa.eo. & quandiu toleratur ab
ecclesia, ego vellem illis soluere , saltem decimas præ-
diales, quarum triplex fit distributio, vt superius scri-
psi.personales, cum personam respiciant,in criminib⁹
symoniæ,hæresis,& concubinatus, publicè illis dene-
garem,vt scripsi in concorda.facit c.multi.2.q.1.& do
cto.in l.barbarius.ff.de offi.præto.Anchar.in d.c.tua.
2.in fi.post Rofred.in tracta.libel.iu.cano. in 4.parte,
rub.an expen.sint deducen.versi.quæstio in vltimis.&
sic Thosta.concludit super Matthæ.23.c.q.73.

- 10 Notandum est,quod inter articulos Vuiclef,per Cō
Vuiclef cō stantieni.concilium condemnatos.189.fuit,in quo di-
busq; quod dicere*decimæ pos;* cebat decimas esse puras eleemosinas , & quod paro-
ce auferre chiani poterant propter suorum peccata prælatorum
à malo cura ab eis auferre:sed eo fuit combustus.nam decimæ nō
dantur pro solo vsu sacerdotū,sed deo,& ad usum pau-
rato. perum,vt superius dictum extitit,& vt deum recogno-
sceremus.ideo parochiani non debet eas retinere,etiam
malo curato.c.decimæ.16.q.1. nisi vt superius dicitur.
11 Nec refragatur aliud,quod sacerdos ex his luxuria-

tur. Respon. hoc non omnibus contingit: & si aliquibus hoc ascribatur, ob hoc non licet decimas retinere, sicut non licet bona furis, vel alterius mali retinere: imo tu, qui haec dicis, audi quid scribat diuus Gregorius:

*Contra sa-
cerdotes ob-
loquèis cris-
men incur-
rit.*

Multi secularium hominum, cum plus sacerdotis vita quam suam discutiunt, in magnum contentionis domini norum sacramentorum crimen incurruunt: magna enim trabe vulneratos habentes oculos, eamque negligentes, festucam tenuem in aliorum conspicunt oculis, quam dum incaute festinant euellere, erroris in foue dilabuntur: minus quidam considerantes, quod non eos vita sacerdotum laederet, si ipsi humiliter bonis sacerdotum monitis aurem accommodarent: sed dum hypocitarum more plus illorum famam, quam propriam vitam, vel vitae negligentiam dijudicant, spernunt sancta monita, & spiritualia dona: unde fit, ut non solum ab eis dicta respuant, quod est deterius, diuina etiam mysteria contemnant, & cetera. in c. multi secularium. i.q. 1. Ideo illorum laicorum primus, qui sine peccato (quod vix esse potest) ista dicens fuerit, iniciat lapidem in illo: & non detineat quis aliena, sed puniatur male vivens, & sibi debitum non retineatur. Nam Ciprianus ait: quæ sacrificia celebrare se credunt emuli sacerdotum secum esse, cum collecti fuerint, opinantur hi, qui extra Christum colliguntur, tales etiam si occisi in confessione nominis Christi fuerint, macula ista nec sanguine abluitur: inexpialis enim & grauis culpa discordiae, neque passione purgatur. c. neq; Caim. 98. dist. verum est ꝑ non solum episcopi, presbyteri, diaconi debent magnopere prouidere, ut cunctum populum, cui praesidet, conuersatione, sermone, conscientia praecant, verum etiam inferior

Tracta.de deci.

gradus, exorcisi, lectores, custodes ædium, accoliti, & omnes omnino, qui domui dei seruiunt: quia vehemēter ecclesiam destruit meliores laicos esse, quam clericos. c. qualis. 8. q. 1.

II Item non obest aliud, quod non possunt alia habere bona, cùm sit præceptū eis factum, vt decimis contenti sint. Cui respōdeo, bona terræ promissionis suis possunt vlt̄tra decimis se per deum separata à decimis, & ipsis Leuitis concessas decimas, propter avaritiam & cupiditatem possessionum vitandarum: & ideo alia bona propria petere non poterāt, cùm iam in decimis suam haberent partem. Veruntamen oblationes recipere, & bona poterant, & quicquid deo erat consecratum, ad ius sacerdotum pertinebat. Leuit. 20. ca. & vlti. ob id si postea eis bona donata fuerint, & ecclesiis, iure illa habere possunt, tanquā deo dedicata & cōsecrata: & sic id tēporis dominus voluit tribum Leui esse decimorum perceptione contentam, & nihil petere aliud ab aliis tribubus posse. d. c. ecclesiās. §. itē cum dicitur. nec enim habet Leuita aliam partem atque possessionem inter vos: ergo inter alios non negat. facit glo. in c. 1. de deci. in 6. & ibi tex. mandat decimas solui: & tamen id tēporis ecclesię locupletes erāt, alioqui sequeretur quod clerici & ecclesia essent deterioris conditionis quam laici: vt arguit tex. in ca. tua. 2. eod. deo, qui non esse debet deterioris conditionis, quam domini temporales, sic nec clerici, quam laici: sed laici à laicis bona donata capere possunt, & clerici & ecclesia non possent, quod est valde absurdū, cùm ecclesiæ & clerici sint magis priuilegiati, quam laici. c. ecclesia. vbi doct. de cōstitu. & docto. ita concludunt in rubr. de deci. & facit

tex. numero. i. 8. ibi, & vniuersi quorum accipitis. ergo ab vniuersis possunt clerici & sacerdotes accipere, exceptis personis quas suprà descripsi, si donetur eis, vel alio iusto titulo eis acquirantur. & hoc etiam dictat ratio naturalis. nam si pater inter filios hæreditatem suā dividat, & dicat velle eos suis portionibus contentos esse, si vnu liberorum det alteri partem suam, nūquid obstat testatoris volūtas, quominus hic possit recipere? certè non: sed ex testamēto non licet amplius habere, nec videtur frater ob hoc incapax factus ad habendum ex iure nouo. c. 2. de renuntia. l. stipulatio hoc modo. vbi docto. ff. de verbo. oblig. & hoc expressim docet Hostien. in rubri. de deci. in fine, quem alii sequuntur.

Etiā si deus expressè prohibuisset filiis Leui, & sic personis: tamen ecclesia non comprehendenderetur. ideo potuerunt deuoti viri ecclesiæ donare, & clerici habēt vsum, siue vsumfructum illorum bonorum donatorū, & sunt procuratores & administratores illorū bonorum, non domini. c. penul. vbiglo. de reb. ec. non alie. c. 2. de donatio. c. inquirendum. de pecul. clericō. docto. in rub. de deci. vbi dicūt omnes clericos esse pauperes, per l. priuilegia. C. de episcop. & cleri. quæ hoc non probat: bene loquitur de pauperibus in generē, sed non expressè de clericis. Anto. in ca. parochianos. col. 3. eod. titu.

Itaque in hac quæstione, vt altius rem repetamus, 13
videndum erit, an compositione, transactiōne, cōsuetudine, præscriptione, vel priuilegio, seu exemptione, aut alio quoquis modo decima tolli possit: & primo dicendum erit de compositione. *An cōpositiōne, trās-*
actione, p̄s-
criptiōne, pri-
uilegio,

Tracta. de deci.

*vel ex*cessu*
ptione tolli
decimæ
posint.*

Compositio enim est gratuita conuentio. transactio autem est de re dubia, & lite incerta, aliquo dato vel recente, pactio. l. i. ff. de transact. C. eo. c. super eo. ibidem. vnum tamen saepius pro altero capitur. ca. veniens. de transact. vbi Hostien. in summa. & quot modis sumatur compositio, scripsi in l. hæc verba ille. ff. de verbo. significatione.

15 Quæro, an compositio super decimis valeat? Respon. aut loquimur inter clericos, aut laicos, & aut de transferendis decimis, aut de non soluendis. & in his elucidandis, facio casus sequentes,

16 Primus est, valet compositio inter personas ecclesiasticas, ut decimæ vni curato debitæ alteri soluātur. C. 2. de transactio. c. dilecti. in fi. eod. vbi papa dicit, solutatis, vel cum ipsis amicabiliter cōponatis. & sic compositio approbatur ibi à papa. & in c. dilecti. & sequē. ibidem. vbi Panor. quia cum decimæ clericis sint transferuatae à deo, non refert quis ipsorum habeat, vel quæ ecclesia, ut abundantius dicetur, & doct. scribunt in c. ex multipli. de deci. & idem docet Carol. Ruinus, in consil. 142. clarum est. nu. 13. in 5. volu.

17 Intellige in decimis prædialibus: diuersum sentiunt iuris interpretes in personalibus. nempe is qui in sacra rito operatur, quæ de sacrario sunt edere debet: & qui altario seruit, cū altario participat, iuxta diui Pauli sententiam. & ne detur occasio vagationi, & audiendi diuina extra ecclesiam parochiale. c. 2. de paroch. Collecta. in c. ad apostolicæ. eod.

18 Secundo, intellige etiam si ageretur ut monachi haberent totam prædialem decimam vnius parochiæ, vel alius curatus: nam tunc si curatus victum sufficientem non

non habeat, eo quod ei desint decimæ, ager ad congruam portionem. c. de monachis. de præbēt. & scripsi abundè in tracta. meo de congrua portio. inferius, quia illi qui percipiunt decimas poterunt curā habere pauperum, & fabricæ, & satissacere poterunt iis, pro quibus decima debetur. vt afferit Panor. in c. 3. eo. & superius q. 2. scripsi.

Tertio, intellige istam compositionem valere, ita 19
demum si causæ cognitio interueniat: debet enim su- Compositio
perior examinare, an talis compositio expediat ecclæ
sia, aliâs compositio non valebit, qui est alienatio, in
qua hæc inquisitio fieri debet. c. sine exceptione. vbi
scripsi. 12. q. 2. glo. in c. primo. de reb. eccles. non alie-
nand. in 6. licet videre in cōpendio alienat. rer. eccles.

Item requiritur decretū episcopi, vt firmat Innocen- 20
cen. in c. 2. de transactio. licet ibi Panormi. eum repre- Decretum
episcopi
an requiri-
rat in cō-
positione et
alienatio-
hendat, dicens nullibi inueniri: sed intelligere voluit ne.
Innocen. decretum pro consensu & autoritate ep if-
scopi, vel superioris. solet enim episcopus post inqui-
sitionem super commodo vel incommodo factam, si positione et
alienatio-
ex re ecclesiæ sit & utilitate, decernere faciē dam com- ne.
positionem, vel factam ratam esse, & sic illi consentit.
ita debet intelligi sententia Innocen. glo. & docto. in
d. c. 1. & inferius dico, nu. 26.

Et sic cessant controuersiæ doctorum, an in alienatione ecclesiæ requiratur decretum: quod sic patet. nam episcopis decernit iustum & bonam alienationem, illi consentiendo: sed nō intelligimus de illo decreto, seu decreti solennitate, quæ requiritur in alienatione bonorum minoris, vt in rub. de prædiis mi-
no. fine decreto non alienand. C. 21

Tracta. de deci.

Quarto, non valet compositio, nisi cum consensu episcopi, vel superioris, & sic non valeret cum consensu inferioris, videlicet abbatis, prioris, seu alterius. c. placuit. 12. q. 2. & d. c. sine exceptione. & c. abbatibus. ibidem. c. cum apostolica. de his quae fiunt a prela. vbi dicit non requiri capituli consensum, sed episcopi tantum: licet in vera alienatione contrarium sit. c. sine exceptione. 12. q. 2. & cum decimae sint cibus clericorum, ut dixi, sicut de alimentis futuris, non potest transfigi sine iudice. l. cum ii. ff. de transac. ita nec de decimis, vt etiam docet Ancha. in c. cum homines. col. 2. eo. & episcopi praesentia loco iudicis habetur: si tamē decima a laico episcopo daretur, archiepiscopi consensus requireretur: quia episcopus non posset in propria causa consentire. c. prohibemus. de censib. scripsi in interpretatione d. c. sine exceptione. vt inferius est videlicet in compend. alienatio. rerum eccles.

Vicarij cōsensus an sufficiat. Etiam cum consensu vicarii episcopi non valeret compositio, teste Aufrer. in decis. 97. & sequen. vidi tamen seruari contrarium, tum propter episcopi absentiam, tum quod vicarius nomine episcopi hoc faciat, & quod habeat iurisdictionem: vt patet in rub. de offici. vicar. imo in integra legi in d. c. 2. de transac. de consensu episcopi, vel archidiaconi, & quia vicarii generalem solent habere potestatem, c. fi. de offici. vica. in 6.

Nisi inferior haberet iurisdictionem quasi episcopallem glo. in clemen. 1. in verb. proprii. de reb. eccles. non alienandis. c. significasti. de for. competen. tunc

Successori quādo cōs. cum autoritate illius valeret compositio.

Quinto, si compositio fuerit sine episcopi, vel supe-

rioris cōsensu facta, mortuo eo qui eā fecit, successori non præiudicat. per c. decætero. & c. veniens. de transact. c. ad hæc. de offic. vicar. & hoc super futuris decimis, secus de præteritis. glo. & doct. in c. vt super. de reb. eccles. non alienand. Dec. in c. venerabilis. in 4. notab. de confirmat. vtili.

positio no^o ceat.

Secundus casus est, valet compositio inter clericos, vt minus quām sit decima eis soluatur, & sic vt integrum decimam, fortè vigesimam, vel vt de aliquibus rebus non præstetur, vt de rebus fortè minutis, seu aliis. c. veniens. de transac. c. 3. eodem. Panor. in c. dilecti. in fi. eo. facit c. nuper. ibidem. & in hac compositione quando diminuitur decima, requiritur cōsensus & approbatio papæ. vt scribit Bertrand. consil. 14. viso processu. in fi. vol. I. ex prima editio. & consil. 116. illud est. ibidem. quod est verum, si cum laicis fiat: se-
cūs si cum clericis. vt doctores notant in c. 2. & c. veniens. de transact. & inferius dicetur.

26

*Compositio
vt minus
soluatur
valeat.*

Tertius casus est, si per compositionem remittatur tota decima clero, hæc compositio non valebit: quia decima onmino tolli nō potest, alioqui deus non recognosceretur in ea, nec honoraret eum quis ex sua substantia, vt est præceptum proverb. 3. etiam si illa compositio à papa probata esset: quia ius diuinum & morale tollere non potest, nec ius naturæ, quo iure sunt decimæ, vt conclusi superius, in I. quæstio.

27

*Et à pape
authoritatē
t: decimæ
tollī non
possunt.*

Quartus casus est, non valere compositionem factam etiam de papæ consensu, vt laici decimas parochiæ unius recipiat, tūm quia Leuitis & clericis relictæ fuerunt, tūm etiam quia laici sunt incapaces spiritualium rerū, vt sunt decimæ. c. decernimus. de iudic. ideo.

28

*Compositio
fieri non
potest vt
laici decimæ
in urecione
piat, vel vt
non solvatis.*

Tra&ta.de deci.

cas possidere non possunt . c. causam. de præscriptio.
nisi ad tempus , ex causa fortè pietatis, vel alia iusta:se-
cūs in perpetuum, quia tunc ius spirituale apud ecclē-
siā inutile remaneret . nam sicut corpus sine anima
viuere non potest , ita nec ministri ecclesiæ sine tem-
poralibus.c.si quis obiecerit. i.q. 3. Hosti.in summa,
§.fi.q.3.in fi.

29 Quintus casus est, si compositio de papæ consensu
facta fuerit inter curatum & laicos , de non soluenda
aliqua decima, nō valebit, etiam cum papæ authorita-
te:secūs si componeretur , vt non præstaretur integra
decima, vel de aliquibus rebus tantum, hoc enim ratū
est, si papa approbet : diuersum est de cōsensu episco-
pi, quia nullus extra papam laicum à decimis eximere
potest , nec quantitatem decimæ diminuere. tex.in c.
venerabilis.de confirmat.vtil. vbi Panor.facit c.à no-
bis.eo.& Bertrand.d.consil.14.& consil.116.in 1.vol.
& compositio est quædam exemptio , ideo sine papæ
approbatione facta non valet : glo.& docto.in c.2.de
transact . sed authoritate episcopi potest compositio
fieri super tempore , videlicet quo tempore solui de-
beat, & super loco, in quo loco , an deferenda sit do-
mum, vel in campo soluenda, & quibus personis sol-
uenda sit, probatur in d.c.venerabilis. vbi glo.Innoc.
& Decius ibi firmat compositionem etiam ad dimi-
nutionem cum laicis fieri posse , episcopi interueni-
ente authoritate : & ista tenetur, quando compositio
est magno temporis firmata interuallo.

30 Item si ius ecclesiæ dubium esset, vt pote quia agere-
tur de priuilegio papæ laico concessio , tunc etiā cum
authoritate episcopi compositio valebit, & cū causæ

cognitione, ut superius dictum extitit, probat Panor.
in d.c. 2.

Vltimus casus est, si compositio facta sit etiam de
authoritate superioris, si is, qui allegat cōpositionem,
vult ea se iuuare, oportet q̄ prohet se compositionem
seruasse: aliās si non seruata fuerit, non poterit se illa
iuuare. per l. cum proponas. C. de pa&t. c. peruenit. in
2. de iure iur. & si decimæ fuerint solutæ contra com-
positionem, illi videtur renuntiatū. arg. c. tam acces-
sissent. in fi. de constituti. sic consuluit Bertrand. con-
sil. 6. vidi casum. col. 2. in 3. vol. ex 1. editio.

Notandum est quòd si papa hodie concederet pri-
uilegium super decimis non soluendis ex aliqua causa, ³²
non extenderetur ad decimas, quas laici iure habent, ^{Priuilegiis}
& possident, vel alius: sed tantum respiceret præiudi-
cium parochialium ecclesiarum. c. 2. §. 1. & sequen. eo. ^{super deci-}
tit. in 6. vt Iohannes Andræ firmat in c. penult. col. 2. ^{mis nō pre-}
de decimis. quia si princeps contra ius publicum pri-
uilegium cōcedit, ius priuatum lādere, si illud non ex-
primat, non intendit. per l. 2. §. si quis à principe. & §.
merito. ff. ne quid in loco publ. fiat. c. quanuis. vbi do-
cto. de rescript. in 6. & in c. causam. illo ti. in decreta.
& qui difficilius querunt, difficilius perdent. vt glo. &
docto. afferunt in l. qua ætate. ff. de testa. & in l. 2. C. de
his qui veniā æta. impetra. Nisi priuilegium esset val-
de generale: vt concludit Deci. consi. 113. viso tenore.

Transactio an valeat super decimis? tex in c. super.
eo. de transa. sic ait: quòd transfigi super re sacra & liti- ³³
giosa non potest, etenim res sacrae, vt possideantur ali- ^{Transactio}
quo dato, vel retento, seu promisso, speciem credimus ^{super deci-}
habere symoniae: aliās si gratis, & amicabiliter inter se ^{mis an va-}
^{leat.}

Tracta.de deci.

litigantes componant, sacris canonibus nequaquam dicimus obuiare. Et sic primus casus est, valere transactionem super decimis præteritis, etiam si pro illis detur tempore, vel pecunia: quia fructus decimæ reputatur temporales, ideo laici illas conducere possunt.
c.vestra.de loca. Dominic. & alii in c. fi. de foro competen. in 6. & in causa executionis capi possunt ut scripsi in tracta.de literis obligato.arti. 2. etiam sine consensu episcopi.tex. & ibi glo. & docto.in c. vt super. de reb.eccles. non alienand. Deci in c. venerabilis.col.2. de confirma.vtil.Gemin.iconsil.17.pro declarione. col.vlt glo. & doct.in c.fi.de rerum permuta.

34

Vbi Imola dicit, quod si domus, vel res temporali data fuerit pro decimis futuris, & casmate perierit, tunc ecclesia non tenebitur seruare compositionem: sed decimam de nouo exiget: sequitur Barba. in cap. vt super.col.t.de reb.eccle.non alienand.

35

Transactio
Etio super
futuris de
cimis an
valeat, &
cui^o consen
sus requi
ratur.

Secundus casus est, transactio super decimis futuris non recipiendis à laicis, quādiu viuit curatus valet: scd co mortuo, extinguitur.c.veniens.de transac.c.3.eo.

36

Tertius casus est, si de decimis transfigatur cū papæ consensu, vel episcopi, transactio valebit, si pro decimis cōpēsetur ecclesia in aliis rebus. doct.in c.ad quæstiones.de rer.permutat.quia in rebus etiam spiritualibus nō est prohibita transactio, si detur spirituale pro spirituali.dicit glo.in c.super.eo. de transac.si spirituale sit eiusdem generis, & per viam permutationis hoc fiat. teste Henri. Bohic,in c.ex literis. 2.distinct.de transact.

37

Ideo si aliquis velit fundare monasteriū in prædio suo, poterit componere cū curato, vt recipiat aliud prædiū pro cōpensatione decimæ illius prædii, & hoc

poterit cum consensu episcopi fieri, sed ipsum ius decimæ remitti omnino nō poslet, sed temporale pro decimis futuris omnino dari nō debet. glo.in c. venerabili.de confirmat.vtli. Ias consil. 19.in causa.in 2. vol. vbi dicit, quod si papa ex certa scientia cōfirmauit trās actionem, non est licitum amplius super ea iudicare.

Addendum est quod decimæ dicuntur spirituales. 38
vt firmat glo.in summa. 1.q.1.& in c.literas. de restitu. spoliato. vbi Panor. in 1.notab.& glo.vlti. ibide[m].ac Ias.cōsi. 19.in causa.col. 1.vol. 3.post And.de Isern.c.1. de feudo marchiæ. quanvis quidam contrā teneant.

Sed cōsiderandū est, quod spiritualia multis modis dicuntur. primo strictè, vt sunt sacramenta, quæ spiritus sancti operatione cōficiuntur, & pro spirituum, id est *spiritua[lia] multis modis dicuntur.* animarum salute.. Secundò in largiori significatione comprehenduntur etiam iura ecclesiastica, quia spiritus sancti gratia dignis conferri debent. In amplissima verò significatione, spiritualia dicuntur etiam quæ à sacramētis veniant, vt ius percipiēdi decimas, oblationes, quæ ex sacramento ordinis quis consequitur, teste Archid.in c. quod autem. 1.q.1. & c.piæ mentis. 17.q.7.& pro cultu diuino.c.tua.2.vbi Cardi.3.nota: de dec. Præpos.in c.peruenit.& sequen. 1.q.3. elucidat. Flor.in 2.parte sum. ti.1.c.§.rūb.de symo. §.1. & §.15. ar. 16. cū seq.in ea.part. ideo dicit his verbis tex. porro cū laicis nulla sit de spiritualib.concedē di vel disponē di facultas, imperialis cōcessio quātuncq; generaliter fiat, neminē potest à solutione decimatū eximere, q; di uina cōstitutione debētur.c.tua.t.e. & sic decimes sunt spūales.vt ibi etiā Card. & alii pōderāt, & Card.cōsil. 92.fauendo.nume.15.& tex.in e.ad hæc.de deci.dicit

h iiiii

Tracta.de deci.

40
Cōsuetudo
super deci-
mis an &
quaे vale-
at.
41
Crocorum
decima
debitur.
42
A terra à
Sarracenis
recuperas-
tis decima
debitur.

etas esse sanctuarium dei. ergo sunt spirituales, teste Panormi. ibi, quia domino sanctificantur : & diuini iuris sunt, & sic ius spirituale. tex. & ibi glo. in c. fi. 16. q. 1. Albert. in l. monumenta. C. de legib.

Nunc de consuetudine dicendum est. Consuetudo quantuncunque longa nullas soluēdi decimas, nō excusat à peccato, nec valet, tum quod sit contra ius naturale, contra quod non valet consuetudo. Panorm. & Curt. in ca. fi. de consuetu. tum quia naturalia sunt immutabilia. §. sed naturalia. in institu. de iure. natu. tum quia etiam contra ius diuinum. c. frustra. 8. distinct. & notatur in d. c. fi. & huius est sententiæ Anchār. consil. 196. magnifice. q. 1. & Iohan. de tur. crem. in c. reuerti- mini. nu. 12. versi. ad septimum. 16. q. 1. Bertrand. cen- sil. 14. viso processu. col. 1. volumi. 1. & consil. 116. illud est. ibidem. in 1. edit. Cardi. in c. vlti. de paroch. & quia est irrationabilis, non valet. c. ex parte. de consuetu. Et ideo peti possunt, non obstante illa consuetudine.

Vnde fuit iudicatum decimam crocorum debitā, licet nūquā fuisset decima de croco exoluta episcopo Albién. vt Aufrer. in d. q. 109. decidit : & refert Boer. sāpius vidisse sic iudicari, in consuetu. Bituri. §. 12. de consuetu. prædio. & Anchara. in c. ad apostolicae. in 5. notab. eo. & quia grauamen ecclesiis infert, ob id non valet. c. 1. de consuetu.

Imo si terra Hierusalem hodie à Sarracenis recupe-
raretur per Christianos, deberetur à nouis inquilinis
decima: vt plenè consuluit Oldra. cōsil. 91. venit in du-
biū. quia terra nunc recuperata rediit ad pristinam
naturam. l. cum loca. ff. de relig. & lege diuina nunc re-
gi debet, postquam à Christianis tenetur, quod faxit

deus. vide c. pastoralis. 7.q.1. Nec prodest tolerantia, nec tacitus papæ consensus : quia in his requiritur expressa approbatio.c.in aliquibus.in fi.de deci. & inferius dico. & hoc expressè docet Anchara. consil. 196. magnifice.col.1.& Felynus in c.causam.col.1. de præscriptionibus.

Sive loquamur de decimis prædialibus, sive de personalibus, cum eodem iure utræque inuenientæ sint : vt scripsi superius q.1 ergo eadem rationes quæ militant in vna, & in altera locum habent. Quanuis contrariū teneant quidam theologi, & Achid.in ca. quicunque. 1.in 16.q.7. & Fely.in c.causam.col.5.de præscrip.vbi tenent cōsuetudinem excusare à præstatione decimarum personalium, cum non sint de iure diuino debitæ: sed contrarium dixi superius,q.1.

Veruntamen in his personalibus crederem confuetudinem valere, vt aliquid pro his etiam modicum sol cōsuetudo uatur: vt pote si mercator, vel alijs pro his decimis offerat in festis curato aliquid in missa, quia tunc honoreatur deus, ex substantia illius, licet non detur integra decima, tamen consuetudo approbata illam minuere potest, vt inferius dicam. & communiter canonistæ firmant cum theologis valere cōsuetudinem non soluendi decimas personales : sed hoc intelligere oportet, vt dixi : & sic bonum esset quod concilium vel papa statueret, quod certa solutio fieret p personalibus, vt in quatuor festis anni aliquid daretur curato, & maximè illi qui prædiales decimas non habet: & super prædialibus, quod integræ deberetur, vt deinceps viri timorati videret, quid sequi possent: quia in hoc est opinio-num conflitus, vnde Anto. Butr.in c.parochianos. in

Tracta.de deci.

fi.eo.dicit:nescio quid dicam, nisi q̄ omnes dānamur non soluēdo. Igitur oportet eas soluere. & hæ decimæ personales magis in difficultate & subtilitate, quām utilitate consistunt: quia saltē quantū ad quantitatē, cōsuetudo nō soluēdi generalis est, cui in hac parte standū est: alioqui quasi oēs animæ dānarentur.his verbis vtitur Hosti.in t. pastoralis.in fi.eo. & Ioh.de tur.cre, in c.reuertimini.nu.12.versi.ad septimum.16.q.1.

45

Consuetudo & prescri^ptio differ^{ent} tⁿnt. Item quanuis canonistæ s̄e p̄ius cōsuetudinem pro præscriptione accipiāt, vt Paul.scribit in l. de quibus. col.3.ff.de legib.& docto.in c.fi.de consue.tamē cōsuetudo propriè dicitur, quādo ius acquiritur in communi,& publico: præscriptio verò quādo priuato acquiritur : vt Panor.scribit in c.cum ecclesia. col.8.nu. 45.de cau.posses.Et in cōsuetudine sunt plures personæ incertæ: in præscriptione verò una sola esse potest. Aut.de Imol.in d.c.fi.Alex.cōsi.166. viso.nu.7.vol.1. Corne.cōsi.268.in hac cōsultatione.col.5.vers.nec videtur obstante.vol.4. & abundē Ioh.Frācis.in tract.de præscrip.ī 1.par.1.ptis,q.vl.vbi alias tradit differētias.

46

Consuetudo integras decimas soluēdi decimas an excusat set. Secundus casus est, quod consuetudo non soluendi integras decimas excusat, quia non est contra ius naturæ,nec diuinum:quia soluēdo quicquam pro decima, impletur dei præceptum de soluendo, & recognoscitur,ac honoratur deus ex substantia. Innocē.Panor.& alii per illum tex.in c.in aliquibus.eod.titu.vbi dicitur sic,illæ decimæ necessariō soluendæ sunt,quæ debētur ex lege diuinæ,vel loci consuetudine approbata. & sic innuit ille text. quod aliquæ soluendæ sunt,dum dicit, illæ,& cæt.Secundō quod illa consuetudo sit per papā approbata. Et dicunt docto.in hoc casu sufficere ap-

probationem per taciturnitatē, vt inferius dico. Nec
refragatur d.c.in aliquibus.eo.vbi Hostien.firmat nō
valere consuetudinem in prædialibus, vt non solutatur
integra decima: & idem dicit q.7. §.fina.in sua summ.
& Henri.in c. peruenit.col.3.eo. quia in d.c.in aliqui-
bus.dicitur,cum integritate. Sed responde,ibi dici, q
domini debent locare prædia his, qui cum illa integri-
tate, quæ debebatur soluent decimas: si ergo consuetu-
do habebat vt vigesima solueretur pro decima, condu-
ctor illam soluet, vel integrum vbi erat debita integra:
vt in fi. illius text. patet: & sic valet consuetudo tam in
prædialibus , quam in personalibus , quicquid dicant
Hostien. & Bohic. & contra Hostien.tenent ibi com-
muniter docto. per tex. in c. cum sint homines.eo.vbi
loquitur de prædiis,& tamen decidit valere consuetu-
dinem: & personales & prædiales æquiparantur in ca.
quicunque.in 1.16.q.1. Nec me mouet, quod quicun-
que recognouerit in se, quod fideliter non dederit de-
cimas suas, modo emēdet quod minus fecit. quid est fi-
deliter dare,nisi vt nec minus,nec peius aliquā offerat?
c. quicūq;. 1. in 16. q. 7. quia illud intelligitur qn̄ nulla
eslet cōsuetudo, vel præscriptio: alioqui post consuet.
vel præscriptionē non diceretur dare nō fideliter, nec
minus:& ideo non recognosceret se minus dare,alio-
qui scrupulosus & fatuus eslet , qui post consuetudinē
& præscriptio.recognosceret se nō dedisse fideliter, si
dederit id quod vult cōsuetudo, vel præscriptio.p glo.
& doc.in c.vigilāti.p illū tex.de præscrip.scripsi in re-
pet.c.postulaſti.de cleri.excō.minist.nō esse faciēdam
conscientiam post præscriptionē,quāuis Altia.teneat
contrariū,in interpret.l. quinque pedum.C. fin.regū.

Tracta.de deci.

Et hēc est communis consuetudo i[n]hundi, ob id tolerabilia sunt quæ vetus probat consuetudo. I. cum satis. versi. caueant. C. de agric. & censi. lib. 11. vbi etiam dicitur, quod contra antiquam in præstandis censibus consuetudinem, nil innouari debet. D. Pau. Paris. consil. 25. vidi. col. 3. & sequen. in 4. volu.

47 Tertius, consuetudo transferendi decimas prædiales valet, unde sustinetur consuetudo ut curatus vniuersitatis parochiæ in alia percipiat decimas. c. cum sint homines. & c. ad apostolicæ. eo. & in hoc casu cessant rationes suprà adductæ: vt expressè docet Cardi. in c. vlti. in fine. de paroch.

48 Fallit quando percepisset decimas limitibus adhaerentes, istæ enim præscribi non valent, nec consuetudo super his tenet. glo. & doct. in c. fin. de paroch. & in c. cum sint homines. de deci. quia limites præscribi non possunt, ne fines confundantur. c. quicunque. & c. licet. 16. q. 3. c. super. eo. de paroch.

49 Quartus, consuetudo non portādi decimas in horrea valet. Hostien. in summa. huius ti. §. fi. q. 16. & Col. no portādi lecta. in c. in aliquibus. cod. & D. Paris. sic consuluit in decimas in consil. 6. considerata. col. 2. volu. 4.

horrea valet, & reliquendis in agro. dummodo curatus monitus fuerit, antequā aliqua fructuum fiat separatio, vt tenet Roch. Curt. in repet. c. fi. col. 82. vers. item inferri potest. in 3. requisito.

50 de consuet. post. Hosti. in c. certificari. de sepul. Aufre. in suis decis. Tholos. q. 432. Rofre. in tracta. libel. iuris cano. rub. qual. deci. sit danda. aliâs peccat is, qui contrarium facit: vt And. Hispa. docet. q. 14.

51 Quintus casus, consuetudo non soluendi decimas

minutas valet: quia sicut de minimis nō curat prætor,
*Cōsuetudo
nō soluēdi
decimas
minutus
valet.*
 l. scio. ff. de in integr. restit. sic non congruit honestati
 ministrorum dei de huiuscmodi minutis perquirere,
 vt scribit beatus Thomas in 2. secundæ. q. 87. arti. 2. c.
 3. in fi. vt refert Asten. in rub. de deci. arti. 4. in fi. ideo
 Collecta. in c. i. eo. dicit, quòd cancellaria Romana nō
 daret literas super solutione primitiarum, vel decima-
 rum, quæ non proueniunt ex possessionibus, sicut sunt
 decimæ caseorum, ouorum, vel etiam animalium: vn-
 de à senatu non fuerunt cōpulsi homines de Alligna-
 eo soluere decimam de lana, eo quia nunquam solue-
 rānt. Et ideo hæ decimæ fructuum minutorum nun-
 quam exactæ, non repetentur, nec cogentur solui in fu-
 turum: vt s̄aepe fuit in hoc senatu iudicatum, prout
 refert Boer. in consuet. Bituri. §. 12. in fi. de consuetu-
 prædio. in consuet. Bitur. extra tamen consuetudinem
 secus, vt superius dixi: quanuis contrarium dicat Ioh.
 de tur. crema. in c. reuertimini. nu. 11. versi. ad sextū. 16.
 q. 1. dicens, decimas minutas nō esse in aliquo p̄cepto.

Sextus casus, valet consuetudo super decima tem-
 pore certo exoluēda, fortè in mortis articulo, vt apud
 Venetos de personalibus est consuetum: vt per docto.
 in c. ad apostolicæ. de deci. Ancha. in c. in aliquibus. in
 fi. ibidē. vel quòd domini soluatur vel in horreis, vt ple-
 nè cōsuluit Aymo Crauette, consil. 21. homines. & ita
 est consuetum in oliuis exoluendis, in lingua ferè Oc-
 citana.

Quæ requirantur in hac consuetudine, scribunt
 Panor. Imol. Curt. & alii, in c. fi. de consuet. quæ ibi vi-
 deri possunt. Primo, quòd sit præscripta, c. cumana. de
 ele&. c. cum ecclesia. de caus. posse. Hosti. in c. ad apo-

52

*Cōsuetudo
vt certo tē
pore deci-
ma soluan-
tur, valet.*

53

*Quæ requi-
ratur in cō-
suetudine.*

Tra&ta.de deci.

stolicæ.in fi.de deci.glo.in c.cum sint homines.ibidem.
quæ sententia tamen reprehenditur ibi per doct. nam
quando consuetudo est contra ius, tūc 40. anni requi-
runtur.c.fi.de consue.in 6.Sed quando est præter ius,
decem anni sufficiunt: & ideo tex.in d.c.ad apostolicæ.
dicit, diu obtenta: & diu dicitur tempus decem anno-
rum, seu diurna cōsuetudo.l. de quibus.&l. diutur-
na, ff.de legib.Panor.in d.c.cum sint homines.col.vlt.
& ideo in hac consuetudine requiritur tempus, cuius
memoria non sit in contrarium.

34

Item à papa approbata esse debet.c.in aliquibus.in
Consuetudin fi.de deci. quod intelligerem expressè, vel tacitè, scili-
do à papa quando ap probata et dum aliquam partem: sed ut nihil soluatur, nec tacitus
je debeat. consensus, nec quidem expressus valeret. Cepol. cōsil.
13.col.5.versi.vlterius confirmo.& Anton. Butri.in c.
parochianos.eo & ita solet iudicari, teste Guid papæ,
in deci. Delphi.q.284.an cōsuetudo.licet Panor.in c.
in aliquibus.eo. teneat approbationem expressam re-
quiri: quod verum intelligerem quando laicus recipi-
ret decimam. secus si esset consuetudo ut solueretur à
laicis duodecima, vel slia pars, ut sup.dixi. quē sequitur
Boer.in §.12.de cōsue.præd.in cōsuet.Bituri.Et hac-
tenus de consuetudine.

35

De præscriptione idē ferè dicendū est ut in cōsue-
Prescriptio tudine, videlicet, q nullus siue clericus, siue laicus sit,
non soluēdi præscribere libertatem nullas soluēdi decimas potest,
decimas etiā si viueret per mille annos, vt Dom. scripsit in c.2.
an valeat. col.vl.de præb.in 6.& Barba.cōsi.35.sapiēter.col.6.in
2.vol.vbi dicit laicū teneri ad soluēdas decimas, etiā si
p centū an.nō soluerit: quia si tardius dare peccatū sit,

Quæstio decimatercia. Ixiiii

quanto peius peccatum est non dedit se c. decimæ. in
prin. 16. q. 1. imo tanto est grauius, quanto longius quis
eas detinet, cum tanto grauiora sint peccata, quanto
diutius infeliciem detinent animam alligatam. ca si de
consuet. Et quia sunt tributa egentium animarum. c.
decimæ. 16. q. 1. ideo non possunt præscribi, vt in seq.
casu dicetur, nisi contra laicū, cui fuissent concessæ ante
cōciliū Lateran. quia contra illū liberatio præscribi po-
test: tū quia cessant rationes quas scripsi superius q. 2.
tū quia illæ decimæ ad usum propriū laici suscipiūtur.
& sic consuluit Caro. Ruinus cōsi. 142. clarū est. vol. 5.

Idem etiam in personalibus concludit Barba. con-
sil. 49. illud. in medium. vol. 3. col. 4. & seq. vt præscri-
bi non possint, quia contra ius naturale & diuinum vo-
lens facere, est in mala fide, quæ perpetuo, quandiu du-
rat, impedit præscriptiōnem. c. vigilati. & c. si de præ-
script. nec potest esse quis contra hæc iura in bona fide:
vt etiā scribit Anto. Butr. in c. in aliquibus. in 2. op. eo.

Secundus casus, quotam decimæ præscribere, etiā
laicus potest, vt soluat duodecimam, vigesimam, vel
aliam partem. c. commissum. c. dilecti. c. cum sint. & c.
in aliquibus. eod. quia ad hoc non est incapax, sicut ad
ius decimæ ab aliis exigendæ: vt aliâs fuit iudicatū in
hoc senatu pro domino de Merleto, vt non teneretur,
nisi ad soluendum duodecimam, quam ipse & sui pre-
decessores exoluerant. sic firmat Do. Paul. Paris. con-
sil. 25. vidi. col. 3. nu. 21. volu. 4.

Nec obstant iura dicentia decimam soluēdam cum
integritate: quia debent intelligi de integritate præsta-
ri solita. d. c. commissum. vel nō deductis impensis. se-
cundum Barba. in c. Raynaldus. col. 62. de testa. vel in-
tere posuit.

Traſta de deci.

telligitur, quando aliter non se haberet consuetudo, vel præscriptio. nam illa quota, quæ pro decima soluerit, decima vocari potest, licet sit minor. d. c. in aliquibus. de deci. Socy. consil. 297. viso. col. 3. versic. non obstat 2. ratio. in 2. vol. ideo is dicitur tunc soluere decimam integrum, ut superius scripsi.

59 Fallit quando curatus indigeret, & non posset commodè viuere ex illa parte, tunc poterit petere decimas integras, non obstante aliqua præscriptione, ut scribit Angel. Clauas. in ver. decima. §. 2. quia nulla consuetudo potest contraius naturale, & morale disponere, videlicet, ut qui ministrat spiritualia, non metat temporalia ad vitam, iuxta diui Pauli sententiam. & facit c. qui contra. 8. distin. imo hoc casu posset curat⁹ exigere personales, quando videlicet aliae prædiales non essent, vel tam raræ, quibus ipse viuere non posset: vt Hostien. docet in c. in aliquibus. in fi. eo.

60 Tertius casus, potest ecclesia, vel clericus per præscriptionem totam acquirere alterius parochiæ decimam, & sic in se transferre: sed libertatem non soluendi præscribere non potest. & ita debet intelligi glo. in d. c. in aliquibus. in fi. eo. quanvis doc. aliter eam intelligent. & Fely. in c. causam. de præscrip. ac Cardi. cōsil. 88. consultus.

61 Si tamē quispiā præscriperit decimā vini, si vinea fiat terra arabilis, nō habet illi⁹ fūdi decimā quia nō præscripsit illā: vt ex pressè decidit Anto. in c. cōmissū. eo. allegat c. cum in tua. infrā eo. §. pen. & fi. & doct. in c. auditis. de præscript. qđ intellige, vt dico inferius, quādo aliis perciperet aliā decimā: & qui præscripsit decimas antiquas, non habebit noualiū decimas. c. tua. 1. de deci. quia

deci. quia tantum præscriptum, quantum posse sum. l.
1. ff. de itine. actu. priu. vbi Bart.

Imo si aliquis veniat ad habitandum illic, ab eo non poterit habere decimam is, qui in aliis præscripsit: ideo cum ipse de nouo soluat, tunc ecclesiæ parochiali solvere debet, per c. ad apostolicæ. eo. & Floren. docet in 2. parte summæ titu. 4. ca. 3. §. 3. versicu. & nota quod episcopus.

Etiam dicit ibi Floræ. quod clerici vel religiosi qui non habent parochiam, decimas prescribere non possunt, per c. placuit. & sequen. 16. q. 1. Et notant doct. in c. de quarta. de præscript. glo. & docto. in c. penul. eo. Panor. in c. suggestum. i. nota. eod. Illa tamen iura hoc non dicunt, sed prohibent monachis iura parochialia usurpare. si tamē decimas longissimo tempore ad præscriptionem habili possederint, præscribere illas possunt, vt superius dixi, per c. cum in tua. eod. Verum est quod de iure communi decimas petere sine parochia non possunt, sed post præscriptionem sic: quia illas non petunt tanquam sint eis debitæ à iure communi, sed quia præscriptæ sunt, quod est notandum pro religiosis. Idem tenet Iohan. de turre crem. in c. fi. in 1. q. 16. q. 1. facit c. quia. 10. q. 1. & c. dudum. de priuileg.

Quartus non potest laicus ius percipiendi decimas præscribere, vt sibi ab aliis soluantur, tum quod sacerdotibus & clericis à deo optimo maximo datæ sunt. c. quanuis. eo. tum ministrantibus & seruientibus deo in sacramentis & aliis spiritualibus, quæ non possunt à laicis exerceri, ad hæc sunt ipsi incapaces possessionis earum. cap. causam. de præscriptionib. & sic præscribere eas non possunt sine possessione. l. sine possessio-

Tracta.de deci.

ne.ff. de vſu capionib. simul quod in divisione ecclesiārum fuerint curatis assignatæ. cap. 1. 13. quæſtio. i. Ergo ipsis laicis competere non possunt, etiam ex longissimo tempore. imo bellissimè, inquit textus, hanc consuetudinem, quæ contra sanctam ecclesiam catholicam augeri videtur, omnino interdicimus, ut nullo vñquam modo, vlo tempore, oblationes, quæ intra sanctam ecclesiam offeruntur, sub dominio laicorum detineantur: sed tantummodo sacerdotibus dentur. in cap. hanc consuetudinem. i. quæſtio. i. & bonum est argumentum de oblationibus ad decimas. c. quanuis. eodem. sic consuluit Cardin. consil. 88. consultus. col. 2. Do. Pau. Paris. cōſil. 101. bona. nu. 17. & seq. in 1. vol.

65 Ideo, non excusarem illos laicos, qui in festis solennibus solent oblationem vini & panis offerre, ut dent laicoru[m] p[ro]p[ri]e mimis, in multis enim peccant, tum quia offerunt alieni piedi oblationem ecclesiæ, ideo sacrilegi sunt: etiā peccant, quia tiones p[ro]mimis, est rem deo dedicatam ad vſus turpes minorum conuentunt, quod etiam est peccatum, per regulam semel deo. & c. donare. 86. distinctum quia in ecclesia bibunt & comedunt, & domum dei tabernam faciunt, contra id quod Christus dixit: decet domum sanctitudo. ca. decet. de immo. eccl. Ideo monendi sunt laici, ut ab hac turpi consuetudine desistant, aliâs excommunicandi.

66 Non obest quod oblationes & decimæ continent quid extraordinarium, & difformes, id est prout res incidit. nam quandoque granum, aliquando vinum, interdum oleum: & ista difformia non comprehenduntur consuetudine. Seio. ff. de annu. lega. ergo non praescribuntur. Respon. aſtio generalis non curat diuersitatem specierum. l. nec refert. ff. quan. dies leg. ced. nec

obstat d.I. Seio. quia difformitas pendebat ibi ex solo
nutu volūtatis. His verbis vtitur Bald. in c. de quarta.
in fi. de præscriptionib.

Nec diuturnitas temporis, vel cōsuetudo operatur 67
vīm priuilegii, quando adest personæ incapacitas, licet Cōsuetudo
aliās regulariter contra. l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua quādo vīm
quoti. & c. super quibusdam. in fi. de verb. signifi. quia priuilegij
actus actiuorum sunt in patiēte bene disposito: ut phi- habeat.
losophus ait. qui actus non sunt in laico bene dispositi:
vt Iohan. monach. in c. 2. de præbend. in 6. docet.

Etiā quæ priuilegio quæri possunt, non quærentur 68
præscriptione dīata incapacitate. d. c. causam. de præ- Priuilegiū
scrip. c. prohibem⁹. eo. & quia lex resistit præscriptio- & præscri
ni, & quia consuetudo non potest reddere incapaciem ptio diffe-
capaciem. c. quanto. de consue. secus est in priuilegio. l. runt in aca-
quidam. ff. de re iudi. plenè Steph. Maleret, in tracta. quisitione.

Fallit quando laicus eas possedisset per tempus im- 69
memoriale cum fama priuilegii: nā tunc duobus con- Laicus des-
currentibus decimas retinere potest. Primo q̄ laicus cimas an et
possederit tanto tempore, cuius initii memoria nō sit. quando re-
Secundo, q̄ p̄betur fama priuilegii, videlicet q̄ habue- tineat.
rit eas ante conciliū Laterān. teste Panor. Imol. & aliis
in c. cum apostolica. de his quæ fi. à præl. per illum tex.

Oportet tamen q̄ doceat de aliquibus inuestituris 70
obiētis ab ecclesia, & se vel maiores suos fuisse aliquā- Inu. fitur à
do inuestitos de ipsis. & hoc sufficit, quādo primā in- decime an
uestiturā à laico nō ostēderet, teste Io. Frācis. in tracta. à laico p̄
de præscrip. in 5. pat. q. 7. col. 18. alioqui semper inha- banda sit,
biles essent, & sic villo nūquā tēpore p̄scribere posset.

Aduertendum est tamen in decimis feudalibus, ad 71

Tracta.de deci.

*qui fiti in
decimus
feudalib^m.* sequentia, quæ ut intelligantur, reddo easus sequentes, Primus est, sufficit laico probare decimas à papa infeudatas, cum tempore immemoriali, etiam si non *Ca. cū apo-* probetur ante cōcilium Lateranense habuisse. *ca. cū
stolica. clus* apostolica. de his quæ fiunt à prælat. vbi in fine sic dicatur: hoc autem de illis decimis intelligimus, quæ laicis in feudum perpetuò concessæ sunt. ex quo textu sequentia colliguntur:

72. Primò, oportet concessionem laico esse factam, & sic absque concessione nunquam præscribitur. Secundò, quod illa concessio fuerit facta perpetuò: quia solent ad tempus, forte ad tertiam generationem, dari. *c. fina. vbi docto. de feud. §. emphiteusim. in authenti.* de non alienan. *reb. ec. col. 2.* & regulariter ad tempus non perpetuò dantur. *cap. possessiones. 16. q. 1.* & tunc post tempus non possent laici eas retinere, vt ibi.

73. Tertio, quod ab eo qui potestatem concedendi habet datæ fuerint, alioqui non posset alius laicus decimas concedere, neque plus iuris concedendo transferre, quam haberet. *c. cura. de iure patrona.* Vnde episcopi, qui beneficio, sive pretio ecclesiæ vel decimas laicis dederunt, domum orationis domum negotiationis, & speluncam latronum faciunt: vnde post euer sionem cathedralæ, à coetu fidelium segregati, aeterno verbere à domino flagellabuntur. *tex. in summa. 16. q.* Nullus ex tra papam 7. Nec posset episcopus aut alius extra papam perpetuò concedere laicis decimas, & eos capaces facere re cu ad deci rum spiritualium. *c. 2. de iudi. c. bene quidem. 96. di- mma: facere stinct. Panorm. in c. sacro sancta. de electio. & in c. con- po: ist. tingit. de arbitris.*

74. Quarto, requiritur quod in feudum laicis concef-

sæ sint, aliâs iure detinere eas non possent: vnde vide-
tur concludere tex. ibi, quod religiosi possint de epi-
scopi consensu decimas à laicis recipere, quando ipsi <sup>Religiosi
quando à
laicis deci-</sup>
perpetuò eas in feudum habent. Igitur, si laici eas usur ^{mas recipe} re possint:
pauerint, religiosi eas accipere non possunt. tex in ca.
fina. §. sane. de decimis. multo minus alii laici à laicis.

Vltimò, in illis casibus, in quibus laici decimas
iure tenent, si occiderint, aut mutilauerint ecclesie re-
torem, eas amittunt ipso iure, & hæredes nihil habere ^{Laici quoq;^{modo decim}}
debent, imo puniuntur: ut scribitur in c. in quibusdā. ^{mas pera}
de poen. & in aliis casibus, vbi aliquid enorme contra ^{dant.}
ecclesiam committunt. Hostien. in ca. prohibemus. de
deci. & in summa sui. §. fi. in 3.q.

Secūdus casus, sufficit laico probare possidisse per ⁷⁶
tempus immemoriale, cum aliqua recognitione ec- ^{Tēpus ima-}
clesiæ facta, vt pote si ratione istarum decimarum ec- ^{memoriale}
clesiam recognoscat, præsumitur quod iure ei fuerint ^{cū recogni-}
ab ecclesia traditæ, postquam eam recognoscat: licet ^{tione suffici-}
de fama priuilegii nō probauerit, nec ante concilium ^{cit laico.}
Lateranense habuisse, quanuis non probaret recogni-
tionem, non valeret. & ista est communis opinio, vt
testatur Iohan. Franci. in d. q.5. & q.7. in fi. ool. 21. in
tracta. de præscriptionib. probat tex. in d. §. sane. c. fin.
de deci. in 6. & cancellaria Ro. hanc opinionem pro-
bare videtur, quia laico narrantis se in possessione esse
ab antiquo, & ab ecclesia sibi esse infeudatas, dat lite-
ras contra rectorem in cuius parochia consistunt, si
eis spolietur, vel aliâs indebitè molestetur, teste Col-
lectorio, in c. ad hæc. de deci. Domini. in cap. fi. §. sanc.
codem titu. in 6.

Tertius, non sufficit laico se possidisse decimas per ⁷⁷
i iii

Tracta de deci:

*Possessio es
tia cetera.
ria non ius-
nat laicū.* mille annos probare, etiā si infeudationē à laico factā ostēderit: nisi is laicus iure habere se ostendat, vtpote à papa, quia longinqua usurpatio ius non tribuit. c.il-lud. 93. distinc. & c. quia. 10. q. 3. & prætor non tuetur iniquam possessionem. I. cum sponsus. §. si res. ff. de publica. prouentus enim primitiarum & decimatio-num præscriptione tolli non possunt, etiam si à Romano pontifice quilibet laicus super his rescriptū im-petraverit. c. placuit. 2. in 16. q. 3. §. prouentus.

78

*Probare lai-
cus quomo-
do posse
decimas
ad se spe-
ctare.* Quartus, non sufficit laico probare per tempus lar-gissimum, etiam quingentorum annorum, se decimas in aliquo beneficio recepisse, si ab ecclesiā decimam non recognoscat, vel de inuestitura ecclesiæ non ap-pareat, vel saltem de aliqua compēsatione ratione de-cimarum ecclesiæ data, vnde si ecclesiā nulla habeat bona, præsumitur laicum usurpasse decimas: & tunc non valebit etiam longissima mille annorum posses-sio. Audi quid beatus dicat Cyprianus, Si solus Christus audiendus est, non debemus attendere quid ali-quis ante nos faciendum putauerit: sed qui primus ante omnes est Christus prior fecerit. Nec enim homini-consuetudinem sequi oportet, sed dei veritatem. c. fina. 8. distinc. Imo si clerici à laicis decimas recepe-rint, tenentur eas dimittere, non obstante aliquo tem-pore. c. cum & plantare. in princip. de priuileg. multo fortius laici non poterunt iuuari aliqua temporis præ-scriptione, cùm ipsi eas usurpauerint, si non probetur saltem infeudatio ab ecclesiā facta, vel recognitio, vt superius dictum fuerit.

78

Aucte con- Nec fieri debet differentia, an laici habuerint ante concilium Lateranense, vel post, quoad acquirendum

Quæstiō decimātertia.

Ixviii

ius in ipsis: quia tā inhabiles erant ante conciliū, quām cilium vel post. nempe utroq; tempore deus eas sacerdotibus & post habeā clericis assignauerat: & demum papa Dionysius, dum diuisit parochias, ut superius scripsi, sed iura tantum faciunt differētiam ante vel post concilium in hoc: quia laici habentes ab ecclesia ante concilium, possunt religiosis vel aliis ecclesiis decimas cum consensu episcopi cōcedere. c. cum apostolica. de his quæ fiunt à praēla. c. vno. §. sane. de deci. in 6.

Si vero post concilium Lateranense laici habeant, non possunt aliis ecclesiis quām parochialibus illis ad quas spectabant, decimas etiam cum episcopi consensu transferre. d. c. prohibemus. de deci. & quia sacerdotes pro omnibus orare solent, quorum eleemosinas & oblationes accipiunt, qua fronte præsumūt laici oblationes, quas Christiani pro peccatis suis offerunt, vel ipsi comedere, vel aliis concedere, cūm ipsis nō debeat ex officio suo pro populo orare? c. quia. 10. q. 1.

Nunc videndum est quantum tempus in præscriptionib⁹ requiratur: & vt huius notitia habeatur, sequentes facio casus: Prinius est, ecclesia contra aliam, & curatus contra alium decimas præscribere potest spatio quadraginta annorum, cum titulo & bona fide, c. i. de præscript. in 6. sic debet intelligi c. ad aures. de præscript. & alia iura antiqua de præscriptione decimarum loquentia.

Secundus, ecclesia contra ecclesiam sine titulo decimas præscribit, per tempus, cuius memoria non est in contrarium, possidendo. d. c. i. in fin. vnde quia per diuisionem parochiarū decimæ cuilibet curato in sua parochia sunt assignatae. c. pastoralis. de his quæ fiunt

80

Quanto tē
pore op⁹ sit
ad præscri
bendū de
cimas.

81

Ecclesia cō
tra ecclesiā
quanto tē
pore præ
scribat.

i. iiiii

Tracta.de deci.

¶ præla. ideo quilibet curatus nō tenetur probare decimas in sua parochia existentes ad se pertinere : quia de iure communi fundatus est, id est, ius ei illas assignavit, ut superius dictum extitit. In alia parochia secus est, ob id si monasterium, vel canonici in parochia aliqua dicat decimas ad se pertinere, hoc probare debet & titulum ostendere videlicet papæ vel episcopi cōcessionem. Item se possedisse eas ratione illius tituli per quadraginta annos , alioqui etiam spoliati non restituentur.

82

*Intellectus
ad c. ad
decimas.*

Cap.ad decimas . de restitu. spoliatio in 6. vbi duo erant, videlicet præsumptio iuris contra dictos canonicos, & iuris præsumptio pro B. clero, & sic intelligit illum tex. Bertrand. consil . 350. etiam si sufficienter.col.I.vol.2.de primo impressis.vbi dicit de curato quando diuisio facta est per iurisdictiones, si extra iurisdictionem sit decima sita, curatus de iure communi etiam fundatus erit , & hoc procedit quando titulus non erat sufficiens: aliâs nō requiritur alia præscriptio, vnde si ex donatione laici facta ecclesiæ cum episcopi consensu monasterium, vel canonici decimas habeat, tunc etiam sine præscriptione eas retinere poterunt, si laicus antea eas iure habebat.c. cum apostolica, de his quæ fiunt à præla.

83

*Curatus
quando
iure com-
muni fun-
datus sit.*

Idem si curatus in alia parochia dicat decimas ad se spectare, ipse enim hoc casu probare debet titulum, cum quadragenaria possessione , quia ius canonicum isti curato resistit, vt in aliena parochia decimas possideat.nam cuilibet in suo loco decimæ assignatae fuerunt, ob id ipse parochus in alieno solo non est de iure cōmuni fundatus; quia ei non est assignata decima

in alieno: ideo debet probare vel plenum titulum, vel quadraginta annorum possessionem, cum titulo colo-
rato, vel sine titulo, immemorialem possessionem. & sic
omnis etiam episcopus, qui petit decimas in paro-
chia curati, probare debet eas ad se spectare. c.i.de
præscrip.in 6.Curatus verò nō, quia à iure sunt ei tri-
butæ, & concessæ: vt superius dixi, scilicet à Dionysio,
diuidendo parochias: & de hoc plenius scribam in
tract.de congrua portio. q.vltima.

84

Tertius casus, ecclesia, monasterium, vel persona Ecclesia
ecclesiastica ex donatione laici decimas detinens, eas decimas à
præscribere non potest, etiam per tantum tempus, cu- laico ha-
ijs memoria non sit in contrarium. per c.dudum.de bens eas
deci.ibi, ī decima, & ecclesiis à rege, & regina donatis, nō præscri-
præscriptionem non potetit opponere pars aduersa, bis
quæ nec à donatione ipsorū initium habere poterat,
quia donationis regis ac reginæ allegatus titulus nul-
lus erat, cùm sacrilegii crimen incurrat, qui ecclesiis
vel ecclesiasticum aliquod de manu receperit laicali,
vbi Panor.notat, quod reges sunt puri laici, & nō pos-
sunt donare iura ecclesiastica: & si donauerint, non
præstant titulum præscribendi. tex.in c.fi.vers.contra-
ctus.ibi, vt nec ius aliquod tribuant nec præscribendi
etiā causam parent. de reb.eccles. nō alianā.in 6.imo
si quis principum, vel aliorum laicorum dispositio-
nem, seu dominationem rerum sive possessionum ec-
clesiasticarum sibi vendicauerit, vt sacrilegus iudice-
tur.c.fi quis.16.q.7.

Non refragatur c.primū in fi.de præscripte.in 6.vbi
sine titulo, etiam si ius commune contra illum sit, po-
test quis præscribere. Respōd.ecclesiasticam rem, etiā

85

Elucidat
tur c.i.de
præscrip-
tis 6.

Tracta.de dec*si*.

sine titulo præscribi posse, quando adesset bona fides, vel non esset saltem mala fides: sed hic titulus habitus ab eo, qui non potest concedere, inducit malam fidem, ideo quis cum mala fide nunquam præscribit. ca. vigilanti. & c. fi. de præscr. ibi, nulla valeat absq; bona fide præscriptio. Ioh. Francisc. Balb. in tracta. de præscript. in 2. parte 3. partis. q. 6.

86 Nam qui contra iura mercatur, malefidei possessor creditur. l. quæ admodū. C. de agri. & censi. lib. 10. reg. iur. qui contra iura. de reg. iur. in 6. glo. in verbo, præscriptione. c. apostolicæ. de donationi. & in c. 2. de his quæ sunt à præla. Socy. consi. 28. viso quodam. col. 6. in 2. q. vol. 2. & in hac præscriptione etiam centenaria requiritur bona fides, teste Peruf. in c. 1. in fi. de præscriptio. in 6. docto. in c. si diligenti. illo titu. Cuma. consil. 64. Titius & Sempronius.

87 *Error juris prescriptio* Etiam iuris error impedit præscriptionem. l. nunquam. ff. de usucapi. probat etiam Matthæ. de afflictis, in Neapol. decis. 374. in causa. quando esset contra legem, ut hoc casu in decimis à laico possidendis. teste Bar. in l. sed si lege. §. scire. ff. de petitio. hæred. Fely. in e. de quarta. col. 10. & sequen. de præscriptio. Ioh. Francisc. Balb. in repetitio. l. Celsus. in 4. notab. ff. de usu capio.

88 *Confirmatio* Imo si appareret de confirmatione illius tituli inualicie quādo di, etiam à papa facta, postquā appareat de inualiditate tituli confirmati à papā, tunc illa confirmatione non præbet titulum ad præscribendum, ut Panor. scribit in d. c. dudum eo. col. 2.

piat præscriptio Et ideo ecclesia quæ habet hanc confirmationem tituli inualidi, non præscribet decimam donatam

à laico ratione illius tituli, nisi per tantum tempus, cuius initii non est memoria. quæ præscriptio non computabitur à titulo laici, sed à papæ confirmatione. Panor. vbi suprà, & las. consil. 19. in causa. col. 2. in 3. vol.

Si vero confirmatio facta fuerit in forma communi de his bonis, quæ iure putat habere ecclesiam, ut ea quæ iustè possides, tibi confirmamus, tūc hæc confirmatio loco tituli habetur, & postea præscribet ecclesia per quadraginta annos: quia præsumitur quod præcesserit titulus habilis: & hoc casu est error facti, non iuris, qui præscribendi causam dare potest. l. iusto. ff. de vsucap. doct. in d.l. Celsus. ff. de vsucap.

Et sic dicunt doct. quod confirmatio facta in forma communi, ut fieri solet, nullum afferit præjudicium tertio. nam ut plurimum religiosi habent multas similes confirmationes, in quibus omnia per eos possessa numerantur: sed per tales confirmationes non releuantur ab onere probandi illa bona ad eos de iure pertinere: quia illa verba sunt narrativa, quæ recipiunt tacitam conditionem, scilicet si ita sit, id est, si iustè possideatis, & bona pertinent ad vos. & in his solet apponi ista clausula, sicut iustè possidetis, confirmamus. ergo oportet probare, quod iustè possidebant, nisi post confirmationem probauerint se per longissimum tempus possedisse: quia tunc præscribere poterunt, scilicet per quadraginta annos. nam hæc confirmatio est loco tituli. c. venerabilis. de confirmatio. vtil. c. 1. de præscript. in 6.

Et sic hoc casu melius est non ostendere titulum, vel non exprimere in confirmatione, q̄ exprimere titulum inualidnm, videlicet à laico habitum, quia ostendere titulum in opus.

Tractā.de deci.

dendo vel exprimēdo titulū nullū, malam fidē præsumere facit, & sic nunquam sic possidens præscribit. & qui illum ostendit, imputet fatuitati suæ. Collect. in c. dudum. eo. secus si illum nō exhibeat, quia tunc præsumitur titulus ostendēdo confirmationem cum posseſſione quadraginta annorū. d.c.i.in fi. de præscripti. in 6. sed quando ostēditur titulus à laico, iam apparet nullum esse titulum, & à iure improbatū, & sic habētes fuisse in mala fide, & in iuris errore: ergo præscribere non potuerunt: & ita loquitur d.c.dudū. Ego tamen nollem hoc consulere laico, quia timerem cōſcientiæ: nam sic consulendo, ius ecclesiæ auferre videor. ideo tu aduocate, caue tibi, & cōſcientiæ tuæ, ne dicēdo non ostendas titulum, te in titulū diabolo dones. Vnde dicit tex. in c. clerici. 16. q. 3. clerici quilibet quātacunq; diuturnitate tēporis de ecclesiæ remuneratio ne aliqua possederint, in ius præscriptione tēporis nō reuocentur, dummodo pateat ecclesiæ rem fuisse.

93

Recipiētes
à laico de-
cim.us eas
nō præscri-
bunt.

Item illi qui receperunt à manibus laicorum decimas, præscribere eas quandiu viuunt, non poterunt, quia malæfidei possessores sunt: sed omnibus his mortuis successores poterunt præscribere per tempus im- memoriale possidendo, à morte illorum, qui receperūt cōputando. Ista est glo. singul. in c. cura. in glo. magna. in fi. de iure patrona. quia isti successores iustā habēt ignoratiæ causam, cū in alterius locum succedāt, l. qui in alterius. ff. de regu. iur. & illā glo. approbat Barba. in consil. 8. sapienter. col. i. 4. in 2. vol. dicens factū prædecessoris non nocere successori in dignitate, vel beneficio, quia ab eo nil iuris habet, sec⁹ in successore hæreditario, & si hi successores cōfirmationē habue-

tint, poterunt per quadraginta an. à morte aliorū, qui
recepérunt à laicis, cōputandos, præscribere: & de his
successoribus scripsi plenè in §. declarātes. in verb. suc-
cessores. de māda. aposto. in cōcorda. si tamē ipsi ostē-
derent titulum à laico habitum, ipsi etiam cùm sint in
mala fide, nō poslent præscribere, vt superi⁹ dictū fuit.

Quæro, quomodo probetur hæc præscriptio tem-
poris immemorialis, id est centū annoiū, teste Cepol.
in tracta. de seruit. vrban. præd. c. 19. in prin. col. 2: Re-
spon. testes allegantes præscriptionē tanti téporis, cu-
jus non est memoria, debent dicere, quod viderūt ta-
lem semper posse disſle vel non possedisse, per l. si aibi-
ter. ff. de proba. ibi, sed cùm omnium hæc est opinio,
nec vidisse, nec audisse, cùm id opus fieret.

Item quod audierint à suis maioribus, à tali N. &
talibus, quod semper viderat eum possedisse. c. licet ex
quadam. vbi Aret. de testib. col. 1. & an ab uno sufficiat
dicere se audisse, tex. in d. c. licet. dicit, à duobus saltē:
sed Jacob. in d. l. si arbiter. sufficere se audisse ab uno
in aliis causis arbitratur quā matrimonialibus, & suffi-
cere unum nominare, dū tamen dicat & ab aliis &cæt.
sed in matrimonialibus duo requiruntur, & an debeat
testes nominare personam, à qua audiuerunt, decidit
etiam Aret. consil. 73. diligenter. col. 8. & sequen.

Item quod cōmunis fama & opinio est, quod ipse
semper possedit, & quod nūquā audierūt, nec viderūt
contrariū. d. l. si arbiter. ibi, sed cū omniū hæc est op-
inio, nec audisse, nec vidisse. consuluit Signor. homed.
consil. 70. in quæstione. nu. 19. vers. venio ad secundū.
vbi dicit testes debere dicere cōmunem esse opinio-
nem, & se nō audisse, vel vidisse contrariū, nec audisse,

94
Præscri-
ptio téporis
immemo-
riatis quo-
modo j ro-
batur.

95

96

Tracta. de deci.

vel vidisse, qui viderint, vel audierint cōtrarium. Alex. consil. 16. in causa. nu. 10. in §. vol. sufficit tamen, quod testes deponat de cōmuni opinione & fama eorū, qui verisimiliter sciētiā talis rei habuerūt, vel scire potuerūt ut docet Anto. et alii in c. quid p nouale. de verb. signifi. & Alex. cōsil. 16. in causa. col. 4. nu. 11. in §. vol.

97

Item memoriam extare potest probari per instrumentum, non vero contrarium, scilicet memoriā non extare, teste Ioh. Andr. in c. i. de præscript. in 6. in nouella. & ibi Gemi. & Franc. in trac. de præscript. in 2. parte. 3. partis princ. q. 6. in fi.

68 Ad hæc potest etiā probari per cōtrariū negatiū,

Testes af- videlicet non possedisse, & in hoc si vtraque pars pro-
firmatis debent, illi testes recipi & præferri debent, qui affirmati-
deponētes uē deponunt, videlicet, quod sua memoria viderunt
præferunt. aliū possedisse, vel si duo testes dicāt se audiuisse hoc
opus esse manu factum. glo. in d. l. si arbiter. quia plus
creditur testibus affirmantibus, & sic memoriam ex-
tare deponētibus, quam negatiuam afferentibus, per
glo. in l. diem proferre. §. si plures. vbi addidi. ff. de
arbiter. Bar. & Alexā. in l. hæredes palam. in princip. de
testa. ff. Alex. consil. 110. visis acutissimis. in fi. vol. 1. &
consil. 108. in causa. col. 2. in 2. vol. & plenē Bertrand.
consil. 184. viso processu. in 2. vol. col. 2. vsq; in fi. ex 1.
editio.

99

Testes pros- Cuius ætatis esse debeant isti testes? Dom. in d. c. i.
bantes me- de præscrip. in 6. dicit debere esse ad minus quinqua-
moriam ginta quatuor annorū, vel saltem tanti temporis ultra
no extare, quadraginta an. quo fuerint doli capaces tēpore, quo
cui' etatis inceperunt possidere. glo. in c. relatum. 37. dist. ut sic
esse debe- saltem probent possessionem quadraginta annorum,
ant.

& , ., scriptionem, sed de visu & auditu non sufficeret depositio, nisi à 40. annis suprà glo. & Perus. in d.c.i. infi. de præscrip. in 6.

Quartus casus est, ecclesia cōtra laicū, vel laicus cōtra aliū, qui iustè habet decimas, potest eas præscribere per decē an. inter præsentes, & viginti inter absentes. Fely. in c. causam. col. 5. de præscriptio. quia res de facili ad suam naturam reuertitur. l. si. vnu. §. pactus. ff. de pa&. Card. consil. 146. notum sit. in fi. & Cuma scribatur. consil. 83. quia causa circa fi. & D. Pau. Paris. consil. 25. vidi. col. 2. vol. 4. Ioh. Franci. in tract. præscrip. q. 7. in fi. Caro. Ruinus consil. 142. clarum. in 5. vol. & sic potest sustineri conclusio decimas præscribi per decem annos posse: intellige videlicet contra laicum, sed non contra ecclesiam. vt c. i. de præscript. in 6.

Quintus casus, non potest laicus quicunq; etiam Imperator quicunq; à solutione decimatum, quæ di- à solutione uina constitutione debentur, eximere, quantuncunq; que generaliter concedat c. tua. i. eo. ideo dicit gene- decimarū nō potest raliter ibi, non quòd generale plus operetur, quā spe- eximere. ciale, sed vt habetur in integr. d.c. tua. 2. ibidē. ratione Intellec̄tus generalis concessionis imperatoris possidentes terras c. tua.

volebant se excusare à decimatum solutione. sic inueni in integra. in d.c. tua. ibid. & infrā, quidam insuper afferentes se possessiones, & omnia iura sua cum omni honore & districtu per imperiale concessione adeptas decimas sub hac generalitate detinere præsumunt, &c.

Sextus casus, potest ex diuturnitate temporis induci certus modus in decimatum solutione, sicut cōpositio hoc facere potest. c. ex multiplici. de deci. Cardi.

102
Diuturnis
tus tempori
medū solu-

Tracta de deci.

*tioni decimae consil. 146. notum per rex. in c. ex parte. de censibus
me induce Vltimò, priuilegio, & exemptione tolluntur decimae
re potest.*

103 *mæ, non omnino : sed papa ex iusta causa aliquos exi-
Privilégio mere potest, & illis decimas in aliquibus remittere. c. à
an decima nobis. de dec. sicut Cistertieñ. & multis aliis concessit
tollantur. religiosis, propter eorū insignem vitā, vt nō soluerent
decimas laborū suorū, quos propriis manib⁹, vel sum
ptibus colerent. c. ex parte. i. & sequē. eo. vbi dicit eos
de aliis rebus non posse aliud vendicare, nec substra-
here ecclesiæ parochiali. per c. fi. §. penul. ibidem. in 6.
Henri. Bohic. in c. peruenit. col. 3. eo. & super hoc cō-
fusuit Decius consi. 113. viso tenore. vbi concludit pa-
pam aliquos à decimarum præstatione eximere posse.*

104 *Item etiā aliquas possessiones, vt videmus in hor-
tis religiosorum quos exemit. c. ex parte. i. eo. & idem
in hortis leprosorum. c. 2. de eccl. ædifi. Host. in c. nu-
per. col. 1. de dec. interdum priuilegium concedit mo-
nasterio, & suis membris: de quo in c. fi. vt lite pend.*

105 *Non refragatur quod papa non possit ius diuinum
Papa qn tollere : fateor, sed modificare, & distinguere potest.
ius diuinum clem. ne Romani. de ele&t. glo. in c. de decimis. 16. q. 1.
remittere possit.*

106 *Nec obstat quod præcepta decalogi sunt irremis-
sibilia, ideo istud præceptum de soluendis decimis est
Precepta morale, ergo est irremissibile. Respon. in decalogi præ-
decalogii ir- ceptis honor dei est irremissibilis, quando ibi conside-
remissibili- ratur solus honor, & præcipuus : vt in præcepto, non
lia. habebis deos alienos. & honora patrem tuum. sed in
decimis est duplex consideratio : prima, quatenus ho-
nor dei versatur. nempe deus eas sibi retinuit in signū
vniuersalis dominij. c. tua. 2. eo. & hoc modo non po-
test decima in totum remitti: quia papa non potest fa-
cere*

cere, vt non exhibeatur honor deo, maximè quia illū sibi honorem in decimis deus reseruauit: & papa debet esse dispensator fidelis & prudens, non esset deo fidelis & prudens, si honorem deo debitum remitteret: ideo non posset facere constitutionem, qua sanctificaret nullum ad decimas teneri. argum. c. memor sum. 24. q. 1. imo dicit text. in ca. si ea. 25. q. 2. If' ea destruerem, quæ antecessores nostri statuerunt, non construetor, sed euersor esse comprobarer. nec vt interim ista seruarentur, quia præcepta dei non recipiunt interim, vt sancte docet reuerendus in Christo pater D. Robertus Cenatis Arboriceñ. episcopus, in suo libro, in interinenses.

Secunda consideratio est in ecclesiæ utilitate, quæ ex decimarum solutione prouenit. solutio enim decimarum concernit commodum ecclesiarum, & clericorum: ideo papa tanquam generalis administrator & dei vicarius, potest hoc commodum in aliquibus rebus remittere, & ex causa dispensare: & tunc non venit contra dei præceptum, sed contra ecclesiæ cōstitutionem, quæ statuit vt curatis facta parochiarum diuisione, exoluerentur. Hosti. Panor. & alii in c. à nobis. eod. Ioh. Lupus in tracta. de liberta. ecclesi. q. 3. versi. sed viso & habito. col. 2. & sic non posset papa facere, vt curatus nulla alia habens bona, decimas aliquas non haberet: quia hoc est naturale, vt qui ministrat spiritualia vivere ex temporalib^e debeat: vel quod nullæ decimæ soluerentur, quia non recognoscetur deus, vt superius dixi. De quo plenè scribit Henr. Boh. in d. c à nobis. col. 1. & 2. sequitur Mar. Mantua. in consil. 121. nol. lebam. nume. 192. & sequen. & sic cùm papa sua con-

107

lx

Tracta.de deci.

stitutione curatis eas assignauerit, poterit ex causa aliis concedere: nec contra ius diuinum facit, dummodo curatus possit viuere ex aliis ecclesiæ redditibus.

108 Nec esset tutus quoad deum, qui decimas sine causa teneret, etiam ex papæ concessione; sicut retinens plura beneficia ex papæ dispensatione, non est tutus quoad deum, si sine causa fuit secum dispensatum. per est tutus, si glo. in ca. non est. de voto. Ideo papa in totum eas remittere non potest in aliquibus rebus. sic cōsulevit Socia habens beneficia. consil. 297. viso priuilegio. vol. 2.

109 Ideo dicit tex. in clemen. fi. de pœnis. quod confessores debent purgare conscientiā confitentium in solutione decimarum. nam si cōfiteretur quod super decimis a tamen, partem, vel integrum, non sublatam per consuetudinem, tunc confessor illā præcipiat solui iuxta consuetudinem. si vero est consuetudo non soluēdi decimas personales, ut nunc est, tunc dicat confitenti, qui decimas non soluit, si sit paratus eas soluere, si petentur: & si dicat se paratum, eo quod non contineat ecclesiæ præceptum, nec dei, poterit sic absoluī, & non peccat: ut expressè Floren. scripsit in 2. parte summæ, tit. 4. c. 3. rub. de dec. in fi. & hoc est notandum pro his qui audiunt confessiones, ut sic interrogent confitentes, & sic faciant.

110 Item ex maxima causa posset papa principi seculari dare decimas alicuius loci, etiā perpetuo, vel alteri laicū principi: utpote si concederet regi Fraciæ decimas illorum locorum hæreticorum, quos ad fidei unitatem convertere posset. c. Adrianus. 63. distinct. c. 1. ubi scripsi. de sit. præscrip. Hoc expressum scribit Henr. Boh. in c. à nobis. col. 2. eo. & Astesa in sua summa, lib. 6. partis 2. ru-

Quæstio decimatercia. lxxiiii

bri.de deci.tit.35.facit c.cū apostolica.in fi.de his quæ
fi.à præla.vbi in feudum perpetuū datæ erant.c.fin.§.
sane.de deci.in 6.alioqui dicit tex.in c.placuit.2.§.itē
decimæ.16.q.3.Item decimæ deo mandante sacerdo-
tibus & Leuitis separatæ sunt , vt de sorte domini vi-
uant, qui in eius sorte connumerantur.non ergo cuius
quā priuilegio laicis concedi possunt,ne diuinis man-
datis authoritas humana præiudicium inferat.Collec.
tractat in c.ad hæc.in fi.eo.Hostien.in summa,in §.fi.
versi.3.quæritur inde.Petr.Belluge, in specul.princip.
rub.de deci.nu.24.refert papam dedisse decimas regi
bus Hispaniarum,& Aragonum illarū terrarum, quæ
à manibus euellerēt Sarracenorum: & illam donatio-
nem valere firmat.Possent etiam episcopi decimas in
alimoniam concedere alicui pauperi laico,ad tempus,
vt docet Bertach.in tract.de episcop.in 2.parte 4.lib.
q.41.nu.89.allegat nota.in c.penul.& fin.10.q.1.& c.
causam.de præscriptionib.

Insuper, si scandalum generale oriretur , si decimas
ecclesia à militibus per censuram ecclesiæ exigeret,tūc
decimarum exactio suspendenda est. nam vbi per gra-
ues dissensionum scissuras non huius aut illius homi-
nis est periculum, sed latet strages plurimorum,detra-
hendum est aliquid seueritati, vt maioribus malis syn-
cera charitas subueniat.c.vt constitueretur.in fine.80.
dist.Astesa in summa,2.parte.rub.de dec.libr.6.art.3.
vers.obiicitur.& ita fecit cōciliū Lateranū.quod noluit
cogere laicos, propter scādalū, vt statim decimas resti-
tuerēt, sed ne illas trāfferent: existimās saltē per illorū
obitū ecclesiæ eas recuperare: qđ fecisset, si id tēporis
diligētes fuisset ecclesiæ ministri, vt suprā scripsi.q.10.

111
*Exactio de
cimarū qn
sit suspens
dendā.*

lx ii

Tracta.de deci.

112 Item, quatuor decimæ præscribantur per quadraginta annos, videlicet ab ecclesia contra ecclesiam, tamen ecclesia habet post quadraginta annos quadriennium ad petendum dictas decimas: intra quod si negligenter omittat petere, non recipietur postea. c. i. de

Post prescriptionem quādō quis recipiatur. in integr. restitu. in 6. Si vero non omiserit negligenter, adhuc admittetur post quadraginta annos, & quadriennium elapsum: ut fuit iudicatum in hoc senatu, anno 1518. die 13. Aprilis post pascha, pro administratoribus domus dei Parisien. contra religiosas de portu regali.

113 Ad hæc si habentes priuilegium non soluendi decimas, religiosi fortè, vel alii, eas toluant, illi priuilegio renuntiare censentur. c. accedentibus. & ca. si de terra. legium, illi de priuileg. Et idem in eo qui præscripsit, vel alio iure decimam habet, ut præscriptioni renuntiasse videatur, etiam semel soluendo. argu. c. cum accessissent. in fine, de constitutio. nisi cum protestatione oluiscent, iuxta ea quæ notat Barto. in l. non solum. §. morte. ff. de no. ope. nuntia. & docto. in c. cum Martinus. de constitu. Socy. consil. 296. viso priuilegio. col. 2. versi. quarto ista. in secundo volu.

114 Ultimò, priuilegium concessum religiosis super decimis non soluendis, non extenditur ad decimas, in quarum perceptionis possessione erat ecclesia parochialis, vel alia, vt consuluit Oldra. consil. 268. quæstio est vtrum. quia in dubio priuilegium debet intelligi sine tertii præiudicio. ca. quanvis. de rescript. in 6. sib. Alia hic innumera vobis congere possem; sed ista sufficeret ratus ea missa faciam.

Ecimoquarto principaliter quero, an
sublatis decimis in toto, vel in pte, nou-
alia debeantur? Et respondet tex. in c.
tua. i. in fi. eo. tit. sic dicens: Nec occa-
sione decimationis antiquæ, licet in
feudum concessæ sint, decimæ noualiū

*Avisubla-
tis decimis
in toto vel in
parte, noua-
lia debeantur.*

vsurpandæ sunt, cum in talibus non sit extendenda li-
centia, sed potius restringenda. Vnde intelligunt do-
ctores illum tex. in laicis, quod si donatio decimarum
illis facta sit, quia est odiosa, ideo restringenda, qua-
re non debentur laicis noualia? Contrarium est, si de-
cimæ concessæ sint clericis, ut etiam decimæ noualium
eis debeantur, quia maius est eis concessum: ergo & mi-
nus. c. ex parte. 3. ibidem. & ita intelligunt illa iura glo.
& docto. ibi.

Ego vero arbitror docto. ibi hactenus in his defe-
cisse. nam text. in ca. cum contingat. eodem titulo, re-
gulam tradit sic: Cum in quibusdā parochiis ad quas-
dam ecclesias, vel personas ecclesiasticas ab antiquo
pertineat perceptio decimarum, & de novo fiant no-
ualia in eisdem, queris à nobis ad quem huiusmodi no-
ualium decima incipiat pertinere. Respon. quod cum
perceptio decimarum ad parochiales ecclesias de iure
communi pertineat, decimæ noualium quæ fiunt in
parochiis earundem, ad ipsas procul dubio pertinere
noscuntur: nisi ab his qui alias percipiunt decimas ra-
tionabilis causa ostendatur, per quam apparent noualiū
ad eos decimas pertinere.

Ecce igitur regulā, quod vbi cunque alicui sunt con-
cessæ, etiam à papa decimæ, siue laicis, siue clericis, de-
cimæ noualium eis non debentur. in d.c. cum conti-

*Regula
quod decis-
ma noualii
um ad cuius
ratum spe-
ctant.*

Tracta.de deci.

Intellectus
ad c. cum
contingat.

gat. sed ad ecclesias parochiales, cùm eis sint assignatæ omnes decimæ, de iure communi pertinent. & docto. intelligunt illum tex. in eo qui præscripsit decimas, vt decimas noualium habere non possit : secus in alio. & hoc probant in illo tex. in verb. ab antiquo. Ego tamē contrarium dico inferius. imo debet intelligi tex. ibi, ab antiquo. quòd perceptio decimarum erat antiquitus concessa, & pertinebat, & non de nouo. sic dicitur in c. tua. in fi. ibi, nec occasione decimationis antiquæ. non vult se restringere tantùm ad decimam præscriptam, sed illæ decimæ erant longè ante illam decretalem concessæ, non de nouo: tamen erant lōgo tempore possessæ, licet adhuc non essent præscriptæ.

4

Decima no
uialium in
tra duas
parochias
adquā pers
tmeant.

Si verò noualia apparent inter duas parochias, & nescitur intra quam illarum, quia non apparent ibi limites, sed in locis vicinis apparent: tunc inter illas ecclesias fieri diuisio debet. teste Henri. Bohic, in c. peruenit. i. col. i. de deci. allegat c. cum quis. §. i. de sepul. in 6. Ego putarem pro modo limitum cuiilibet parochiæ assignandas, adeò quòd si limites vnius parochiæ veniant usque ad tres partes noualium, illa ecclesia tres partes habebit decimarū, altera aliam partem : vt plenè explicabitur in §. præterea. de rer. diui. in institu. & per Bar. in tracta. de Aluso & Tyber.

5

episcop⁹ qn⁹
decimas no
naliū cōces
dere posſit.

Si verò nulli appareant limites, quibus illa noualia regi possunt, tunc episcopus assignare eas noualiū decimas poterit. c. quoniam. de deci.

6

Intellectus
ad c. ex
parte.

noualium concessæ, vt per docto. Respon. quidam illum tex. intelligendum putant, quando conceditur vt de labo. iibus suis aliqui non teneantur decimas solue-

re, tunc non tenebuntur soluere etiam de noualibus, quæ propriis manibus excolunt. nā cùm maius sit concessum, vt de laboribus, id est in quibus laborant propriis manibus, decimas soluere non teneantur, etiam de minoribus, scilicet de noualibus in quibus laborat, soluere non tenebuntur: quia non fiunt tot noualia, quot erant antea terre laborabiles: & in his nō est maximum præiudicium ecclesiis parochialibus. Sed quādo conceduntur decimæ alicuius parochiæ monasterio, quod ipſi possint decimas noualiū habere, hoc est prohibitum: nam parochiali ecclesiæ debentur, quia illi omnes decimæ à principio fuerunt assignatae, & in hoc casu priuilegium, quatenus concernit tertii præiudicium, est restringendum. c. olim. de verb. signi. & ibi docto. configunt quatuor intellectus, quorum nullus verus est.

Ideo intelligerem illum tex. quod ibi concessio decimarum fuit facta ecclesiæ parochiali, cui erant de iure communi debitæ, vt ex integra apparet: ergo cùm res de facili ad suam reuertantur naturā. l. si vnu. §. paetus. ff. de pact. & redire ad ius cōmune est fauorable. glosa in capit. statutum. de præbendis. in sexto. ideo quando redditur ad ius commune, ex prima concessione, & noualium decimæ concessæ censemur: ita est in illo textu parochiarum tuarum. Sed dicet quis, frustra impetratur, quod iure communi conceditur. l. vna. C. de thesaur. libr. 10. ergo frustra curatus eas impetravit decimas. Responde, vt patet in integra: decimæ illius parochiæ nouales erant ab episcopo concessæ canonico Nouarieñ. ideo curatus impetravit à papa priuilegiū, vt sibi nonobstante cōcessione episcopi,

lz iiiii

7

*Nouus ius
tellec⁹ aut⁹
thoris ad cō
ex parte.*

Tracta de deci.

quam de consuetudine dicebat se habere posse , decimæ deberentur impetranti , & papa hoc concedit dicens , decimas noualium ad ecclesias parochiales pertinere : nec sunt in integra illa verba , quia ubi maius conceditur , minus concessum esse videtur . nam in privilegiis non valet argumentum à maiori , sed à comprehensis : quia illud concessum cōsetur , quod in privilegio comprehensum est . c. fi. de transla. episco. regul. cui licet . de regul. iur. in 6. nisi illa sint accessoria consecutiva . glo. in c. quia in tantum . de præbend. Fely. in c. postulatis . col. 13. & sequen. de rescrip. & decretalis integra sic est , ut inueni eā in antiqua Honorii compilatione .

Rectori ecclesiae , beatæ Mariæ
de Nibiola.

8 Ex parte tua fuit propositum coram nobis , quod

Decretalis c. ex parte ex integra. in ecclesia parochiæ tuæ veteres percipis decimas integraliter : per hoc credimus , quod ad te debeant in eadem parochia noualium & decimæ pertinere . Sed F. V. N. episcopi Nouarieñ . eiusmodi noualium decimas R. Bus canonico Nouarieñ . quasi hoc potuerit de consuetudine , quæ dicenda c̄iset verius corruptela , concessit , pro quo quidam ad quoddam ipsos iudices nostras literas impetraverunt , qui iniquam cōtra te diffinitiū sententiam protulerunt : à qua cùm tu ad nos vocem appellationis emitteres , aliis obtinuisti negotium delegari à nobis . Ergo humiliter postulasti , ut de indulgentia nostra in parochia ecclesiæ tuæ , in qua veteres percipis decimas , haberetis , & decimas de noualibus recipiendi facultatem , cùm ergo perceptio decimarū ad parochiales ecclesias de iure communi pertineant , per quod decimæ noualium , quæ

Quæstio decimaquarta. lxxvii

fiunt in parochiis earumdem, ad ipsas spectare noscuntur: tibi, & ecclesiæ tuæ prædictorum noualium decimas indulgemus. Itaq; ex hoc eidē canonico quo ad vixerit, si enim contra te obtinere contigerit, nullum præiudicium fiat, pos: eius tamen decepsum superadietæ decimæ ad tuâ ecclesiam euoluentur. Ecce igitur tex.clarum, quem doct. haec tenus contorserunt, & perperam intellexerunt: sed ut deinceps hæc materia intelligatur, casus facio sequentes in ipsis noualib^o.

Primus casus, si monasteriū, vel extraneus curatus præscriperit decimas in uno loco, si fiunt noualia ibi, decimas noualium nō habebit: sed curatus illius loci, & parochiæ ubi noualia facta sunt, qui ad hoc de iure communis fundatus est. c. cum contingat. vbi glo. & doc. de deci. quia præscriptio in uno capitulo & in uno prædio, non extenditur ad aliud. glo. in verb. interruptionem. c. auditis de præscriptio. vbi etiam exercens iura aliqua episcopalia, illa sola præscribit. c. cū olim ibidē. vnde si quis præscriperit decimas omnium prædiorū, uno excepto, totius parochiæ, præscriptio illa non extenditur ad aliud prædiū, ut afferit Innocēt. in c. tua. i. in fi. eo. Panor. & alii in d. c. cum contingat. ideo oportet quod præscribens probet in quibus prædiis præscripterit. nam si probetur interrupta præscriptio, non cōtinabitur cum prima possessione. c. illud. de præscriptio. in l. naturaliter. ff. de usu. & si quis præscriperit vestigia in certis rebus, nō poterit de aliis colligere. Bar. i. l. si publicanus. in fi. ff. de publica. Socy. consil. iii. abundē. col. penu. vol. i.

Ratio est, quia tantum præscriptum, quantū possatum, & non plus. l. quod meo. §. fi. ff. de acquir.

Tractā.de deci.

possess.l.i. §. si quis hoc interdicto. de itiner.actūque priua.& d.c.auditis. de præscriptio . sed quis nō pos-
sedit decimas noualium , cùm nullæ essent : ergo eas præscriptissime non poterit, & sine possessione præscri-
ptio non procedit.l. sine possessione. ff.de vslcap.&
reg.iuris in 6.

11 Item quia præscriptio est odiosa, eo quod iuri alte-

~~Præscriptio odiosa~~ rius detrahit, ideo est restringenda.regul. odia.& ibi
~~& non ex- rendit ad~~ glo.& ita docet.Ioh. And.in addit.ad Specul.in rub.
de his quæ fiunt à præla.Innocen.in c.tua.i.de deci.
futura.

12 Ad hæc præscriptio ad futura non extenditur, etiā

similia, ideo ad nouales decimas non trahetur.Panor.
in vlt.notab.in d.c. cum contingat.per illum tex.quia
in præscriptione stricta fieri debet interpretatio.Soc-
cy.consil.275.in causa.col.3. vers.sed posito.in 2.vol.
quia actus taciti non sunt interpretandi vltra quam
se extendant.Bal.in l.quod cōstitutum. C.ne de statu
defuncto . vbi etiam concludit, quod si præscriptio
fauorabiliter disponat,tamen ad similia non exten-
datur,& istud est summæ æquitatis,vt ecclesia parochia
lis,quæ fortè alias non habet decimas , & pauca alia,
vel fortè nulla.bona,vt harum decimas saltem noualium
habeat,vt dicunt Hostien . Ioh. And . & Cardi,

13 in d.c.cum contingat.

Probata Item præscripto non habet locum nisi in illo actu,
decimæ quo fuit usus, vt d.l.i. §. si quis hoc interdicto. ff.de
ad iudicat itiner.& Alex.cōsil.122.viso puncto.in fi.vol.4.& cō-
præscribē- fil.16.in causa.nu.12.& consil.33. ponderatis.nu.7.in
ti, & nō a- 5.vol.vnde si testes deponant aliquem percepisse de-
lia. cimas frumenti, alii testes vini,non tamē sufficeret ad
assignandum totum genus decimæ,sed in his in qui-

Quæstio decimāquarta. Ixxviii

bus probat, nam minutæ & mixtæ saltem curato remanebunt, cum de his probatum nō sit; ut docet Innocent. in c. licet ex quadam. de testib. quem sequitur Collecta. in c. nuper. eo.

Tamen si quis poslederit & præscriperit decimas frumenti in tali parochia, si seminetur ibi milium, vel crocus, vel herba ad tingendum commoda, quā vul-^{pt̄a decimæ in uno} gus, du pastel, vel, de la gue de vocat, vel aliud, habebit ^{prædicto tra} is decimas illarū, quæ de nouo ibi serūtur. ita probat ^{bentur ad} Hosti. in c. tua. i. in fi. de deci. & Ancha. ī c. cū cōtin-^{sib[is]ata.} gat. in fi. ibidē. alioqui esset in potestate serentis pri-
vare decimis aliquem, cōtra reg. id quod nostrum est,
sine facto nostro à nobis auelli non potest. ff. de reg.
iur. abundantius inferius dicitur.

Præterea qui decimas personales præscripsit pa-¹⁵
rochianorum habitantium in loco de Balhanissis, si quis illuc ^{pt̄io de p-} venerit de nouo, & ibidem habitauerit, is ^{s[ecundu]m ad} qui super aliis præscripsit ab isto nouo habebit deci- ^{personā nō} mas: quia præscriptio in vna persona, non extendit ^{extendit.} ad aliam: ut plenē consuluit Ias. consil. 81. communi-
tas. col. 3. in 3. vol. cūm sit bonum argumentum de
rebus ad personas. l. miles ita. §. i. ybi Bar. ff. de milita.
testa. l. qui plures. de vulga. Areti. consil. 32. in causa.
col. 1. sic nec priuilegium extendit de persona ad
personam. c. ex multiplici. c. licet. & c. dudū. de deci.
sic probat Socy. in cōsi. 268. & eleganter. col. 1. vol. 2.

Idem in consuetudine, ut si quis ex consuetudine ¹⁶
antiquas perciperet decimas, tamen noualia in cuius
territorio sūt, nō habebit. Host. & alii in c. cū cōtin-
gat. de deci. quia cōsuetudo & priuilegiū æquiparā-
tur. c. cōquest⁹. 9. q. 3. & c. quod ad sedē. de offi. ordi.
^{Cōsuetudo non extēdit tur ad ea de quibus non est cōsuetum.}

Tra&ta.de deci.

nec possit trahi consuetudo ad illa de quibus non est consuetum. Licet consuetudo in materia aliâs non præjudiciale multum extendi possit.l.de quibus.ff.de legib.&l.i.C.quæ sit longa consuetu.Collecta.in d.c. cum contingat.

17

Nouales
decima
præscribi
possunt.

Fallit quando noualia possedisset per tēpus imme-
moriale : nam eodem tempore præscribi possunt de-
cimæ nouales, quo veteres do&t. in d.c. cum cōtingat.
&c.i.de præscriptio.in 6.sic consuluit Bertran.con-
sil.18 4.viso processu.col.1.vol.2.ex 1.editio. Et ideo
si titulus in veteribus habebat, non propterea in no-
ualibus habere cēsetur: & sic in istis requiritur tem-
pus, cuius initii memoria nō sit in contrarium, vt ibi
Bertrand . concludit. Si verò & de noualibus habe-
bant titulum coloratum, tunc quadraginta sufficient
anni ad præscribendum eas , sicut in aliis decimis, per
Fely. & alios in c.de quarta.de præscriptio.

18

Præscri-
psit qui
decimas
in fundo,
eorū etiam
rentur de
cimas ha-
bebit.

Secundus casus est, qui præscripsit decimas in uno
prædio , in quo satum fuit frumentum, si ibi semine-
tur auena vel milium, tūc is, qui in illo fundo præscri-
psit decimas frumenti, habebit & decimam milii, vel
alterius rei, ne res diuerso iure censeatur.c.cum in tua.
de deci. &l.eum qui. ff. de vsucapio. c. cognouimus.
12.q.2. Ancha. in c.cum contingat.in fi.ibidem.quia
in dubio decima præscriptio est realis censenda,id est
terram concernens,non speciem fructū perceptorū,
teste Ancha.in d.c.cum in tua.

9

Arborum
decima et
Lapidum
soluantur.

Idem si de nouo plantetur nueces, vel vites in uno
prædio , in quo quis præscriperit decimam , eo casu
etiam habebit decimam ex illis arboribus de nouo
plantatis.per d.c.cum in tua.vbi communiter docto.

Quæstio decimaquarta. Ixxix

nam præscribens in certa terra decimā, videtur quo-
ad omnes illius terræ fructus præscriptissime: ideo si de
nouo lapides extrahentur, de lapidibus decimam ha-
bebit, id est de pretio quo lapides vendentur: quia
præscriptio extenditur ad particularitatem iuris ap-
prehensi sub vniico iure ut vniuersali: ut scribit Anto.
But. in d.c. cum in tua. nam postquam prædiū est vni-
cum & vniuersale, ad specieē id est partem, in iure vni-
uersali, ad comprehensam, id est in ipso prædio ex-
istentem, fiet præscriptionis extensio, ne res diuerso
iure cēseantur: & quia ibi est possessio totius prædii,
quanuis non sit possessio illius rei nunc seminatae, ta-
men præscripsit decimam fructuum illius fundi, ergo
& fructuum, quicunq; producentur habebit decimā,
quod est notandum.

Ideo qui præscripsit decimas in vna parte fundi, 20
& postea fiat noualis alia pars fundi, is qui in parte Quipræ-
scriptio partis indiuisibilis ad totum extenditur ra-
tione indiuidui: quia est vnum prædiū, & vna res non debet diuerso iure censer. d.c. cum in tua. vbi Hosti. & alii Innocē. in c. dilectus. de capell. monach. Corse. in additio . ad Panor. in 3. nota. c. bonæ. de postula. præla. per l. si stillicidii. §. si. cū l. sequen. ff. quēadmo. posuit. admittat. ita consuluit Panor. consil. 71. casus talis quidam clericus . in 2. vol. & Albert. Brunus in trac. de augmēnto. in 17. conclus. in princ.

Quod intelligerē esse verū, quando appareret vnu
esse prædiū per emptionem , quia vno pretio em-
ptum: vel per limites, vel ob clausuram: securus si nō ap-
pareret esse vnu, quia tunc quot fiunt culturæ, tot fiūt

Tracta.de deci.

prædia , per destinationem patrissamil . Et in dubio ex tam longo tempore præsumuntur plures esse fundi, vt scripsi in l. silua cædua. §. noualis. ff. de verborū significa. vbi respond. ad ea quæ Panormi. in contrarium adducit.

22 Item quando per præscribentem fuerunt receperæ

Decimus quædam decimæ in nemoribus, vel pascuis, tunc si il-
qui recepit la redigantur in culturā, is qui decimas aliquas ex illis
ex nemo= ribus, si in percepit, habebit & nouales : quia rationabilis causa
culturā rea subest. nam postquam semper habuerunt in illis terris
digavitur, decimas, quod nunc habeant. per tex. in c. cū continua-
etiam gat. in fi. ibi, nisi rationabilis causa ostendatur, per quā
babebit. appareat noualium ad eos decimas pertinere. de deci.
vbi Panor. & alii hoc firmāt, facit c. statuto. in fi. ibi-
dem. in 6. docto. in c. quid per nouale. de verb. signi-
fica. sic consuluit D. Paul. Paris. Card. ægregius. consil.
73. licet ius commune. col. 2. in 4. vol.

23 Tertius, qui præscripsit decimas maiores in vna

Præscribes parochia, minutæ etiam videtur præscripsisse, tum
maiores an quia accessoriæ sunt. d.c. cū in tua. eo. tit. & præscri-
minutæ ptio facta de principali ad accessoriū trahitur. text. in
habere de- l. si in aliena. §. 1. ff. de vsucap. & l. eos. C. de vsur. &
beat.
stricta dispositio relata ad ius decimarum, extenditur
ad speciem sub eodem genere, & ad rem, & ad mate-
riam eandem. vt Anto. Butr. docet in d.c. cum con-
tingat. col. 1.

Quod est verum, si accessorium in initio præscri-

24 ptionis inchoatæ inerat principali : secus si postea.
tex. singula. in l. qui fundum. §. 1. ff. de vsucap. secundū
Roma. singul. 577. tu habes regulam. Fely. plenè in c.
auditio. col. 10. de præscriptio. vnde si præscribens

percepit maiores decimas in uno loco per tempus immemoriale, & nullus ibi receperit decimas minutæ, si postea eas petat à laicis, non poterunt ipsi ei denegare: quia ius decimandi contra eos præscripsit, ergo & in omnibus. nec poterunt se ipsi iuuare præscriptione non soluendi, ut superius dixi.

Fallit quando minutæ decimæ fuerunt vni solutæ, & grossæ alteri, tunc is qui grossas præscripsit, minutæ non habebit, sed tunc demum quando alius non percepisset illas, præscribenti debebuntur. Host. Ioh. And. Panor. & alii in d.c. cum in tua. per illum ²⁵ *tex. vbi in integra habetur. ibi, non fuerunt decimæ persolutæ, quæ si uisi per sedem apostolicam edoceri, vtrum decimæ fructuum prædictorum ad parochiales ecclesiæ, quæ nec maiores recipiunt, nec minutæ, an ad monasteria, & illas conuentuales ecclesiæ, quæ decimas alias percipiunt ab antiquo, debeat pertinere, ad quod sic respondemus &c.*

Ecce igitur tex. expressum, quod si perciperentur decimæ minutæ ab alio, tunc non deberentur illi qui percipit maiores. & idem docet Panor. in 3. notab. ibidem, & in c. bonæ. 3. de pœstula. præla. nam sicut per pæctum induci potest, ergo per compositionem, quod unus recipiat decimas maiores, & alter minutæ. c. ex multipli. de deci. & dixi superius in proxima q. sic potest fieri per præscriptionē, ut is, qui maiores præscriperit, illas tantum habeat, alter vero minores. & ideo dicit Anton. in dicto c. cum in tua. quod quando non apparet decimas minutæ per alium fuisse perceptas, tunc ex perceptione grossarum sub nomine decimæ, simpliciter sunt decimæ

*Elucidatio
tio c. cum
tua. ex ins.
tegra.*

26

Tracta.de deci.

ipsæ grossæ & minutæ, vnum & idem ius: & ideo tunc quoad minutæ censemur præscriptum. sed si alia ecclesia vel persona percepisset minutæ, esset interrupta præscriptio quoad minutæ, ideo tūc colligenti grossas debentur grossæ, colligenti minutæ, minutæ: idem si vn⁹ recipiebat decimam vini, alter frumenti, si in uno fundo sit frumentum & vinum, & tunc is qui percipiebat decimam vini eam habebit ex vino, & alter decimam frumenti ex frumento.

27 Nec est absurdum eandem rem diuerso iure censemur propter diuersum accidens concurrens. Anto. & alii in d.c. cum in tua. vel diuersis respectibus. l.hinc peculium. §.i.ff. de pecul.glo. & Domin.in c.cognouimus. 12.q.2.Iohan.Francis.Balb.in tracta.præscriptio.in 2. parte,col.6.& sequen.

28 . Quartus casus, priuilegium de non soluendis decimis de laboribus propriis extenditur ad noualia, quæ super decimis propriis fiunt manibus.c. ex parte. 3. de deci. quia inmissis ad noualia exten telligitur tam de præsentibus laboribus, quam de futuris.c.ad audientiam.de deci.Iuxta conciliū Maguntineñ. & quia nō paratur in hoc casu tam magnū præjudicium ecclesiis parochialibus. & pro hoc facit l. fi. C. quæ res pign. oblig. pos. ergo de illis intelligitur. Et est casus in c. cum contingat. vbi glo. eo, vbi si acquiratur prædium de nouo, de eo non soluitur decima, si propriis manibus illud colatur. si verò nō colatur propriis manibus, secus.c.fi. §.pen. de deci.in 6.sic & quādo conceditur priuilegium non soluendi decimas de laboribus, non soluet de noualibus factis propriis manibus: de quibus noualibus semel factis, nunquam postea decima soluetur, aliás contingere indulgetiam de no

de noualibus plus dispendi, quām vtilitatis afferre: c.fina. de priuileg. probant docto .in d.c. ex parte.i. eo:& quid si concedatur duplex priuilegium, vnum alteri contrarium, vtrum præualeat, cōsuluit Decius, consil.147. Et prò tenui.

Quintus casus priuilegium concessum monaste-
rio, vel aliis etiam laicis, vt recipiat decimas alicuius parochiæ, non extenditur ad noualia.c.tua.i.in fi.de ^{Priuilegiis} super decim
deci.& c.vlt.eo.in 6.in fi. c.sane.de priuileg.tum quia ^{mis quā-}
^{do ad noua-}
^{lia exten-}
^{datur.}
exemptus in vna re, non est in alia exemptus.c.cū ca-
pella.ibidem tum etiam quod non est,concessum nō
videtur, sed non erant tempore priuilegii noualia:
ergo non faerunt concessa, nec decimarum noualiū
priuilegium. Nam priuilegium etiam est restringēdū,
quatenus cōcernit præiudiciū tertii.c. olim.de verb.
significa.& ad futura priuilegium non extenditur.cle-
men.fi.de rescrip. nam licet priuilegia papæ & bene-
ficia sint latissimè interpretanda. c.cum dilecti.de do-
natio.hoc est verum,quatenus præiudicant concedē-
ti:secus si tertio.Ias.in l.beneficium.ff.de.constitutio.
princip.post Panor.& alios in d.c. olim.nec est inten-
tionis cōcedentis voluisse concedere decimas noua-
lium,& omnino priuare ecclesiæ parochiales omni-
bus decimis,quibus iam assignatæ erant à Dionysio
papa.c.pastoralis.de his quæ fiunt à præla. c.manda-
tum.vbi glo .vlti . de rescriptis . & istud est fammæ
æQUITATIS,vt si parochialis perdidit veteres,quod has
saltēm nouales habeat : vt dicunt Ioh. And. & Anch.
in d.c.cum contingat.facit c.vlt.in fi.eodē.lib.6.imo
ratio c.tua. habet locū in hoc casu, quia hæc licentia
non est extendenda,sed restringēda.& quāuis docto.

Tracta.de deci.

dicāt habere locū ī laicis tñ, dicatis etiā pcedere ī clericis.nā odiosum est, q̄ curatus vel monasteriū alienū decimas habeant in aliena parochia. c.ad decimas. de resti.spol.in 6. etiā est odiosū, q̄ haberet nouales, q̄uis decimas veteres haberet: quia iure com .pprio curato debētur. Ergo illud est odiosum, q̄ alteri etiā clericō, vel monasterio debeātur: igitur erit restringēdū, p̄ regu.odia.de reg.iu.in 6.& l.cū quidā ff.de lib.& posth. Hoc exp̄ssē firmat Anch.in d.c.ex parte.3.& Fortu. Garsias.in l. Gallus. §.& quid si tātum.col.6.& seq.ff. de liber.& posthu.Collecta,in c.cum contingat.co.

30 Item priuilegiū nō soluēdi decimas,ad noualia nō

Priuilegiatus de nō soluēdis decimis, noualium decimas soluet. extēdetur , adeo quōd hic priuilegiatus de noualibus decimas soluet : vt exp̄ssē docet Anto. Butr. in d.c. tua.in 1.col.vlt.co.pbat. Socy.cōsil.297.viso priuilegio.col.1.& per totū vol.2.multa fortius cui concessæ sunt decimæ,nouales non habebunt.

31 Etiā frustra ipetraretur priuilegiū de noualib.si noualia deberentur illi,cui veteres,qđ est falsum. p.c.fi.de deci.in 6. vbi etiā in §.1. Cistertiē. & Chartusiē.in his noualib. sūt priuilegiati, ergo nō alii,si nō appareat de eorū priuilegiis.l.ius singulare.ff.de legib.fallit qñ papa concessisset oēs & quascūq; decimas,vel oēm decimationē talis territorii:tūc etiā ad noualia referretur. nā qui totū dicit,nihil excludit.c.solidæ.de maio.l.Iulian⁹.ff.de leg.3. sic exp̄ssim decidūt Arch.et Dom.in c.cognovim⁹.12.q.2.& Collect. in fi.d.c.cū cōtingat. p glo.ibi,& sic debet intelligi l.seruit⁹.ff.de serui. vrb. præd.& c.si Romanorū.19.dist,& illa sentētia,docto. dicētū aliud in priuilegio,quām in præscriptione,sic intelligi debet,& sic cōsuluit Socy.cōsi.297.viso.col,

Quæstio decimaquarta. Ixxxii

2. & sequē.vol.2. Tamē hodie in c.statuto. §.i.de decimis in 6.limitatur priuilegium percipiendi decimas & noualiam, vt is nō possit percipere nisi dimidiā partē noualiū. & secūdū hoc fuit iudicatū sāpius in hoc senatu, à quo fuit data curato possessio percipiendi dimidiā partem noualiū, & priori habēti priuilegium, alterius partis possessio adiudicata āno 1545.die 23. Decēbis.

Sext⁹ casus, remittiēs decimas sibi debitas, & noualiū remisissē videtur.c. quia circa. de priuilegiis plenissima est interpretatio facienda quoad cōcedētis p̄iudiciū: & vna res nō debet diuerso iure cēseri, vt ibi dicitur. & l.eū.ff.de vsuc. & postq̄ remisit decimas, & oēs videtur remisissē, igitur & noualiū deci. postq̄ ad eū ptinere potuisset: secus si esset p̄iudiciū alterius, vñ si papa absoluēret aliquē à decimis alteri spectatib. intelligeretur de p̄sentib⁹, nō de futuris: sec⁹ si absoluētio esset facta ab eo cui debētur, vt lo. An. & Ab. antiquo. in d.c. quia circa. Septimus casus priuilegiū de nō soluēdis decimis noualiū, nō cōprehēdit noualia iā facta, ex quib⁹ decimae iā soluebātur. c.dudū. de priuilegiis. quia tūc graue inferretur p̄aeiudiciū possessori noualiū: ideo papa nō intēdit illi auferre: secus in noualibus nondū factis tēpore priuilegiū, quia nō tendit in graue p̄aeiudicium. Panor. abi. facit c.vlt.eo.tit.in 6. & quod consuluit Oldra.consil.i 56. propter tria.

Octauus casus priuilegiū cōcedēs decimas noualiū pro illa parte, quā veteres possidebāt, nō extēditur ad alias decimas, nec ad alia loca, sed ad eā tantū partē, in qua veteres possidebātur.c.statuto.de deci.in 6. Et sic is qui petit decimā in vim illius priuilegii, probare debet se tēpore in dulti habuisse decimas veteres

Tracta.de deci.

aliâs succumbit, vel partē pro qua petit, tenetur probare se posseditse : quia dum allegatur instrumentum vel priuilegium, illud probari debet. authē. si quis in aliquo. C. de edend.

35 Qui si probaret se posseditse per tēpus immemoriale medianū, vel aliam partē veterū, & adhuc se possidere, tunc præsumeretur quod tempore indulti illā partem possedisset, per ea quæ no. Fely. in c. si diligēti. & c. cū nobis. de præscrip. & Ioh. Franc. Balb. in trac. de præscript. in 2. parte 3. principa. q. 6. col. 27. & seq. alioqui ex defectu probationis semper succumberet habētes haec priuilegia, quia nō valeret probare, quod ante cōciliū haberet: vt Panor. & alii dicūt in decimis infeudatis. in c. cū apostolica. de his quæ fūt à præla.

36 Non potest tamen hoc priuilegium extendi vltra dimidiā partē decimarū, ideo si tempore indulti posdecimam sivebat priuilegiatus tres partes decimæ, nō habebit curat⁹ ha- tamē nisi noualium dimidiā partē. d. c. statuto. §. i. de bere debet deci. in 6. quia non est verisimile, si tunc de plena & nō obstante privilegio. integra perceptione veterum fuisset expressum, quod apostolica sedes pariter & similiter noualium decimas in tam graue, parochialium ecclesiarum dispendum, indulgisset. tex ibi. Cistertieñ. tamē & Chartusieñ. hoc edicto non cōprehenduntur, vt papa declarat in d. §. statutimus. d. c. si. de deci. in 6. & ibi est præsumptio iuris & de iure, seu fictio, contra quam non admitteretur probatio in contrarium. l. si. ff. quod met. causa. l. conficiuntur. de iure codicill.

37 Aduertendum est quinq; reperiri tēpora in his temporā quinque in religiosis, quibus intellectis, facile intelligentur decisio- religiosis nes in hac materia. nēpe in 1. institutione monachi ve

Quæstio decimaquarta. lxxxiii

plurimū erant laici. c.alia .16 .q.1. Hosti.in c.dudum. *quo ad deo-*
col.2.de deci. ideo decimas persoluebāt tanquā laici. *cimas nos-*
c.duo.12.q.1. & quia pascebātur cibo spūali à clericis *tanda.*
& sacerdotibus, ideo illis decimas debebāt, vt ibi di-
citur: & hoc fuit primum tempus ipsos tangens.

Secundum tempus fuit Grego.papæ, vt inueni in 38
integ.in rub.de deci. licet nō sit in decreta impressis: *Secundum*
vbi sic sensuit: Statuimus, vt monasteria ex suis præ- *tēpus relia*
diis nullo modo cogantur soluere decimas, quod si *gios res-*
legitimè dādæ sint orphanis, & peregrinis, indignum *piciens..*
est vt ab eis exigantur, qui propter eam, cuius sunt de-
cimæ, pauperes efficiuntur. nā si pauperes domini sunt
hæreditas eius, pauperibus erogāda est, illis videlicet,
*qui pro illius amore, quæ possidere poterant, dimic-
tunt, eūmque nudi sequentes, se potestati alterius sub-
dunt. Et sic nullo modo soluebant tunc decimas reli-*
giofi de suis prædiis, & sic contraria fuerunt tēpora.
*verūm quia hoc erat damnosum ecclesiis parochialib-
bus, quia omnes & singuli monasteriis paſsim bona
donabant, ob id tertium successit tempus.*

Tertiū tēpus concilii fuit Magūtiñ. in quo statuit 39
papa Paschalis, vt religiosi communiter viuentes de- *Tertium*
cimas de suis laboribus, seu nutrimentis non soluerēt. *tempus.*
c.queſti. & c.sequen.16.q.1. nam per hoc cōſulebatur
religiosis sacerdotibus, qui diuinis & cōtemplationi
vacabāt, monachis, etiam laicis, qui suis manibus hæc
prædia colebant, ne forte in monasterio otiosi essent.
glo. & doct.in c.ex parte. i. de deci. & sic iusta ratione
statutum fuit, & priuilegium illis concessum. nempe
id temporis non poterat esse graue detrimentum ec-
clesiis parochialibus: quia ipſi multa prædia propriis

Tra&ta.de deci.

nō poterāt manib⁹ colere, & rara erāt monasteria: sed quia postea ceperūt augeri, ideo statutū fuit vt fc̄qtur.

40 *Quartum tempus.* Quartū, quia religiones ceperūt crescere, licet olim raræ essent.c.suggestum.eo. ideo grauare ecclesias parochiales solebāt, ob id Adria.papa cuius decretalem hodie nō habemus, vt testatur Host.& Card.solis Cistertiēsibus & hospitalariis Hierosolymitanis, & templariis, tanquā feruentioribus ad deuotionē, & ad dei seruitū īdulsit, vt decimas laborū suorū, quos p̄priis manibus, vel sumptibus colunt, soluere nō teneretur. c. ex parte.primo. & c.licet.eo.tit. & quidā intelligebant de laboribus, id est de noualibus, in quibus valde laboratur: sed papa exponit in c.ad audītiā.ibidē. intelligi indultū debere nō tm̄ de noualib⁹, sed etiā de p̄ liis, q̄ propriis manibus à religiosis prædictis coluntur: quia si tantūm de noualibus intelligere voluisset papa, hoc exp̄ressisset.d.c.ad audientiam.

41 Aliis verò religiosis id tēporis indultū fuit, vt de nō ualib⁹ suis, q̄ propriis manibus vel sumptib⁹ excolēt, & de nutrimentis aīaliū suorū.i. de aīaliibus q̄ nutriunt. glo.in verb.aīaliibus.in cle. i.eo. & de hortis suis decimas nō persoluāt.d.c.ex pte.i.ibi. i. de hortis quos colūt ad p̄pprium vsum. vide rationes p̄ Socy.cōsil. 268. elegāter.vol.2. Fuit etiā statutū, vt patet in integra, in hæc verba: vt null⁹ abbas decimas, & primitias, & reliqua, q̄ secūdū statuta canonica ad ep̄iscopos pertinēt, detineat sine authoritate Ro.p̄tificis, seu ep̄iscopi, in cuius diœcesi habitat, authoritate apost.firmamus.

42 *Quintum tempus.* Quintū verò tēpus est nouissimū, videlicet gñalis cōcili, in quo detractū est priuilegiū Cistertiē. & Hierosolymita.de lab̄ribus, quoad possessiones, acquisi-

Quæstio decimaquartā. lxxxviii

tas post conciliū generale: videlicet, ipsi de eis teneantur deci. solvere, etiam noualium. c. nuper. eo. tit. in 6. c. i. in si. de verbo. significat. in 6. quia vidi concilium quod multas acquirebant possessiones: ob id poterat esse enorme dispendium ecclesiis parochialibus, ideo priuilegium restitutum est ad possessiones, quas tempore generalis concilii habebant: & hoc habent probare religiosi: quia qui se fundat in tempore, hæc probare debet. l. eum actum. ff. de nego. gest. & scripsi plenè in tracta. nomina. q. 14. quod poterit fieri per acquisitionem, si habeat instrumenta. si vero illi religiosi non haberent instrumenta, si probare possent se possidisse per tempus immemoriale, & allegarent se ante concilium habere, sufficere putarem illam probationem, saltem ad hoc, ut transferretur onus probandi in aduersariū, per glo. in l. seruitutes. ff. de seruitu. & doc. in c. cū apostolica. de his quæ si. à præl. scripsi superius.

De noualibus etiam ipsi habent simile priuilegium cum aliis, scilicet quod non soluant, si nouale sit proprium, & suis manibus redactum ad culturam fuerit, & quod de illo nouali antea ecclesia nullum, aut modi cum eniolumentum recipiebat. c. commissum. eod. & c. quid per nouale. de verb. significa. & ita allegant tex. in c. ex parte. 2. de deci.

Et sic potest statui regula, quoad Cistertienses & Hierosolymitanos, ut hodie non soluant de laboribus decimas: quod est intelligendum de prædiis, in quibus propriis laborat manibus, vel suis sumptibus complete faciunt, dando pecuniam his, qui hæc colunt. glo. in verbo, excolendas. clemen. i. de deci. & Socy consil. 93. in tertio volum.

43

Regul. quo
ad Cister-
cien. &
Hierosolym-
itanos.

I. iii

Tracta de deci.

- 45 Item ipsi & alii religiosi etiam habent priuilegium, quod de noualibus decimas non soluunt, videlicet, si ipsi propria noualia habent, & illa in fertilitatem inducant propriis laboribus, nec de hortis eorum, ut superius dixi,
- 46 Tertio, q[uo]d olim ecclesia non haberet emolumen[t]um: alioqui secus c. commissum. eod. c. quid per nouale. de verb. signi. Vnde si quis reduxit terram sterilem in culturam, & postea dederit religiosis, ipsi de hac soluerunt decimam: quia non fecerunt haec noualia propriis manib[us], ut requiritur in d.c. ex parte. vbi docto. de priuileg.
- 47 Itē fallit quādo monachi colonis illas possessiones colēdas tradunt, nē pē tūc ad decimas tenētur. c. licet, de deci, siue fuerint coloni partiarii, siue alii. doct. ibi.
- 48 Nec refragatur reg. qui per aliū facit, perinde est ac si faceret. Respōd. nō dicitur propriis manibus facere, qui per aliū facit: vt d.c. licet. & c. quicūq[ue]. de heret. vbi glo. & in cle. vna. in verb. publicē. de vi. & ho. cler. plenē scripsi in tract. nomina. q. 10. nu. 11. & seq. Et si propriis manibus non fecerūt, non habet locū priuilegiū.
- 49 Imo in illo concil. generali ipsi abbates Cistertiēsis ordinis cōgregati cōuenerūt, ne decātero fratres ipsi^o religiosi nō ordinis emerent possessiones, de quibus decimae ecclē- emant posse siis debentur, &c. & sic ibi doct. dicūt valere statutū seſſiones, an & ordinationē, vt non liceat emere possessiones: quā- valeat. uius contrarius videatur tex. in l. pen. ff. de paſt. Sed re- spōd. eo quod statutum cōfirmatū fuit à papa, ob id valuit paſtū: sed non factum simpliciter, vel Panor. ibi dicit nō valere hoc paſtum, vel legē, ne collegiū emat: secus si singuli fratres prohibeātur. & ita est intelligē- dus tex. Ego vero valere dico paſtū, & legē, & statutū, vt non liceat aliquibus, fortè exteris, acquirere posses-

siones in tali loco, etiam si pactū nō sit à papa, vel principe confirmatum. Prætor ait: pacta seruabo. l. iuris gentiū. §. prætor ait. ff. de pact. Nec refragatur d.l. pen. quia intelligitur non valere pactū, vt nō liceat vendere & alienare rē meā vicino: quia postquā dominus sum rei meæ, est contra ius q̄ de ea disponere nō possim. l. in re mandata. C. mand. ob id nō valer pactū, sed quod non possim acquirere vel emere, illud pactum non est à iure improbatum.

Ideo sustinetur. nam militibus prohibetur, vbi militant, ne agrū emant. l. milites agrū. ff. de re mil. l. milites. C. loca. sic militibus cœlestis militiæ prohiberi potest, ne se negotiationibus & auaritiæ de dant: & valebit lex, seu arrestū. Ideo arresto senatus fuit prohibitum chartusieñ. & cœlestini, ne possessiones ī districtu Parisiemāt: quod iure latū fuit, ne ipsi inhiarēt his acquisitionibus, sed vt eis tolleretur cīs auaritiæ labes, q̄ interdū durior est apud religiosos. c. auaritiæ. de præb.

Nec placet sentēua Panor. dicētis collegio imponi nō posse hācl. vt emere nō possint: secus in singularib. personis: quia contrariū pbat d.c. imper. eo. vbi. phibetur fratib⁹ ordinis Cistertieñ. ergo ordo phibetur, & sic collegiū, quia omnes fratres ordinis. ergo nolūt prohibere singulares fratres: quia elusoria esset constitutio, cūm fratres singulares nil habeant, & singuli religiosi propter paupertatē sunt satis prohibiti; sed hoc non fuit conuentum de singulis, sed de toto ordine.

Item de conductis soluere decimas tenetur. c. dilecti. de deci. quia non sunt sua: & duo requirit tex. in d. c. ex parte, quod prædia sint sua, & propriis manibus culta, vel sumptibus.

50

*Arrestū cōn
tra chartus
senses, &
cœlestinos.*

52

Tracta. de deci.

- 53 Fallit quādo ex pacto & cōpositione ad hoc essent obligati nō obstante priuilegio.c. ex multiplici eo. plenē scripsi in q.12.an tolli decimæ possint.suprāeo.
- 54 Fallit quando soluerunt,quia tunc priuilegio renūtiare censentur.c. accedentibus. de priuileg. hoc bene præjudicat eis quoad possessionem. per c. suborta. de re iudi. sed nō quoad proprietatem, nisi per 40.annos soluerint. d. c. accedētibus. & per c. cum de beneficio. de præben. in 6. quia tunc esset contra eos præscriptū. c. de quarta. de præscrip. Ita docet Collectar. in d. c. ex parte. i. de deci. & superius scripsi.
- 55 Fallit etiā qn̄ ecclesia parochialis enormiter lādere tur.c. dilecti. & c. suggestū. de dec. vtpōte si Cistertieñ. vel alii religiosi haberēt oēs ferē posses. vni^o parochię.
- 56 Fallit qn̄ illas posses. de nouo acq̄siuissent. s. post cōciliū generale.c. nuper. de dec. quod fuit celebratū an. 1215. tēpore Innoc.3. vt scripsi in rub. de approba. cōmento. per Latera. concil. fact. in concorda.
- 57 Itē de animalibus q̄ nutriūt: secus si aliis nutrienda darēt, sicut de possessionibus, quas colēdas aliis dant, decimas soluūt d. c. licet. Anch. in d. c. ex parte. i. col. i.
De anima libus & hortis qn̄ religiosi soluāt decimas. Si tñ habeāt q̄ i ea custodiat, & ad monasteriū vespere reducat, dicūtur nutritri à seipsis: secus si alii ea tenerēt in suis domibus. nā tādiu sunt sua, & ab ipsis nutriti, q̄ diu cōsuetudinē eūdi & redeūdi habēt ad monasteriū vel ad monasterii domū. §. pauonū. īsti. de re. di.
- 58 Idē dicimus de hortis, quos colerēt, vt olera vēderēt, nēpe tūc decimas de illis soluere tenētur. Pan. in d. c. ex pte. i. quia ille tex. intelligi debet de hortis quos ad usū ppriū faciūt: secus si ad vēditionē, q̄a nō debēt negotiari, nec ista exercere secularia. c. 2. ne cle. vel mon.

c.dilecti.de dec. Idē si hos hortos aliis excolēdos da
rēt, vt no.ibi.alias possent ecclesi as parochiales priua
re decimis faciēdo hortos plures, quod nō est admittē
dū, vt do&.scribūt ybi suprà. Et ista sunt notāda, quia
quotidiana, nec ab aliis planè scripta, nec abūdē ante
nos. Laus deo.

Ltimō quęro, quib⁹ pœnis & malis de-
cimas nō soluētes afficiantur, & quib⁹
donentur præmiis soluentes? Respon.
in c.reuertimini.16.q.1. ponuntur hæc
mala sequētia, primo consil. igitur de⁹.
decimis nō solutis. ibi, si affligeret ho-
mo deū, quia vos me cōfligitis, & dixistis, in quo cōfligimus te? in decimis & primitiis. Malach. 3.c. & sic gra
uiter peccant non soluentes. Io.de tur,crema.ibi.quia
pugnant contra deum.

Secūdō, nō soluentes semp erūt pauperes, probatur
in d.c.reuertimini.ibi, ideo ī penuria eritis. & soluētes
erūt diuites: vñ maiores nostri ideo copiis oīb⁹ abūda
bāt, qā decimas deo dabāt, & cæsari cēsum reddebāt:
modo aut̄ qā discessit deuotio dei, accessit indistio fi-
sci.noluim⁹ ptiri cū deo decimas, modo aut̄ tollitur to-
tū.hoc tollit fisc⁹, qđ nō accipit Christ⁹. c.maiores. 16
q.7. & sic bon⁹ p̄cipiat⁹ dabitur soluētib⁹, teste Ang.
in sum.in verb.decima. ī fi.facit 2.parali.31: ibi, ex quo
cœperūt offerri primitiæ in domo dñi, comedim⁹, &
saturati sum⁹, & remâserūt plurima, & cæt. Et olim cū
4.genera decimarū soluerentur, hoīes diuites erāt: ho
die cū vna nō bene soluatur, hoīes ad decimā cōuertū
tur, & dñs plagas nō amouet: vt gl.in c.1.de deci.in 6.
asserit:& cōtritio & infelicitas est in viis decimas reti-
nentiū.Psal.13.

Tractā de deci.

3 Tertio, maledicti sunt à deo nō soluētes decimas.

Peste mors ibidē, quia mihi non reddidisti decimas & primitias:

te subitae idcirco in penuria & fame maledicti estis. Malach.c.

ne cur ho mines mo 3. Et maledictio se habet circa ista, quia erit illi pen-

tria fructuum, aérq; pestifer, & corruptus, & repētina

morte morietur sine pœnitēti, & cōfessione, atq; ci-

to peribit generatio sua : & sic peribit in mundo me-

moria non soluentis decimā, & successorū illius, & in

inferno demū cruciabitur, declarat And. Hispa. in re-

gul. decim. q. 9. Si verō soluāt, benedicti erunt, vt ibi

dicitur: Et effundā benedictionē meā vobis vsq; ad

abūdantiā. probate me super hoc, dicit domin⁹. & c.

decimæ. 16. q. 1. ibi, cùm enim decimas dando terrena

& cœlestia possis prævia pro mereri, quare pro auari-

tia duplici benedictione fraudaris? &c.

4 Benedictio consistit in abūdātia fructuū, quæ erit

apud ipsū soluētē, & sanitate corporis fruetur, ac vita

träquilla & lōga, & generatio prospera & lōgeua erit.

ac demū paradisi gloria perpetuū donabitur: vt doct.

ibidem elucidant.

5 *Fame pes ribit non soluens decimas.* Quartò, supplantatur & defraudatur deus. ibi, &

me vos supplātastis, siue defraudastis. & timendū est,

qui deo debitū suū distrahit, ne ei auferat necessaria.

c.admonemus. 16. q. 2. & in cōcilio Magūtin.c. 38. &

vide infrā, versi. septimo.

6 Quintò, perdit abūdātia fructuū. ibi, & pro deci-

mis & primitiis, quæ parua erāt, vt à vobis darentur,

vbertatē possessionū vestrarū & omniū frugum abū-

dantiā perdidistis. d.c. reuertimini.

7 *Sterilitas unde pueri.* Sexto, sterilitas, & aquarum, & bouorū prouenit,

aliās per solutionē fertilitas. ibi, habeāt sacerdotes &

niat.

Quæstio vltima. Ixxxvij

Leuitæ, qui mihi ministrat, cibos: & probate me, si nō tantas pluuias effudero, vt chataractæ cœli apertæ esse credatur vsq; ad abūdantiā. fieri enim potest, vt agros irrigatib⁹ pluuiis sit quædam fertilitas: verū aut locusta veniet, aut bruchus, aut erugo, aut eruca aut gelu, & hæc labores hominū vastabūt. 2. paralipo. c.6. & clauso cœlo pluua nō fluxerit propter peccata populi.

Septimò, fames insurgit nō soluēdo decimas. ibi, si quādo fames, & penuria, & rerū omnium egestas opprimit mūdū, sciamus hoc ex ira dei descendere, qui se in pauperib⁹, si nō accipiāt eleemosinā, fraudari legatur, et suas possessiones possum⁹ decimas & primitias interpretari. Ioh. de turre crema. in c. decimæ tributa. 16.q.1.

Octauò, remissionē peccatorum, & cœlestia dona cōsequitur soluēs, & denegās mortem æternā. ibidē. & Guido papæ refert in decis. 166. à præstatione. & Matthæ. de affliction. in constitutio. Neapoli. lib. 1. rub. 7. de deci. q. 6.

Nonō, infirmitatē incurret, & egritudinem is, qui nō soluit decimas: & si soluat, sanitatē corporis & animæ. c. decimæ. 16. q. 1. ibi, etiam sanitatem corporis & animæ consequeris.

Decimò, si decimā nō dederis, tu ad decimā reuocaberis. d. c. decimæ. tantū decima dabitur tibi ex semine tuo, quod multiplicaretur à eo, vel dæmonib⁹ sociaberis, qui sunt decima pars angelorum.

Vndeçimo, qui non dat decimā deo, impio militi dabit, quod nō vult dare sacerdoti. Augusti. in d. c. c. decimæ. inde videmus armigeros spoliare rusticos, & cur ab armis migris spacio licenter.

Tracta.de deci.

alios, quos non spoliarent, si iustas decimas & integras soluissent.

13 Duodecimo, res alienas inuadūt, qui decimas non soluunt, & sic illa bona rapiunt: quia idem est, ut ibi glori. notat, detinere iniuste, & rapere. c. sape. de restitu. spoliato. nam quod ad te non pertinet, scire debes ad alium spectare. l. fi. C. vnde vi. & sic non soluens est infamis, teste Hosti. in summa. §. & quare. eo. tit.

14 Decimotertio, quāti pauperes in locis suis, ybi ipse Homicida habitat, illo decimas nō dāte, fame mortui fuerunt, tātorū homicidiorū re⁹ ante æterni iudicis tribunal apparebit, q̄ rē à deo paupib⁹ delegatā suis vſib⁹ referuauit. d. c. decimæ. quod est valde terribile. nā qui Christi pecunias, & ecclesiæ aufert, fraudat, & rapit, & homicida incōspectu iudicis deputabitur. c. q̄ Christi. 12. q. 2.

15 Sacrilegus Decimoquartò, cōmitit sacrilegiū retinēs decimas. est qui decimæ. c. decimas. 1. ibi, sciāt se sacrilegij crimen cōmittere, & mas retinet æternæ dānationis periculū icurrere. 16. q. 7. & c. fi. 16. q. 1. & c. quisq̄s. 17. q. 4. & Caieta, in sum. in verb. decimas. & ideo est ipso iure excōmunicat⁹. c. canonica. 11 q. 3. c. cū pro causa. vbi gl. de sent. excō. & ideo singulis diebus dominicis debent publicari à curatis excōmunicati: vt dicit And. Hisp. episcop⁹, in reg. decima. q. 2.

16 Sepultura carere deci bent deci mas nō dā bes. Decimoquinto, laici detinētes decimas carere debent ecclesiastica sepultura. c. prohibemus. de deci.

17 Decimosexto, peccāt mortaliter nō soluētes decimas, ob id excōmunicari adhuc possunt. c. nūtios. c. ex parte. 2. c. ad hæc. & c. cū non sit. in fi. de dec. inde dicit tex. in c. præter. 32. dist. §. 1. deinde vt decimæ & primi tiæ, seu oblationes viuorū & mortuorū ecclesiæ dei fit. deliter reddātur à laicis, & vt ipse i episcoporū disposuit

tiōe sint, quas q̄ retinuerit, à S. eccl. cōione separētur.

Imo si nō possunt cōpellī p̄ cēsurā ecclesiastī. iplo-
ratur brachiū seculare, licet sanguinis effusio īmineat.
Host. Io. And. & alii in c. in aliquib⁹. de deci. arg. c. po-
stulasti. de homic. vel poterit ecclesia defraudata cōtra
hos dolos agere, per l. elegāter. §. penu. ff. de dolo. &
detinente
do&t. ibidē. & an si sit exeniptus, puniri ab ordinario
possit, scribit Gemi. in cōsil. 72. quia punctus. col. pen.

18

*Brachium se-
culare pos-
test implo-
rari cōtra
decimas.*

Decimo septimo, debitor decimarū nō potest præ-
textu ei⁹ quod sibi debetur, denegare decimas: quia in Cōpensatio
decimis futuris non admittitur compensatio. glo. sin-
gul. 1. in c. decimæ. 16. q. 1. secundum Roma. sing. 254. in decimis
an sit locus. & sing. 545. an sacerdoti. sint nec in tribu-
tis. l. 3. C. de cōpensa. super hoc distinguit Henri. Boh.
in c. cum homines. in 2. distin&t. de deci. Iohā. And. se-
cūs in præteritis. c. veniens. in fi. de transact. do&t. in
d. c. tua. 2. de deci. Hosti. in c. cum sint homines. ibidē.
argu. de alimentis. C. de transact. & l. cum ii. ff. eod.

19

Decimo octauo, qui sibi aut premium comparare,
aut peccatorum indulgentiam desiderat promereri, Eleemosina
reddat decimam, etiam de nouē partibus studeat elec-
mosnā dare paup̄ibus. tex. in d. c. decimæ. in fi. 16. q. 1. de nouē pri-
bus dāde.

20

Decimonono, condemnatus debitor decimarum
non appellat. do&t. in c. tua. 2. per illum tex. in fi. ibi, ap-
pellatione remota compellas. eo. rit. Federi. consil. 81. D. bitor de
laicus. in fin. Sed ego intelligerem posse eos appellare,
sed non recipiēdam appellationem, donec soluerit. &
sic decimarum debitores esse cōpellendos non obſta-
te appellatione: vt probat ibi tex. compellas, & remo-
uetur appellatio ante executionem: vt dicitur in l. ab
executione. C. quo. appell. non recip. & hoc seruatur in

21

Tracta.de deci.

regno, licet docto. aliter dicant post glo. ibi. Vide eos, maximè Henri. Boh. & glo. in §. quotiens. & c. fin. 2. q. 6. & quæ abundè scripsi in tract. de senten. prouisio. & in tracta. de senten. executo. in ordi. reg.

22 Vigesimò, qui non soluit decimam, non potest petere remissionem mercedis propter sterilitatem: quia ^{Remissio=} nō merces sua causa censetur venisse eo q̄ decimas nō soluerat, ^{dis nō petit} alioqui contra l. si merces. §. vis maior. ff. loca. c. pro-^{ob sterilita} pter. illo titu. Hoc expressè docet Geminia. & Perus. ^{tē decimas} in c. i. in fi. de deci. in 6. Guido papæ. d. q. 266. vtrum. ^{retinens} dicēs aduocatos in hoc debere esse cautos, vt hæc op-
ponant his, qui remissionem petunt ob sterilitatem.

23 Vigesimoprimò, licet à citatione procedēdum sit, ^{Ab execu} 1. i. C. de executio. rei iudic. & plenè scripsi in tracta. de ^{tione proce} liter. obligat. arti. 6. tamen in decimis procedere iudex ^{dendum.} potest per monitionem & præceptum. c. peruenit. de dec. & compellitur recusans. c. ex parte. 2. ibi, compel-
las. ibidem. & hoc expressè scribit Collecta. in c. pasto-
ralis. in fi. eo. audiri tamen monitus debet, si opponat, sed per modum prouisionis compelletur, si iustum nō allegauerit causam.

24 Vigesimo secundo, religiosi & prædicatores tenen-^{Cōcionato-} tur in prædicationibus suis monere populum, vt de-
^{respopulū} cimas soluat, alioqui si retrahant illum à solutione de-
^{monere de-} cimarum, sunt excommunicati: per tex. in clemen. cu-
^{bent ad sol} pientes. de pœnis.
^{uendū de-} ^{cimas.}

25 Vigesimotertio, religiosi detinentes, vel decimas fraudantes, sunt suspensi ab officiis vel administratio-
nibus, si habeant, alioqui excommunicati post curati
requisitionem. clemen. i. de deci.

26 Vigesimoquarto, his verbis dicit Andreas Hispa.
in regu.

in regula prima decim. quod omnes non soluētes sunt filii perditionis, nonobstante quacunque consuetudine, imo verius usurpatione, & violenta occupatione, sunt in statu damnationis, & eis participantes, consilium, auxilium, consensum & defensionem, directè vel indirectè, quod non soluentur decimæ, vel primitiae præbentes, ipsi omnes & singuli sunt fures, & latrones bonorum dei, & sanctorum depraedatores, & manifestè ecclesiæ dei sacrilegi, & excommunicati, & ab omni oratione, indulgentia, missa, sacrificiis, & beneficiis ecclesiæ segregati. & si per se, vel suos hæredes non satisfaciant ante mortem, & restituant, eis non prodest ad salutem sacramentorum perceptio, aut sacerdotis absolutio, vel confessio: & cum Iuda proditore fiunt proidores, & fures thesauri dei, qui est decima: ac infideles & ingratiani sunt, & in inferno erūt perpetuō dānati. Hæc ille vide quot & quanta mala circunueniunt istos non præstantes decimas.

Vigesimoquinto, sicut detinētes tributa multis punitur poenis: vt in c. si tributum. 11. q. 1. & in titu. sine censu, vel reliquiis. C. ac in rubri. de anno. & tribu. lib. 10. sic & non soluentes decimas, quæ sunt tributa egētiū personarum. ca. decimæ. 16. q. 1. & in ca. tua. 2. de deci. glo. & doct. in c. sciscitaris. 7. q. 1.

Vltimo, legimus 1. regū, c. 5. Philisteos fuisse à deo multis & variis castigatos flagellis & poenis, maximè his: nam fructus agrorum suorū mures & locustæ devorarunt, quandiu arcā domini detinuerunt. sic & laici quandiu decimas deo debitas, & eius ministris, detinebunt, multis castigabuntur poenis, & in miseriis conseruentur: quod si resipiscerent, eas restituendo, vt

Tracta.de deci. quæst. vlti.

Philistei arcā, omnia mala cessabunt, & bona eis dona-
buntur plurima, adeò, vt diuites efficiantur.

29 *Animad-
uersio dio-
uini indicij
quemodo
intelligas
tur.* Nam decimas usurpare est dignum animaduersio-
ne diuini iudicij. c. quanuis. de deci. & exponit ibi
Hosti. excommunicatione dignus est, sed ego sic expo-
nerem: laicū esse dignum animaduersione diuini iudi-
cii, id est, vt puniatur diuino iudicio, id est, adeò, vt

Philistei: & fortè vt malam habeant sobolem, vel
quod ipse detinens moriatur subitanea mor-
te, seu occidatur, vel res eius igne cœlesti vel
alio comburantur, vel alio diuino sup-
plicio, quæ superius scripsi. qui vero
cas iustè soluerit, vita æterna do-
nabitur à deo: quam nobis
concedere velit pater
& filius & spi-
ritus san-
ctus,

Amen.

Spès mea Christus.

Compedium alienationum rerum ecclesiae, in forensi iudicio simul utilissimum, simul frequentissimum, cum elucidatione cap. sine exceptione. 12. quæst. 2. nuper in scholis decretorum Parisis publicè interpretatum, per ægregium virum D. Petrum Rebuffum, de Môtepeſſulano, iurium doctorē, ac Comitem, in supremoque senatu aduocatum. Nunc reuifum, & areſtis supremi senatus confirmatum, ac numeris distin-ctum

Ad hæc inseritur bullæ S. papæ Pauli, huic accommoda, contra alienantes bona ecclesiæarum, ut sint suis priuati beneficijs, ac alijs pœnis, quæ ibi aſſociuntur.

TREVERENDO IN CHRISTO PATRI ET DOMINO

Philippe à Lévi, Mirapicensi Antistiti, omni erudi-
tionis genere præstantissimo,

Petrus Rebiffus

S.P.D.

IGISMUNDVS imperator, cùm permul-
tis nominibus optimè de republica meritus
esset, illo tamen commendatur honore, quod
sicuti ipse linguarum ac literarum peritiam
amauit, ita uiros eruditione præstantes sem-
per ornare ac prouehere studuit. quo nomine,
cùm à Germanis principibus tumultuarie reprehenderetur, q
homines etiam obscuro genere natos, ob summam uirtutum
præstantiam foueret: quidni (inquit) eos amem, quos ipsa re-
rum parens natura cæteros antecellere uoluit? Verùm ista cù
mente lustrarem (uigilantissime præful) te non minori rerum
studio peritiores amore prosequi, atque præmijs ad literarum
palestram inuitare, tuam laudem conticere non mihi inte-
grum fuit, ut qui in omni studiorum genere conuersatus es, li-
teris non commendarem, ob summam tui ingenij eruditioñē.
Si etenim primum tuæ ætatis florem satis aperte contemplare
uclim, te liberalibus artibus, demum iuris diuini præceptis in
hac studiorum matre, nécnon Tholose, utrunque ius uno teno-
re es affecutus. Que cùm in te tūc temporis maiora, quam in
iuene esse soleant, intuerentur, horum non inscius summus
pontifex te culmine dignatum, atque Christianissimus Frā-
corum rex senatorio munere condecorauit: in quibus palam
non modò uerbis, uerum etiam operibus exemplum omnibus
præbes, non minus, quam Cato: qui cùm quæsturam gereret,

eo maximè commendabatur nomine, quod in singulos dies ad
 ærariū ueniret primus, et rationibus cōfectis recederet postre-
 mus: quod sanè eoto tue dignitatis tempore nequaquam pre-
 termisisti. Mulierum quoque cōsortium (quod per paucis con-
 tingit) subeersugisti, et regium illud Hieronymi disteriū p̄e
 oculis semper habens: Non potest (inquit) eoto corde cum deo
 habitare, qui feminarum accessibus copulatur. Et huic sen-
 tentiae (si historiographis credimus) non refragatur insignis il-
 le Tyrus philosophus, qui à Pantheæ mulieris conspectu absti-
 nebat, ita ut illa hunc aspiciente, in terram demissis oculis, fa-
 ciem auerteret. quē cūm Araspus interrogaret, cur insigni for-
 ma, præstantique corpore mulierem, uel regijs oculis dignam,
 non aspiceret, respondit, ob istuc ipsum magis est ab illa ab-
 stinendum: etenim, si nunc tuo obtemperans consilio, illā ad-
 iero, cūm uacat, fortassis illa mihi persuasura est, ut ad ipsam
 frequenter commeem, etiam cūm non uacabit, eique assidueam
 neglectis negotijs. Et quod maior laude in te conspicitur, est,
 quod talis es erga pauperes animi, et ecclesiarum instaura-
 tionem, quales non sunt quamplurimi: qui, ut eorum nominis
 parcām, nisi coacti per iudices, quicquam pauperibus, uel
 templorum instauracionibus erogare, uel suppeditare nolunt.
 Tu uero hilari animo, ac fronte serena, non tantum tertiam
 tuorum reddituum partem egenis, templis instruendis, uiduis
 uel huiuscmodi in opibus impariēdam censes: sed etiam in-
 integrum fermè emolumenntum. Quod fit, ut unicum patriæ no-
 stræ lumen à minimo ad maximum usque, atque illorū asilum
 uoceris. Quid igitur his moror? si minimam tuarum laudum
 partem recēdere uellem, temeritatis nitio, quo olim notati fue-
 re gigantes, accusari possem. Nec mirum quidē uidebitur, cūm
 gentem tuam à Leui patriarcha, Iacob sanctissimi filio, certe
 ingentis spiritus uiro, originē traxisse, et stipitis nomen hac-

m iii

*tenus retinuisse, omnes ultrò fateātur. Hinc est, quod maiores
tui Arrianos, & alios id genus homines odio capitali a deo
prosecuti fuerint, ut perpetuum ac immortale nomen, ma-
reschalam fidei (ut uulgariter loquar) sibi iure suo compara-
uerint: nobilium plebisque commodo ac utilitati deditissimi,
uitam ipsam, non modo res, publico postponentes emolumēto.
Nec minori studio hos scelestos homines ab episcopatu tuo in
malam crucem, ne à uero parentum tuorum tramite degenera-
res, repulisti. Quapropter, hoc alienationum rerum ecclesia-
sticarum cōpendium, ægregiae tuæ dignitati quām optimè cō-
ueniens, dicare statui: eò quod templum tuæ sedis sartum ex-
teclum, ut aiunt, ab omni incommodo, detimento, molestia,
syncretum, integrūmque serues. Interim tamen, dum me-
liora celsitudini tuæ paro, hoc unum laborum meorum
opusculum leni aspectu, ut soles, suscipias quæsō,
quod si, ut spero, feceris me tibi, tuisque om-
nibus, in posterum deuinētum reddes.*

V A L E. Parisijs quarto Calendas

Maij, Anno domini millesi-

mo quingentesimo uige-
simosepti-

mo. ☩

¶ TRERVM ECCLESIATICA-
rum alienationum frequens & utile
compendium.

INTERPRETATVR VS IN scholis decretorum Parisiens. hoc anno. 1536. de rebus ecclesiæ nō alienandis rubricam, auspice deo, int̄edo vobis compendio auditoribus, (etsi lōga obscurarāve sit) materiam istam pertractare. quod vt faciam,

Præmitto, quod nomen alienationis est nomē generale, vt est nobis rex. in §. alienationis. in authēt. de non alie. reb. eccl. colla. 2. & eius significatio latissima est. Ancha. cōsil. 102. contra. col. 1. adeo vt cōprehēdat vſucaptionem. vix enim est, vt non videatur alienare, qui patitur vſucapi. l. alienationis. & ibi dixi. ff. de verb. signific. Bal. in authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccl. & l. fina. in quibus cauf. in integ. rest. non est necess. Iacobi. in tracta. de feud. in verbo, cum pacto de non alienando. & etiam præscriptionē cōprehendit. Bal. in l. fina. 16. oppo. C. de edit. diui Adria. tollend. quia vſucapio continet etiam præscriptionem. l. 1. ac 3. & per totum. ff. de vſucapio.

Idem in transactione. l. 1. §. at si transegit. ff. si quid in fraud. patro. sic ex pressim docet Bal. in l. 1. C. si aduers. transact. quod est verum. quando res traditur, secus si per transactionem retinetur. Bar. in l. nulli. ff. de transact. per l. si pro fundo. C. de trāſact. sic in propriis terminis cōsuluit Alex. cōsil. 95. viso. col. 2. in 6.

Alienatio
est nomē ge-
nerale.

Transactio
an dicatur
alienatio.

Compendium

volu. & multa alia allegant recentiores in d.l. si pro fundo. quæ missa facio , ne congeriem allegationum faciam in singulis sententiis, vnicula allegatione instar iuris consulti, contentus. in l. ita vulneratus. circa finem. ff. ad legem aquil. l. si quis obrepserit. ad legem Cornel. de fals.

3 Promissio sub verbo, alienationis etiam continetur. *Promissio, tur. l. fina. & ibi Bal. C. ad leg. falcis. prohibita igitur cessio et dissilio an sub alienatione continetur.* alienatione, & promissio prohibita censetur. Ad hæc cessio & utilis dominii translatio etiam comprehendiatur. Bal. in c. i. per quos fiat inuest. Bertha. in tract. de gabellis. in 3. parte octauæ partis, quod facit pro minnore prohibito alienare , & aliis hoc genus personis. Huc accedit diuisio. l. si pupillorum. ff. de reb. eorum. Barb. in rub. de reb. eccl. non aliena. col. 48. nu. 180. dic tamē ut ibidē dicitur, & per Curtium cōsil. 67. sapienter. nu. 52. cum seq. Præterea repudiatio l. pupillorum, & ibi expressim Bal. C. de repudian. hæred.

4 Nec potest resignare officium in fraudē fisci, is qui deliquit, quia repudiando, & resignando alienare dicuntur. *Resignare officium an posuit is qui delinqvit, vel per derelicto habere.* Barb. consil. 11. col. 15. versi. capio primum. in l. volu. Non est omittendum, quod qui habet rem pro derelicta, prope alienat. Bar. in l. i. ff. si ex noxa. caus. agat. quando cum fraude, alioqui nō. Alex. ibidem, & præsumitur fraus ex connexitate & proximitate actus habendi pro derelicto, & occupandi per alium, arg. l. si ventri. in fine. ff. de priuileg. cred. c. officii. de elect. vt si cōiunctus vel amicus re statim derelicta occupet. ar l. data. C. de donatio. Item seruitutis constitutio, & ususfructus sub alienationis verbo continentur. l. Meuius. § penult. ff. de lega. 2.

Vltimò venditio, locatio in longum tempus, datio
in emphiteosim, & omnis actus per quem transfertur
dominium. c. nulli. de reb. eccl. non alienand. l. i. C. de
fundo dota. non alienando, & inf. plenius dicetur.

Secundò considerandum est, quod alienatio qua-
tuor modis in iure capit, teste Bal. in authē. hoc ius.
col. i. C. de sacro sanct. eccl. quem sequitur Barb. cōsil. <sup>Alienatio
quot modis
capiatur.</sup>
§ 1. scripsit. col. 13. in primò volu. Primo propriissimè,
vt pote quando plenum dominium transfertur: vt in
d. l. i. & ibi glo. de fundo dota. Secundò propriè, quā-
do trāfertur utile dominium, vt in emphiteosi. in au-
then. de nō alienan. reb. ecc. colla. 8. Barb. in rub. huius
titu. col. 8. nu. 46. & infrā latius dicetur. Tertiò im-
propriè, quando alienatur ususfructus, seu usus, vel a-
lia qualitas rei, vt seruitus. l. iubemus. §. fi. C. de sacro-
sanct. eccl.

Quarto impropriissimè & abusiuè, vt pote quādo
res pignori obligatur. l. in quorum. ff. de pigno. & ibi
Bar. & in l. qui habebat. in princip. ff. de lega. 3. & hoc <sup>Res obli-
gata pigno-
ri an alien-
nata dicat-
tur.</sup>
quando non est spes quod redimatur: quia tanti est ob-
ligata, quanti est. Alexan. consil. 169. inspecto. in fin.
vol. 6. Barba. in rubri. huius titu. col. 12. nu. 71. & seq.
dico fusiū in d. l. alienationis. ff. de verb. signifi. quod
facit ad statuta & consuetudines prohibentes aliena-
tionem, vt propriè debeant intelligi, & maximè quā-
do sunt poenalia. glo. & docto. in l. i. C. de iure emphi.
Deci. consil. 646. præsupposita. col. 2. nisi sit eadem
ratio in alienatione impropria, quæ est in propria. l. fi.
C. ad le. falcid. Ego verò brevius perstringendo di-
cerem, alienationē propriè accipi, & impropriè. Pro-
priè, quando trāfertur dominium directum, vel vi-

Compendium

le, per iura suprà adducta. Impropiè vero, quâdo dominium rei non est translatû. l. alienatum. ff. de verbo, sig. sed aliquid ius tantùm, vt ususfructus: vel quando res pignori obligatur, & sic de similibus: & per hæc paruo negotio poterit quis intelligere quod sequitur. & quomodo in rescriptis debeat accipi verbum, alienatum, tradit Ludouic. Roma. in singul. 600. eu scis quod &c.

9 Notandum est, quodd in alienatione rei ecclesiasticæ **Cause ex** hæ solenitates interuenire debet. Primo, debet adesse quibus res causa, antequam res ecclesiae alienetur, videlicet necessitas ecclesiæ, ut c. sicut. 12. q. 2. & quandoque eius appellatio alienatur, ne venit omnis causa. c. non habenti. ibidem. & ibi Praepos. hoc nuncupatim exprimit. Altera causa est videlicet utilitatis. c. tua. de his quæ fiunt à præla. & in c. sine exceptione. 12. q. 2. ibi, meliora prospiciat. Vel magnæ incommunitatis. quia res, quæ est alienanda, ecclesiæ est magis damnoſa, quam utilis. c. non liceat papæ. & d. c. sine. in §. fi. Vel causa pietatis, ut pro redemptione captiuorum. l. sancimus. C. de sacro sanct. eccl. Et de his causis, vel earum altera, debet constare per publicum instrumentum, alioqui non credetur etiam papæ dicenti fecisse ex illa causa, quando donat consanguineis. Praepos. in d. c. non liceat papæ. 12. q. 2. multominus credetur episcopo, abbatu, vel aliis: alioqui episcopus vel alius indigens pecuniis posset rem ecclesiæ alienare, & attestari eam alienationem cedere in ecclesiæ utilitatem.

10 **Qn papæ possit cōcedere ut testetur de bonis acquisitis intuitu ecclesiæ, tum quod non possit ipse res ecclesiæ sine causa alienare. d. c. non possit cōcedere ut testetur de bonis acquisitis intuitu ecclesiæ,**

liceat: tum etiam quia dominium rerum ecclesiæ est penes Christum. c. cum ex eo. de elect. in 6. c. expedite. e. qui abstulerit. 12. q. 2. sic expressè cōcludit Panor. in repet. c. cum esses. q. 5. de testa. Imo si in instrumento alienationis narretur, quod ex causa necessitatis fuit facta alienatio, eidem non creditur: quia non fit pro hoc actu, sed pro alienatione. tex. sing. & ibi Domi. & Philip. in c. t. de rebus eccl. non alien. in 6. sic & nō præsumitur facta causa vtilitatis, vel necessitatis. Guido papæ q. 151. quarta. & Socy. consil. 52. viso instrumento. col. 1. volu. 4. Secus in consensu capituli, qui præsumitur ut interuenierit, quando tunc potuit interuenisse. vt plenè scribit Fely. in c. sicut. col. 12. vers. extrinseca solennitas, de re iudic. & is, cui est alienata, oportet quod doceat vtilitatem ecclesiæ, vel aliam causam interuenisse, quia cōtra se habet præsumptionem contrariam. arg. eorum quæ not. doct. in l. manifeste. ff. de iure iurand. & Bar. in l. si forte. de castræ. pecu. & in l. si donatione. C. de colla.

Secundo requiritur tractatus capituli. nam capitulum debet congregari ad sonum campanæ, vel aliâs, ut moris est, & cum omnes simul conuenerint, debet prior vel antiquior proponere. l. 2. C. de decurion. & petere suffragium à quolibet super hac re alienâda, vel non, vel super qua. posset enim esse quod iusta causa subest, tamen non expedit quamlibet alienare rem. l. magis puto. §. imprimis. ff. de reb. eorum. Feder. consil. 142. domini. col. 2.

Et de hoc tractatu & inquisitione debet constare per instrumentum ad hoc specialiter tēdens. Nec probaret instrumentum alienationis, si diceret, habito col-

II
Tractatus
quomodo
debeat in-
teruenire.

12
De tracta-
tu & in-
quisitione
debet con-
stare, & an-
ci credat.

Compendium

loquio & tractatu canonici vendiderunt talem domū,
& cæte. quia non est ad hoc factum. Alex. consil. 17. vi-
so. col. 2. volu. 4. Federi. consil. 2 43. concessio. in fine.
Paul. consil. 7 4. in facto. in 1. parte. col. 2. Idem si dice-
ret, habito tractatu, vel consensu episcopi, ut patet per
instrumentum scriptum per talem notarium. quia rūc
oportet aliud relatum instrumentum exhibere. authē.
si quis. C. de eden. sic consuluit Barb. cōsil. 40. præcla-
re. col. 4. volu. 1. Et hic tractatus debet fieri in capitu-
lo. c. tertio loco. de probat. ita tenet expresse Guid. pa-
in quibusdam suis allegationibus, in fine suorum tra-
ctaturum.

13

Instrumen-
tum super
alienatione
quomodo
dictari de-
bet.

Etsic debet instrumentum super alienatione dicta-
ri, secundū Specu. in tit. de locato. R. D. episcopus Ma-
galonenis, congregatis eiusdem ecclesiæ ad sonū cam-
panę in capitulo, ut moris est, canonici talibus. N. &c.
proposuit quod occasione decimæ papalis persoluendæ, ecclesia erat mole debitorum oppressa, quare expe-
diebat habere pecuniam usque ad talem summam, ad
soluēdum dictam decimam: ideo ut deliberarent unde
dicta summa haberi possit, petiit. igitur fratres, seu
canonici super hoc solenniter tractarunt, & diligenter
deliberarunt, ac demum communi consensu confir-
mauerunt, quod talis domus in tali loco sita vendatur,
& alienetur: & pretium seu pecunia dictæ domus con-
vertatur in dictam causam vel negotium, credētes hoc
pro dicta causa ipsi ecclesiæ utilius expedire. Alia vide
in verbo, tractavit. in c. sine. infrā eo.

14

Audito re
st. s. super
alienatione

Nō requiritur tamen quod episcopus audiat testes,
& iudicaliter procedat: quia iure ad hoc non astringi-
tur, teste Panor. in consil. 41. saluatoris. col. 2. in 1. vol.

allegat glo. & Inno.in c.i.co.tit.in 6. iino potest præ- ne, an epio
latus alteri committere, vt faciat tractatum cum capi- f. ojus dea
tulo. De rora,in rub.de loca.decisi. 4. & infrà plenius beat.
dicetur: quia non est actus personalis. In vnione tamē
non debet interuenire tractatus, sed tantūm capituli
consensus,cùm hoc nō sit in iure expressum,sicut que-
dam dicatur alienatio.clemēt.fi.de reb.ecclie.non alie.
de Rota decis.166.nota quod vbi.in antiq.vbi nouum
dedi intellectum.

Tertio requiritur cōsensus capituli,vel clericorum 15
ibidem seruientium,vt hīc, & d. s. hocius. qui debet
in ipso actu præstari,& non ex interuallo. Anto.in ca.
cum vos.de his quæ si. à præla.nam quando lege caue-
tur quod actus non possit geri sine consensu talis per-
sonæ, vel capituli,tunc consensus requiritur per mo-
dum solennitatis,& sic pro forma: aliās actus erit nul-
lus,nisi in ipso actu interueniat.Bar.in l.Gall°. in prin.
ff.de liber. & posthu. Imol.in d.c. cum vos.vbi dicit,
quod quando exigitur consensus tertii,pro solennita-
te actus , & non in favorem illius,vel contrahentium,
tunc actus non potest ratificari per subsequentem cō-
sensum,nisi contrarium in iure reperiatur. & sic intel-
ligitur c.curia.de iu.patro.& d.c.cum vos. Prius tamē
requiritur tractatus quam consensus: vt probat tex.in
d.c.sine.sumendo argumētum ab ordine literæ, quod
est validum.c.mandato.de præbē.in 6.& sic consuluit
Feder.consil.142.domino Iohanni.Fallit quando pa-
pa alienationi autoritatem interponeret suam, nam
tunc non requiritur consensus prælati inferioris, nec
capituli, gl. & doct.in c.potuit.de locato. sic consuluit
Dec.consil.142.& prò tenui.Solēt tamen committit.

Compendium

re alicui existenti in partibus, ut videat, an expediat illum rem alienari, & ad relationem illius autoritatem interponere, aliâs etiam alienatio ex autoritate papæ irritaretur, quia iure non facta, ut not. in d.c. non licet papæ. 12. q. 2.

16. Quartò in tali actu faciendo, & sic in instrumento

Nomina alienationis, requiritur quod exprimatur nomina **singulorum** golorum: nec valeret instrumentum, si diceretur, capi-
in instrumētum ecclesiæ nostræ dominæ Parisiæ. vel capitulum
to expressi sancti Petri Montispessu. & ita expresse in alienatione
debet.

rerum ecclesiæ, & ciuitatis tenet Bar. in l. i. ff. de albo
scribendo. per l. fi. ibi, sigillatim vnumquenque. C. de
venden. reb. ciuita. libr. ii. & in alienatione ecclesiæ in
propriis terminis tenuit Iohan. And. & Imol. in c. quā
to. de his quæ fiunt à præl. sic consuluit Barb. consi. 12.
difficile. col. vlti. in 2. volu. quia posset fieri fraus. nam
alienatio duobus præsentibus fieret, & postea dicere-
tur, capitulū ecclesiæ Montipessulanii. Specula. in titu.
de syndico. hoc dicit, idem in syndici constitutione,
vt dixi in arbo. exceptio. in verb. ratione syndici. in li-
tera, o. in declaratio. ubi limitauit, quādo essent in vni-
uersitate tot, quot in pelle pergameni non possent de-
scribi. tunc in syndici cōstitutione sufficiet dicere vni-
uersitas. Iohan. Fabr. in §. fina. de curato. in institut.
quem sequitur Alexand. consil. primo, in 4. volumi.
sed non in hac rerum ecclesiæ alienatione, causa frau-
dis vitandæ, ut dixi.

17

Subscriptio **i** **alie-**
nationibus **ansine**
cessaria. Quinto, requiritur subscriptio canoniconū, ut hīc.
vide alios casus in quibus requiritur subscriptio, per
glo. in verb. subscriptione. rubr. de authorita. sa. conc.
in pragma. de consuetu. tamen non subtribunt cano-
cessaria.

nici, vel monachi, sed omnibus præsentibus scribit se-
cretarius, vel notarius in instrumentis alienationum &
aliisi; & ista dicitur quædam subscriptio. Socy. consil.
15. visis.col.14.in primo volu.

18

Imo etiam non valet alienatio cum subscriptione,
nec locatio ante tempus finitum. vnde anno 1539. die
4. Decembris in magna camera, me audiente, fuit an-
nulata emphiteosis concessio, facta à capitulo sancti
Germani Altissiodoreñ. Parïs. eò quod ante tempus
finitum facta erat. non enim poterat scire valorē tem-
poris futuri. nam pretia rerum tempore variantur. I.
pretia. ff. ad leg. falcid. etiam quia illa concessio pote-
rat extendi ad tempus quo non erant canonici, & sic
quo non poterant: & ideo non valebat. I. quod sponsç.
C. de don. an. nup. Panor. & alii in rub. de testa. & quia
potest parari præiudicium futuris canonicis, & colle-
giatis: & ideo reprobatur, per tex. in §. moribus. si de
feudo defun. cōten. er. in. do. & ag. vass. quod est notā-
dum pro collegiis & aliis corporibus, & communita-
tibus.

19

Etiam locatio ad longum tempus fuit annulata à
senatu, facta à collegio Beluaceñ. Parïs. anno 1548. die
16. Maii. & fuit factum præceptum collegiis, capitulis
& aliis corporibus, ne decætero has faciant, nec loca-
re ante finitum locationis tempus habeant.

Arctum;

Nec etiam de consuetudine seruantur solennitates
traditæ in d. §. hoc ius porrectum. videlicet quod cō-
tractus fiat in scriptis. teste Perul. in d. c. primo. co. ti-
tu. in 6. nec ab initio scripture est necessaria, tamen ad tollere
probandum factum cōtractum oportet quod fiat. Bal. posse.
in d. authē. hoc ius. col. 4. de Rota decis. 135. no. quod

20

*Consuetu-
do quas soa-
lennitates*

Compendium

vbi.in antiq.& in Francia solent in his alienationibus scripturam adhibere ab initio. Item non requiritur subhaстatio,cum de iure canonico nō reperitur cautum : & consuetudo non admisit has iuris ciuiles soleнnites.c.i.de his quae fiunt à præla. Nec etiam in de cōsuetudine iuramentum ordinatoris requiritur,iuratis nil esse factum in lesionem diuinæ domus . Inno.in c. primo,eodem titu. vel quod nuntius mittatur,qui referat,vt in l.magis puto.ff.de reb.eorum.seu aliæ soleнnites per ius ciuile scriptæ.sed illæ §.hoc ius porreтum.Ideo est in hoc decreti libro per Gratianum descriptus ad ostendendum affectionem ,quam principes olim habebant circa ecclesiæ.glo.in d. c.i.eo.titu. in 6.Guid.pa.q.i.49.secunda. Valeret etiam consuetudo,per quam in alienatione bonorum ecclesiæ inferioris cathedrali ,non requireretur consensus ecclesiæ cathedralis:quia de hoc inter doct.sunt opiniones, teste Imol. in c.i.col.pen. de his quæ fiunt à maio.par.ca. refert Dec.in c.at si clerici. nu.25.de iudi. Non valeret tamē consuetudo remittens omnem soleнnitatem requisitam in alienatione bonorum ecclesiæ,tanquā inducens grauamen ecclesiis. Panor.& alii in c.i.per illū tex.de consuetu.& in c.nulli.de reb.ec.non alien. Ale- xand·consil.5.si vera sunt.col.pen.vol.5. Etiā illa consuetudo dicitur contra priuilegium & libertatem ecclæsiasticam. Panor.& alii in c.cum causa.de re iudica. quod duodecim modis restringit. Alber.Bru.in tract. de forma & soleнnita. aet. rubri. quis possit dare,& tollere formam.versicu.successiuè. quas habuit à Fely. in d.c.cum causa.

Sexto,exigatur authoritas siue licentia,seu consen-
sus

sus episcopi. ut h̄ic, & in d. §. hoc ius porrectū. & h̄ec Authoria
tas episco-
pi absque
cause co-
gnitione nō
præstatur.
authoritas non debet præstari sine causæ cognitione. Gemi. cōsil. 48. presbyter. col. 3. vbi cōcludit, quod si non interuenerit causæ cognitio, nō valebit authoritas episcopi præstita. Imo non valeret consuetudo, quod non interueniat authoritas prælati, vel cōsensus capituli. nec potest istud præscribi. glo. in cle. vltima, in verbo, cōsentiente. eo. tit. & dicit Bal. in d. authen. hoc ius porrectū. col. 3. consuetudinē laicorum non valere: cōsuetudo verò ecclesiarum disponens super iure personæ, ut pote quod prælati irrequisito capitulo alienet, etiam non valet, c. cū causa. de re iud. Idē si disponat sup iure, ut pote quod pro laui causa alienari possit, l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clā. Si verò disponat super omissione formæ, & tunc si illa omissio formæ posset esse damnsa ecclesiæ, ut causæ cognitio, sive tractatus, & non valet: securis si non sit damnsa ecclesiæ, ut subscriptio, vel quodd canonici singulariter cōsentiant, & sic dū ex illa cōsuetudine, ecclesiæ nil accrescit, nec decrescit, valet. c. duđum cod. titu. in 6.

Quæro, cuius episcopi requiratur authoritas? Bre- 22
ui respondeo, episcopi illius ecclesiæ, in qua est is, qui alienat: non episcopi, vbi est res sita. probatur in d. au- then. hoc ius porrectū. ibi, accedēte cōsensu ordinato-
ris, & maioris partis ibidem seruientium &c. & ibi.
Bal. col. 4. hoc not. & Innoc. in c. pastoralis. de priuile-
gio. in c. huiusmodi. in verbo, duos. 10. q. 2. Fely. in c.
dilectus. 2. col. 6. versi. septimo. de rescript. Facit c. fi.
16. quæst. 5. Contrariū tenuit glo. in c. in vēditioni-
bus. 17. q. 4. videlicet consensum episcopi exigēdum,

Cuius epi-
scopi
authoritas
requiratur

Compendium

in cuius episcopatu res est sita, per l. si prædium. C. de
prædiis minor. sequitur Roma. consil. 250. horū bo-
norū, alii dicūt, & est tutius, quod utriusque episcopi
cōfensus interueniat, arg. l. iurisperitos. §. 1. ff. de excus.
tuto. Collecta. in c. nulli. col. 2. de reb. eccl. nō alienād.

23

Specialis potestas in alienando requiritur. Item ad hoc ut procurator. vel syndicus constitu-
tus ab ecclesia valeat alienare, requiruntur solennita-
tes supradictæ: ita in terminis tenuit Soci. cōsil. 52. vi-
so instrumento. col. prima, in 4. volu. quia non habent
maiorem potestatem, quam cōstituentes. Imo requi-
ritur specialis potestas in talibus bonis, & quod talem
domum possit alienare, nec valeret generalis, Decius
consil. 36. & pro tenui, col. 3. vers. quarto.

Sunt tamen quidam casus in quibus istæ solennita-

24 *Causa in quib' alie- nantur res ecclesie fin- ne solemniz- tate.* tes non requirūtur ex necessitate. Primus quādo alie-

natur res minimi momēti, seu utilitatis, ut serui fugiti-
ui, c. fugitiui. infr. eo. Guido papæ q. 156. & d. c. sine. in
fi. & c. seq. c. vt super. §. fi. de reb. eccl. nō alie. Io. And.
in c. qui tacet. de reg. iur. in 6. in Mercuria. Angel. in
§. nec etiā. in fi. de aliena. & emphi. collat. 9. quod in-
telligerem quādo eslet res mobilis, & minus pretiosa:
c. fina. eo. titu. in 6. Seçus in re pretiosa, quia æquipara-
tur immobilibus. glo. in c. tua. de his quæ sūt à præl.
Idē in re sacra. c. apostolicos. suprà eodē. in re immo-
bili intellige, ut dixi in verbo, quicquam. in c. sine ex-
ceptione. infrà eo.

25 Secundus casus est quando alienantur res, quæ ser-
uando seruari non possunt. glo. in summa. 12. q. 2. & c.
2. co. titu. in 6. arg. l. lex quæ tutores. in fi. C. de admi-
nistrat. tut. Calder. & ali: in c. si quis presbyterorū. co.
titu. vt sunt fructus, qui non possunt vltra triennium

durare.glo.sing.in l.vna.C.si aduers. vſu cap.

Tertius casus est, quando alienatur res ecclesiæ ad modicū tēpus,glo.& do&t.in c.primo,de reb.ecclēia 26
non alie.in 6.c.ad audientiā. illo titu.tex.in cle.1.in fi.
eo.titu. vbi glo. dicit modicū tēpus esse per decēniū,
vel arbitrio iudicis,vide tamē bullam,infrā,in verbo,
irrita. vbi vltra triennium alienatio prohibetur, & sic
modicū est ad trienniū per illa verba.Secus in aliena-
tione perpetua. & dicitur perpetua, si fiat ad vitā.cle.
prima, eo tit. d.c. ad audientiam. & d.c.nulli. ibidem.
Domi.Geminia.in cōsi.48.presbyter.col.2.glo.in c.
perpetuæ.10.q.2. & c.possessiones.16.q.prima.c.fin.
de rescript. in 6. & sic requiritur supradicta solēnitas.
potest tamen dici hæc alienatio ad vitam,temporalis
quoad quid,videlicet quoad temporis expressionem,
glo.in c.primo,eo.titu.in 6.vide plenè disputationem
Laurent. post repet. huius c.sine exceptione. Imo so-
lennitates debere interuenire in locatione decem an-
norum,concludit Alexan.consi.17.viso instrumento.
in quarto volum.

Quid si vendiderit fructus ad vitam, vel ad centū 27
annos, an requiratur solennitas? Respondeo, si consti-
tuat ementi ius vſusfructus in re, dicitur alienatio ; &
sic prohibita.c.nō liceat papæ 12. q.2.ibi,vſumfructū
rura dare.& l.fin. C.de reb.ecclē.nō alienād. Secus si
non constitutat ius in re, sed actione personalis ad dā-
dos fructus tanto tempore se obliget, l.fin.ff.de con-
trahen.emptio.facit l.liberto.de annuis lega.c.vestra.
de loca.Bar.in l.codicillis.§.instituto.ff.de legat.2.&
quando constituatur ius in re, vel non,tradit Bar.in l.
fundi.ff.de vſufruct.lega.

Compendium

28

Quartus casus est, quando alienatur res ecclesiæ, quam iniustè detinet. Ioh. And. in c. nulli. de reb. eccl. non alie. Bal. in authen. si qua mulier. C. de sacro sanct. eccl. Dubitandum tamen est de hoc casu: quia ecclesia quæ est euterix & auëtrix iustitiæ. c. vno. de alienat. feud. nō debet alienare rem alienam, quam iniustè detinet, sed domino eā restituere. Ideo ista restitutio possit fieri sine solennitate. & sic potest intelligi iste casus. facit c. i. 12. q. 4. Sic videm⁹ in marito, qui licet ex omnibus bonis acquisitis durante matrimonio ex cōsuetudine dimidiam partem acquirat vxori, & ea immobilia non potest alienare sine vxore. tamen ex cōquæstibus iniustè acquisitis, non lucratur vxor, vel maritus dimidiam partem: forte si ex adulterio, vel aliâs sit acquisitum. tex. in c. conquestus. & ibi Barb. col. 3. de fo. compet. arg. l. quod seruus. ff. de acqui. posses. quia in honestarum rerum non contrahitur societas, nec inde acquisitum communicatur. l. si fratres. §. fi. cum ll. seq. ff. pro socio. & expressim hoc tenuit Ioh. Lup. in repe. c. per vestras. §. 65. fol. 41. de dona. inter vir. & vxo. in magno vol.

29

Quintus, quando alienaret ex causa necessitatis, vt Religiosi pote quia non potest ecclesia proprium habere, vt est fine solennitate alie- mendicibus, qui ne tollatur nant. in cordigeris, & aliis mendicantibus, qui ne tollatur mendicitas, bona immobilia eis relicta vendere coguntur, & pretium ante pedes ministrorum ponere, sicut olim ante pedes apostolorum, in acti. apost. c. 4. & sequen. scribitur. & illa bona tenebuntur alienare, & fine solennitate poterunt. glo. in c. vno. in verbo, domini de religio. domi. in 6. Ita tenet Bald. in authenti. si qua mulier. col. 4. C. de sacro sanct. eccl. & Anto. Butr. in

c.in præsentia.col.7. versi.quintus casus.de probatio.
Idem si alienaret eò quodd ecclesia esset grauata per fi-
deicommissum alienare , tunc etiam sine solennitate
alienabit. ita tenet Lappus alleg. 26. disputat.& cæter.
quem refert Fely. in c.in præsentia.col.20. de probat.
Bal.in c.cum causa.col.fi.de re iudi.refert hoc pro sin-
gulari Hippo.sing.132.in alienatione.

Sextus est , quando alienatur res quæ præscribitur, 30
fed nondum acquisita est ecclesiæ : vt sunt res legatæ,
nondum traditæ, quas prælatus sine solennitate repu-
diat : vt c.fi.de præscript.& ibi plenè docto.consuluit
Federi.consil.24.casus.per l.si sponsus. §.1.ff.de don.
inter virum & vxo.Io. And.in c.cum apostolica.de his
quæ fiunt à præl.Lappus d.allega.26.per l. qui autem.
ff,quæ in frau.credi.quia ante acceptationem res non
censetur ecclesiæ.l.si quis ita.ff.de condit.insti.sicut di
xi in glo. vacare.in §. præfatique ordinarii.de colla.in
concorda. delegato , qui in acquirendis potest nomi-
natis præiudicare, dispensando regulæ de 20. diebus,
sed quodd res legata acquirenda non possit sine solen-
nitate alienari,nec repudiari,tenet Anchar.in clemen-
t.1.co.tit.per tex,in l.magis puto. §.fundum.ff.de rebus
eo.& per l.fina.C.de sacrosanct.ecclæ.vbi in ecclesiam
transfertur dominium sine traditione : & per alias ra-
tiones, de quibus ibi per eundem,& Pet.in c.cum con-
tingit.de senten.excom.Oldra.consil.9.Soci.in tract.
fallen.reg.110.ecclesiæ res. Et ista opinio potest intel-
ligi,videlicet,quod prælatus non possit repudiare sine
consensu capituli, nec capitulum sine prælati authori-
tate. Prima vero opinio potest intelligi,quod non de-
bet interuenire authoritas archiepiscopi,yel alia supe-

n iii

Compendium

rioris extra proximè dictam. Præposi.in fine.c.sine exceptione.12.q.2.

31 *Prælat nō quæsiuit; tenetur ad interesse. rex.& ibi glo.in c. qui-*
acquirens ecclsiæ ad cung;. infrā eo.q. 4. sicut in tutorē dicitur respectu pu-
lli. l. quicquid. C. arbi. tutelæ. Perusī. i. c. primo, eo-
netur. Dices idem in alio beneficiato, cùm sit
eadem ratio.

32 Septimus casus est, quando cōsuetudo aliud disponeret, derogando solennitatibus, c. cæterum. de donatio.glo.in c.abbatibus.12.q.2. dixi suprà, super quibus solénitatibus possit consuetudo disponere, & super quibus non.

33 Octauus casus est, quādo bona feudalia, vel emphiteotica reuerteretur ad ecclesiā, & esset cōsuetuta infeudari, vel in emphiteosim dari: tunc si non cesset prima causa, poterū iterū cōcedi in feudu, iuxta cōsuetū modum, vel in emphiteosim sine solēnitate, c. vt super. & ibi plenē docto. eodē titu. Francis qui. Curtius in tract. de feud.in.2. parte,q.prima.& seq.

34 Nonus casus est, quando alienatio est facta in utilitatem ecclesiæ, tunc etiam si non interuenerit solennitas canonica, valebit argumen. pupilli ad ecclesiā : vbi liberatio facta pupillo sine autoritate tutoris, valet:

Alienatio ad utilitatem ecclie. an exigat so-
lēnitatem. C. de procurator. vbi sententia lata ad utilitatem minoris valet, sic & alienatio ecclesiæ sine solennitate. & ita in propriis terminis tenet Bald.in l.contra iuris. in princip. ff. de paetis. & l.cum in. §.eam.1.de transactio. & l. quicunque. C. de bonis quæ liber. vbi dicit quod valet authoritas superioris, etiam data ex interuallo,

quando illa alienatio tenderet ad utilitatem ecclesiae.
 & sequitur Corset. in singula. incipiente, pupillus. late
 consuluit Barba. consil. 61. à Loue. in 3. volu. Nam ubi
 in aliquo actu debet interuenire aliqua solennitas, habi-
 to respectu ad certū finē: tunc obtento fine & effectu,
 per quē introducitur solennitas, licet non interuenerit,
 tamen actus valebit. & sufficit q̄ solennitas postea in-
 terueniat, c. si qua. de rebus. 12. q. 2. & c. cū vos. de his
 quae si. à p̄la. quia iura nolūt nisi effectum ad finē, l. i. §.
 inde ff. de operis noui nuntia. Corse. in additio. in d.
 verbo, pupillus.

Idē si in commune utile esset, per l. si quis. §. vtrum. 35
 ff. de senatuscō. silla. vnde cū Aurelianī ciuitatem mu-
 nire, & vt fortiorē reddere contra inimicos vellent,
 locū religiosorum sanctæ Himeræ sine solennitate ac-
 ceperunt, & fuit in senatu dictum, anno 1539. ciuita-
 tem compellendam ad dandum aliū locū his religio-
 sis acōmodū. & hoc est introductū, ne dū expectaretur
 solennitas, periret ciuitas: ideo bonum est in tempore
 occurre. l. i. C. quando liceat sine iudice se vindica.
 Et duodecim casus, in quibus consuetudo tollens so-
 lennitates super his alienationibus, valet, tradit Fely.
 in c. cū causa. col. 4. & seq. de re iudica. Ex his habetis
 casus, in quibus non requiritur solennitas, quod per-
 petuū noteris.

Quæro, an possit emptor sine solennitate præscri- 36
 bere? Videtur quodd non, quia quod non valet ab ini- Praescribi-
 tio, postea non conualescit tractu temporis. reg. no fir- res ans sine
 matur. de reg. iur. in 6. Contrarium est verum: sed in- solennitate
 telligendum est, quod non potest præscribere durāte posse.
 eo, q̄ malè alienauit, sed eo mortuo, incipit præscri-
 n. iiiii

Compendium

ptio.c.si sacerdotes.&c.præcedenti. §.itē si de rebus.
&c.placuit.2. §.hæc.de præscriptionibus.16.q.3.Pa-
nor.in c.cum non liceat.de præscriptio.Guido papæ,
in quæstio.delphina.quæst. 50.incipiente,tertia.tamē
si postea ecclesia data fuerit in cōmendam,non minus
incipit currere præscript. Guido vbi suprà.q.152.cu-
ius est initium,quinta.& quātum tempus requiratur,
tradit Guido q.161.alterius,quod quadraginta anni.
per c.de quarta.de præscriptio.& an ecclesia possit re-
stitui aduersus illam præscriptionē ,tradit Guido pa-
pæ vbi suprà. q.594.res ecclesiæ.Soci.consil.29.viso.
col.6.& seq.in 1.volū. quod sic,per tex.& ibi tradunt
doct.in c.1.de in integ. rest.in 6.Item poterit præscri-
bi,si bona fide consensus & authoritas vnius episcopi
interuenerit:& requirebatur authoritas alterius,vt
notatur in d.c.si quis presbyterorum. dommodo so-
lennitates suprà positæ interuenerint.glos.in c.apo-
stolicæ.de dona.Soci.consil.15.visis.in fi.volū.1.quia
talis error iniust⁹ pro titulo habetur,l.Celsus.ff.de visu
capio.& si res fuerit malè alienata,poterit cum fructi-
bus vendicari.c.non liceat.12.q.2.

37

Quæro an hæc solēnitas præsumatur interuenisse?
Solennitas Bar.& alii in l.sciendū.ff.de verbo. oblig.tenent quod
non presu- non , quia solennitas extrinsequa, vt authoritas tuto-
mit inters- ris in alienatione rei minoris , vel tractatus capituli &
penisse. consensus solennis , & aliæ solennitates ecclesiasticæ
non præsumuntur,nisi probentur.Alex.consil.17.viso
instrumēto.col.3.in 4.volū.fallit ex longinquitate tē-
poris,quia tunc omnia præsumuntur solenniter acta.
Soci.consil.15. visis.col.14.in 1.volū.per l.si filius fam.
C.de petitio.hæred. & ibidē multa addidi.Deci.cōsil.

341. viso. nu. 13. Si tamen in istrumento diceretur solenitatem seruatam, is qui dicit non seruatam, vel causam non fuisse veram, probare debet. Panor. consil.

41. col. 3. volu. 1.

Quæro, quādō creditor teneatur probare ī ecclesiā 38
vtilitatem cōuersum? Respond. in tribus casibus. Pri- Creditor
mus est, in mutuo facto ecclesiā: quod non potest re- quando te
peti, nisi is qui mutuauit, probet versum in ecclesiā v- neat pro
tilitatem. per tex. in c. quod quibusdā. de fideiutto. vbi
Barb. plenē distinguit, tu illum videto. Nec sufficeret bare in eco
confessio prælati. Card. consil. 110. quidam prælatus, sum.
in fine. Soci. consil. 52. viso. col. 1. in 3. volu. & cōsil. 92.
viso. ibidē. Nec potest haberi fides de pretio, nec etiā
sufficeret confessio super pretio, nisi appareret solu-
tum, vel in causam expositum, propter quam venditio
fuit permitta. Hoc expressim tradit Panor. consil. 41.
saluatoris. col. 2. in 1. volu. Si tamē prælatus vel alius re-
ctor ecclesiā nō conuerterit in vtilitatem ecclesiā, te-
nebitur creditori de suo satisfacere. Inocē. & Card. in
c. præsentium. de pigno.

Secūdus casus est, in quo necesse est probare ver- 39
sum in ecclesiā vtilitatē. in deposito c. 1. de deposito. &
ibi ratio nobis per man⁹ traditur turmatim per doct.

Tertius quando res ecclesiā venditū pro debito, 40
tunc oportet probare pecuniam cōuersam in solutio-
nem debiti, vt in d. §. hoc ius. vnde in casu sequenti nō
requiritur, vt pote si mercator conueniat monasteriū,
dicens se vendidisse pannū abbati pro vestiendis mo-
nachis, quanuis abbas non conuerterit, in hoc tamen
monasterium tenetur pro debito. & si debitor soluat
rectori ecclesiā censum, vel aliam rem debitam, est li-

Compendium

beratus: licet rector non conuertat in ecclesiæ utilitatem. Panor. & Imol. in d.c. grauis. de depo. Deci. consil. 36. & pro tenui. col. 2. quod est notandum.

41 *Confessio prælati* cum toto capitulo tunc sufficit, quando sunt coniecturæ, ut si non apparet quodd monachii aliunde habuerunt frumentū, vel abbas, ad alienum eos, vel pannum ad induendum: nam non præsumitur quodd vixerint vento, vt lupus, l. fi. cū glo. de alienis. pupili. præstā. licet aliunde habere potuissent, hoc tamen non præsumitur, l. si ventri. §. fi. ff. de priuile. credi. Bal. in d. authen. hoc ius. col. 4. & sequē. alia secus, ut ibi dicit glo. Communis tamen sententia est in contrarium, quæ hodie seruatur, teste Socy. consil. 15. visis. col. 7. in l. vol. videlicet quodd nō sufficiat probare per coniecturas, puta quodd tempore contracti mutui ecclesia indigebat: sed verè probari debet, vt in supradictis tribus casibus consuluit Calder. consil. 7. qualiter. rubr. de probatio.

42 *Retinens si* ro conscientiæ sit tutus qui emit sine solennitate? quodd non tenet Prouincia. omnium ecclesi. fol. 35. cùm non sint domini rerum emptarū sine solennitate, & sic detinendo contra voluntatem superioris, continuo sunt in peccato, per nota in c. 1. de constitu. glo. in c. fin. illo titu. in 6. Panor. & alii in c. 1. in fi. de in integr. resti.

43 Et vt fusius materiam hanc pertractem, ca. utilissimum ac frequentissimum, sine exceptione. 12. q. 2. vobis auditorib⁹ meis, hoc anno 1535. in hoc celebri decretorum studio explicandum esse duxi, optimum factu ratus, si primò textus verba trāscribam, deinde dividam, postea casum fingam, cum rationibus dubitādi

& decidendi. Ultimò verba textus sigillatim declarabo, adaptando materiam verbis conuenientem: & his praetatis, hæc materia alienationum rerum ecclesiasticarum breui quodam compendio erit vobis per quam familiaris, quod summopere opto: cùm sit in forensi iudicio frequentissima. Suprascriptio c. sine exceptione. hæc verba habet.

Item epistola Leonis papæ, vniuersis episcopis per Siciliam constitutis.

Ex hac suprascriptio notandum est, quod epistola seu literæ missæ per papam seu principem, qui legis condendæ potestatem habet, pro iure debent seruari. pro hoc est textus in l. item veniunt. §. cæterum. ff. de petitio. hæredit. l. i. de constit. princ. & §. sed & quod principi placuit. institu. de iure natura. ibi, quodcumque ergo imperator per epistolam constituit, & cæter. Alexand. consil. 97. in tertio volumi. Barba. consil. 21. præclare. in secundo volu. & hoc quando sunt redactæ ad ius commune, ut hîc, aliâs faciunt tantum ius singulare. Paul. in d. l. i. ff. de constitut. princip. plenè tradit Barba. in c. i. notab. 2. de probatio. ibi licet videre. & Ias. consil. 148. viso processu. col. i. in 4. volu. & docto. in l. admonendi. de iureiur. & in l. bonæ fidei. C. illo ti. quanqo epistola probet.

Hic textus quinq; habet partes. in prima ponit regulam in episcopo. in secunda exceptionem. in tertia instruit episcopos, qualiter vti debeant rebus ecclesie. quarta irritat alienationem, non seruatis solennitatib⁹ hîc scriptis. in quinta tradit quid in rectorib⁹ ecclesia- rum. secunda ibi, nisi forte. tertia ibi, episcopus rebus. quarta ibi, irrita enim. quinta ibi, item domos. Sum-

44

*Epistola
principi qn
p iure ha
beatur.*

45

*Capit. sine
exceptioe.
divisio, ac
summariu*

Compendium

marium Archidi. & aliorum non complectitur totius textus materiam: ideo ego sic summo: Episcopo non licet alienare rem ecclesiæ, nisi ex causa utilitatis, & solennitate h̄ic adhibita: quia rebus ecclesiæ tanquam commendatis vti debet, non tanquam propriis: alioqui alienatio est nulla. Idem in rectoribus ecclesiarum dicitur, nisi res plus incommodi quam commodi afficerat. hoc dicit. Casum, cum rationibus dubitationis & decisionis voce expressi: nunc prosequor verba tex. ordine literato, de quo loquitur tex. in c. in apibus. 7. q. 1.

46 **a Sine exceptione** a *Sine exceptione*. Ex hoc verbo, sine exceptione, iuncta glō. elicetur, quod quādo mandatur aliquid diffiniri sine exceptione, nihilo minus legitimæ exceptiones non tolluntur; pro hoc est tex. expressus in c. ex parte. 2. de offic. deleg. & ibi glo. & do&o. dicunt quod si princeps mandet aliquem condemnari, sine aliqua exceptione, vel nonobstante aliqua exceptione, adhuc debet admitti rationabiles. tex. in c. licet, de vita. de electio. alia traduntur in d. c. ex parte. 2. & per Vital. de cambia. in tract. clausularum, in clausu. nulla exceptione obstan. Hippo. in sua practi. in §. incip. vltima. & consil. 16. Bart. in l. 1. ff. quod vi aut clam. c. in singulis. de statu monach.

47 Item si mandetur ut quis audiatur in suis exceptionibus, intelligitur in rationabilibus. & si pmissum sit nullam opponere exceptionem, intelligitur de malitiosa. Specula. in titu. de obligat. & solu. §. 1. col. 3. Ale-

48 De clausu. la nonobstatte oppositione fert in d. c. ex parte. col. 2. Item si princeps mandet nonobstante oppositione

procedere,intelligitur de oppositione friuola, non de *ne, appellatio*
 legitima.c.episcopi.& ibi Imol.& alii,de reb.eccl. nō *tione, & ex*
 alien. Ad hæc, si iudex potestatem habeat procedendi,
 non obstante *appellatione, intelligetur de friuola. l. i. §.*
fin. & ibi Bar. ff. à quib. appel. non licet. c. pastoralis. &
c. vt debitus. de appel. Vital. de camba. in tracta. clausu.
in clausula, appellatione remota. fol. 10. Multos trado
effectus huius clausulæ in ordina. reg. Idem si nonob-
stante excusatione mandetur quis condénari, quia nō
intelligetur exclusa legitima.c.lator.ibi,excusatione. 2.
q. 7. & c. si episcopum. 16. q. 6.

Præterea, prohibita interpretatione, de friuola in- 49
 telligetur. Bar.in repet.l.omnes populi.col.antepenul. *Prohibita*
verfic.vltimò queritur. ff. de iusti. & iure. per l.i. in fi. *interpretatio*, *vel p-*
& l. 2. §. hoc autem. C. de vete. iu. enucl. *scriptio,*

Item si mandetur debitori vt soluat nonobstante *quid ope-*
 aliqua præscriptione,tamen per hoc non tollitur præ- *retur.*
scriptio centum annorum, per tex. in l.i. C. ne rei do- 50
mi. vel templo. Ange. in authen. vt decætero non fiant
commuta. rer. ecclesi. §. decætero. col. 5. Imo si man-
detur nulla obstante præscriptione procedi, intelligi-
tur de præscriptione decem vel viginti annorum: non
de præscriptione triginta, vel quadraginta. tex. iuncta-
glo. in §. 1. de capit. Corra. Vital. fol. 13. clausula. nulla
præscriptione. Nec refragatur tex. in c. si papa. de pri-
uileg. in 6. & l. si quando. ff. de lega. 1. vbi dicitur, quod
verba debent aliquid operari, quod non effet, si sic in-
telligeremus. Respond. imo operantur illa verba, quia
dilatoriæ exceptiones, & parum præjudiciales nō ad-
mittentur: peremptoriæ sic, quia sunt valde præjudi-
ciales. c. cum ex officiū. de præscriptio. glo. in l. 2. C. de

Compendium

precibus imper. offerend. Iohan. Andr. in d.c. ex parte
alia dico in ordinationibus regiis.

51 b ne quis episcopus. b Episcopus. Nota quod

Episcopus & quilibet nare res ecclesiæ, vt h̄c patet: quia sicut ecclesia mater alius res ec est religionis, ita eius patrimonium conseruari debet ecclesiæ alio illæsum, l.iubemus. in fi. i.col. C. de sacrosanct. eccl. sic nare non potest.

& propter malos prælatos prohibita est alienatio: qui forte omnia ecclesiæ bona alienarent. Rofred. in tracta. libello. rubr. de rebus eccl. non alienan. versiculo, prohibita. Et licet iste textus prohibeat episcopo alienare, idem erit etiam in papa, c. cùm non liceat papæ. suprà, cod. Et in cardinalibus idem statuitur, in d.c. nō liceat ibi custodes. Idem in archiepiscopo, & quounque alio prælato vel clero. Præposi. in c. sequē. Idem in abbat, c. abbatibus. suprà, co. In rectoribus ecclesiæ idem dicitur, in parte vltima huius tex. Idem in collegiatis (quos bursarios dicunt) vt etiam sine solennitate h̄c posita, bona collegiorum alienare non possint, eadem ratione existente: nam & in œconomia idem dicitur, in l.iubemus. C. de sacrosanct. eccl. nec etiam capitula, vt in rub. de his quæ fiunt à præla. ista probatur in c. nulli. de rebus eccl. non alien. quod omnibus prohibet alienationem rerum ecclesiasticarum. Idem notant doctores: & pro his est tex. in §. nos igitur: in authentic. de non alienan. rebus eccl. collat. 2. vbi imperator extendit ad bona hospitalium, & leprosariarū, & monasteriorum, etiam mulierum, & alteri⁹ cuiuslibet loci pii. Et sic consuluit Alexan. consil. 4. viso. nume. 6. in tertio volu. & Bolog. consil. 33. vt ea.

52 Si verò necessaria causa fuerit, tunc alienare nō po-

terunt sine autoritate episcopi, d. §. hoc ius porrectū. ibi, accedente consensu ordinatoris, & cæte. 10. q. 2. & hæc authoritas aliquando vocatur consensus authorisabilis, vt ibidem dicitur: aliquando vocatur licentia, c. fi. de reb. eccl. non alien. in 6. ibi, consensu apostolicæ sedis. c. abbatibus. suprà eo. ibi, absque permisso, & subscriptione episcopi. ca. decætero. ca. veniens. de transact. interdum simpliciter vocatur consensus, in c. in venditionibus. §. etiam. 17. q. 4. & clemē. 1. eo. titu.

Non tamen requiritur decretum sicut in rebus mi-
norum: quia iura hoc non dicūt in rebus ecclesiarum,
sed authoritas episcopi, siue consensus requiritur loco
illius decreti, c. 1. eod. titu. in 6. In instrumentis tamen
ad euitandas opiniones, solent notarii apponere, talis
episcopus N. dedit licentiam, authoritatem, & cōsen-
sum super talis rei alienatione. Specul. in titu. de empt.
§. nunc dicendum. versicu. cæterum. Et hæc authori-
tas siue licetia debet actum præcedere, vel in ipso actu
interuenire, vt communius seruatur. Specu. vbi suprà.
cùm licetia debeat præcedere. c. licet. de regula. autho-
ritas in ipso actu interponitur. §. tutor. insti. de autho-
ritate tuto. consensus antè & post. C. ad Macedon. l. fi.
Bar. in l. si quis mihi bona. §. iuslum. ff. de acqui. hære.
& l. si autem. de aqua plu. arcen.

Probatur etiam hic, quòd dictio, quis, non compre-
hendit feminam, propter verbum adiunctum, episco-
pus, quod nō conuenit mulieribus. & quādo illa qua-
litas non conuenit mulieribus, dictio, quis, non com-
plectitur feminas, in c. si quis presbyterorum. de reb⁹ alienare
eccl. non alie. & dixi in l. 1. ff. de verb. signifi. tamē mu-
līcet etiam prohibetur alienare bona ecclæ, c. conti-

*Decretum
licetia, aut
consensus,
an in alica
nationere
quirantur.*

53
*Mulieres
an bona ec-
clesiae sine
solemitate
alienare
possint.*

Compendium

nebatur. de his quæ fiunt à præla. sed frequentius alienant viri quàm mulieres: ideo episcopum hīc expressit glo. in clemē. 1. de rescript. nam mulieres solent potius acquirere, quàm alienare, cùm genus earum sit avarissimum, l. sed si ego. ff. ad velleia. glo. in l. si stipulata. de dona. inter vir. & vxo. & si mulieres ex causa alienarēt, istæ solennitates deberent seruari: vt not. in d.c. continebatur. sic consuluit Ias. consil. 116. mili quoque. in quarto volumine.

§4 c De rebus. c Rebus. Et sic non potest alienare episcopus res, quæ sunt in patrimonio ecclesiæ, nec eas quæ sunt extra, l. rei appellatio. ff. cōtineatur. de verbo. signifi. nec iura, l. rei. 2. illo titu. nec subditos ecclesiæ vasallos liberare potest, c. possessiones. & c. episcopi. & ibi Barb. de reb. eccl. non alienan.

Idem in facto, vt si ecclesiæ debeatur, remitti non possit, cùm rei appellatione cōtineatur. §. 1. in verbo rei. institu. de oblig. dixi in l. rei. 1. ff. de verbo. signific. & quid in iuribus, tradit Collecta. in c. nulli. col. 2. de reb. eccl. non alien. Item comprehenduntur nomina debitorum appellatione rei, l. licet. C. de pactis. l. nam quod. §. fi. cum l. seq. ff. ad trebel. Bart. in l. Quintus. §. argēto. de auro & arg. leg. Panor. in c. fi. col. 4. de præscript. Fely. in c. peruenit. 2. de testib. cogend. not. glo. in c. 2. co. tit. in 6. quo tamen ad hanc solennitatem fit differētia inter res mobiles, & immobiles, in d. §. hoc ius porrectum. dicam infrā.

§5 d ecclesiæ suæ. d ecclesiæ suæ. Non licet bona, in quibus ecclesia habet dominiu, alienare: hoc importat genitius, suæ, de quo Bart. & alii, in rub. ff. de oper. no. nuntia. in princi. per tex. in c. grandi.

grandi.de supplen.negli.præla.in 6.& ibi Corset.not
facit l.seruum Titii.ff.māda.& l.seruus cōmunis Mæ
uii.de stipu.seruo.l.pupillus.in fi.de verbo.sig.vbi ple
nè scripsi. Aliquando verò accipiendo largè significat
possesso inem,sive detentionem:vt si quis habeat rem
commo datam,vel despositam,potest dici res alterius,
l.i.in principio,iuncto § . ait prætor.in princip.& § .
sequenti.ff.nautæ,caupo.l.2.in princip.& § .in hac.2.
vi bono.rapto. Item verbum,suæ,importat propriet
dominium, text.in l.seruos suos. ff. de leg.3.&l.quin
tus,in secunda. § . argento.de auro & argento legat.
hic tamen intelligitur, etiam si non habeat dominium,
sed tantummodo vsumfructum, quia eadem est
ratio.Nec obstat verbum,suæ,quia intelligitur quoad
administrationem & vsum.c.2. de donat.c. possesso
nes.co.titu.de reb.eccl. nō alienand. c.si tibi absenti.
de præb.in 6.nā hæc dictio,sua,ratione rei,vel perso
næ impropriatur: vt si quis suis famulis det decem,nō
intelligitur quod sint serui, sed sui dicuntur quoad
vsum,l.cum si exhibuissent. § .i. ff. de publica.l.medi
cos. ibi,civitatibus suis. C. de professo.& medic.lib.
10. vel si colonus dicat domum suam,glo.in l.2.ff.de
orig.iut.in princ. vel.si seruo detur,aut monacho pe
cunia sua,l.4.ff.de manumis.Petrus de Ferra.in forma
positio.acto.in verbo, item pro sua. in practi.sua.hoc
& pulchrè & elegâter more suo tradit D.Petr.Stella.
attestationū, quas inquæstas dicunt,præsidens,in in
terpr.l.repetitio.versi.cōfirmatur.ff.de cōdict. indeb.

Non tamen procedit in rebus fraternitatum,quia
sunt omnino prophanæ,& nō sunt quoad hoc priuile
giatæ,nec sunt bona ecclesiæ,ynde possunt res illarum

56
No.de reb.
cōfraterni
atatum an

o

Compendium

*posint re-
di.* sicut alia bona prophana , vendi , sine hac solēnitate . l.i. §. quibus . ff. quod cuiusque vniuer . nomi . Perusi . in d.c.i.eo.titu.col.2.allegat Bal.in d.authē.hoc ius . licet tales fraternitates sint licitæ , glo.in c.siqui clericorum . 11.q.1.& piæ , Decius consil . 7 2.Alex.cōsil.102.super primo.in 7.vol.Domi.in c.i. 42.dist. Nec habet locū in rebus clericorum , quia non sunt ecclesiæ : de quibus rebus loquitur iste tex . ibi , ecclesiæ suæ . intellige tam in ecclesia seculari , quam regulari . cle . 1.de reb . eccl . non alie . & in collegiis ac aliis locis ad seruitū dei deputatis , d. §. hoc ius porrectum . 10.q.2.& suprà dixi , & idē in omni ecclesia , tenet glo.in c.si qua.suprà eo . quam sequitur Perus . in c.i.col.2.eo.titu .

*Oratoriū et
hospitālis
res an sole .* 57 Nec etiam habet locū in oratorio , vt in rebus deputatis oratorio requirantur solennitates hīc positæ . Perus . attestatur in c. 1. eo. titu . in 6. nec in hospitali nitate priuato , in quibus nō habet episcopus institutionem , regirant . nec destitutionem : quia non fuerunt fundata eius authoritate . c . quidā . in glo.18.q.2.glo.in cle . quia . in fine . de religio . domi . Bal.in d . authen . hoc ius . col.2 . securus in alio hospitali , vt scripsi suprà in verb . ne quis . vide quæ dico de oratorio , in tracta . de pacifi . posles . in 19 . limita . numero . 286 . in concorda .

e Quicquam . e Quicquam . id est aliquid , & sic per hoc verbū pro-

*Quicquā
& aliquid
minimūm
etia contr
tinet.* 58 hibetur alienari , tam res magna , quam parua , nisi vt infrā dicetur : nam hæc dictio , & verbum aliqua , vērūm minima , rificatur etiam in re minima . authenti . habita . C . ne fit . lius pro patre . vbi dixi . glos . in clem . vna . de foro competit . in ve abo , aut earum aliqua . Plenè . Tiraquel . in repetitio . l . si vnquam . in verbo , omnia , num . § . C . de re-

alienatio.rerum eccl.

uocand.donatio.& nume. 16. vbi dicit, quod tantum
importat dictio quicquam, quantum dictio aliquid.
per glo.in extrauag.suscepti. §.fi.versi.& si quicquam.
ne sede vacant.in cōmunibus. Decius consil. 455.nu.
6.& consil.seq.nu.3. 59

Imo deponitur alienans prædium ecclisæ, etiam
exiguum,c. quicunque. i.in 17.q.4. ibi, prædium ma-
gnum, vel exiguum, vel quicquā de iure ecclisæ alic-
nare tentauerit.vt infrā dicetur. 60

Nec refragatur c.terrulas,infrā eo.quia loquitur in
terris exiguis,& minus vtilibus,aut longè positis,quæ
possunt sine solennitate alienari:secus in aliis. Præpos.
ibidē.& ad hoc accedit omnis pene turba docto. quæ
respondet c.cæterū. hīc allegato: videlicet,licere rem *Nousus in-*
modicam alienare ex causa,& solēnitate hīc adhibita. tellectus
Sed ego eum illis non cōsentio : verum nouiter sic in- *ad c.ter-*
telligo,quod res ecclisæ minus vtiles non possunt e- *rulus.*
tiāl alienari sine consilio fratrum,c. vt super.in fi.de
reb.eccl.non alienād. Nec obstat c.terrulas.infrā eo,
quia intelligitur non habere locum,quando necessitas
interuenerit: vtpote non potuit alienans cōuocare ca-
nonicos propter pestem longè distantes,vel ob aliam
causam:tunc quando res erant exiguae,& minus vtiles,
poterunt alienari sine hac cōuocatione.probatur in c.
ea enim. 10. q. 2. vbi in alienatione prædii inutilis re-
quiritur solennitas ibidem requisita. fortius in re pa-
rum vtili,nisi concurrat necessitas.per d.c.terrulas.&
pro hoc facit c.placuit.& ibi Archi.i 2.q. 2.& iste in-
tellectus nouus videtur satis conueniens text.si bene
inspiciatur. dic tamen vt dicitur infrā ,in verbo, do-
mos ,an requirantur aliæ solennitates.

o ii

Compendium

61 **f donare.** f Donare. Donari dicitur, quod nullo
Donatio re iure cogēte conceditur, l. donari. ff. de
rum ecclæ regu. iur. & postquam venditio rerum ecclesiæ prohi-
betur, ex qua ecclesia non in totum afficitur incōmo-
betur. fal-
lit ut hic. do, quia recipit pretium, multomagis donatio rerum
ecclæ, quæ dicitur damnosa datio, Paul. in l. contra
iuris. §. 1. ff. de pa&t. nām donare est perdere, l. filiusfa-
miliās. ff. de donatio. ideo hæc donatio rerum ecclesiæ
prohibetur hic.

62 Fallit quando vellet donare benemeritis, c. si quos.
Benemeris-
tis res ecclæ
ecclæ do-
nari an-
possint. supra, eo. quia non videtur donare, sed soluere potius
debitum naturæ, l. aquilius. ff. de dona. l. sed & si lege.
§. consuluit. de petitio. hæred. c. cum in officiis. de te-
sta. potest enim prælatus remunerare, non conceden-
do dominium alicuius rei, sed vsumfructum ad breue
tempus, Innocen. in c. cum in officiis. de testa. Bal. in l.
iubemus. col. 3. in princ. C. de sacrosanct. ecclæ. & hæc
remuneratio, si possit, debet fieri in bonis mobilibus
ecclæ, non autem in immobilibus. do&t. in d. l. iu-
bemus. & c. fi. de pecul. cleric. sic consuluit Ias. consil.
116. mihi quoque. in quarto volu. & merita debent es-
se æquivalentia rebus donatis. c. relatū. 2. ibi, iuxta ser-
uitii meritum. de testa. sic consuluit Deci. consil. 174.
Arcatum. & prot tenui. col. 2. Vnde censuit senatus Parif. anno
1528. die 26. Martii, antiquos colonos nouis præferendos, cùm tantum offerrent, per ea quæ docet Bar. in l.
1. C. de metalla. lib. 11. & Roma. consil. 22. ac Ias. in l. fi-
nu. 10. C. de iure emphi. ac l. qui Romæ. §. cohæres. ff.
de verbo. obliga. col. penul.

63 Secundū fallit, quando donans rem ecclesiæ tantū-
dem donaret ecclesiæ, cuius rē donat, & iuxta rei col-

latæ modum,c.consensus.& c.sequen.& ibi declarant docto.de reb.ecclie.non alie.c.in iustum.in fi.infrā eo. tūtius est etiam in hoc casu solennitates adhibere.

Tertiū fallit in papa, qui bona vnius ecclesiæ alteri ex causa concedere potest,glo.in c.constitut.us.in glo. à quocunque.de relig.domi.in c.i.i 2.distinct.Präpo. in d.c.non liceat.vbi fusius hoc elucidatur:vide ibi.

Quarto,non procedit quando vellet dare consanguineis pauperibus,scilicet pro vietu & vestitu tātūm, c.quisquis.suprà eo.c.non satis.86.distin.& prēter vietum,& vestitum,& manifestas necessitates,nihil cuiquam tribuas,ne filiorum panem canes comedant,c.si cupis.16.q.i.nec prælatus debet cōsanguineos suos facere procuratores, ne res ecclesiæ lēdātur,& fraus fiat legi,c.episcopus.12.q.i.nam consanguinei, quorū causa prælati facti sunt,exquirunt contractus gratuitos ab eis ad vitam fieri,vel contractus locationum, seu venditionum fructuum ad longissimum tempus , pretio confessato,teste Ioh.And,in addi.ad Specu.in titu.de reb.ecclie.non alien.in rub.vbi plus dicit,sciui episcopum,à quo promotores sui extorserunt gratuitū contractum ad vitam ipsorum, ascendentem ad duas partes redditum episcopatus,expressa causa seruitiorum quæ impenderant ecclie,& promittebat impendere quandiu viuerent:& instrumentum fuit super hoc solenniter formatum,& de consensu capituli:sed male successit dictati,& tali consanguineo:& merito sic debet accidere his qui sanctum dei domum ad talia trahunt. Hoc maximè faciunt nobiles,vt redditus dom⁹ per episcopum augeatur. non enim verentur fructus episcopatus,& aliorum beneficiorum,miscere cū bo-

65

Bona ecclie
sua qn pos-
sint locari
consanguinei
nes.

o iii

Compendium

nis patrimonialibus, quare omnia sic coniuncta cor-
ruunt: ut vulgo intueri licet.

66 g commutare. *g Commutare.* Non licet ergo
permutare res vnius ecclesiæ cū
rebus etiam alterius ecclesiæ, nisi seruētur dicta in hoc
textu: & an in hac commutatione requiratur solenni-
tas huius tex. ad ambas partes disputat Lucas de pen.
in l.1.col.2.& sequen. C.de fide instrumen. & iur. hastæ
fisi. libr.10. Egoipse concluderem debere per hoc ver-
bum, & per tex.in §. sed & permute. 10.q.2.c. cū ve-
nerabilis. de excep. Idem in transactione. videtur enim

*In permu-
tatione &
transactio-
ne aequi
transfigendo, componendo, siue compromittendo. nā
solemnitas.* si permitteretur sic alienare, quotidie procurarentur
lites moueri, vt postea super eis posset transfigi: poterit
tamen transfigi cūm solennitate hic adhibita, alioqui
transactio erit personalis, & finietur morte transfigen-
tis, c. decætero. & c. veniens. 2. dē transact. c. ex multi-
plici. de deci. in glo. pen. Alia dicā in rub. de rer. pmu.

67 Nec poterit prælatus aut aliis cedere liti & causæ,
siue causæ tantū. & si cederet actioni cōpetenti ad rē
immobilē, requirerētur hæ solēnitates. alioqui cessio
non valeret. Panor. in c. primo. col. 2. deposit. & in
c. cū pridē. de pactis. multa alia de cessione dixi in or-
dinat. regiis rub. des transportz & cessions.

*Vēditionis
appellatio-* **b vel vendere.** *h Vendere.* Hic appellatiōe vēdi-
*ne omnis
contractus
continetur.* tionis omnis alienatio extra cō-
mutationē & donationē suprà expressas cōtinetur, &
aliquādo omnis cōtractus. l. statu liberi. §. quintus. ff.

de statu libe. c.vno. de cōtrouersia inter domi. & em-
pto. feud. vbi Bal. in fi. dicit, q̄ si vēditio prohibita sit
ratione rei, tūc omnis cōtractus prohibetur, vt ibidē.
si verō ratione psonæ, idē, vt not. in l. 2. C. de vſu cap.
pro empto. secus si ratione modi & formæ, ve not. in l.
2. C. de præd. minor. lib. 10. & hoc quādo est eadē ra-
tio in aliis contractibus, sicut in vēditione. Ias. in l. fin.
nu. 65. C. de iure emph. vt hīc, maximē qa per alia iura
est omnis prohibita alienatio, vt patet in c. nulli. de
reb. eccl. nō alie. tum. etiā quia agitur de materia fa-
vorabili ecclesiæ, & de publica utilitate, & tūc amplia-
tur dispositio. tex. singula. in l. hoc modo. ff. de condit.
& demōst. Ita in propriis terminis tenet Anto. de Bur-
gos, ī rub. de emptio. col. vlti. vbi dicit, statutū prohi-
bens vēditionē fauore publico, latē accipiēdū, vt om-
nē cōprehendat alienationem: plenē Fabia. de monte,
in tract. de emptio. q. 2. refert Ant. de Burgos ī d. rub.
vbi plenē declarat, nam quādo vna dictio potest accipi
in genere, tunc si materia est favorabilis, in genere ac-
cipietur: si odiosa, in specie. doc. in c. Rodulph⁹. de re-
script. Alex. cōf. 248. pōderatis. nu. 9. in 6. vol. vide ta-
men quæ abūdē scripli in l. alienationis. ff. de verb. sig.

Idem in dimembraſione, vt requirantur prædictæ ⁶⁸
ſolennitates, quia eſt quædā alienatio perpetua. Perus.
in l. 1. col. 1. eod. tit. & Domi. de rota, in decisio. nouis,
decisio. 229. in dimēbratione. & decisio. seq. Forma
vēditionis traditur per Specu. in tit. de emp. & vēd. §.
nunc dicendum. versi. cæterum &c.

i audeat. ⁱ Audeat. Hic prohibetur nedū factū, sed ⁶⁹
& confidentia, & omnis audacia volētis ^{De verbo,}
alienare. nam negatiuē ponit, ne episcopus audeat: ^{audiat.}

Compendium

ideo importat necessitatem, sicut dicit glosa de verbo, non potest. in regula prima, de regulis iur. in 6. 6. Aliquando accipitur pro temerè præsumere. Vergi. Hæc præmia qui me ferro ausi tentare feruntur. Quādoque refertur ad hominē, ut non audet accedere per inimicos ad ciuitatem. ita capitulatur in c. statutum. §. cū verò de rescript. in 6. clement. vna. in princip. de foro compet. De audacia quod capiatur in malam partem, est rex. in l. si quis in tantam. C. vnde vi. l. ab his, & ibi patrius meus Iacob. Rebuff. C. de nauicula libr. 10. & tunc dicitur arrogantia. l. vna. C. de priua. carce. Aufr. & alii in clemen. 2. de offi. ordin. in 2. not. per glo. ibi, quę dicit aliquando sumi in bonum, per c. audacter. 8. q. 1. Alia de audacia ibidem videri possunt.

k nisi l fortè aliquid ^{K Nisi.} Hæc dictio ponit casus, in quibus possint res ecclesiæ alienari. nā

70
Dicitio, nisi

quando oratio negatiua præcedit, tunc dictio, nisi, ponit. l. actione. C. de transact. & ibi doct. dixi in §. statutum. in 2. de colla. in concord. in glo. nisi. Si verò affirmatiua præcedat, dictio, nisi, negat: vt ibidē dico. tradit plenè Iohan. Crot. in c. i. de rescriptis, in 6.

71
*De dictio-
ne, forte.*

l. Fortè. Dubitatiuè quandoque, & etiam assertiuè ponitur, c. ex parte. de celebra. missa. c. si forte. de electio. in 6. l. mutus. & l. filiusfamil. ff. de procura. Sub dubio forte, respondent sape periti, l. si duo. & ibi glo. ff. de recept. arbitr. Aliquādo ponitur explicatiuè, l. quod si. ff. de pignor. aet. Interdum abundat, l. si pupilli. §. fi. ff. de negot. gest. l. penul. in fine. si filiusfamil. fur. feci. dicta. Quandoque est philosophicum temperamentum, c. i. de supplen. neglig. præla. in 6. Vergi. Forsan & hec

olim meminisse iuuabit. & Ouid. Forsitan & narras;
 quām sit tibi rustica coniunx. Quādo verō profertur
 à legislatore in materia iuris , certitudinem significat,
 & veritatem,c. i.de iudic.in §.vbi verbum videtur, ve
 ritatem importat : quia est prolatum in materia iuris.
 Barb.in clemen.gratiæ.col. 2. dē rescrip.vnde dicit F^ç
 ly.valere sententiam, si iudex condemnauerit ad dan
 dum decem aureos , quos fortè pars condemnata de
 beret.& perinde valet, acli non esset illa dictio, fortè ap
 posita, per l.cum quo.ff.ad leg.falcid. Idem tenet Fel.
 in c.cum contingat.col. 2. in fi. de rescript. nec dicitur
 sententia dubitativa, sed certa: quia per istam dictiōnē
 profertur decisio certa, per d.l.cum quo. Deçi.in c.su
 per literis.col.4.in glo.nisi.de rescriptis. Gomes.in §.
 æque. 2.nota.de actio.lib.insti.tamen pro subiecta ma
 teria iudicare poteris.

Et quando istae dictiones ponuntur in dispensatio
 ne, vel bullis papæ, quomodo intelligantur , scripsi in
 glo.concorda.Franciæ,in verb.dispositionum. in fi.
 in forma mandati,

m **Vt meliora.** m *Meliora.* Dicitur meliora fa
 cere, etiam si non sit locupletior,
 nec pauperior, tum quia nil factum est in ecclesiæ læ
 sionem, quod sufficit, c. ea enim. §.hoc ius.10.q.2. &
 hoc quoad casus expressos in d. §. sed & permutare.
 10.q.2.& c.ea enim.ibidem;tum etiam quia eo ipso q
 non est pauperior, dicitur locupletior, l. in pupillo.ff.
 de solut.secundum glof.hic. & etiam quia comparati
 um accipitur,& elegantius quidē propositio, l.be
 nignius.ff.de legib.l.hæres.de nego.gest.l.quod Ner
 ua. depositi.Facit quod nota.in fi.de consuetu.in §.vbi

72
Meliora
quid dicatur.

Compendium

antiquior potest optare meliorem præbendam: & dicatur melior, etiā si non sit pluris quād dimissa, secundum docto. ibi. nam melior potest dici, quæ est aptior alicui, etiā si sit minoris valoris, prout sub nube tamen concludere videtur D. Guill. Aurioli, in addi. ad Guil. de monte Laud. in c. si pluribus. de præb. in 6. quod est verū, si alienatio fuerit facta ex causa necessitatis: quia tunc sufficit q̄ ex contractu alienationis ecclesia non patiatur damnū. & ita intelligitur d. §. hoc ius porreßum. ibi, si debitum vrget. Si vero loquamur in alienatione facta ex causa vtilitatis, & tunc oportet quod vtilitatem habeat ecclesia: alioqui non esset vtilitas, nec res melior. Ita probat tex. hic, non dubium &c. c. vt super. in si. ibi, pro vtilioribus. & c. ad aures. ibi, ad maiorem ecclesiæ vtilitatem. de reb. eccl. non alie. vide text. in l. eum qui. §. melior. ff. de in diem adieſt.

73

Quæro, quando dicatur conuerti in ecclesiæ vtilitate. Respon. quando conuertitur in rem ecclesiæ, & tatur in ecclesiæ vtilitate conuerti. duraturā, puta in emptionē alicuius rei, seu in ædificiū vel aliā rem, l. 1. & 2. ff. de impēf. in reb. dot. fa. c. quod quibusdam. de fideiuss. Itē dicitur conuerti in vtilitatē ecclesiæ, etiā si ecclesia nō haberet perpetuam vtilitatē, sed tēporalem, vtpote pro colendis agris, colligendis fructibus, seu aliās, l. in fundo. & l. sumptus. & l. si fundi. ff. de rei vendic. Domi. in d. §. hoc ius. col. 2. vbi dicit quod non est vera vtilitas, nec etiā quando datur in feudū, licet retineatur homagiū, & ob defēctū homagii non p̄stiti, res possit cadere in cōmissum: quia nō debet artē di aduersa fortuna, l. inter. §. saerā. ff. de verbo. obl. Bella mera consi. 33. quod si. col. 14. versi. quo ad secundā difficultatē. Et sufficit q̄ tēpore cōtractus

dicatur vtilis, licet postea efficiatur deterior: quia attēditur tempus contractus, l. si voluntate. C. de rescindē. vend. Calder. expresse consil. 5. rub. de rer. permut. per tex. in l. sed an vltro. §. i. ff. de nego. gestis.

n prospiciat. n Prospiciat. Prospicere est procul ⁷⁴ aspicere: ut no. in c. si quis presby- terorum. de reb. eccl. non alien. Ex quo infertur quod requiritur causæ cognitio rei, quæ debet alienari: videlicet an expediāt ecclæ istā potius alienare, quam aliam, arg. l. magis puto. §. imprimis. & §. si æs alienū. ff. de reb. eor. ideo est necesse non solūm circa causam alienationis tractari, & cognosci, sed etiā circa rē alienandā. Feder. consi. 137. per c. tua. de his quæ fi. à præl. alioqui quare fieret tractatus? ideo non valet cōfensus episcopi eidem facta relatione de necessitate vendēdi, si non referatur vtilitas rei, secundū eundē Feder. quia nō dicitur diligens tractatus, qui in hac alienatione requiritur, vt suprà dictū extitit. Item nō dicitur meliora prospicere, qui vēdit res ecclæ vtiliores, ergo nō conuenit huic tex. vide Gemi. cōfil. 48. presbyter. col. 3. ideo res mediocres debet vēdere. §. hoc ius. 10. q. 2.

Nec creditur instrumento quod sit factū causa vtilitatis, nisi probetur, c. non liccat papæ. suprà cod. vbi Præpo. col. 2. dicit nō stari dictis papæ, dicentis se alienasse ex causa suis consanguineis: nec etiam præsumi- ⁷⁵ *Instrumen* *to non crea* *dit, quod* *factū causa* *factum.* *factum.* tū vtilitatis causa factū, nisi probetur, tex. in c. i. & ibi glo. eo. tit. in 6. sic cōcludit Guid. pa. in deci. delphi. q. 151. quarta. Aegid. bellame. cōfi. 33. quod si. col. 14. etiā si partes confiteantur esse vtile ecclæ, Barba. consil. 40. præclare. col. 5. vol. 1. quia pateret via fraudibus, & renuntiarēt partes per indirectū, qđ dīcēto facere nō

Compendium

possunt: & eadē facilitate, qua actū conficiūt, cōfite-
rētur. nec etiā cōfessio prælati nocere potest ecclesie,
ut cōcludit glo. in l. certū. §. sed an ipsos. ff. de confess.
& Calder. consil. §. an confessioni. in illo titu. & tunc
ecclesia vēdens nō soluet laudimiū, teste Petr. Jacob.
in rub. de succel. vers. itē vii potest alienare ī præc. sua.

76 o & cum totius o. Et cū totius. Sufficit tamen
quod duæ partes interfint,

Maior & quod maior pars consentiat alienationi, per tex. in
pars an in alienatio ne sufficiat l. nominationum. C. de decur. lib. 10. l. plane. & l. nul-
li. ff. quod cuiusque vniuersi. nomi. & l. 3. de decret. ab
ordi. faciend. c. i. de his quæ fiunt à maiori parte capi-
tuli. Sed hic dicit totius, quantum ad tractatū: sed re-
quiritur maior pars quantum ad consensum. Præpos.
hīc. nisi minor pars velit causam rationabilem in con-
trarium allegare, quia tunc negotium differri debet,
quousq; cognoscatur. arg. c. illud. 23. dist. in electione
tamen sufficit præsentia maioris partis, dum tamē om-
nes sint vocati. glo. in c. cum nobis. c. bonæ. & c. quia
propter. de electio. quia mora in talibus est periculu-
sa. c. quam sit. de elect. in 6. quanuis contrarium teneat
glo. in c. quanto. 63. dist.

77 Quæro an sint vocandi monachi, vel canonici ab-
Absentes an sint v. fenses? Respondeo non, quia speciale est ut in electio-
nibus, receptionib^z, vocetur, & in casu decretalis præ-
sentium. in glo. ipsorū. de testi. in 6. ergo in contrariū
quando. est ius commune. arg. l. ius singulare. ff. de legib. glo. in
c. cum in ecclesiis. de præb. in 6. glo. in c. cū inter vni-
uersa. in verbo, remoti. de electio. & in c. fin. de maior.
& obedient. p. tex. in c. ea enim. §. hoc ius. 10. q. 2. Gui-
do pagæ in decisio. delphina. q. 16 o. alia. Oldra. cōsil.

259. impugnatur. in fi. & quia in d. §. hoc ius. dicitur seruientium: ergo non seruientes non vocabuntur, & sic absentes non debent vocari, quia non seruiunt glo. in c. quāuis. in verbo, euocādi. de off. ordina. in t. Nec sunt vorandi monachi, qui resident in suis beneficiis, vel canonici, si non deferuiant illi ecclesiæ, cuius bona alienātur. tex. in d. §. hoc ius porrectū. in verbo, seruientium. videtur sub nube tenere glo. & doct. in d. c. cū inter vniuersas. & Io. And. in d. c. quāuis. de prēben. in 6. quod intelligerem quando longe distarent, ut suprà dictum extitit.

Quærò, quis probabit saniorē partē interfuisse, vel ⁷⁸
 duas partes, præsentes, vel nō? Respōdeo, is qui, oppo-
 nit nō interfuisse, quia stabitur instrumēto, donec cō-
 trariū probetur. I. cum precibus. C. de prob. Itē omnia
 præsumuntur solenniter acta. I. sciendum. ff. de verb.
 oblig. & debet opponi, quod non fuit seruata forma.
 Lauren. hu. q. 24. nō valeret, si diceret opponens tales
 canonicos interfuisse, quia sua nō interest contentum
 illorum prosequi, sicut dicitur de instrumēto syndica-
 tus. per Specu. in tit. de syndico. & sicut clerici nō pos-
 sunt alienare res ecclesiæ sine episcopi consensu, ne
 fraus cōmittatur: ita nō poterit episcopus hoc sine eis
 facere, vt not. dicit Anto. Butrius in c. primo, de reb.
 eccle. nō alienād. sic consuluit Barb. consil. 60. præ-
 clare. col. 3. in 4. volu. per c. alienationes. 16. q. 24.

p. cleri p. Cleri. Pro capitulo ponitur, glo. in 79
 c. cū apostolica. de his quæ fuit à præl. Quād nō
 & intellige secūdum Panor. & alios ibi de capitulo il- ^{sunt cano-}
 lius ecclesiæ, cuius est res. Si tamē abbas monachis ca- ^{nici vel}
 geat, vel episcopus canonicis, fieri alienatio cū cōsegu- ^{monachis,}
 superior ^{superior} supplet.

Compendium

superioris, videlicet archiepiscopi, vel legati, seu alterius. glos. nota, in c. si qua, de rebus. suprà eo. probatur in cle. i. de reb. eccl. non alienan.

Nam vbi requiritur consensus mariti, vel tutoris, eis absentibus, iudicis authoritas sufficit. l. bonorum. C. qui admitti. sic consuluit Rom. consi. 36. visa disceptatione. Vel requiritur consensus clericorum honestorum ibidem seruientium, Archid. in c. placuit. 2. suprà eo. & d. §. hoc ius. Præpo. hīc, col. penul. Inno. & Anto. in c. i. de his q̄ fi. à p̄la. Perus. in d. c. i. eo. tit. in 6. col. 6. vide Deci. cōsil. 42. & prò tenui. Sunt tū quidā prælati, qui expellūt nolentes cōsentire alienationi: & bona ecclesiæ, quæ non acquisierūt, vi vendūt, in perniciem suarū animarum. An appellatione populi veniat clerus, latè tradit Decius, in c. i. de præbend.

81 q tractatu. q Tractatu. Tractatus dicitur principium, ad quod is qui incipit tractatū, dicitur incepisse negotium. Bal. in c. in causis. col. 2. de **Vnu tractat** elect. Sufficit ergo unus, dum tamē sit solennis & diligens, cūm iste tex. loquatur in singulari, & c. i. de reb. eccl. non alie. in 6. & c. tua. de his quæ fi. à præla. vbi dicit Panor. docto. sic communiter tenere.

82 Fallit in monachis S. Benedicti, qui tractatus duorum dierum ad minus facere debent: vt patet in constitutio. Benedictinis, c. 9. rub. de mutuis ac venditionibus syluarum, & concessionibus iurium. refert Ioh. And. in addi. ad Spec. in tit. de loca. §. sequitur. versi. & nota. & de quolibet tractatu debet fieri instrumentū ut ibidē dicitur, & per Socy. cōsil. 22. viso. col. 5. vol. 1.

83 Secundō fallit, quando consuetudo esset, q̄ debarent plures tractatus fieri: quia illa erit seruanda. Bal. in

d.authen.hoc ius.& Perus.in d.c.i.col.2.argu.c.cæterum.de donat.Et nota quod nunquam requiritur tractatus,nisi in casibus à iure expressis,glo.in d.c.i.eod.tit.in 6.&c.quanuis.de offic.ordina.ibidem.

Quæro, qualis esse debet iste tractatus? Respond. 84

omnes canonici vel monachi debent vocari expressè Tractatus
ad sonū campanæ, vel aliās, iuxta morem ipsorum, ad' qualiter si
tractādū, & deliberādū super venditione, vel locatio-
ne perpetua, seu alia alienatione. Quibus congregatis,
prælatus, abbas, seu prior proponet causam, videlicet,
debitum vrgere, vel aliā interesse necessitatem, seu vti-
litatē : super qua dicet canonicis, seu monachis sic cō-
gregatis, Tractabitis, seu deliberabitis an, & quid alienare expediat. Et quilibet dicet suū suffragiū. Et post-
ea, si conuenerint in vnam sententiam, fiet instrumentum huius deliberationis, & tractatus, videlicet, quod tales canonici S. Petri Montispeſſul. post longū & di-
ligentem tractatum cōmuni consensu confirmauerūt,
quod talis possessio, propter tale debitum, vendatur,
vel alienetur, & pecunia ad dictā causam conuertatur,
credentes hoc utilius expedire ecclesiæ. Sic tradit Spe-
cī. in tit. de loca. §. sequitur. verſic. & ſcias. & cætera.
Formam instrumenti ſuprà posui, nu. 13. Etiā tractari
debet qua via extra alienationē prouideri possit ecclie
ſi, an ex fructibus locationū rerū ecclesiæ habitis : &
ſi nō de fructibus, an possit prouideri de rebus mobili-
bus: & ſi nō de mobiliis, an magis de quibusdā re-
bus minus fructuosis, q̄ aliis, instar alienationis bono-
rū pupillorū, l. magis puto. §. nō passim. & §. seq. ff. de
reb. eorū. Socy. cōfī. 29. viſo. col. 4. vol. 1. & confi. 235.
viſa. in 2. vol. & Barb. confi. 40. præclare. in 1. volu.

Compendium

85 Quæro, quādo tractat^o interuenire debeat? Respō-
Traictatus deo, tunc quādo archiepiscopus vel episcopus alienar
qñ interue bona communia inter se & capitulum, vel bona spe-
nire debet etantia ad mensam episcopi, glos. in clemen. 2. eo. titu.
at, vel nō Idem si capitulum alienet bona de mēsa capituli: quia
etiam debet & tractatus & episcopi authoritas inter-
uenire. Imol. in c. 1. de his quæ sunt à præl. Perus. in d.
c. 1. eo. tit. in 6. Idem in ecclesia collegiata regulati, vel
seculari, ut capitulum illius ecclesiæ cōsentire debeat,
clemen. 1. de reb. eccl. non alie. & etiā tractatus & ab-
batis consensus, ac episcopi authoritas interuenire de-
bent, c. abbatibus. suprà eod: Nec valeret consuetudo
quod non interueniret cōsensus episcopi, Archid. in
c. in venditionibus. 17. q. 4. glo. in d. clemen. 2. Hosti.
& Imol. in d. c. 1. & suprà fusius dixi.

86 Si tamen abbas esset exemptus, requiritur authori-
In exēptis tas papæ, glo. in d. clem. 1. in verbo, proprii. & illa au-
pape aut- thoritas debet esse specialis & expressa, l. negotium. C
thoritas. re- de nego. gestis. vnde oportet quod papa sciat quare, &
gnititur. de quibus rebus sit licentia concedenda. Ioh. Andr. &
Peru. in d. c. fi. in fi. princip. eo. tit. in 6. nisi abbates vel
alii prælati haberent ecclesiæ pleno iure subiectas: quia,
tunc si rector velit alienare, poterit cum consensu illi
abatis habentis iurisdictionem quasi episcopalē. In-
nocē. in c. cū & plantare. §. in ecclesiis. de priuile. Imol.
in c. statuimus. de transact. Bal. consil. 378. factum ta-
le. in fi. volu. 3. glo. singu. in verbo, proprii. d. clement.
1. eodem titulo.

87 Ideo infertur, quod si moniales subiectæ pleno iu-
Moniales re prædicatoribus, vel minoribus, velint alienare, po-
quam sole- terunt cum autoritate ministri prouincialis, vel ge-
nitore debet
noralis,

neralis, vel alterius habētis iurisdictionem in eis quasi episcopalem, cū tractatu & solēnitatibus hīc expressis. Barb.consil. 40. praeclare. col.3.vol.primo,& consil. 14.clementissimi.col.prima.vol.2.

Si verò rector ecclesiæ inferioris velit alienare, poterit causa existente cū licētia & consensu episcopi, etiā fine capituli consensu vel tractatu. §. hoc ius porrectū. & c.cafellas.10.q 2. Specula. in titul.de emptio. §. nūc dicendū restat.versi. cæterum. facit c.placuit . 2. suprà eo.& ista opinio seruat de consuetudine,teste Peru. in d.c.primo,col. prima, & penul.per tex.in d.cle.prima, eodē titulo. vbi dicitur quōd si ecclesia nō habeat cōuentum,sufficit quōd alienatio fiat per rectorem ipsius ecclesiæ cum cōsensu sui prælati.facit c.cæterū. de donatio.Domi. Gemi.consil.48.presbyter.col.2.

Nisi ecclesia vacaret , quia tunc dato defensore requiritur, non solum consensus capituli ecclesiæ cathe-
dralis, sed etiam tractatus. Præposi. hīc per c.primuim.
codē titulo,in 6. Liceat glo. & docto.in d.c.primo, eo-
dem titulo, dicant sufficere defensorem alienare cum
authoritate episcopi . ego verò tenerem primam: quia
episcopus constituit defensore, cūm sit legitimus ad-
ministrator ecclesiæ sibi subiectæ.c.final.de successio.
ab intestato qui administrator non auderet contradicere episcopo. Ideo & consensus capituli requiritur.

In hac etiam alienatione requiritur consensus pa-
tronii, si ecclesia sit patronata , quia is habet interesse. Io.Andr. in addit. ad Specu. in loco proximè allega-
to,& Imol.in d. c. primo.tex.in c. precariæ. suprà eo.
Decius consil. 174. in fi.glo.in c. constitutum. 16.q. prima.Card.in cle. prima,col.2.de dec.

90

Patroni

consensus

an in alie-

natiōne re-

quiratur.

Compendium

91 **t** atque consensu **t** Consensu. Non sufficit
per hunc textū, ut fraus remoueatur: quia possent cō-
uocari canonici, & monachi, & non haberī consilium
neque cōfensus eorum. ideo textus iste dicit atque cō-
fensus. probatur in c. obeuntibus. 63. distin&. Præpos.
hīc. nec valeret consensus sigillatim in cameris datuſ:
Consensu
in capitulo
et i. commu-
nidari de-

sed requiritur, quod in cōmuni sint congregati cano-
nici. arg. c. in Genesi. de elect. tā quia vñus posset tra-
here alios in suam sentētiam: quādo omnes essent cō-
gregati. l. si in tres. ff. de recept. arbit. tum etiam quia
omnes canonici habent ex illis redditibus viuere, vel
ex illa re alienanda: & sic simul communicando ap-
parebit, an sit vtile vēdere, vel non. Itē facit iste textus,
dum dicit totius, non dicit singulorum. Archi. & Præ-
posi. hīc, quanuis contrarium, distinguendo tamē, te-
nuerit glo. in c. i. eo. titu. in 6. cōtra tenet Peruf. ibidē,

92 Nec valeret etiam consensus præstitus per literas.
Bal. in d. authent. hoc ius porreſum. col. 3. nam multa
dicimus separati, quæ nō tenemus quando sumus cō-
gregati: quia primō causa cōplacentiæ nil recusamus,
at cōgregati ponderamus quæ facienda sunt. Nec ob-
est l. per fundum. ff. de seruit. rustico. prædio. quia lo-
quitur in re communi pluribus ut singulis, secus in re
cōmuni pluribus ut vniuersis, ut sunt res ecclesiasticæ.
not. docto. in regula quod omnes. de reg. iur. in 6.

93 Minus obstat c. si qua de rebus. suprà eo. vbi alie-
Ratifica- natio per sequentem consensum conualeſcit: quia ve-
lio quomo- rum est ut valeat nunc, scilicet tempore consensus, &
dofaciad-e sic ante non valebat. & ista ratificatio etiam collegia-
beat. liter debet fieri, aliâs non valeret. Philip. Peruf. in d. c. i.

col.3. alleg. Iohan. Andr. in c. quod sicut. de ele&t. Nec etiam sufficeret cōsilium sine consensu. glo. in cle. vlti. de reb. eccl. non alienand. Iohan. And. in c. si religio-
sus. de ele&t. in 6

Quæro, quid si canonici vel monachi dissentirent,
 & abbas vel episcopus consentiret, an possit hæc alienatio fierit: & si fiat, an valeat? videtur quodd sic; ratio-
 ne utilitatis. Respondeo, non potest episcopus, vel ab-
 bas dissentientibus canonicis vel monachis alienare,
 etiam si abbas & episcopus simul consentirent, per
 hunc text. consensu. arg. c. monachi. 16. q. 1. Nec etiam
 possent canonici vel monachi dissentiente episcopo
 vel abbate alienare: quia nō solū requiritur cōsensus
 fratum, sed etiā episcopia authoritas, vel abbatis: quæ si
 nō interueniat, nō valebit alienatio. Imo etiā vacante
 sede nō poterit fieri alienatio per solū capitulū, sed su-
 perioris authoritas requiritur. Præpos. & alii per illū
 tex. in c. si qua. & c. precariæ. suprà eo. per glo. ibi, nec
 poterit hæc authoritas interponi p capitulū. Gemi. in
 c. i. de maior. & obediē. in 6. per c. is cui. de ele&t. in 6.
 Præposi. hīc per istū textū etiā probatur non requiri
 cōsentum capituli ecclesiæ volētis alienare, & cōsensū
 capituli ecclesiæ cathedralis simul, quia hīc text. dicit
 cleri cōsensu, id est capituli, nō capitulorū. Ideo si mo-
 nasteriū velit rem monasterii alienare, tunc requiritur
 cōsensus fratrū aut abbatis, & authoritas episcopi: nō
 verò capituli ecclesiæ cathedralis cōsensus, quia cano-
 nici ecclesiæ cathedralis nō habēt viuere ex redditibus
 ecclesiæ inferioris. Ideo eorū nō interest, ergo cessa-
 bit ratio, & cōsensus illorū, Laut. hīc, q. 13. dicens ista
 seruari p c. placuit. 2. suprà eo. quod est bene notandū.

p ii.

94
 Dissentien-
 tibus mo-
 nachis vel
 canonicis
 an aliena-
 tio possit
 fieri.

Compendium

95

*Consensus
præcedere
debet alie-
nationem.* Nota quod consensus capituli debet præcedere alienationē, cùm tractatus debeat interuenire, qui debet præcedere cōsensum. c. i. eo. tit. in 6. nisi ageretur de alienatione paruae rci & minus vtilis. c. 3. de his quæ fiunt à prælat. dicas tamen, quod quando canonici alienationem factam ratam habent, id temporis adhibere debent tractatum, in quo deliberabunt an expiat, & vtile sit ratificare illum contractum, & facto illo tractatu, si ratificet, valebit alienatio, vt nunc, quia non reperitur facta sine tractatu. Imol. in d. c. 3. per c. si qua. suprà eo. Barb. consil. 16. à loue. col. secunda. in 3. vol. Soci. consil. 15. col. 11. vol. primo, sicut dicitur quando papa dispensat cum illis, qui matrimonium prohibitum contraxerunt, vt illa dispensatio valeat, vt nūc, & sic si filii sint medio tēpore nati, nō erūt legiti- mi. Præpo. & alii in c. per venerabilē. qui filii sint legit.

96 id eligat: quod nō
*Evidens
utilitas ad
episcopo e-
ligi debet.* sit dubium profu- turum ecclesiæ. &
infrà, Episcopus re bus ecclesiæ et tan- quam commenda tis non tanquam propriis.

licet lēdantur, valebit tamen alienatio. c. ad nostram. eo. titu. nā sufficit vtiliter esse cœptum, vt dicit gl. hic.

97 Poterit tamē ecclesia restituī, per c. cū causa. & c.

s Prefuturum ecclesiæ. Si ergo alienans res ecclesiæ vellet dare minus of ferenti, non valeret: quia non prodesset ecclesiæ, quod requiritur per hūc tex. & c. si quis presbyterorū. eo. titu. sufficit tamē quod credat nō plus valere, & sic eligat, quā tum in se est, vtilius: tūc,

cū dilecti.de empti. & ibi dixi. Et sic episcopus habet eligere quā partē viderit utiliorem. vt pote si sex canonicī asserat illā domū N. esse utile vēdere, aliis sex aliā, episcopus eligit id quod non sit dubium profuturū ecclesiæ: & sic evidens utilitas debet esse, per hoc verbū quod non sit dubium, teste Barb. consil. 40. præclare. col. 2. in 1. vola.

Et non est dubium profuturū ecclesiæ, si detur res in emphiteosim, & detur tot cēsus seu redditus in singulos annos, qui simul collecti ad viginti annos, faciūt veram rei aestimationē. not. tex in §. quia vero leonis. in fi. de nō alien. aut permū. reb. eccl. glo. in verbo, iusta. in authen. perpetua. C. de sacrosanct. eccl. glo. in verbo, districte. in d. §. hoc ius. quod facit ad sciendā verā estimationē rei, iuxtal. 2. C. de rescind. vendi. Ias. in l. si fundum per fidei commissum. col. 2. ff. de leg. 1.

Et nota, quodd ecclesia, cuius caput est Christus, habet dominii honorū: sed quoad substantiā sunt pauperū, quo vero ad administrationē sunt clericorū, testibus Io. Andr. & Perus. in c. fina. in principi. eo. titu. in 6. post Iohan. monachū ibi. facit c. 2. de donatio. & c. cōmissa. de elect. in 6.

t Tanq̄ cōmēdatis t Tāquam commēdatis. Episcop⁹ rebus ecclesiæ nō tānō tanq̄ propriis. quā propriis vti debet, sed tanquam cōmēdatis: quia nō sunt propriæ, sed cōmunes: ideo nemo dicat propriū, quod est cōmune. tex. in c. sicut hi. 47. dist. & quod res ecclesiæ sint cōmunes, tradit tex. in c. expedit. & c. res ecclesiæ. suprà q. 1. eadem causa, postquā sunt cōmunes, ergo nō licet eas alienare. a. volumus. c. precariæ. suprà, eo. vide tamen

98
Redditus
in emphia
teosi astia
marideae
best.

99
Dominii
bonorū ecc.
eleſia,
apud
quem fit.

100
Episcop⁹
rebus eccle
ſie quo
modo vī
debeat.

Compendium

tex. & no. in l. serui electione. §. i. ff. de leg. i. vbi cōmu-
ne dicitur meum quoad partis meę dispositionē, vt de
ea tanq̄ de re propria disponere possim. ibi fusiū tra-
ditur. vide si nō graueris, ne cōpēdii terminos excedā.

101 Nota tamen, quod per hoc episcopus non dicitur
Dictio tā- commendarius, qui differt ab eo, qui habet in titulū
quā, est im- c. dudum. 2. de elec. c. nemo. illo titu. in 6. Ideo hīc di-
proprietat- citur tanquam, quæ est nota impropretatis, gl. in ver-
tis nota. bo, tanquam. c. solitæ. de maio. & obedien. dixi in meo
tracta. fictionum: vbi concessi verba denotātia fictio-
nem. Et nota, quod si statutum dicat aliquem rāquam
falsarium puniendum, tamen poena l. Corneliae de fal.
ordinaria nō debebit puniri, sed alia poena arbitraria.
singu. est dictum Bal. in c. nōnulli. §. sunt & alii. de re-
script. sequitur Fely. ibi, & in c. solitæ. col. 2. de maior. & Hippo. sing. 236. dictio tanquā. & dixi in ordin. reg.
rub. des appellations. art. 29. ibi, sera puny comme de crime
defaulx. &c. Iste ergo tex. dicit, quod episcopus rebus
ecclesiæ, tanquā commendatis vtitur, non tanquā pro-
priis. Et dicit vtaetur, non abutatur: quia episcopus vel
alius beneficiatus reb⁹ ecclesiæ vti, & nō abuti debet,
c. cum secundum. vbi Io. And. & alii. de præb.

102 **Vtatur. v Irrita e-**
Alienatio
rei ecclesiæ
est ipso iur-
re nulla, si
ne solēnitatē
te. **nim episcoporum**
venditio, & cōmu-
tatio rei ecclesiastि-
cæ erit absque om-
103 nium.

v Irrita, ipso iure per hoc
verbū, irrita, de quo est
tex. iuncta glo. in authent.
ex causa. C. de libe. præte.
& sic patet alienationē rei
ecclesiæ non adhibitis so-
lennitatibus esse nullam.

Ex quo infertur, quod
emptor. rei ecclesiasticæ,

vel alius, qui possederit rem ecclesiæ, ex hoc contractu nullo tenebitur etiam fructus restituere, c. si quis presbyterorum de reb. ecclie. non alien. c. grauis. de restitu. spoliat. Nec refragatur l. cum fundus. ff. si cer. peta. vbi bonæ fidei possessor lucratur fructus in contractu bonæ fidei usque ad tempus petitionis, in contractibus stricti iuris usque ad tempus litis contestatae, per illum tex. qui debet intelligi, quādo contractus valuit: fecus si fuerit nullus, ut dixi.

Secundū, infertur quod rector ecclesiæ subsequēs, & successor nō tenebitur stare illi alienationi, nec contractui facto per prædecessorem, c. si quis presbyterorum de reb. ecclie. non alien. Flore. in 3. parte summæ, tit. 12. c. 5. de aliena. rer. ecclie. in fi. princip. Alexan. in l. si filius fa. ff. sol. mat. & docto. in c. fina. ne præl. vi. suas.

Et sic prima poena est, q̄ nulla est alienatio. & annulatio actus dicitur poena, glo. in c. cognoscentes, & ibi docto. de consti. dixi in glo. nullitat̄ poenam. in §. monemus. de colla. in concorda.

Secunda, quod tam is qui alienat, quam is in quem sit alienatio, est excommunicatus, per bullam Pauli 2. quam statim transcribam, ut quilibet eam videre possit: & per tex. in d. c. si quis presbyterorum. de reb. ecclie. non alienand.

Tertia poena sacrilegii, c. ōnes ecclesiæ. 17. q. 4. vbi sic dicitur: omnes ecclesiæ raptore, atque suarū facultatum alienatores à liminibus eiusdem matris ecclesiæ anathematisamus, autoritate apostolica pellimus, dānamus, atq; sacrilegos esse iudicam⁹: & nō solum eos, sed omnes cōsentientes eis, & cæt. c. quid ergo. 23. q. 4.

Quarta, deponi debet is qui alienat res ecclesiæ.

Compendium

e.diaconi.suprà eo.c.si quis.de rebus eccl.e.non alien:
& ibi Hostien.& alii.

109 Quinta, episcopo seu abbati alienanti interdicitur
ingressus ecclesiæ.vt in bulla patet,& in d.c.omnes.

110 Sexta, quòd si per sex menses immediatè sequentes
sub interdicto isto animo indurato perseuerauerit,lap-
sis dictis mensibus à regimine suæ ecclesiæ,& admini-
stratione,vel sui monasterii, cui præsidet in spirituali-
bus,& temporalibus, est eoipso suspensus , vt in dicta
bullæ continetur.

111 Septima,inferiores prælati,seu priores,vel quicun-
Alicnates bona eccl
sunt priua ti benefi- ej. que alii habentes beneficia curata,vel simplicia,seu di-
gnitates, administrationes, vel officia ecclesiastica re-
sularum suis gularia,vel secularia,sunt priuati eoipso,quod alienant
suis beneficiis,quorū res & bona alienarunt, vel digni-
tatibus, illaque vacare censemur, absque alia declara-
tione. quæ beneficia possunt conferriliberè per ordi-
narios,ad quos spectat de iure collatio, vt in bulla pa-
tet : quod est summè notandum contra illos, qui sic a-
lienant, vt beneficia illorum possint impetrari,vel cō-
ferri tanquam vacantia. & est hic vñus modus vacan-
di,qui vtinam bene seruaretur. Alios vacandi modos
scripsi in §.monasteriis. in verb.vacantibus.de nomi-
reg.in concorda.

112 Octaua,indignationem Roma.pontificis incurrit,
vt hic patet in fi.bullæ:& qui indignationem papæ in-
currit,meretur priuari beneficiis ecclesiasticis.Bald.&
Aluar.in §.porro. quæ fuit prima cau.benefi.amit. di-
xi in tracta.nomina.in q.19.nu.8.versi.sexto.

113 Nona,quia alienās est periurus. nam omnes bene-
ficiati iurant in principio non alienare,nec diminuerē

bona ecclesie,c.prohibemus.de cēsib.d.c.si quis presbyterorum,& alienando diminuunt.

Decima, symoniam committit, teste Archid.in c. saluator.in fi.i.q.3.per illum tex.in vers.quisquis.argu. c. si forte.17.q.4.licet alii intelligant quando vēderet res sacras.

Vndecima,tāquam homicida est, e qui Christi. su-
prā eo.vbi sic describitur: Qui Christi pecunias & ec-
clesiae aufert,fraudat & rapit, ut homicida in cōspectu 114
Tanquam
homicida
habet qui
res ecclesiæ
alienat.
iudicis deputabitur.& magna iniqtas exercetur, quā-
do praelatus vel alias deputat ad alium vsum bona ec-
clesiarum.Barb.per illum tex.in c.conquestus. in ver-
bo,iniquum,de foro compe.

Duodecima, quia nonobstante alienatione res alie-
natæ reuertūtur ad ecclesiam,nullo dato pretio,c.1.de
schismat.& ibi Ancha.Flor.in 3. parte summæ,tit.24.
c.9. vbi dicit emptorem habere recursum contra vē-
ditorem ad premium : non poterit tamen vti retētione
ecclesiae:ut no.in c.fi.dē rebus eccl.non alienan.Alias
pœnas missas facio,ne in desperationem miseros indu-
cam alienatores rerum ecclesiasticarū:sed bullam nūc
papæ perlegant.

Paulus episcopus seruus seruorum dei,ad perpetuā
rei memoriā ,ambitiosæ cupiditati illorum præcipue
qui diuinis & humanis affectati,damnatione postpo-
sita immobilia,& pretiosa mobilia deo dicata,ex qui-
bus ecclesiae,monasteria,& pia loca regūtur,illustran-
tūrque ,& eorum ministri sibi alimoniam vendicant,
prophanis vſibus applicari,aut cum maximo illorum,
ac diuini cultus detrimento,exquisitis mediis vſurpa-
re præsumunt.occurrere cupientes omnium rerum &

Compendium

Alienatio bonorum ecclesiasticorum alienationē, omnēque pa-
ram varia dūm, per quod ipsorum dominium cōcessionem, hi-
species. pothecam, locationem, & conductionem ultra trien-
nium, necnon infeudationem, vel contractum emphite-
ticum, præterquam in casibus à iure permisso, ac
de rebus & bonis in emphiteosim ab antiquo conce-
di solitis: & tunc ecclesiarum evidenti utilitate, ac de
fructibus & bonis qui seruādo seruari nō possint, pro-
instantis temporis exigētia: hac perpetuo valitura eō-
stitutione fieri præsenti prohibemus, prædecessorum
nostrorum constitutionibus, prohibitionibus, & de-
cretis aliis super hoc editis: quæ tenore præsentius in-
nouamus, in suo nihilominus robore permanuris. Si
quis autem contra huius nostræ prohibitionis seriem
de bonis & rebus eisdem quicquam alienare præsum-

Eidem pœ pferit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, condu-
ta puniunt ctio, & infeudatio huiusmodi, nullius omnino sint ro-
ture alie- boris, vel momēti: & tam qui alienat, quamvis qui alie-
nans, & res nata res & bona prædicta receperit, sententiā excom-
ecclesiastres municationis incurrat: alienanti verò bona ecclesiarū,
monasteriorum, locorumque piorum quorūlibet in-
consulto Romano pontifice, aut cōtra præsentis con-
stitutionis tenorem, si pontificali vel abbatiali præful-
geat dignitate, ingressus ecclesiæ sit penitus interdict⁹.
Et si per sex menses immediatè sequentes sub interdi-
cto huiusmodi animo (quod absit) perseuerauerit in-
durato, lapsis mensibus eisdem, à regimine & admini-
stratione suæ ecclesiæ vel monasterii cui præsidet in

Ancillante, spiritualibus & temporalibus, sit eo ipso suspensus, in-
privati sūt feriores vero prælati, commendatarii, & aliarum ecclæ
beneficijs. siliarum rectores, beneficia vel administrationem quo-

modolibet obtinetes, prioribus, præposituris, præpositibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, præbendis, aliisque ecclesiasticis cum cura, & sine cura secularibus & regularibus beneficiis, quorum res & bona alienarunt dūtaxat, ipso facto priuati existant, illaque absque declaratione aliqua vacare censeantur. possitque per locorum ordinarios vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis, quæ propterea priuatæ fuerint) liberè de iure conferri: nisi aliâs dispositioni apostolicæ sedis sint specialiter vel generaliter reseruata: nihilominus alienatæ res, & bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria, & loca pia, ad q̄ ante locationem huiusmodi pertinebant, liberè reuertantur. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis & innovationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursum. Datum Romæ, apud sanctum Marcum, anno dominicæ incarnationis millesimo quatercentesimo sexagesimo octavo, Calendas Martii, pontificatus nostri anno quarto.

Ista bulla reperitur hodie in extrauaganti communib[us]. in rubrica, de rebus ecclesiæ non alienandis.

x conniuentia. **x Conniventia.** Id est tacito cōsensu. sic exponitur in l. per llilicum. C. de cohart. lib. 12. vel accipitur pro patiētia, c. regum. 13. q. 5. Connivere enim est claudere, vel palpebras iungere: & plerunque accipitur pro assentire:

117
Connivento
quid sit.

Compendium

quia clausio oculorū consensum significat, c. obeuntibus. & ibi not. 63. distin. l. ad probationem seruitutis. C. de probatio. Et dicitur à con, & vix quia qui cōniuet, vix aciem oculorum perstringit. Lucas de penn. in d. l. per Illiricū. Et conniuere, est sub quadam dissimulatione pertransire. facit tex. in l. is qui. in princip. ff. de manumis. vbi seruus potest habere aliquid conniuetibus oculis domini. Vide tex. in c. quanto. in fin. de priuileg. de connuentia est tex. in l. 2. C. de hæreti. l. quisquis. de postuland. & quorum appell. non recip. l. quisquis. Vide tex. in l. 2. C. de bon. liber. & l. placet. de exēcas. munc. lib. 10. & de fabricen. l. fina. in fi. lib. 11. & de vendit. rer. ciui. l. 3. ibidem. ac l. edicimus. de murilegu. & l. 1. de fundis & saltib. rei domi. & l. vsus. de fund. rei priua. & de fugiti. colo. ibidem. ac l. fina. in fi. de erog. milit. anno. lib. 12. & l. fin. §. his. de diuer. offi. ibidem. c. eo libentius. de seruis non ordinan. c. quicūque suffragio. 12. quæstio. 2.

118 Quæro, an sufficiat cōsensus tacitus, videlicet taciturnitas, licet non interueniat expressus canonicorum cōsensus? Respond. glo. h̄ic sufficere taciturnitatem, tacitus an per c. possessiones. 16. q. 1. & c. cōtinebatur. de his quæ sufficiat. fiant à præla. quod dicunt esse verum docto. in alienatione temporali facta causa pietatis, vel necessitatis, & vbi nō multūm laderetur ecclesia: aliās requiritur expressus cōsensus, & solennitas, de qua h̄ic, & in c. quæsto. de his quæ fiant à præla. Et si non interueniat solennitas in alienatione etiam temporali, facta de non minima re, est ipso iure nulla, Archidia. in c. si sacerdotes. 16. q. 3. Inno. in c. vno. in fi. vt eccl. benefi. sine dimin. conferant. glo. in c. 1. in verbo, perpetuis. de reb. eccl.

non alie.in 6.Iohā.And.in addi.ad Spec.in tit.de reb.
eccle.non alie.in rub.vbi dicit q̄ in rei magnæ aliena-
tione temporali requiritur solennitas istius tex.de qua
dixi suprà : imo etiā quando episcopus alienaret bona
cōmunia inter eū & capitulum ad tempus , adhuc re-
quiereretur cōsensus expressus capituli : secus si conce-
deret bona ad suam administrationē pertinentia,quia
tunc sufficeret tacitus consensus. Domi.in c. i.eo.titu-
in 6.nota.in summa.33.q.5.

Fallit in alienatione rerū monasteriorū , & cōuen-
tus,quia tūc etiā in tēporali alienatione requiritur cō-
sensus religiosorū expressus.cle. i.eo.tit.vbi glo.tradit
quid in prälatis regularibus ecclesiarum secularium.

Fallit etiā quando capitulum dissentiret,vel maior
pars:quia tūc alienatio etiā tēporalis est nulla.nā de-
ficit substātia,per d. S.hoc ius porrectū. Laur.hic q.3.
y & suscriptio- y suscriptione. Dixi suprà de
ne clericorum. consuetudine non requiri,nisi
in locis vbi non esset contra-
ria consuetudo.

z Itē domos vrbiū,
vel castrorum, quæ
ecclesiæ plus incom-
modi q̄ vtilitatis af-
ferūt, licet rectorib⁹
ecclesiarū (sicuti in
superiori capitulo
Symmachī, Non li-

z Item domos urbium. Do-
mus ergo ecclesiæ, quæ
plus incommodi affert,
quam commodi, potest
alienari. Et dicitur plus
incommodi quam com-
modi afferre, quando in
singulos annos plus ex-
ponitur in reparacioni-
bus illius,quam ex emo-
lumentis recipiatur,vel ex

119

120

121

Quando
plus cōmo-
di dicatur
res afferre.

Compendium

locatione illius domus , vel quam ex fructibus rei percipiatur . tex . in l . sed an vltro . § . i . ff . de nego . gestis . & l . inter quos . § . fi . cum l . seq . ff . de dam . infect . & vtrobi- que per docto . & in alienatione harum domorum requiritur solennitas supradicta , nisi ut sequitur in dicto cap . terrulas .

122 Vbi ponuntur tria , antequam omitti possit solennitas . Primum , quod res sit exigua & modica . probat Tex . ibi , terrulas . & ibi , exiguae . Secundò requiritur quod non sit ecclesiæ utilis : ibi , ecclesiæ minus utiles . Tertiò quando necessitas fuerit : ibi , si necessitas fuerit . Quartò cōsiderandum est , quod licet ex necessitate possit omitti consilium fratrum , tamen aliæ solēnitates requiruntur , cūm hīc tantum dicatur de consilio fratrum , ergo de aliis non intelligitur , ut supra dixi in verbo , quicquam .

123 Notandum est , dum textus dicit , domos urbiū , quia intelligitur de domo materiali , non de domo conscientiæ : de qua dicitur ecclesiast . 27 . c . si nō in timore domini tenueris te instāter , cito subuertetur domus tua ; id est conscientia . Nec de domo familiæ , de qua primæ ad Timoth . 3 . c . dicitur , oportet episcopum esse irrehensibile , & suæ domui esse bene ppositū , ut bellissimè es R . P . i . suæ familiæ . & Esa . 28 . dictū fuit Ezechiae regi : Dispone domui tuæ , scilicet per testamētū , quia morieris , & cæt . & Augu . in c . opātuimlibet . 47 . distin&t . sic inquit , arrogare mihi nō audeo , ut domus mea , id est familia , sit melior quam domus Abrahæ . & cæt . & ita capitur domus in titulo ff . de senatus cōsult . Silla . secundum Bal . in l . prima . in princi . ibidem . & idem capitur in l . prima . C . ne liceat potentio . ? 47 .

quando tamē domus accipitur pro patrimonio. l. prima. C. de ingenuis & manu. vbi si testator reliquerit uxorem suam usufructuariam totius domus intelligitur, id est totius patrimonii. teste Salic. abi. Et quid contineatur appellatione domus, vel illorum de domo, tradit Barb. in repet. l. cum acutissimi. col. 57. C. de fideicō. & in addit. ad Bal. in rub. de duob. fratri. in usibus feudo. & consil. 20. illud. col. 4. in 2. vol. Corneus consil. 55. pro decisione. col. 3. in primo. vol. Benedict. in repet. c. Raynutius. in verbo, & domū. de testa. Alex. in l. ex facto. §. primo. nu. 53. ff. ad treb. consil. 223. in 2. vol. Nec intelligitur h̄ic textus de domo sepulturæ, de qua Dauid psalmo 48. Sepulchra eorū domus illorum in æternum. Nec de domo gloriæ, de qua Dauid psalmo 25. ait, Domine dilexi decorem domus euæ. & psal. 121. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum domini ibimus. quod Deus Optimus Maximus concedere dignet. nam beati sunt qui habitat in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Psal. 83. Laudabimus ergo D. Iesum, qui per passionē suā illā domū nobis præparauit p. æterna secula, Amen.

spes mea Christus.

Tractatus congruae
portionis beneficiorū , vicariis maximè
debitæ breuis, & admodum vti-
lis, ac in forensi iudicio
vñu veniens.

Authore D. Petro Rebuffo de Mon-
tepessulano, iurium doctore, &
comite, in Parisien. uniuersi-
tate publico professo-
re, nouiter
editus.

1 5 4 9.

q

REVERENDO IN CHRI-
STO PATRI ET D.NICOLAO PSAL
meo, episcopo & comiti Virdunensi, sacri que
imperii principi, Petrus Rebuffus

S. P. D.

Ximia tua uirtus, antis tis integerrime, prae-
stansque ex singularis eruditio, quam mul-
tis argumentis iandudum habeo cognitam,
efficit, ut quibuscumque modis possim unicè
cupiam tui nominis ex dignitatis splendo-
rem, non solum his temporibus adaugere, sed
ex monumentis literarum posteris tradere. Ex quanuis tua
uirtute ipse indies magis ac magis ornatior atque illustrior
euadas: tamen quia me tibi quoque deuinctum conscius sum,
ex agnoscō, cum aliud non habeam, quo satisfacere queam
tuis magnis in me meritis, nolui ex his, quae possum etiam per-
quam exiguis, argumentum aliquod, ex testimonium non in-
grati animi non prebere: nec enim possum obliuisci, aut silen-
tio praeterire tuam erga me benevolentiam, illamque pietatem
(nec dicam solum humanitatē) qua maximo meo in periculo
a te aliquādo sum suscep̄tus. nam cūm Lurctia ex familia mea
nonnulli pestis morbo (ut tota pene urbs) acerbissimē praeme-
rentur, ad me derelictū ab omnibus, ut morbi immanitas etiā
socios, uelut rāvēs & mār̄as efficiet, ita tu ipse uenisti
non rogatus, ut nō solum interpellaris, imò potius coegeris pe-
riculi effugiendi causa tecum cum omni familia mea in abba-
tiā diuī Pauli, cuius eras tunc abbas, Virduni, in Loterīngiā
profiscisci atque secedere: quo in loco amoenissimo, ita exceptus
liberatissimē ex humanissimē diu tecum fui, donec sedato Lu-

tetiae morbi ardore, redire muneris necessitate sum coactus.
 Quæ, cum in mentem ueniunt, & cætera alia erga me benevolentiae argumenta, usque adeo afficior cum eis satisfacere, saltem ex parte non possum, ut grauißimè feram, ut tóque animi uoto (postquam nihil aliud habeo) tibi summa omnia à deo optimo maximo deprecer, & summopere gratuler, tibi illam dignitatem, ad quam nuper es prouectus, & merito sanè tuo, si ullo unquam aliis, tanto enim es pietatis, Christianæque religionis studio affectus, iuris diuini humanique præceptis consultissimus, bonarum literarum instructissimus, ut tua illa respub. vertodunorum se beatam, felicemque dicere iure possit, quod talen naæta sit præfulem: cuius non doctrina modò præclarè institui, sed optimo uitæ exēplo magnopere augeri possit. & faxit deus optimus maxim⁹, ut uel illa hac felicitate diutius gaudeat, uel tu (ut es idoneus) ad maiorem rerum curam prouehearis. Interea, hoc qualecumque sit munus, uel potius chirographum agniti debiti lubenter accipe multò maiora, si possumus, in tuam gratiam, & si non paria dignitati tuae, ex integerimo tamen animo, & tui aman-
 tissimo atque obsequentiā-
 mo, expectans.

V A L E,
 & ut soles, nos
 ama.

q ii

Tractatus congruæ portionis incipit.

V M ista sit utilis, & in iudiciis frequēs materia, ab amicis (quorum iustis nihil denegare soleo petitionibus) rogatus saepius fui, ut illam parum, in variis tamen locis tractatam, breui quodam compēdio, & planē pertractare. quod & si mihi difficile esse putauerim, tamen illis pro virili satissimacere conabor. Et ut demum hæc parū nota omnibus materia indigentibus notior fiat, laborēsque illorū, qui eam efflagitant, leuare hisce scriptis possim, sequentia hoc squalido pestis, & belli tempore, quo animus studiosorū torquetur, & ferè in irritum cedit, reluctante pene Minerua, hæc dictare tentau: in quibus, letor beneuole, si temporis iniuriam respexeris, boni (ut spero) cōsules. & ne in his vltierius tuam animi integratatem remorer, à me ista in hoc describentur tractatu.

Primo, quare dicatur, & quare congrua portio vocetur, τομές ισημερόν Graeci vocant. Secundo, quam obrem inuenta sit. Tertio, quid sit. Quartο, quis istam congruatim portionē petere possit. Quinto, à quo peti recte debeat. Sexto, qua actione experendum sit. Septimo, coram quo iudice hæc portio cōgrua peti com modè valeat. Octauo, quomodo assignari debeat. Non, quanta assignari. Decimo, in quibus rebus possit. Undecimo, quæ isti debeat vicario in hac congrua computari portione. Duodecimo, an congrua portio

Totius tra-
ctatus de:
scriptio.

tolli possit. Ultimò, an curatus, vicarius, perpetuus, monasterium, seu patronus, episcopus, vel alius in decimis, & aliis sit de iure communī fundatus: & quæ sit utilitas ad hoc dignoscē dum. Quibus summatim discussis, congruæ huic prouisum erit materiæ.

In primis cōgruū emanat à verbo, cōgruo, quod significat cōuenit, expediens est. & hoc verbū à gruibus tractum esse quidam afferunt: quæ inter se ita conueniunt, ut nec volando quidem sic, nec pascendo segregent. Vnde iurisconsultus hoc verbo sèpius utitur, sic inquiens: Cōgruit bono & gratiæ præfidi curare, ut pacata atque quiera sit prouincia. I. congruit. ff. de offici. præsid. & alibi sic ait: Illam enim æquitatem debet admittere censor, ut officio eius congruit relevari eum qui & cæt. in l. forma. §. illam. ff. de censib. facit l. semper. §. licet. de iure immuni. & congruit rationi. l. 4. de vñfruc. accrescen. arbitrio bonæ fidei iudicis cōgruit. l. videamus. in si. ff. de in litem iurando.

Item cōgruens munus vocatur personæ conuenientiæ, in l. i. in si. ibi, & muneribus congruentibus fungi curerit. ff. de decuri. l. & si filium. ibi, honores, qui filio decurioni congruentes. de muneri. & honori. Inde congruenter respondere in stipulatione concipiēda promissor debet. l. i. ff. de verb. oblig. §. in hac. illo titu. in institu. consona & congruens debet esse responsio interrogatiōni, quoad sensum, nō quoad verba, ut olim: sed sufficit quod vterque intelligatur. d. §. in hac.

Etiam congruum conueniens dicitur. Quid enim tam congruum fidei humanæ, quam ea quæ placuerūt inter contrahentes seruare? l. i. ff. de pact. Inde cōgrua interpretatio, cōuenientiæ & apta. l. itē veniūt. §. aptāda

Tractatus

Est nobis singulis verbis senatus consulti cōgrua inter-
pretatio. ff. de petitio. hære. & obligamur verbis, cūm
præcedit interrogatio, & sequitur congrua responsio.
I. obligamur. §. i. ff. de actio. & obliga.

Congrua portio conueniens. 6 Ad hæc congrua portio conueniens dicitur, quod
conuenire debeat illi, cui est assignata, quæ interdū vo-
catur sufficiens. in c. extirpandæ. in fi. princip. ibi, por-
tio presbyteris ipsis sufficiens assignatur. de præben.
& ibidem in §. fi. vocatur congruens portio. sed in c.
de monachis. dicitur congrua substentatio. & in cle. i.
de iure patro. & in c. pastoralis. de his quæ fiūt à præla.
interdū portio nominatur competēs, in c. 20. vbi au-
tem. de deci. in 6. & in c. 2. de supplen. negligens. præla.
sed communius appellatur congrua portio. quo nomi-
ne etiam papa vtitur in c. beneficium. de regula. in 6.
Et sic congrua portio dicitur sufficiens, conueniens, &
competens, vt vicarius inde commodè viuere possit
per glo. in d. c. vno. in verbo, absque penuria. de statu
regula. in 6.

7 De congrua satisfactione expensarum, scribitur in
c. fina. §. in aliis. vt li. nō contest. Hæc de prima quæst.
vt dicatur congrua portio, conueniens, & sufficiens. &
ideo congrua vocatur, quod conuenire & congruere
debeat ei cui est assignata. & cūm communius sic vo-
cetur, hoc nomen huic tractatui indidimus. De iure
cōgrui tractat Mat. de affli. i. trac. de iure pthomiseos.

Quæst. introducta sit hæc con- 8 **S**ecundū quæro, quāobrem introducta sit hæc con-
grua portio? Respon. multis de causis. Primo in fa-
cto producta uorem ecclesiastū, vt per bonos & sufficientes vicarios
sit congrua animarum cura diligenter exerceatur; & illis laudabi-
portio.

liter deseruiatur in diuinis: quib⁹ de ipsarum ecclesia-
rum prouentibus necessaria congruè subministrētur.
c. cum ex eo. versi. porro. de elec. in 6. Et si ecclesiæ in
diuinis deseruiētes non haberent congruā portionē,
nō inuenirentur idoneæ personæ, quæ huiusmodi ec-
clesiis vellent deseruire. c. i. de præbend. in 6. ob id fa-
uor ecclesiarum est, vt iustum portionem vicarii per-
petui habeant.

Secundò in fauorem etiam personæ. i. vicarii per-
petui, vt commodè viuere possit. c. de monachis. de
præben. & vt non cogatur mendicare, vt infelix cleri-
cus. dicit tex. in c. diaconi. 5. in 96. distinc. & sicut epi-
scopus non debet aliquem ordinare, qui ex patrimo-
nio, vel beneficio non habeat vnde viuere possit, alio-
qui episcopus prouidere ei tenetur. c. episcopus. & c.
cum secundum. de præben. ita non debet instituere vi-
carium, qui non possit commodè viuere. clemen. i. de
iure patrona. nec etiam debet episcopus construc-
tione ecclesiæ consentire, nisi prius cōgruè dotetur. c. ne-
mo. de consecratio. distinct. i. glos. in c. cum sicut. de
consecratio. ecclesi. Item uisioni ecclesiæ episcopus
dissentire debet, nisi congrua portio presbyteris illa-
rum reseruetur. c. exposuisti. in fine. de præbendis. Er-
go hæc portio congrua in fauorem personæ est in-
troducta.

Tertio, in episcopi fauorem, vt ex illa congrua por-
tione curatus seu vicarius iura episcopalia ei persoluat.
d. c. de monachis. de præben. & alia iura, quæ scribun-
tur in c. conquerente. de offic. ordina. quæ non posset
vicarius exoluere, si congruam portionem non habe-
ret, & sic episcopus ea amitteret, ergo in eius utilita-

Tractatus

tem etiam est introducta hæc portio congrua.

11 Quartò, in fauore plebis & populi, vt habeant vi-
Plebs an- carium doctum, à quo instrui possint, vt dixi in §. sta-
alere te- tuimus. 2. de collat. in concorda. Item populus cui mi-
neatur sa- nistrat spiritualia, eum alere teneretur, si non haberet
cero: ē ei congruam portionem: quoniam postquam presbyte-
sacra mi- risemant spiritualia, dignum est vt metant tempo-
nistrante. ralia, iuxta diuī Pauli sententiam ad Corint. 9. quæ de-
scribitur in c. cum ex officii. in fi. de prescrip. quo one-
re plebs liberatur, si sacerdos congruè viuere poscit.

12 Quintò, in fauorem pauperum, vt ipsi quidem à
Hospita le- vicariis & curatis hospitalitatem exercentibus ali pos-
clericū esse fint. d. c. de monachis. nempe diuus Paulus vult cleri-
decet: cum hospitale esse debere: quod ostendit diuus Hie-
rony. in epistola ad Oceanum, de vita clericor. in fi. sic
inquiens: Hoc præcepto patet Abraham & Loth an-
gelos suscepserunt, quia hospitalitatem inter cæteras
dilexerunt virtutes. Sic & Onesphorus Paulum do-
ctrinæ fontem suscepit, hi imitatores sint vestri, & ne
sinatis in colam præterire, quin apud vos panem co-
medat: hæc ille, vt quia hanc hospitalitatem clerici
non seruabant, & laici decimas detrectabant.

13 Audite quid dicat de hac re diuus Augustinus: Ma-
Clerici & iores nostri ideo copiis omnibus abūdabant, quia de-
laici cur cimas deo dabāt: modò autem quia discessit deuotio,
nunc oppri accessit indictio fisci. nolumus cum deo partiri deci-
mantur. mas, modò autem tollitur totū. hoc tollit fiscus, quod
non accipit Christus. c. maiores. 16. q. 7. Ideo si nostri
episcopi & alii hospitalitatem seruassent, & laici deci-
mas persoluissent, tot & tantis oneribus grauati non
fuissent. ideo hæc quasi postliminio sponte vestra, si sa-

pitis, recipite : & grauaminibus ac oneribus liberabit vos deus, nec duplii onere vos grauari ille patietur. ut abundè scripsi in tracta. de deci. q. vlti. vbi 26. pœnas in non soluentes decimas scripsi, & vtilitates eas soluentibus.

Ex quo infert Cardi. in d. clemen. i. §. si. quod episcopus potest assignare congruam portionem præsentato, etiam non petenti, tum quia sua interest, tu etiam quia publicæ interest propter hospitalitatem. & collusio præsentati cum patrono non debet nocere aliis. c. 2. de collusio. detegend. quod intelligerem verum, ante quam presbyter instituatur : post verò iustitionē gnatopos securus, quia convenitur institutus ad hospitalitatem, & sit. ad altera onera : & si velit soluere ex bonis patrimonii sui iura episcopalia, & hospitalitatē, potest. Hoc enim iudicium non datur, nisi postulatum fuerit. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. & ibi docto.

Secundò, quod curatus vel vicarius huic portioni non potest renuntiare quoad præiudicium successoris, nec in toto, nec in parte : ideo si contentus fuerit minima portione, non præiudicabitur vicario post eū futuro, ut dicetur inferius q. ii. propter rationes superius descriptas.

Tertiò etiam in præiudicium episcopi factum à vicario non valebit sine episcopi consensu, cum episcopi intersit, ut superius dictum extitit. & cum quis laedi potest, est vocandus. l. de vno. ff. de re iudica. alia nunc missa facio huic quæstioni affinia.

Tertia quæstio se nunc offert, ista videlicet, Quid sit congrua portio? Respondeo, est pensio sufficiens quid sit.

Tractatus

ciens clericō perpetuo in beneficio instituto , ex prouentibus illius commodē viuere non valēti , ab eo qui decimas & alios ecclesiæ fructus recipit, debita.

Dicitur in definitione, seu verius descriptione, pēsio , sumendo illud verbum generaliter , pro qualibet portione: non de ea quam dictauimus in tracta. de pacifi. possess. post Fely. in c. ad audientiam. 2. de rescrip. etiam dicitur quodd est pensio sufficiens. nam congruē & sufficienter debet sacerdoti ecclesiæ deseruiēti prouideri. d.c. de monachis. & paria sunt non prouidere; & nō cōgruē, quoad hoc, vt agi possit, vt infr. dicetur.

18 In definitione etiā dicitur clericō perpetuo ad remouendum temporalem , qui ad tempus impedimēti *Vicarius an curā hā* tātūm præficitur, ratione fortē studii. c. ex eo. de elect. *beat. ani-* in 6. vel infirmitatis, vel alia iusta de causa: & huic non *marum.* protidetur de hac cōgrua portione, tum quodd potest renoueri ad nutum præficiētis, licet id temporis quo seruit ali debeat, tum etiam quia nō habet curam animalium, sed eam exercet nomine curati vel rectoris. gl. in extraua. execrabilis. in verbo, temporales. de præbē. in extrauagan. Iohan. 22.

19 Itē hæc cōgrua portio clericō assignatur, qui in beneficio institutus, & suffectus est perpetuo ad seruēdū illi beneficio, & ad vitam suam, & habet titulū, & nomine suo curam exercet, & communi nomine vicarius vocatur, licet aliquando etiam curatus sit, vt inferius dicitur. cle. vna. de offi. vica. c. postulastis. de rescrip. c. extirpandæ. §. qui vero. de præb. Et dixi clericō cuius nomine venit tā sacerdos, quām alius etiā primæ tonsuræ: vt Panor. scribit in rub. de vit. & hone. cleri. quia isti volēti promoueri ad sacros ordines, etiā congrua

Clericoru
nōmīne
qui conti-
ncantur.

portio assignari debet per generalitatē. tex. in d.c. i. de p̄ben. in 6. Et quia beneficia curata etiā isti clericī pos-
sunt habere, dūmodo intra annū promoueātur. c. licet
canō. de elec. in 6. & c. si p̄ clericis. de p̄bē. ibidē. sic &
ista: ideo si illa habeāt, eis p̄uidetur de cōgrua por-
tione, licet nō sint sacerdotes. Reliqua verba in defini-
tione cōtentā, inferius explicabūtur. & alias vicariorū
species tradit Panor. i d.c. postulaſti. Imol. & alii in d.
cle. vna. & Auriol. in addi. ad de mōtelaud. in c. sup. eo.
de p̄b. in 6. & Bertach. in trac. de episco. 7. pte. 4. lib.

Quarto quārō, quis istam portionē petere possit? 20
Respond. vicarius ecclesiæ perpetuus, vel curatus
ipſi beneficio deseruiēdo perpetuō præpositus. c. i. de
præb. in 6. d.c. extirpandæ. & iuribus p̄ximè allegatis.

*Quis con-
grua por-
tionē pete-
re possit.*

Notandū est q̄ religiosis olim, ppter religionis ze-
lū, multa dabātur bona, & ecclesiæ prouētus, quia p̄e
viuebāt, & deo optimē seruiebāt. & licet multa illis da-
retur, tamē vietu & tegmēto cōtentī erāt, vt inquit di-
uus Paul. nos debere esse. reliqua ipſis pauperibus im-
partiebantur, & vicariis ppetuis ecclesiariū eis vñitarū
nō pauca tribuebāt. Sēd quia cœpit auaritia illorū ex-
crescere. c. auaritię. de p̄bē. & bona pauperū, & vicario-
rū retinere, nō assignādo eis nisi decimā sextā pte fru-
ctuū beneficii, ob id nō valebāt vicarii cōgruē viuere:
quā obrem iura fuerūt p̄mulgata super hoc sequentia.

Primū, Alexan. statuit in c. de monachis. de p̄bē. quōd religiosi nullos habeant præsentare ad ecclē 22
sias, in quibus temporalia & ius habēt patronatus, nisi pro hac por-
eis assignent congruam portionem, qua congruē vi-
uere possint, hospitalitatē tenerē, iura episcopalia sol-
*iura mūltas
tione consti-
tuta.*

Tractatus

uerē, & alia onera supportare. Verūm quia religiosi instituebant & destituebant vicarios conquerentes, pēfionibūsque eos onerabāt, & quādōque nolebant aliquos præsentare, vt ipsi religiosi omnia occuparēt bona: ob id super hoc prouidit Clemens 3. volens ut antiquis & debitus ecclesiæ status seruetur: & si religiosi intra sex menses non præsentauerint idoneum, tunc licet prælato prouidere idoneo. tex. in c. 2. de supplen. negligen. prælato.

23 Verūm enim uero quia illæ decretales erant tātūm factæ contra religiosos exemptos, & ideo alii non exempti, vel seculares patroni, puidere ipsis vicariis nolebant, cūm de eis nihil statutum fuisse. quamobrem, Clemens 4. statuit prædicta iura habere locum tam in religiosis exemptis, quam in non exemptis, & in aliis patronis etiam secularibus, tex. in c. 1. de præben. in 6.

24 Sed quia moram faciebant patroni in hac portionis congruae assignatione, ob id statutum fuit in concilio Viennensi, vt archiepiscopus vel episcopus præstiteret terminum patrono, ad assignandum istā congruam portionem vicario: quam nīli intra illud tempus præscriptum illud patronus assignaret, autoritate sua poterat episcopus præsenratum admittere, & in poenam præsentantium ad diœcesanos ipsos potestas assignationis huiusmodi deuoluebat, etiam non expectatis sex mensibus. clemen. 1. de iure patro. Ecce iura super hoc statuta.

25 Et quāuis ibidem tex. dicat episcopum extunc, id est elapso termino ab episcopis præstituto debere præsentatum admittere, & postea portionem congruā assignare: tamen Anchara. Cardi. & alii juris interpretes

Portio autem prius sit assignanda

Dicunt illius textus ordinē non esse necessarium: quos sequitur Cæsar Lamberti, in tracta de iure patr. 10. artic. 10. q. principia. 3. partis. 2. libr. fortius probans, quia ^{quām re-}
 assignare prius tenetur religiosi, quām præsentare: er-
 go & episcopus. nam ad illum deuoluitur ius cum illo
 ordine. clemen. 1. de supplend. negligent. prælat. etiam
 quia hæc assignatio loco dotis habetur, secundū eum.
 Et assignatio ecclesiæ prius fit, quām construatur. can.
 nemo. de consecra. distin&. 1. c. vlti. de eccles. ædifi. nec
 obest verbum extunc, quia papa non determinat or-
 dinem, hæc ille.

Ego vero arbitror ordinem textus clemen-
 dum esse, & debere episcopum prius admittere præ-
 sentatum, & eum instituere, quām assignare illi por-
 tionem, in sequendo statuta in illo tex. d. clemē. 1. alio-
 qui frustra esset ibi ordo statutus, & verba ibi descri-
 pta nihil operarentur, cōtra tex. & ibi gl. in l. r. ff. quod
 met. cau. quia debet esse fundamētum antequam ædi-
 ficiemus: & esse aliquis debet, cui portionem assigne-
 mus. arg. c. cum Paulus. 1. q. 1. sed si prius ordinarius as-
 signaret, quām institueret, ignoraremus cui assignaret:
 igitur prius debet fieri institutio, quām assignatio. Nā
 assignatio pro personæ cōditione fit, vt inferius dice-
 tur, igitur prius quærenda erit persona, quām assigna-
 tio fiat. l. si quæramus. ff. de testa. ergo institutio prius
 fieri ab episcopo, & interrogabitur institut⁹ an sit ido-
 neus, antequam instituatur. Nec obest quodd patroni
 prius assignēt. hoc verum est, vt episcopus videat, an-
 tequam præsentationem admittat, si portio personæ
 præsentariæ sufficiens sit, vel non, & vt recusat præsen-
 tum, si non habeat congruam portionem. & hoc est

26

*Authoris
sententia
quod prius
institutio
fiat portio
nis, quām
assignatio
contra dos
et uris.*

Tractatus

introductum in pœnam etiam patronorum , vt d. cle.
i. Sed cùm est deuolutum ius ad episcopos, non est ti-
mendum de congrua portione , quam ipse episcopus
assignabit, pro qualitate personæ instituti : quam qua-
litatē instituti prius scire oportet. & sic est diuersa ra-
tio in episcopo , & in religiosis , seu in patrono : quia
semper debet esse certus is, cui portio assignari debet.
Nam incertè portio assignari non solet, vt inferius di-
cetur: & non dicitur incertus patronus de præsentato,
cùm ipse eum præsentat, quia iam elegit eum ad præ-
sentandum, ergo illi incertus non est: & ideo diuersum
est statutum in d. ele. in patrono, & in ordinario.

Non obest quòd ad episcopū deuoluatur ius cum.

27 *Deuolutio* illo ordine dictæ clemen. vnicæ. Respond . hoc non.
quando nō esse verum, quando aliud expressum esset, sicut in dic.
fiat cū qua clemen.i. de iure patron. est expressum, vt admittatur
litate. & præsentatus ab ordinario, & postea ei portio assigne-
tur, & patronus prius eligat personā, & inuenit, quām
illi portionem assignet.

28 Non refragatur quòd assignatio dotis ecclesiæ pri⁹
fieri debeat, quām construatur, ergo & assignatio hu-
ijs portionis. Respōd. ista esse diuersa. nam in assigna-
tione dotis ecclesiæ est expressum, ne ædificatæ ecclæ-
siæ ædificans postea dotem assignare recuset, & illam
ecclæiam desolatam & pauperem relinquat: quod etiā
fortè patronus faceret, si ab eo præsentatus esset insti-
tutus. ob id statuitur ut patroni prius assignet portio-
nem: & si non assignauerint intra tempus statutū, tunc
episcopus ad quem est deuolutum ius, & prouidendi,
& assignandi portionem congruam non relinquat ec-
clæiam, cùm de suis bonis non prouideat, sed admit-

ret præsentatum à patrono, si idoneus sit, & illi admisso pro conditione personæ de cōgrua prouidebit portione : & sic satissit patrono, cūm episcop⁹ admittit ab eo præsentatum, quem ipse instituit, & portionem assignat. & sic planè loquitur ille tex. quanvis dicit. contra ipsum expresse decidunt. Vnde sic concludendum est, episcopum admittere prius debere præsentatum à patrono , si idoneus sit, & postea illi de congrua portione prouidere.

29

Si autem præsentatus non fuerit idoneus, tunc poterit episcopus repellere eum, vt à iure ei conceditur, *præsentatus* c. quod autem. & c. cum autem, de iure patronatus. Et licet textus dicat in d. clemē. 1. extunc diœcesanos admittere debere præsentatum , certè intelligi debet , si *rum non idoneum recusare potest.* præsentatus fuerit idoneus : nec enim credendum est Romanum pontificem, qui ius tuetur , quod aliâs ex cogitatum est multis vigiliis , & inuentum vno verbo subuertere voluisse. c. ecclesia. 2. de ele&tio. 1. si quando. C. de inofficio testam. Et ita debet intelligi tex. in d. clemen. 1. dum dicit, nisi aliud canonicum obſistat. & tunc dicit Panormit. in c. cum vos. de offic. ordi. col. 2. Prouidebit episcopus etiam si esset patronus laicus: & si episcopus nollet admittere idoneum , superior archiepiscopus posset. c. nullus. vbi doctores. de iure patronatus.

Supereft igitur episcopum seruare debere ordinem 30
textus in d. cle. 1. descriptum, ne fruſtra occupet membranas. c. si Romanorum. 19. distinc. & vt aliquid operentur verba ibi posita , & aliis rationibus præmissis: quia si episcopus reciperet præsentatum, antequam ei esset prouisum, & patronus postea nollet prouidere, vel

Tractatus

moreretur, difficilius esset episcopo curare ut praesentato prouideretur: ideo certius teneat.

Attamen quia religiosi in principio conuenire solebant cum vicariis de modica portione eis praestada, quod tamē est symoniacum, aliās praesentare illos non lebant, qui non promitterent eis post institutionē nihil aut parum petere. quamobrem sub dissimulatione trāsuerunt diocesani, & praesentatos à patronis indistincte, sine inquisitione cōgruæ portionis, admiserūt: & cùm vicarii fuerunt instituti, conqueri coeperunt de congrua portione: ideo is cui non fuit congrua portio in initio, scilicet tēpore præsentationis assignata, etiā post ea quocunque tempore potest. & ad hoc tendunt iura & docto. in dictis locis, quia admodum pauca iura super hoc sunt deducta, ideo oportebit ex latebris vtriusque iuris alia perquirere, & ex similibus ad similia procedere. iuxtal. non possunt. ff. de leg. Quare ista materia difficultis, & pene ignota est visa. Ob id, vt iter quoddam ad illam præbeam, hīc aliquas faces incendam, vt alibi perquiri & inueniri ex his possit: quia in ignotis facile erratur. boni si lubet consuletis.

Notandum est, quod religiosi variè ecclesiias possident: interdum temporalia habent. i. beneficii fructus, decimas, & alios reddit⁹, & spiritualia simul, quod pleno iure haberri dicitur, vel vtroque iure. in c. cū & plātare. & in c. quoniā per confessionem. de priuileg. & tunc dicuntur habere pleno iure, & quando iura quasi episcopalia habent, & episcopus nullum ius episcopalē in eis exercet, sed tota iurisdictio pertinet ad abbatem, vel ad alium prælatum, vel capitulum, tex. & ibi Panor. & alii in c. in Lateraneñ. de præbē. c. querelam. de elect.

*Cōnēctio de
nō petenda
congrua
portione
symoniaca
est.*

*Religiosi
variis mo-
dis ecclēsiis
as posse
dent.*

*Iura quasi
episcopalia
lia quis
habere di-
catur.*

de ele&t. nec desit ob hoc pleno iure haberi : quanvis episcopus aliqua beneficu temporalia recipiat. per text. in c. cum venerabilis. de censib. & in his ecclesiis constiuentur vicarii temporales ad nutum reuocabiles, quibus non prouidetur de congrua portione, vt suprà dictum extitit. Sed de his loquitur tex. & glos. in clem. vniqa. in si. de suppl. negli. prael. Et cum episcopus eximit aliquam ecclesiam, retinet correctionem, procura tionem, & cathedralicum. tex. in c. pastoralis. de dona. c. cū venerabilis. de censib. glos. nota. in c. viii. 16. q. 2.

Si tamen concedatur ecclesia religiosis pleno iure, non poterunt ex hoc conuertere fructus ecclesiæ do natæ in usus proprios: sed sicut episcopus, qui ecclesiā pleno iure habet, non recipit ad suam utilitatē, ita nec ipsi religiosi, nisi episcopus sic donans ecclesias prius fructus receperisset: tunc & illi quibus est donata, illos capiēt. text. in d. c. pastoralis. de donatio. Sed per illam donationem pleno iure habebit donatarius regimen in spiritualibus, & temporalibus, & iura quasi episco palia. tex. in c. quoniā. de priuil. Inno. & Panor. in d. c. pastoralis. de priuile. vbi dicunt in hac donatione cōfensem episcopi ecclesiæ donatæ ex necessitate requiri. cautius est tamen, vt episcopus vtriusque ecclesiæ tam donatæ, quam donantis consentiat.

Aliquando ecclesiæ vniuntur mensis prælatorum, vel capitulorum: & tunc possunt prælati, vel capitula quorum mensis sunt vnitæ ecclesiæ, fructus ad suos usus conuertere: quod alias nō possent. glos. sing. in cle. vna. in verb. ad mensam. de excess. præla. quam approbat & elucidat Paul. de Roma, in tract. de pensio ecclie siast. c. i. num. 7. & seq. Et in hac vniione ad mensam fa-

33

34

De vniione
ad mensam:

Tractatus

cienda solent vicarii ecclesiis parochialibus perpetni
referuari, cui debet portio congrua assignari, iuxta pa-
pæ mandatum in vnione appositum, his verbis : refer-
uatis tamen de ipsis fructibus, redditibus, & prouenti-
bus beneficiorum ipsorum, si ecclesiæ parochiales fue-
rint, pro singulis perpetuis vicariis, in singulis eisdem
parochialib⁹ ecclesiis instituēdis portionibus, ex qui-
bus dicti vicarii congruè substantari valeant, & alia si-
bi incumbētia onera supportare, ac promiso quodd alia
beneficia huiusmodi, quæ parochiales ecclesiæ nō exi-
stunt, debitibus non fraudentur obsequiis, & animarum
cura in eis, quibus illa imminet, nullatenus negligatur.
cle. i. de præben. Ecce quodd in vnione ad mensam cō-
stituuntur vicarii perpetui, quibus est congrua portio
facienda, & de his etiam loquitur h̄c. Et hodie tot fa-
ctæ sunt vniones, per quas & nominati, & graduati fe-
rè priuati sunt beneficiis: & ideo omnes istæ annullatæ
nouiter fuerunt in concilio Tridētino, in septima ses-
sione, & antea in concilio Constantieni. & istæ vniones
fuerunt causæ multorū apostatarū, & fortè hæresum.
hoc probat experientia, quod vtinam non esset.

35 Item his addēdum est, quodd si episcopus, vel abbas
ecclesiam sic mensæ vnitam cōferat alicui in titulum,
videtur eam separare à mensa: sed non præiudicabitur
successori, quin mēsa applicet, sed sibi tātum qui con-
tulit. tex. vbi Barb. in 3. col. in cle. i. de rescript. & iura-
mentum de non alienādo, à prælato præstitum in ini-
tio concessæ administrationis, iuxta c. ego N. de iure-
iur. refertur ad res quæ sunt de mēsa, & ad eas res qua-
rum directum & utile dominium est penes ecclesiam
non autē ad bona feudalia, quæ nonobstante iuramen-

to, secundum consuetudinem infeudare poterunt. tex.
sing. in c. fi. de feud. plenè docto. tradunt.

Quandoque religiosi percipiunt temporalia eccle- 36
siarum tantum, & sufficiunt vicarium perpetuum: & isti Vicarius
etiam debet prouideri de congrua portione. & de his amoueri à
vicariis loquitur tex. in c. in Lateranensi. & in c. de mo patrononō
nachis. de præb. clem. vnic. de offi. vica. & isti destitui potest.
ab ipsis patronis non possunt. vt ibi, & c. 2. de supplē.
negligeat. præl. Feder. consil. 95. super dubitatione. quia
habentes temporalia & redditus præsentare ad eccle-
sias debent, non autem priuare. c. vlti. de iure patro. &
d. c. de monachis. nisi hoc etiam fuerit præscriptum. c.
cum olim. de præscrip. & nisi de episcopi cōsensu. d. c.
in Lateranensi. de præben. & licet ad præsentationem
eorum fuerint ab episcopo instituti, tamen ipsi de cu-
ra plebis respondere debent. d. c. in Lateranensi. & in
c. cum & plantare. §. in ecclesiis. de priuileg.

Potest tamen petere patronus institutum amoue- 37
ri, si dilapidet ecclesiæ bona, vel ex alia iusta causa. c. fi- Dilapidās
liis. 16. quæstio. vltima. docto. in cap. ex parte A. de te- bona ecclesie
stibus. Iohan. Andr. in regula, indultum. in mercuria- siæ, ab ea
lib. & Federic. Seneñ. d. consil. 95. colum. i. quod nun. remoueri
quam vidi obseruari. Nam si obseruaretur hodie, mul- potest.
ti etiam prælati eorum dignitatibus destitueretur, qui
bona ecclesiarum in suarum animarū perniciem pa-
sim deglutiunt, & dilapidant.

Aliquando religiosi idoneum ad vicaria m per-
petuā, pensione ipsis reseruata, præsentat: verū quia 39
illuni pensionibus magnis onerant, quæ nec duo, vt pa- Oneratus
rœmia vtar, Aegyptii ferrēt. ideo vicarius ecclesiis cō- vicari⁹ lis-
petenter paupertate nimia oppressus, deseruire nō va- berari de-
bet.

Tractatus

let, nec iura episcopalia soluere, neque hospitalitem, si-
cut conuenit transiuntibus impartiri. c. 2. de supplen.
negli. præla. Et tūc vicarius potest agere, vt ab illo ex-
cessio onere liberetur, reseruata sibi cōgrua portio-
ne: & ita etiam prouidebitur, vt ibidem habetur.

Et hoc casu quādo ecclesia donata monasterio fuit

³⁹ ad usus proprios, & monasterium, reseruata sibi pen-
Augeri sione, concessit eam alteri, debet autem facultatibus,
*quādo pē-
ficio debet.* augeri pensio: quia fuit imposita ratione fructuū: qui-
bus etiam diminutis, diminueretur. teste Panor. in ca.
prohibemus. in fi. de censib. sicut in procuratione de-
bita dicitur, in c. quanto. de censib. vt quemadmodum
portio quæ per bonorum possessionem accesserit, au-
get legata, ita & quæ accesserit, minuat. Pulchrè iuris-
consul. in l. & si contra tab. in fi. ff. de vulga. Et quid vi-
deatur datum religiosis, cùm datur eis ecclesia ad usus
proprios, decidit Innocen. & Panor. in c. pastoralis. de
priuileg. & docto. in c. pastoralis. de dona.

⁴⁰ *Vicarij* Quandoque religiosi presentant ad ecclesiā, in qua
q̄n ratiō- habent temporalia, decimas scilicet & alios redditus,
nē patrono quos vicarius omnes recipit: tunc de illis bonis tem-
reddere quæ spectant ad patronos, rationē illis com-
tencantur. petentiē reddere tenetur: & eo casu non est locus con-
gruæ portioni, quia omnia onera tunc subeunt patro-
ni. c. in Lateranensi. de præben. c. ex literis. in fi. de iure
patro. c. cum & plātare. §. in ecclesiis. de priuil. Quip-
pe marito non debentur fructus dotis, si non suppor-
tat onera matrimonii. l. fi. §. præterea. vbi docto. C. de
iure dot. quia pro oneribus debentur. l. pro oneribus.
C. eo. l. fi. ff. de doli. except. vbi Bart. & Jacobi in l. cum
post. in princi. ff. de iure dot. & ita intelliguntur illa iu-

ra disponentia præsentatos ad rationes patronis tene-
ri. Nempe hoc est verum, cùm vicarius reciperet tem-
poralia nomine religiosorum, seu bona ad patronos
spectantia: sed tutius est tā patrono quām aliis, vt con-
grua portio assignetur vicario, & reliqua patronus su-
scipiat: aliās non video quodd vicarius reddere ratio-
nem de sua congrua portione teneatur. Nam tex. in d.
c. ex literis. dicit: vicarius de temporalibus tenetur re-
spondere: quia bona postquam erāt donata monaste-
rio, vicarius qui de religiosorum cōsensu illa bona su-
scipiebat, meritò de illis debebat respōdere, non verò
de bonis quæ sibi recipit. Idem habetur in d.c. cum &
plantare. §. in ecclesiis. ibi, ipsis verò pro rebus tempo-
ralibus rationem exhibeant competentem. Et idē di-
citur in d.c. in Lateranensi. in si ibi, ipsis verò pro reb⁹
temporalibus rationem exhibeāt competentem. & c.
fane. 16. q. 2. ibi, sacerdotes de populi cura epis copis ra-
tionem reddant, abbatū verò pro rebus temporalibus
ad monasterium pertinētibus debitam subiectionem
exhibeant. & ibi glo. Nempe religiosi olim solebāt vi-
cariis committere, vt reciperent temporalia & spiri-
tualia administrarent, verūm postea vicarii rationem
non reddebāt de temporalibus iustum: ob id religiosi
noluerūt permittere vt ipsi reciperēt, sed tantūm por-
tionem suam, de qua iustum nō est vt rationē reddat.

Quanuis Panorm. & alii in d.c. in literis. dicant pa-
tronum ecclesiasticum habere hanc potestatem, vt ra-
tio illi reddi debeat, secus in laico. & ita assignant dif- 41
ferentiam inter patronum ecclesiasticum & laicum. & cōmuni &
idem docet Panor. in c. cum ad se. lem. in glos. 2. de re-
stitu. spolia. & in d. §. in ecclesiis. quem sequitur Roch. ^{nous p̄bet intellectu.}
r. iii

Tractatus

Curtius,in tracta.iuris patro. in verb. honorificum.in vlti.q. dicentes hunc patronum non posse exigere rationē ab hoc vicario minutatim . & hoc etiam firmat Cæsar Lambert.in tracta.iuris patro.lib.3.artic.5.q.2. princip.Deci.verò in c.de monachis.col.3.de præben. probat vicarium teneritā ecclesiastico patrono,quām laico reddere rationem: quia ius patronatus laicis cōpetēs est efficacius & maioris virtutis , quām ecclesiasticum.c.cum dilectus.de iure patro.hæc ille..

42 Ego vero teneo vicarios de bonis, quæ ratione vicariæ perpetuæ sibi recipiunt, nec laico , nec ecclesiastico patrono rationem reddere cogēdos : quia de suis bonis nullus rationem reddere compellitur,sed ecclesia est vicarii , ergo de eo quod sibi recipit , rationem non reddit.

43 Secundo, probatur per locum à speciali, rectorem hospitalium,leprosarium, & eleemosinariarū rationes instar tutorum & curatorum reddere teneri. clem. quia contingit. §.i.de relig. domib. speciale est in illis, ergo ius commune est in cōtrarium. l. ius singulare. ff. de legib.l.i.ad municip.

44 Tertiō,rō inuenitur quod vicarius teneatur patrono rationem reddere,nisi de temporalibus , ergo si illa recipiat , rationem reddet : sed de his quæ vicarius percipit ex sua ecclesia nomine suo,de illis rationē reddere non tenetur. Sed cùm vicarius recipit tempora- lia,quæ donata erant vel patrono laico,vel ecclesiastico, de illis rationem reddere tenetur, quia non sua recipit, etia n̄ minutatim . secus de fructibus , quos in viam utilitatem recipit. Ita resideo,quicquid haecenus scripserint doct. Et uic facienda est differentia in hoc,

quia interdum vicarii recipiunt oblationes, sepulturas & alia quædam iura ratione vicariæ, & ecclesiæ suæ, & de his nullâ rationē patrono reddere tenentur, quia ea recipiētes iure suo recipiunt: nisi consuetudo fuerit in contrarium. facit tex. in c. sane. 16. q. 2. vbi sic dicitur: Sanè quia monachorum quidam episcopis suis ius suū auferre contendunt, statuimus, ne in parochialibus ecclesiis, quas tenent absque episcoporum consilio, presbyteros collocent: sed episcopi parochiæ curam cum abbatis consensu sacerdoti committant, vt eiusmodi sacerdotes de populi quidem cura episcopis rationem reddant, abbatì verò pro rebus temporalibus ad monasterium pertinentibus debitam subiectionem exhibeāt: & sic sua cuique iura seruentur. ecce ibi tex. valde accommodum, & ad hoc clarum.

Interdum verò vicarius in temporalibus partem 45
habet: tamē omnia temporalia recipit, tam suo, quam
patroni nomine, vel omnia temporalia patroni nomi-
ne recipit, & tunc de illis rationem reddere tenetur,
sicut tutor, & alijs administrator: nec erit aliis priuile-
giator. l. i. §. officio. ff. de tutel. & ratioci. distrahen d.
de quibus scripsi in l. boues. §. inter. ff. de verborum
significat. & sic puto intelligenda iura prædicta: licet
doct. in eis valde cæspitauerint, & alio modo ea in-
tellexerint. Et hodie hoc iure utimur, vt religiosi & alii
patroni vix patientur sua iura à vicariis recipi, sed illis
partem faciunt minorem, quam possint, de quibus 46
nulla redditur ratio.

Postremò, congrua portio dari debet à prælato, qui Recipiens
fructus pri
mi anni cō
gnac des
bet.
fructus beneficii primi anni recipit ex priuilegio. c. si
r. ivi

Tractatus

propter de rescrip. in 6. quæ taxatur ad dimidiam. per extrauag. suscepti. de elect. in extrauag. I. o. 22. vt abunde scripsi in tracta. de senten. prouisional. in præfa. nu. 111. & sequen. in 14. casu.

47 *A quo pētēdā sīrōs grua por- tio.* **Q**Vintū quæri potest, à quo hæc congrua portio peti possit? Respondeo, tam à patrono exēpto, quām non exemplo, ecclesiastico vel laico, religioso, vel seculari, siue sint monachi, siue canonici, & sic etiam à capitulo, & generaliter ab his qui ecclesiæ prouentus recipiunt. c. sicut. de supplen. negligē. præl. c. auaritiæ. c. de monachis. c. in Lateranēsi. de præben. & d. cle. i. de iure patro. iuncto c. i. de præben. in 6. Et quanvis Cardi. in cle. i. q. 10. per illum tex. exprimentē personam ecclesiasticā, dicat non habere locum in laico, quia ad laicos non spectant fructus rerum ecclesiasticarum, sed ex toto ad institutum: nec laici bona ecclisiæ possidere possunt. c. causam quæ. de præscript. securis in viris ecclesiasticis. c. cū apostolica. de his quæ fiunt à præl. c. prohibemus. de deci. Si tamen laicus ex privilegio fructus ecclisiæ reciperet, vel usurparet, cōtra eum agi ad hanc portionem poterit, cùm sit eadē & maior ratio in eo, quām in ecclesiastico: & vbi est eadem vel maior ratio, idem ius statuēdum est. l. illud. ff. ad leg. aquil. §. porro. ibi, si qua fuit antiquioribus causis similis seu maior. quæ fuit pri. cau. benefi. amit.

48 *Dēcim u- tenens, ad congra- uum por- tionem metar.* Etiam is q. ii ecclisiæ decimas possidet, tenetur ad hanc portionem, quanvis patronus non sit, cùm decimæ sint tributa e gentium. c. reuertimini. 16. q. i. Nam qui seruit altari, vt vicarius, de altari viuere debet. c. cū secundum. de præbendis.

Imo qui præscripsit decimas, vel curā contra principalem curatum, tenetur ad hanc cōgruam portionē: quod posse fieri affirmat Domi. in c. cum singula. col. 1. de præben. in 6. nempe sicut quarta legitimè ab hærede, vel hæredibus impleri debet. §. cæterū. in authē. vt cum de appell. cogno. coll. 8. ita à patronis, & ab his qui bona ecclesiæ recipiunt, hęc portio est supplenda. Et cùm in hoc casu neminem inueniam priuilegiatū, illi dare priuilegia, non est mihi liberum: ideo omnes tenentur ad hanc congruam portionem, qui decimas & beneficii fructus recipiunt.

Et si plures sint patroni, ab omnibus simul petetur, 50
 non à singulis insolidum, sed pro ea parte quam possident, Plures paa
 vel fructus recipiunt. tex. accommodus in l. 3. §.
 fi. ff. de alimen. & ciba lega. l. si libertus. i. §. libertus. de
 bu. liber. ibi, residuum ex debita parte sibi omnibus hæ- portionem
 redibus pro portione cuiuscunque aufert. congruam
 simul te- nentur.

Et ideo, si vicarius vnum tantum patronum cōuenierit, is pro virili parte condemnabitur, & non ad totum, reseruata tamen actione vicario cōtra alium fructus alios possidentem, & imputabitur vicario: quare simul non conuenit omnes, vt ab omnibus in regram 51
 portionem & cōgruam exigeret: nisi illi omnes vnum Cōueniēdi
 collegium, vel corpus facerent, tunc singuli non con omnes pa-
 uenientur, sed totum corpus: vt d. c. de monachis. c. i.
 de his quæ fiunt à maio. par. ca. & doct. in c. cū omnes.
 de constitu. & fatuus est vicarius qui vnum conuenit,
 si plures sint: quia finito vno contra vnu processu, con
 tra alium inchoare aliam litem oportebit: quod nō fa
 ceret, si omnes conueniat. ob id consulo curatis, & vi
 cariis, vt omnes decimas tenentes, & alios ecclesiæ fru

Tractatus

& us, in ius vō cent, & ab illis simul decimas petant, & saltem noualium decimas : quas si obtinere non possint, petant portionem congruam . & ita solent fieri, ut inferius plenè explicabitur.

52 *Aetione qua agens dum sit.* **S**exto, qua actione petenda sit hæc congrua portio? Respondeo, condicione ex lege, siue ex decretali, de monachis. Nempe si obligatio lege noua introducta sit, nec cautū sit, quo actionis genere experiamur, ex lege agendum est. l. vnica. ff. de condic. ex lege. & ibi plenè docto. Bart. in l. quod ex his. de adult. Specu. in titu. de solutio. in fi. libellum concipiendum docet super hac condicione ex lege.

53 Si verò vicarii grauibus fuerint oppressi oneribus, poterūt petere ea sibi adiuui, & reformari, vt superius dictū extitit : prout dixi de pensione onerosa beneficio imposita, vt reformari etiampossit vsque ad quartam partem. in tractatu de pacific. possessorib. in ampliatione decima octaua.

54 *Praxis quotidiana* Hodie in praxi solent curati & vicarii perpetui pertere veteres decimas, & nouales sibi adiudicari : & si talis patronus assertus ostenderet titulum, saltem pertinet in subsidium congruam portionem, & cætera. & hoc coram iudice ecclesiastico. Si autem agatur super beneficio possessorio coram seculari, & curatus seu vicarius dicat se in possessione percipiēdi decimas, tam antiquas, quam nouales : ob id petit se manuteneri in illis, & interim congruam portionem per modum saltem prouisionis assignari sibi. & si processus tractum & dilationem recipiat, debet ei per modum prouisionis adiudicari prouisio congruae portionis, donec

videantur iura vtriusque, & alia sententia proferatur
vt interim deo seruire possit, & sacramenta parochia-
nis ministrare: quia regulariter sententia debet esse cō-
formis libello.l.vt fundus.ff.commun.diuidun.c.licet
heli. vbi plenè Fely.de symo. nō scribam alia quomo-
do iudex beat iudicare: quia de his & sequentibus
satis dignosci potest.

Septimò, coram quo iudice hæc cōgrua portio pe-
ti possit? Respon. coram ordinario loci, siue sit ar-
chiepiscopus, cui dirigitur, d.c.de monachis, siue epi-
scopus: vt probat tex. in c.fi. §.vbi. de deci.in 6. & cle.
1. de iure patro. quia ad eos spectat tueri ecclesias, vt in
pristino statu conseruentur.tex.& ibi nota. Anto.in c.
sicut. de supplen.negligentia. præla.

55

Coram

quo hæc

congrua

portio peti

debeat.

Ideo non possunt religiosi nec quicunque patroni
antiquum ecclesiæ statum immutare. c.ad apostolicā.
in fi. de symo.c. aliaritiæ. & d.c. de monachis. vbi Pan.
& alii ita asserunt. de præb. vnde non possunt præsen-
tare religiosum ad beneficiū seculare, vel per seculares
regisolutum, quia esset immutare statum ecclesiæ, teste
Iohan. And. & Antho. in d.c. sicut. clemē. vna. illo titu.
Etiam clericorum numerum in templo deseruire so-
litum minuere non debent, sed hospitalitatem solitam
seruare, & alia onera pati: nisi ecclesia esset tā tenuis &
pauper facta, propter quod non posset solitum statum
tenere, tunc sufficit quod ecclesia cui facta est vnio, fa-
ciat illi deseruire per clericum secularem. argumē. cle-
menti. ne in agro. §. ad hæc. de statu regula. c. inter
quatuor. & ibi Panormita. expressim. & in cap. 2. in
fine. de religiosis domibus. & in hoc episcopi vigilare

56

Religiosi

vel patro-

ni statū ec-

clsiæ im-

mutare vel

minuere

nō possunt.

Tractatus

debet, & in visitationibus cogere patronos & alios, v.
cultum non minuat diuinum: sed ex ipsis quidam for-
tē sunt ad illum tollendum, quibus dici potest:
Claudius accuset Mœchos, Catilini Cethegum, cum
sit inter Socraticos notissima fossa Cynedos. & quod
scribit Io. And. in c. fi. de reb. eccl. non alien. Episco-
pi muti cum sint de iure suo male tuti, cum sint cornu-
ti, non audent cornibus utri.

§7 Poterit tamen capitulum vacante sede cognoscere

*Capitulū & adiudicare hanc cōgruam portionem: quia hoc est
au vacāte iurisdictionis, quod ad capitulum transit sede vacante.
fede de por-
tione cons-*

*cōgruacōgnō capi. sede vacan. in 8. q. partis primæ glo. in verb. ordi-
nario. in extrauagā. execrabilis. Iohan. 22. §. statuimus.*

Inferior vero nō poterit assignare portionem: ut glos.
& docto. in verb. dioecesanis. in cle. i. de iure patr. asse-
runt. & Imol. in d.c. de monachis. col. 2. etiam si insti-
tutio ad illum inferiorem spectaret, quia dioecesanis
tantum datur potestas. in d. clemen. i. ergo abbates vel
priores de hac cōgrua portione non cognoscunt: licet
aliās iurisdictionem habeat etiam quasi episcopalem,
hanc tamen minimè assignare poterunt.

§8 Sed conseruatores apostolici solent de hac portio-

*Conserua-
tores vni-
uersitatū
apostolici
hanc por-
tionē assi-
gnam.*

ne congrua cognoscere autoritate apostolica: nempe
cuncta per mundum nouit ecclesia, quod sacrosancta
Romana ecclesia onus habeat de omnibus iudicandi,
exprimit text. in c. cuncta per mundum. 9. q. 3. Et ideo
conseruatores apostolici dati vniuersitatibus assi-
gnare iure hanc portionem, & de ea cognoscere solent.
Et saepius fui vocatus ab ægregio & doctissimo iu-
risconsulto domino Petro Clerico collega nostro, &

huius vniuersitatis vicegerente, ad assignandam hanc congruam portionem vicariis, qui coram eo ista portionem petierant.

Ego vidi etiam iudices seculares, corā quibus posseſſorio agebatur super decimis veteribus & noualibus, dum congrua corā illis petebatur portio, per modum prouisionis pendente processu eam adiudicare, ^{Iudices seculares de} cōgruapoplicet de iure non detur eis potestas, sed incidenter ditio[n]e cognoscabant habere cognitionem, per l. quotiēs. C. de iudi. sent. &c. tuam. de ordi. cognit. vt interim aleretur sacerdos processu durante.

Quomodo cognosci debeat de hac portione? Respon. ordine iuris seruato, & non summarie: nec habet locum in ea cle. dispendiosam. de iudi. quia non agitur de beneficio. si tamen agatur de alimētis vicarii, quod congruam substantiationē vocant, tunc summarie tractari deberet causa, sicut alimentorum. l. penult. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Bonifac. Vital. in d. cle. l. in fi. de iure patro. vt descripsi in tracta. de senten. prouis. artic. 1. in glof. alimens. Et quid operentur ista verba, summarie & de plano, & in quibus causis sit procedendum summarie, scripsi in arti. 9. glof. 1. in tracta. de senten. executor.

Octaudo, quomodo assignari hæc congrua portio debeat? Respond. si de iure loquamur, debet cōgrua portio assignari antequā recipiatur præsentatus à patrono, vt superius dictum extitit. iuxta cle. 1. de iur. patr. sed quia hoc non solet in Francia fieri, nec episcoli solent inquirere in præsentatione de hac congrua portione; imo solet à vicario post institutionem peti,

Tractatus

ut iudex ordinarius vel alias, de quibus superius 7.q.
proxima scripsi, habita ratione personæ, qualitatis bo-
norum beneficij, & oneris, assignare illam habeat, &
aliorum etiam quæ notat Hostien. in summa, de re-
nuntiatio. §. fina. de quibus dicetur inferius. ideo vi-
dendum est quid iudex considerare in illa imponen-
da debeat.

62 *Victus p̄s
byteri pri-
us cōside-
rādus est.* Et primo in ea imponenda debet iudex habere ra-
tionem ad victum curati seu vicarii. c. penul. in fi. 12. q.
i. ibi; prius necessaria recipient. nec curatur ordo de-
scriptus in c. de monachis. de præbend. vbi prius dicit
iura episcopalia soluant, & postea congruam substen-
tationem recipiant, teste Decio ibidem. Nempe lega-
tis alimentis, prius decerni debent legatario alimenta-
tam pro qualitate personæ, & quantitate patrimonii,
quàm alia fieri: sic & in hac congrua portione, nisi dos
fuerit legata cum alimentis. tex. singularis in l. cum v-
nus. §. fi. ff. de alimen. & ciba. lega. quam singularem di-
cit Roma. singul. 532. dicit tex. quod legatis & cætera.
Et sic licet episcopus prius ordinet unde iura episco-
palia vicarius soluere possit, & demum de hospitalita-
te, postremo de victu vicarii. non tamen vivabitur illa
congruæ portionis assignatio, licet ordine naturæ pri-
alendus sit vicarius, quàm alia facere debeat. nam de
eo quod superest, debet refici ecclesia, & alia onera fie-
ri: igitur prius victus consideratur. c. de his. de ecclesi-
ædificâ. nam qui altari seruit, de altari vivere debet. c.
cum secundum. de præbend.

63 *Dignitas
grad⁹ scie-
tia, & nos-* Secundo in hoc victu dignitas personæ, & scientiæ
grad⁹, ac nobilitas consideranda sunt, utpote si vica-
rius fuerit doctor, licentiatus, aut baccalarius, aut no-

bilis, maior portio ei assignari debet quā alteri sim-
plici presbytero sine gradu: & iudex in huius assigna-
tione debet rationem etiam nobilitatis habere. atg.
c. de multa. in fine. de præbendis. Nam vsufructuarius
sufficienter alere, & vestire seruos debet, secūdum ta-
men ordinem & dignitatem, & statum mancipiorum.
l. sed & si. §. 1. ff. de vsufructu. & in honorariis aduoca-
torum ita versari iudex debet, vt pro modo litis, pró-
que aduocati facundia, & fori consuetudine, & iudicij
in quo erat acturus, æstimationem adhibeat. l. 1. §. in
honorariis. ff. de var. cognit. gl. in l. cū adeo. de rescrip.

Mercedes etiam præceptoribus, non quas mini- 64
mas poterit, sed pro facultate patrimonii, pro digni-
tate natalium pupillorum tutor constituet. l. cum plu-
res. in fi. ff. de administra. tutor. Et modus dotis ex fa-
cultatibus mulieris, maritiique statuendus est, quo us-
que ratio patitur. l. quæro. ff. de iure dotum. & l. cum
post. §. gener. ibidem. sic & vicariis de hac portione
congrua prouidebitur, nec hi coguntur vesci fabis, &
aliis vilibus cibariis, sicut rustici. ca. non cogantur. 4.
distinct. glo. in l. seruis urbanis. ff. de lega. 3. docto. in c.
episcopus. de præbend.

Tertio, in hac etiam decernenda portione confide- 65
re episcopus debet, vt tantū assignet vicario, ex quo
possit clericum habere, qui sibi deseruiet: quia nō po-
test solus presbyter missarum solennia, vel alia diuina
officia sine ministri suffragio celebrare. c. proposuit. in
fi. de fil. presby. & c. vt quisque presbyter. de vit. & ho-
clericu. vbi sic dicitur, vt quisque presbyter, qui plebē
regit, clericū habeat, qui secum cantet, & epistolam, &
lectionem legat, vt qui possit tenere scholas, & admo-

Tractatus

nere suos parochianos , vt filios suos ad fidem discen-
dam mittat ad ecclesiam: quos ipse cum omni castita-
te erudiat. Nec sufficit quod populus respodeat sacer-
doti, sed oportet istum clericum interesse. glo.in c.se
dulo.38.dist.arg. c.non liceat.92.dist.licet contrarium
seruetur hodie : quia quilibet etiam laicus presbytero
respondere solet: & si clericus non sit, officium diuinum
non solet differri. si alii laici cantare & respondere so-
leant, tamen debet adesse inter illos unus saltem clerici-
cus primae tonsuræ . Et in Campania sacerdotes sole-
lent lectionem cantare, omisso clero, quod facere nō
bent, per d.c. ut quisque.

66 Sed ad ancillam vicarii non debet iudex habere ra-

Mulier in nobis licet presbitero celebri branire respondere. rationem, cum clerici mulieres habere prohibeantur, &
cum illis cohabitare, per totum tit.de cohabiti cleric. &
mulie. Nā mulier non potest in diuinis respondere sa-
cerdoti in missa, etiam nullo viro existente : ut probat
Archid.in c.hoc quoque.de consecra.distin.1. nec in-
tra cancellos stare.c.1.de vita & honest.cleric. hodie
inuercundē mulieres vbiique esse volunt.

67 Et tam is qui habet parochiale ecclesiam, quam
altare, & simplex beneficium, debet habere clericum,
qui illum adiuuet, per prædicta: ita consuluit Panor.in
consil.89.ex themate proposito.in 3.q.vol.2.& in d:
c. ut quisque presbyter.

68 Et licet de iure quilibet celebrans debeat habere
vnum sacerdotem propinquum quando celebrat, ut si
impedimentum superueniret celebranti, posset alter
missam complere.c. illud.7.q.1.& c.nihil.de consecra.
distin.1.glo.in verb.ministerio.rubr.de his qui in mis-
sa non compleant, credo.& cæter.in prag. & olim sole-
lebant

bant habere . tamē ad istum sacerdotem communiter non habetur ratio quoad portionem congruam: quia ille presbyter non est omnino necessarius : & rarisunt qui missam non compleant , & in hoc solet deus optimus maximus cooperati . si tamen vicarius vno indigeret sacerdote, vel pluribus propter ecclesiæ accessoriæ, quas succursus vocant, tunc rationem illorum habere iudex debet, & omnino numerus cōsiderari personarum necessiarum in hac congrua portione sollet. arg. rex. in l. si filiæ. ff. de legat. 3. vnde si vicarius capellas annexas habeat, in quibus singulis dominicis & festis diebus celebrare tenetur, sicut in ecclesia principali, hoc considerandum erit. ideo nō dicitur sufficiës beneficium , nisi sufficiat habenti, & personis sibi necessariis. c. cum adeo. vbi glo. de rescript. c. studeat. 50. distin&. Et sic non sufficeret hoc casu taxare pro victu vnius sacerdotis: sed oportet habere rationem ad alios duos , videlicet ad sacerdotem necessarium , & ad capellam annexam , quam vulgus vocat, secours, vel, hamœau, & ad clericum. sicut si curator constituat dotem puellæ, debet hanc statuere pro modo facultatū: & in hoc attenditur numerus liberorum. d.l. si filiæ. de lega. 3. Iacobi. in d.l. quæro. Et priuilegium datur tam scholasticis, quam seruis & famulis illorum necessariis. authen. habita. vbi abundè scripsi. C. ne filius pro patre. facit glo. nota. in c. cum sicut. de consecr. eccl. vel alta.

Quarto , debet iudex in hac imponenda congrua portione considerare beneficū facultates , sicut in doctis cōstitutione. l. si filiæ. ibi, si tacultraibus. ff. de leg. 3. & d.l. quæro. l. cum post. §. nuptiis. ff. de iu. do. vbi dos. pro modo facultatum, & dignitate natalium cōstitui-

Tractatus

tur. do&to. in auth. res quæ. C. cōmu. de lega. & fideicō.

Non enim debet exhaustire omnes fructus beneficii vicarius, sed debet facere ut apud priorem vel patronū remaneat, inspe&tā qualitate sua, & onere. c. quoniam. de vita & hone. cler. facit pulcher tex. in l. ins alimentorum. ff. vbi pupil. educa. deb. vbi semper in fine anni aliquid superesse debet, licet illi legi maledixerit Dyn. qui liberalis erat, ob id omnia exponere cupiebat. sed Roger. illi legi benedixit, & à maledictiōe Dyni defendit. Barth. ibi, & qui eam seruabit, nunquam pauper erit. Vide in additio. ad Panor. in c. ex parte. de consuetu. ob id arbitrio episcoporum relicta est congruæ portionis taxatio, sicut de dote scribitur, à iuris interpretibus in d. authentic. res quæ. C. communia de lega.

70 Quinto, debet episcopus animadiertere circa one

Onera in ra, in primis circa iura episcopalia, vt vicarius possit ea assignatio soluere, videlicet cathedralicū, & synodaticū, & alia ne cōgrue iura episcopo debita: de quibus in c. conquerente. de portionis cōsiderans offici. ordin. & si omnia onera subeat vicarius, omnium onerum ratio haberi debet: si vero partem onerum heat, tunc illius partis condemnatio fiet. argu. c. tua. de deci. & c. 2. illo titu. in 6. Cardina. in d. clemen. 1. §. sane. q. 3. de iure patrona. Inde dicit tex. in c. 2. §. vbi autē. de deci. in 6. ibi, prouideatur per ordinarios, & ordinetur taliter, quod eisdem rectoribus tantum de illarum relinquatur prouentibus, quod exinde competentem sustentationem habere, & iura episcopalia soluere valeant, aliisque onera supportare. ecce ibi textum expressum.

71 Sexto, præcipue ratio hospitalitatis haberi debet,

& beneficii locus considerari, an sit frequens pauperum accessus. nam vicarius vel curatus omnes Christi pauperes recipere tenetur. c. quiescamus. 42. distin. <sup>Hospitalia
tatu ratio
d' indice in</sup> domus enim clericorum omnib⁹ communes esse debent. ca. quoniam quicquid habent clerici pauperum ^{gnada ha-}
est. 16. quæst. prima. & minus sufficit manenti extra ^{beti debet,} vias publicas, quam habitantibus iuxta illas. glosa solennis in cap. primo, in verbo, necessitatem. 21. quæst. prima. Tamen magis indiget hospitalitate is qui est extra vias publicas, cum ibi nulli inueniantur, qui pauperes recipient: ut dicit Panormitanus in dicto ca. de monachis. in prima glosa, dicens beneficiatos teneri ad hanc hospitalitatem, iuxta vires facultatum: non enim teneri ut omnes recipere, & postea ipsi mendicare: sed primo subueniendum est sibi, & seruitoribus suis. cap. de his. de ecclesi. ædificand. Sed non tam lautè clerici, abundè, & delicate viuere debent, ut omnia ecclesiæ bona deglutiunt. l. seruos. ff. de pignoratitia actio. aliâs non est fidelis seruus, & prudens, quem constituit dominus super familiam suam: sicut esse debet, ut est in euangelio. Et alere & replere stomachum usque ad naufragium, hoc non est viuere secundum diuum Paulum.

Item reparanda est prius ecclesia, quam hospitalitas habenda. c. pastoralis. de his quæ fiunt à præla. si tam tanta esset necessitas proximi, ut fame moreretur, <sup>Reparatio
ecclesiæ fie</sup> ut in hoc pauperrimo & miserrimo tempore, tunc pauperi ^{an prius} peribus subueniendum etiam per bonorum ecclesiæ quæ pauper venditionem esset. c. aurū. 12. q. 2. & eo casu etiā quod ad laicos eleemosina est in præcepto. c. pasce fame morientem. 86. distinct. Panor. in c. nouit. col. II. de iudic.

Tractatus

Sed sacerdotes & alii clerici, hospites, aut armige-

73 *Clerici ar-* ros in suis domibus recipere non tenentur. l. i. C. de
migeros re episco. & cleri. c. i. de immu. eccl. in 6. & contra prin-
cipere nos cipes, qui suos epidemeticos, quos vocat *fourniers*, per-
tenentur. mittunt onerate domos clericorum hospitio, quod non
debet fieri. clamat Panorm. in c. i. & c. cum ecclesia. de
immu. eccl. & Deci. in d. c. de monachis. & hodie vix
spiritus relinquitur sacerdotibus & clericis: imo quia
deuotio est à nobis aliena, solet onerari præcipue sa-
cerdotum terra, & plus in quibusdam locis grauari, q-
uinquam: quod fortè ex pessima presbyterorum vita,
vel laicorum peruersitate contingit: sed deus sua san-
cta misericordia, si vita nostra in melius mutetur, hoc
emendabit. Sunt tamen excōmunicati qui hoc faciūt.
c. i. & c. quoniam. de vita & honest. clero.

74 *Procuratio* Septimò, obseruare debet iudex in constituendo
nem solue- congruam portionem, vt vicarius possit soluere pro-
re debet curationem, & pensionem tempore visitationis, & se-
curatus & dis apostolicæ legatos recipere, prout de iure tenetur.
vicarius. in c. cum instantia. de censib. & cathedralicum episco-
po dare. c. conquerente. de offi. ordi. quod totum non
potest præscribi, sed in quantitate solutionis sic. glo. in
c. quicunque. 16. q. 7. Hodie non vidi haberi rationē
ad receptionem legatorum papæ, quia rari recipiun-
tur, nisi suis expensis: & quia vicariis & aliis sacerdoti-
bus sunt ditiores, ideo illis non datur victus à curatis.

75 *Decimæ* Octauò, ad decimam papalem haberi debet ratio.
papalis in cle. 2. de deci. vt vicarius eam soluere possit: cùm ho-
cogrua por die frequens sit, non papalis decima, sed donum, quod
tione ratio dicunt gratuitum. & verè dicunt esse gratuitum: quia
habeatur. gratis recipitur, sed inuitum dicitur, quoad soluentes,

per c. 2. & 3. de immunit. eccl. in 6.

Nono^o, mos regionis obseruari, & considerari debet. I. si seruus plurium. §. fi. ff. delega. I. vnde in regionibus, in quibus est frumenti & vini caritas, & congrua portio in pecunia assignatur, magis augeri portio debet, quam in locis vbi adest frumenti & vini abundantia, arg. I. pretia rerum. §. fi. ff. ad leg. falcis. scripsi plenè in repeti. I. vnicæ, in glo. subtilitatem. C. de sentent. quæ pro eo quod interest.

Decimo^o, considerari ætas debet, videlicet senectus, si vicarius senex fuerit, & indigeat maiori adiutorio, & sic portione, quam iuuenis. hoc probat I. cum unus. S. fi. ff. de alimen. & ciba. leg. I. hæreditatum. vbi doct. ad leg. falcid. Et in patrono alendo, si ad inopiam deuenerit, quod ratio ætatis haberi debeat, firmat Paul. de citad. in tracta. iuris patro. 6. parte. artic. 4. q. 7.

Vndeциmo^o, nō sufficeret assignare portionem, per quam vicarius posset viuere sine penuria, si non possit commodè vel congruè viuere: quia sine penuria quis viuere potest pro viginti aureis, & tamen cōmodè nō poterit, nisi habeat centum vel aliam similem summā. hoc docet glo. sing. in cle. vna. in verb. absque penuria. de statu monach. in 6. sequitur Panor. in c. postulasti. de rescript. & c. i. de inslit. sed illam glo. reprobavit Decius in d. c. de monachis. dicens ista esse synonima, & id esse viuere sine penuria, & commodè. nempe qui sine penuria viuit, & commodè secundum eum viuit, & congruerter. quam Decii opinionē non facilèaprobo, nec ea esse synonima arbitror. Nam penuria dicitur inopia earum maximè rerum, quæ in penu reconciliarent, quod pene minus sit, authore Festo, & peno

Tractatus

ris nomine continentur, quae usui & potui sunt accomoda. l. 3. in princip. de penu lega. ff. Sed congruē id quod sufficienter significat, ut superius in principio dictum extitit, comodè verò aptè, utiliter. Ideo nō possunt ista synonima dici habere minus & sufficienter: ideo glo. meliorem habuit sensum. nempe multi scholastici cum pane & aqua absque penuria viuunt, qui commodè vel congruē non censentur viuere, ut omnibus patet. Oportet igitur q̄ vicarius viuat cōmodè: & non sufficeret si sine penuria, contra Decii sententiā.

79 Ultimò, si episcopus vel alius modicam vel excessi-
Ab impo- uam assignauerit portionem, ad superiorem appellari
sitione con- poterit, licet arbitrio eius relictâ fuerit assignatio: quia
gruae por- ab eo quod iudex arbitratur, appellari potest, per c. cū
tionis an- venissent. vbi Panor. col. 4. de iudi. c. 1. de dilat. glos. &
appellari doct. in c. super his. de accusa. doct. in l. si qua poena. vbi
posit. scripsi. ff. de verbo. signi. quia de arbitrio boni viri intelligitur. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. oblig. &
tenebitur tunç episcopus appellationi deferre, ac superior cognoscet. cle. 1. de iure patro. In hoc regno si per modū prouisionis solui debeat cōgrua portio, & assignata sit à iudice regio, fiet executio non obstante appellatione, & sine illius præiudicio. & scripsi in tracta.
de senten. præiudi. in præfa. quæ si postea fuerit reprobata per superiorem, vel moderata, illud moderamen tenebitur à partibus: quanvis in forensi iudicio ecclesiastico non videam sententiā congruae portionis exequi post appellationem posse. Vide glo. in verbo, oneram. in d. cle. 1. Alia multa iudex cōsiderare ex suo ingenio poterit, quæ illi discutienda relinquō. & si supra scripta cōsiderauerit, nō perperā iudicabit, nec huc suā faciet. de quo in l. si filiussa. ff. de iudic.

80

*Portio quæ
ta assignāda
da fit.*

Nona quæstio talis est, quæta assignari portio debeat? Rñd. quidā instar trebellianicæ quartā partē dicūt esse congruā, & cūdā curato pro sua congrua portione oēs à laico decimas petenti, quas infeudatas dicebāt. In hoc senatu fuit quarta pars adiudicata, an. 1539. die 17. Iulii. Sed tex. in c. extirpādæ. de præb. dicit, q̄ quarta quartę. i. decimafesta portio olim assignabatur. sed debet hodie cōgrua dari portio, quę aliquādo est plus, q̄ quarta. aliquādo minus, prout iudici debitur, inspectis superius descriptis, & sic quāta esse debeat, dicitur iudici, ipse dispice quātā imponere debeas: vt in simili inq̄t imperator in l. i. C. de edē. Et nō potest super hoc vera dari doctrina, qui fruct⁹ requirātur ad sustentationē beneficiati, vt inquit Io. de selua, in trac. de benefi. in r. pte, q. 5. nu. 121. plus dicēs, q̄ hodie clerici nō ita strictè viuere debēt, sicut olim. & dos est assignāda magis ampla beneficiatis, q̄ olim, quia ca- rior est victus. in c. episcop⁹. 41. dist. l. verbo victus. vbi scripsi. ff. de verb. sig. & maximē regionis sit⁹ & cōfuetudo īspici debet. l. si seru⁹ pluriū. ī fi. vb1gl. ff. de leg. i.

81

Decimò quæri potest, in quibus rebus hæc portio assignāda sit? Rñd. in fructibus & puerib⁹ beneficii, per tex. in c. i. de præb. in 6. & cle. i. de iur. patr. quāuis Anchā. & alii dicāt in d. cle. i. col. 2. in prædiis assignādā esse: sed obstat tex. ī c. vobis. 12. q. 2. ibi, nec cīens. cuiquā clericō pro portione sua aliquod solū ecclēsiæ putetis esse deputādū, ne p̄ incuriā & negligentiā minuatur. Sed oēm pēsionis summā ex oībus p̄diis rusti- cīis urbanisq; collectā, ad antistitē deferatis. ex qua tñ collectione habeatur ratio, qđ ad causas vel expērias ac

s. iiii

Tractatus

cidentiū necessitatum opus esse perspicitur. Hæ tamē opiniones sic possunt conciliari, videlicet, quādo nulli alii essent prouētus, q̄ fundi: tunc assignari fundus, vel fundi deberent: quia tex. in d. cle. i. dicit de prouenti-bus ecclesię portionem assignandam. prouentus enim nomen generale est, comprehendens fructus & redditus, & quicquid obuenit. l. vsufructu legato. ff. de vsu-fructu. scripsi in glo. prouentus, in §. volumus. de collatio. in cōcord. sed vbi fructus non sunt, necessitas le-gem non habet. l. i. ff. de offi. consul. & inanis est actio, quam inopia excludit debitoris. l. nam is. ff. de dolo. & quod in redditibus vel mobilibus præstari potest, in immobilibus assignari etiam poterit. l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudicata.

82 Si verò alii sint redditus, sufficit si ex redditibus fundorum & possessionum portio quarta assignetur: & erit in arbitrio episcopi non existentibus prouenti-bus, in prædiis assignare. glo. & docto. in d. clemē. i. in verb. & in pœnam. Et quanvis fructus liberis non de-beat computari in legitimā, sed ex ipsa testatoris sub-stantia esse debeat. l. scimus. §. repletionem. C. de in-offic. testa. l. iubemus. ad trebel. tamen secus est in aliis quartis. l. in fideicommissaria. ff. ad trebell. & maximè in hac congrua portione, quæ in frumento, vino, & pecunia assignari potest: & tunc vicarius tenebitur suis impensis vinum vel frumentū portari facere ad suum horreum: ut docet Bart. in l. i. ff. de alimen. & cibar. le-ga. Ideo possunt assignari tres vel quatuor modii vini pro numero personarum, vel maior numeras, & idē in frumento assignabitur, & olei, & pecuniæ etiam quæ-dam portio: quæ omnia collecta, cum oblationibus,

quæ solent vicario relinquī, congruam faciant portionem: vt dicit tex. in c. fi. §. vbi. in verb. eisdem rectoribus tantum de illarum prouentibus. exponit glos. illarum, decimarū parochiæ suæ. de deci. lib. 6. Et sic patet quod debet assignari portio decimæ curato seu vicario, vt viuere possit. quia dicit curatus, non accipio partes inter cæteras tribus: sed quasi levita & sacerdos viuo de decimis, & altari seruiens altaris oblatione sustentor. habens viatum & vestitum, his contentus ero. c. cleric⁹. in fi. 12. q. 1. vbi pbatur, q̄ vicario aut curato oblationes reliqui debēt, & decimarū saltē pars. Et potius debet iudex inclinare ad partē cōgruā vicariorū, cūm sit fauorabilis, q̄ ad possessore decimarum, cū iste laboret ī agro dñico, spūalia parochianis ministrādo.

Vtrum sufficiat assignari in oblationibus seu in distributionibus? Respōd. non, quia incertæ sunt. quippe incertum est an parochiani offerent, & an vicarius ^{In oblationib} nibus an lucrabitur distributiones. Nam impeditus fortè vale-^{sufficiat} rūdine parochianorum, vel aliàs eas lucrari non poterit, & sic viuere non posset: vnde ex his incertis assignati hæc portio non debet, & ius de his non considerat, nec computari in congrua portione solent: vt decidūt domini de Rota, decis. 134. quādo. in no. & decis. 706. in antiqu. Oldr. consil. 118. ex virtute scripsi in tract. nominat. q. 9. nu. 39. versic. 3. quæro. habetur tamen quidam respectus ad prædicta.

Non autem debent assignari modii vini ex tali vinea, vel modii frumenti ex tali fundo: quia si non nascerentur, vel per vredinem, aut aliàs nihil esset in fundo, vel vinea patronus vel alijs debitor diceret se non teneri per l. interdum. ff. de verb. oblig. l. 1. in fi. de con-

83

^{assignare}^{congruam}^{portionem.}

84

^{Vinum vel}^{frumentum}^{ex uno fun}^{de non dea}

Tractatus

diti. & demonstra. & sic portio non esset congrua: ob
id iudices non debent istam portionem congruam as-
signare super una re, sed generaliter super fructib^o be-
neficii: per ea etiam quæ notat Decius, & ibi Mainer.
in l. in omnibus obligationibus. ff. de regul. iuris.

85 **V**Ndecimo, quæ debeant isti vicario computari in
Computatis congrua portione? Respon. omnia certa quæ ha-
di quired- bet ratione sui beneficii seu vicariæ: & sic omnia quæ
ditus sint iure suo ecclesia habet, ei computantur pro congrua
in congrua portione. omnia vero alia quæ nō habet iure ecclesiæ,
portione. sed extra, non ei computantur. argu. l. in quartam. ff. ad
leg. falc. vbi hæres omnia quæ iure hæreditario capit,
in quartam falcidiæ imputat: alia vero quæ alio iure
capit, non.

86 Et ideo oblationes, cùm sint incertæ, non compu-
Distributio- tantur omnino vicario, vt prædictum exitit, nec distri-
tiones non butiones, si quas recipit in ecclesia diuinis interessent
computantur do, nec aliæ fundationes postea factæ in ecclesia: quia
in congrua eas non capit iure suæ vicariæ. Nam alius etiam nō vi-
portione. carius hoc habere posset: & ideo non computantur ei
anniversaria, ratione prædicta: & quod in his maius ha-
beat onus, & ab ipso percipitur gratia remunerationis,
ideo non debet ei computari in sua congrua portione. c.
eum in officiis. de testa. vbi Anchara. & alii. Nempe si
quid ex his causis lucratus sit filius, quām ex substantia
patris, omnia quasi iure aduentitio eū lucrari vult imperator in l. scimus. §. repletionem. C. de inof. testa. sic
& cùm vicarius aliquid habet pro missis ex laicorum
legato in ecclesia fundatis per alios quām per fundato-
res, hoc habet præcipuum, nec debet ei computari in sua

congrua portione: quod est vicariis valde gratum, & lucrosum. Igitur debet fieri separatio illius lucri, quod habet vicarius aliunde, & postea iudex videbit quantum recipit nomine suæ ecclesiæ: & tunc augebit illam portionem, & congruam assignabit. hoc elicitur ex l.i.in princip. & §.i.ff.de separa.bono.

Fallit quando illa incerta reducuntur ad certā sum-
mam, vt plenè Fely. docet in c.ad aures. col.penult.de
rescrip. vt in ecclesia sancti Antonii Venetiis, quæ cō-
muniter percipit per quæstores annuatim quingentos aureos. Ideo si illa incerta possunt ad certum pretium locari, tunc illa possent computari: quia paria sunt certum esse per se, vel per relationem ad aliud. l. ait prætor. ff. de re iudi. & ibi doct. sed non ita exactè computabuntur sicut certa.

Ad hæc si nobilis ob facellum vel ædiculā in eccle-
sia constructam det pensionem vicario, nō debet cōpu-
tari in congrua portione: quia hoc non habet ratione
sui beneficii, sed capellæ fundatæ ibi. nā aliis hoc pos-
set habere, etiā si nō esset vicarius: & quæ ab extraneo
datur, in falcidiā nō imputatur. l.in quartā. ff. ad le. fal-
cid. sic nec in hac cōgrua portione, etiā quia mai⁹ onus
ex illa capella habet, ideo forte est ei op⁹ alio psbytero.

Item si causa docendi pueros vicarius habeat pen-
sionem, non cōputabitur ei in congrua portione: quia
aliunde venit, quam ex viçaria: & quæ aliunde veniūt,
& extra causam testamenti, in quartam non compu-
tantur. d.l.in quartam. & sicut illa quæ ex substâlia de-
functi quis recipit, computantur ei in legitimâ. l. quo-
niam. & l. sequen. §. imputari. C. de inoffic. testa. & il-
lud quod capit extra patrimoniū defuncti, nullomodo

Tractatus

in ea legitima computantur. I. scimus; §. repletionem.
C. de inoffi. testa. ita & illa, quæ vicarius recipit ex be-
neficio suo, dummodo certa sint, computari ei in con-
gruam portionem debent. Si vero capiat aliunde, non
debent computari, ut superius dictum extitit. & hoc
notent vicarii perpetui: & pro me, qui pro illis labora-
ui, deum optimum maximum orent, & erit mihi in sa-
larium.

90 Toki an
hec portio
vateat. **D**Vodecimo, an congrua portio tolli possit? Re-
spond. non, quia non debet ligari os bouis tritu-
rantis. d. §. qui vero. c. extirpandæ. de præbend. & qui
spiritualia seminat, dignum est ut metant temporalia.
c. cum ex officii. de præscrip. & qui laborant māduca-
re possunt. & ecclesiasticis vtilitatibus desudantes, ec-
clesiastica dignum est remuneratione gaudere. c. ecclæ
siasticis. 12. q. 2.

91 Transac-
tione non
perit hec
portio. Etiam per transactiōnēm hæc congrua non tolle-
tur portio, quæ cùm sit alimentorum loco, & modico
contentus vicarius transfigere posset, ideo non tollitur
per transactiōnēm, sicut nec alimenta. I. cum ii. ff. de
transact. vbi plenè Ias. & iuriū interpretes.

92 Semel assis-
gnata por-
tio an au-
genda sit. Si tamē fuerit semel congrua portio assignata vni,
non poterit peti ut interim augeatur portio, sed impu-
tandum est illi, cur tale beneficium acceptauit. glof. in
c. si tibi concessio. de præben. in 6. & ibi expressim Au-
riol. hoc firmat, quando vicarius habebat certā por-
tionē, & cōgruam, & sufficientem in se, licet isti nō sit
congrua: ut Auriol. scribit in c. super eo. col. 2. ibidem.
sicut dicit Panor. in c. ex præsentium. col. vlt. de pigno.
est imputandum illi, qui acceptauit ecclesiam tenuem;

& impotentem soluere debita: nam hoc casu ex industria sua debet viuere sacerdos, per c. clericus vi&tum.
91. distin. Et sicut congrua portio simul assignata non potest diminui per monachos vel per alios. c. auaricie. de præbend. ita nec augeri: cùm contrariorū eadem sit disciplina. l. i. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. & §. i. illo titu. in institu.

Nisi portio fuisset destruta & extincta bello, vel 93
alio casu, & adhuc fructus sufficientes remanerent apud rectorem, vel patronum: eo casu adhuc iterum pente-
tenda eslet congrua portio, instar illius qui legitimam consumpsit. vt de filio prodigo est in euangelio. facit l.
libertus qui operarum. ff. de ope. liber. Bald. & Ias. in l.
scimus. in prin. C. de inoffi. testa. & authen. quod locū.
de collat. vel nisi notoriè appareret illum vicariū nunc
ex illa viuere non posse, per ea quæ superius scripsi.

Si vero apud rectorem vel patronum nihil aut pa- 94
rum remaneret ex illo beneficio, ex cuius fructu peti-
tur congrua portio: tunc vicarius poterit agere contra parochianos, vt præstet ei vitæ necessaria. nam ex quo
eis seruit diuina ministrando, ipsi eum alere debent: a-
lioqui si recusent, poterit ab eis licite substrahere diui-
num seruitum, nisi ei necessaria præstent: vt docet glo.
& docto. in c. omnis Christianus. de consecra. distin. i.
Panor. in d. c. ex præsentium. col. vlt. de pignor. & tunc
oblationes necessariò esse faciendas dicunt doctor. vt
scripsi in tract. de deci. q. i. Sed in hoc casu vicario cō-
sulerem, vt authoritatem iudicis officialis episcopi ex-
peteret, & suos conueniret coram eo parochianos, po-
tius quam diuinum officium relinquere, ne ei postea
fraudi esse possit illa diuini officii dimissio & cessatio.

parochianos;
quando sa-
cerdotem
alere ten-
antur.

Tractatus

c. si canonicum. de offi. ordina.

95 Ad hæc quando monachi, vel alii patroni suos aliū
Vicarius vicarios perpetuos & onera soluunt, vt facere regula-
qñ alitur riter solent Præmonstrateñ. tunc cessat causa & ratio
nō petit per congruæ portionis petendæ. si autem onera ipsi sub-
tionē hanc. eunt, tunc vicarius congruam tantum substantiationē
habebit. cle. i. de iure patro. Guiliel. de montelaudu. in
d. c. i. col. 2. de præben. in 5. Nam si aëtum sit, vt patro
nus certos habeat redditus, & vicarius alios omnes, &
tunc vicarius ad onera tenebitur, si plures erant red-
ditus, quām dati fuerant: teste Bonifacio, clemen. i. in
princi. de iure patron. argu. l. secundum naturam. ff. de
regu. iur. Si vero vicarius certos habet redditus, & mo-
nasterium, vel alias, reliquos: tunc ad onera tenebitur
monasterium, vel ille qui redditus recipit. d. clemen. i.
§. sane. de iu. patr. & ideo portio cōgrua ab eo petitur,
qui fructus redditus, & prouentus recipit, vt superius
dictum extitit.

96 Non tamen tenetur vicarius secularis acceptare o-
Vicarius blationem monachorum, vel aliorum victimum in mo-
ancepsdus nasterio vicario offerentium; seu alibi, nisi per longis-
sit apud simū tempus monasterium consueverit suum alere re-
patronum ligiosum vicariū, tunc valebit consuetudo, præcipue si
viuere. in monasterio alebatur, & cū religiosis. secus si in do-
mibus priuatorum: vt no. doc. in rub. de coha. cleri. &
mul. vt inferius dicetur. nēpe seorsum hæc portio dari
in domo presbyterali debet, vt parochiani volētes fa-
crumentum recipere, presto inueniant sacerdotem in
domo sua.

97 Et hoc probatur argumento patroñi, qui dum ad
Patronus paupertatem deuenit, in sua domo ali debet, nō in ec-

cllesia, vel domo presbyterali, vel abbatis: vt concludit Paul. citad. in tract. iuris pat. q. 10. art. 4. in 6. parte. alle gat. plenum. §. pomis. ff. de vſu & habit. & lo. And. & alios in c. nobis. de iur. pat. facit l. Gaio. §. fi. de alim. & ciba. leg. l. i. C. de lega. vbi plenè docto.

*& ordinat
e vbi sint
alendi.*

Et in episcopo , qui promouit aliquem ad ordines 98
sine titulo, vt teneatur ipsi ordinato prouidere de ali-
mentis & aliis necessariis , donec eidem prouiderit de
beneficio, loquitur c. non liceat. & c. cum secūdum. de
præben. ista tamen alimenta non tenetur ordinatus ac
ceptare, si episcopus velit dare in domo episcopali: sed
debet dare extrā: vt plenè concludit Innoc. & alii, in c.
tuis. & d.c. cum secundum. de præben. & Perus. in c. si
episcopus. illo tit. in 6. sic expressim consuluit Bertrā.
eosil. 55. multa sunt. col. 3. in 2 vol. ex noua edi. Si tamē
vicarius hoc acceptaret, tunc patronus illum honestè
tractare debet in mensa sua, & iuxta se, & locum hono-
rabilem in ecclesia illi assignare, & cubiculum honora-
bile eidem tribuere. Nempe cùm vicarius tractet cor-
pus Christi, haberi debet in honore, teste glo. & doct.
in d. cle. i. circa fi. vbi Bonifa. & Cardi. & alii, in verbo
decenter tractare. ibidem.

Et si vicarius acceptaret victū in domo patroni, tūc 99
non tenetur operari patrono , & illi operas exhibere: *Alimenta
recipiēsan
teneatur
operari.*
quia victus ei debetur ratione diuinī seruitii, non pro-
pter operas : ergo operæ non præstantur patrono. di-
uersum est quando alicui deberentur alimenta, tunc is
tenebitur operari præstanti alimenta, vt in vxore lo-
quitur l. sicut. vbi glo. ff. de ope. lib. sic & filius patri, vt
firmat Lue. de pen. in l. i. in fi. C. de agri. & māci. lib. ii.
ne onerosus sit alimēta præstati. c. de lapsis. i fi. 16. q. 6.

Tractatus

100. Imo fortius, si tenuis portio & parum sufficiēs fuerit interdum assignata, & fruct⁹ beneficii multū ex-
^{Augmētū} creuerit, poterit vicarius petere augmentum congrue
^{portionis} portionis, sicut de legitima, dicunt doct. per illum tex.
^{quādo peti} in c. cum M. in fi. de constit. Deci. in d.c. de monachis.
^{posſit.} in fi. sicut dixi superius de diminutione.

101. Et si temporalia vel alii redditus beneficii non suf-
^{Sireddit⁹} ficerent nisi vicario, tunc præferetur vicarius, tū quod
^{sint tantū} illud tempore prius erat patrimonium suæ ecclesiæ,
^{vicario suf} & postea fuit religiosis datū, vel ab ipsis occupatū, &
^{ficiētes an} sic ipse agit de damno vitando, & monasterium de lu-
^{patrono p-} cro captando: ideo præfertur vicarii ecclesia monaste-
rio. l. iuris ignorantia. ff. de iur. & facti ignor. Tum etiā
quod hoc sit fauorabilius, videlicet alere plebem cibis
spiritualibus, vt vicarius facit, & quod bona facile re-
uertantur ad suam primam naturam. l. si vñus. §. pact⁹.
ff. de pact. hoc expressim firmat Henri. Bohic. in c. ex-
posuisti. in fi. de præben. quia etiam ius commune hic
curatus habet pro se. c. pastoralis. de his quæ fi. à præl.
Et charitas bene ordinata à seipso incipit. l. præses. C.
de seruitu. & aqua.

102. Sicut dicimus de patre, qui debitibus inuolutus non
^{Pater quā} potest filiam dotare: si tamen illi filiæ dotem cōstituat,
^{do nō te} non tenet illa dotis constitutio: vt docet Bald. in l. fin.
^{neatur fili} col. 3. C. de do. promis. versi. sed quid si pater. quem se-
^{am dotare.} quitur Roma. in l. I ff. solu. matri. per l. ait prætor. §. si
cum mulier. & l. fi. §. si à socero. ff. quæ in fraud. credi.
Ias. in §. fuerat. nu. 116. de actio. in inst. licet aliâs pater
regulariter dotate filiam teneatur. l. qui liberos. ff. de
ritu nup. quia paternum est officium illani dotare. l. fi.
C. de dotis promiss.

Et in

Et in donationibus temporalium factis monasteriis, vel aliis locis piis, ac in vniōnibus, solet papa dicere, reseruata congrua portione. c. exposuisti. in fine. de præben. & id solet dicere in literis vniōnum: reseruata tamen de fructibus, redditibus & prouentibus huiusmodi pro uno vel duobus vicariis perpetuis in ecclesia vel ecclesiis præfatis canonice instituēndis, cōgrua portione: ex qua iidem vicarii possint dēcātero sustētari, iura episcopalia soluere, & alia sibi incumbēntia onera commode supportare: non obstantibus & cæte. Ita vidi, & superius expressius scripsi. & isti sunt ablatiūi absolute positi, qui conditionem important. l. ab emptione. ff. de pact. vbi docto. not. & prius papa vult reseruari congruam portionem: postea reliquos fructus donat, & vnit. ob id præferri debet prima ecclesia vicarii. vt Panor. not. 3. in d. c. de monachis. probat, dicens habentes ecclesiam quoad temporalia, non posse omnes redditus ecclesiæ consumere, & sibi usurpare: sed redditus tantum superfluos, detracta prius cōgrua portione vicario, seu rectori ibi instituendo, & pro iuribus episcopalibus soluēndis. Sequitur Cardi. in d. c. exposuisti. 3. nota. de præben. vbi etiam Henri. ait, tolerabilius esse quod canonicus vel prior egeat, qui habet annexam curam, quam vicarius, qui illam exercet.

Quia non poterat episcopus, vel alias, donare vni^o ecclesiæ temporalia monasterio vel alteri, in præiudicium & destructionem primæ ecclesiæ; nec unum altare discooperire, vt alterū cooperiretur. l. assiduis. ih. fi. qui potio. in pigno. hab. C. glo. in §. fi. quomo. oport. auferre al. episco. iudica. colla. i. & cum cura animarū non debe teri. bat negligi. cle. i. de præbend.

Tractatus

105 Idem dicunt si vicarius ingratus fuerit monasterio,

An vicar quia tunc cōgruam portionē petere non potest, instar
ius ppter filii, qui ingratitudinem aduersus patrem commisit, vt
ingratitudo ab eo etiam alimenta non petat. l. si quis à liberis. ¶.
dine prime tur cōgrua idem iudex. in glo. detulerat. ff. de liber. agnosc. quia ti-
portione. lius ingratus perdit ius filiationis. Bald. in l. fi. C. de
dotis promissio. Ias. in l. ius autem. ff. de iusti. & iu. &
quod patronus ingratus non possit petere vt alatur
ab ecclesia, firmat Paul. Citad in tracta . de iur. patro.
q.8. artic. 4. in sexta parte.

106 Ego contrariū tenerē in perpetuo vicario, quia hic

portionem ratione ecclesiæ petit, quæ ingrata esse ne-
quit. et potest quis nomine alieno petere, quod nō suo.
l. quæsitū. de in ius vocan. ff. itē nomine seruitii, quod
illi ecclesiæ impēdit, hoc petit. ideo nonobstante ingra-
titudine ab eo cōmissa, petet illā portionē : quia post-

quā altari serui, necesse est vt de alteri viuat. c. cum se-

Beneficiū cūdum. de præbēd. item beneficiū ecclesiasticū alicui
non auferi collatū non potest ab eo auferi propter ingratitudinē.
propter ins teste Ioh. Andr. Card. Panor. & Imol in c. fi. de postul.
gratitudinē quos refert & sequitur de ripa. in repet. l. fi. q. 48. C. de
mem.

reuocād. donat. & propter delictum prælati nō reu-
catur donatio facta ecclesiæ . per regulam, delictū per-
sonæ. de reg. iur. in 6. Panor. in c. verū de conditio. ap-
posit. de ripa, in d. l. fi. q. 52. & sic vicarius non obstante
ingratitudine allegata p patronū, vel monasteriū, pote-
rit cōgruā portionē ab eis petere: alioqui esset auferre
beneficiū indirectè ab hoc vicario, & dei seruitiū. nē pe-
hic vicarius postea, si nihil ab ecclesia consequeretur, illi
nolet seruire, & sic diuinus cessaret cultus. contra c. ex
parte. de constitu. & ita residet, quicquid in contrariū

dicatur: quia longa est differentia inter filium & istum curatum, & vicarium: ut recte intuenti patet, & est diuersa ratio in utroque.

Vltimò, videndum est an vicarius sit fundatus de iure 107
re communi ad decimas, & alia beneficiorum iura, vel mo- Quis de iure
nasterium, vel patronus, & quis illorum. Respond. ille re cōmuni
dicitur fundatus de iure cōmuni, quando ius ei assen- fundat' sit
titur ad illud quod petit: ideo non tenetur probare id
quod petit sibi dari, sed aduersarius qui habet ius com-
mune contra se. c. ad decimas. de restit. spolia. in c. i. de
pr̄scrip. ibidem, & ideo multum prodest scire quis sit
fundatus de iure communi: quia is habet pr̄sumptio-
nem juris, quae alibi dicitur probatio liquida. glo. in l.
si tutor. C. de peric. tuto. & in l. i. C. de testa. milit. Bar-
ba. consil. 50. illud afferam. col. 4. vol. i. & fundatus de
iure cōmuni dicitur, quādo ius pro eo facit. Et quan-
do hoc sit, facio casus sequentes.

Primus est, quādo religiosi, vel alii percipientes ec- 108
clesiæ redditus probat oēs illius prouetus in fundatio- Vicarius
ne vel vniione sibi donatos, tūc ipsi sunt fundati de iure an sit de iure
cōmuni in illis fructib⁹, adeo q̄ vicarius ppetu⁹, vel re cōmuni
curatus petēs fructus vel decimas tenetur pbare ad se fundatus.
spectare: quia pars in toto est: ideo q̄ illā pte petit, pba-
re habet. l. si qs cū totū. de excep. rei iud. ff. imo ius cu-
ræ ī effectu videtur tūc erga religiosos, vt testatur Car-
di. in clem. i. q. 15. de iure. patr. & ideo dicitur de capellis
monachorū, nō vicariorū. gl. in cōstit. Angliæ. rubr. de
insti. vica. in i. gl. nec habet tūc locū cle. i. de deci. quia
ipsi non dicuntur usurpare quod ad eos spectat. c. cum
in tua. de deci. vbi dicitur vnā rem non deberi diuerso
iure censeri. Bohic in c. exposuisti. de pr̄bend.

Tra&tatus

109

Secundus casus est, si monasteriū, vel alius recipiēs fructus beneficii probet se habere certos fructus in ecclēsia, tunc vicarius seu curatus in omnibus aliis de iure communi fundatus est: quia omnes alii sunt isti vicario assignati à iure, & ideo non tenetur probare spe & stare ad eum, per c. ad decimas. de resti. spol. in 6. & sic loquitur c. avaritiae. ibi, intelleximus quodd in ecclesiis vestris, de quibus certas pēsiones cōsueuistis percipere. de præb. Et quāuis ibi esset reseruata certa religiosis portio, tamen solebant ipsi quibusdam clericis, nō autem curato vel vicario, aliquam portionē dare: quā diminuebāt, vt ibidem patet. ideo statuit ibi, quod illam diminuere non debeat, & nō loquitur de portione vicariorū. vt docet Aufrer. in decis. 109. si intentio.

110

Tertius casus est, quando patronus, vel alius recipiens fructus nihil probat, nec curatus vel vicarius, tūc in dubio curato vel vicario adiudicari debet: rato vel vi quia donationem fructuum esse factam oportet allegare ab eo, qui non est institutus, nec collationem habet, licet sit patronus: quæ donatio facti est, ergo eam probare oportet. l. in bello. §. factæ ff. de capti. & c. ex trāsmissa. de præscri. & huic instituto in ecclēsia in dubio debetur decimæ. d. c. reuertimini. 16. q. 1. & sic vicario. c. cum homines. & c. cum in tua. in fi. de deci. nō autem patrono: sed præsentatio est eis ratione patronatus, de gratia reseruata. c. 3. de iu. patro. & alimenta in casu paupertatis & inopiæ. c. quicunque. 17. q. 4. extra igitur inopiam, nihil ab ecclēsia, in qua est patronus, nisi in fundatione vel in iure expressum sit, recipere debet. Igitur in aliis extra patronatum, vicarius est de iure communi fundatus: & sic patronus probare de-

bet saltem præscriptionem.

Quartus casus est, quando certa pars decimarum ¹¹¹
spectat ad monachos, vel ad alios, altera vero pars ad
curatum seu vicarium: tunc decimæ nouales spectabunt
ad curatum. *cum* contingat. de deci. dixi in trac. meo
de deci. in illa quæst. an sublatis decimis noualia debe-
antur. *q. 14.* Contrarium est si vicarius decem, vel vi-
ginti sextaria frumenti, seu decem modios vini recipe-
ret, tunc enim noualia ad clericos percipiætes integras
decimas pertinebunt: nec istius partis consideratio
habebitur, ut vicarius quicquam ex noualibus habere
debeat: vt not. in c. quoniâ. c. ex parte. 3. & c. cū in tua.
de deci. & c. cognouimus. 12. q. 2. & Guliel. de monte-
laud. in defens. monach. posito. in fi. Benedic tinæ: quia
rei limitatæ nihil accrescit. l. in agris. ff. de acquir. rerû
do. quod est verū, quâdo illi qui percipiebat decimas
erât viri ecclesiastici: secus si laici, quia hi noualia non
habebunt, licet veteres decimas perciperent. c. tua. l. in fi.
de dec. scripsi in trac. de deci. abudatius, ibi videre licet.

Non refragatur quod vicario sit faciēda assignatio ¹¹²
congruæ portionis, ergo non est de iure cōmuni fun-
datus. Respon. cum demum faciēdam esse assignatio-
nem, quando de donatione & subiectione, ut superius
dixi, constat: aliâs non, ut expōnit Bonifa. in cle. t. in fi.
de iur. patr. siue vocetur vicarius, siue curatus, siue re-
ctor, non est curandū. Nam in quibusdā locis vicarius
vocatur, licet curatus verè sit: in aliis rector, quia rege-
re debet per se, non per alios: vt in rub. de cleri. non re-
fiden. aliquando vicarius perpetuus.

Quæro, sæpius dubitatur super decimis, inter mo- ¹¹³
na sterium, vel collegium, & institutum in beneficio.

Tractatus

Probare Monasterium seu collegium dicit se curatum (vt ver-
quis debe-
at se cura-
tum prime) corum utar) primituum: institutus vero cōtrariū.
quis hoc probare habeat? Respon. regula est, quod institu-
tum in beneficio, & prouisus, in dubio præsumitur
curatus: tu quia simul atque prouisus de beneficio est,
& illud acceptauit, ius in re habet, & illud beneficium
obtinere dicitur. c. penult. & fina. de concess. præbē. in
6. Archid. in c. si gratiōs. col. i. de rescript. in 6. ideo
potest illud permutare. c. ad quæstiones. & per totum
de rerum permut. & fructus beneficii ad eum spectat,
& pro eius debito capi possunt. c. 2. de fideiū. d. c. ad
quæstiones. & per totum. quia dominus fructuum esse
censetur. docto. per illum tex. in c. vno. de cleri. non re-
siden. in 6. Ideo postquam ecclesia est istius prouisi, &
fructus sunt eius, non potest dicta ecclesia esse alterius:
quia una ecclesia debet esse unius sacerdotis. c. cū non
ignores. de præbend. ideo qui dicit se curatum ultra
prouisum, oportet quod p̄bet, & sufficit instituto pro-
bare se prouisum ab eo qui ius prouidēdi habebat, si-
ue per electionem, siue per collationem, siue per insti-
tutionē, vel alio quoquis modo prouisus fuerit: quia in
istis quoad hoc est eadē ratio, vt habetur in c. cum in
illis. de præbē. in 6. & patronus non censetur curatus,
sed ius patronatus tātūm habet, vt per totum tit. de iu.
patr. & si ipse donauit ius quod in ecclesia habet, illud
tātūm ius dedisse cēsetur. c. pastoralis. de dona. nō cu-
ram, quam non habebat: quia nemo plus iuris trāffert,
quam habeat. reg. iur. l. traditio. ff. de acquir. rer. domi.

114 **Quomodo** probare poterit monasteriū illam in-
Probari stitutum esse vicarium, & non curatum? Respond. ex
quomodo fundatione, si data fuerit capella monasterio, vel colle.

gio, seu altare monasterio : tūc & cura data censetur.c. possit vica
altaria.vbi docto. i.q.3. c. cum & plantare. §.in eccl
siis.de priuilegiis.

Secūdō, si in prouisione nominetur vicarius, vt patet in toto titu. de offic. vicar. quia vbi in prioratu seculari curato est vicarius perpetuus, tunc prior censetur curam habere.cle. ne in agro. §. cæterum. de statu monach. & de rota decis. 228. nota quod vbi. in antiqu.

Tertiō, si probetur per tēpus inimemoriale quod hic vicarius recognouit ipsos religiosos, vel alias, venientes ad suam parochiam tāquam curatos, & ibi celebrauerunt tanquam curati, & hora qua solet vicarius celebrare, & sic quod exercuerit curam, ex illo exercitio probabitur eos esse curatos, vt doct. in c. extirpandæ. de præben. firmant.

Quarto, quādo esset ecclesia vnita, & fruct⁹ omnes dati & vnitī ecclesiæ cathedrali, monasterio, seu præbēdæ, vel collegio, tunc cura spectat ad monasteriū in vniuerso, vel ad habentem præbēdam, vel ad collegiū c. exposuisti. vbi glo, & docto. de præbend. & is qui instituitur habet tantūm curæ exercitium, & loco vicarii est: vt etiam probat Cæsar Lambert. in tracta. iuris patro. artic. 12. q. princ. 3. partis. 2. lib. allegat extrauag. execrabilis. in fi. versi. quantu. in extrauag. Iohan. 22. Si verō institutus det aliquos fructus monasterio, vel alteri, tunc dicitur is, qui dat partem, curā habere animarū primitiū. vt testatur. Panor. & alii in d. c. exposuisti. & docto. in cle. vnicā de off. vicar.

Quinto, quādo probaretur quod istud beneficium dependet ab alio, quod fuit fundatum ex causa, vt in c. ad audientiam. de eccl. ædifi. tūc probaretur alterum

t. iiiij

Tractatus

esse vicarium: vt concludit Cardina.consil.30.in hac.
Imol.in cle.vna.col.3.de offic.vicar.

119 Sexto, quando probaretur quod monasterium haberet iurisdictionem in vicarium perpetuum, tunc iurisdictionem habens presumitur habere curam primi tiuam, etiam si sacramentorum administrationem non haheat: quia sufficit quod aliquam habeat curam, etiam in iurisdictione administranda. c. dudum.de elec.doc. in c.de multa.de præb. vide glo.in verb.vicarios.vers. quantum.in d. extrauagan.execrabilis.Ioh.22.rub.de præben.aliis etiam modis probari poterit, quos nunc omitto, vt breui finem imponam.

120 Sic dicimus in episcopo, vt fundatus de iure communi censeatur in collationibus & prouisionibus ecclesiarum suæ dioecesis. c.oës basilicæ.16.q.7.quod nō potest tolli, etiam ex dispositione testatum. c. sic quidam.& c.nouerint. 10.q.1. vnde non valet dispositio testatoris in fundatione ecclesiæ adiecta, vt hæres conferat, & episcopus nihil habeat, nisi à papa hoc fuerit approbatum. Inno.in c.in Lateranensi.de præben. Bart. in l.quotiës. §.fi.de administ.tut.ff.Panor.in c.requisisti.de testa.col.penul. & in c.cum venerabilis.in 2.no. ibidem. est etiam fundatus in institutione & destitutione, per text.in c.cum ex iniuncto.de hæretic.c.1.de capel.monach.Dec.consil.121.in causa.

121 Et in subiectione.c.cum venerabilis.de except.vbi juris interpretes volunt omnes clericos & canonicos, ac religiosos esse subiectos episcopo, nisi pbēt se exceptos:& q.hoc dicit pbare debet.l.ei q.dicit.de pb.ff.

122 Idem in iurisdictione spiritualium causarum, vt iurisdictionem spiritualē habeat in tota dioecesi. c. cum

episcopus.de offic.ordin.in 6.c.i illo titu.

Et regulariter in omnibus spiritualibus fundatus ¹²³
de iure communi in episcopatu suo censetur : secus in
temporalibus.tex.in d.c.cū venerabilis.in fi.de except.
c.constitutus.de relig.domib.Plenè regulam cum am-
pliationibus & limitationibus scribit Fely.in d.c.cum
venerabilis.col.10.num.32.nisi in ecclesia collegiata.
Deci.& alii in c.significauerunt.de exceptio.

Idem in imperatore & rege Franciæ, ut de iure cō- ¹²⁴
muni fundatam habeant intentionem in iurisdictione ^{Imperator}
omnium rerum sitarū in toto imperio & regno: quod ^{& principis}
probatur in l.l.ff.de constitu. principū. & in §. sed ^{pes in quo} & ^{fundati}
quod principi.de iure natura.in instituti. vbi populus ^{sint de iure} ^{communi}
transtulit in imperatorem omne imperium & potesta ^{communi}
tem, non verò omnium rerum : imo quando populus
transtulit iurisdictionem in imperatorem, retinuit om-
nium rerum suarum dominium : alioqui frustra es-
sent omnes leges de acquisitione rerum latæ, si impera-
tor omnia bona haberet. Sic iurisdictionem de iure
communi habent: & qui negaret non esse sub illorum
iurisdictione, probare haberet. Nam postquam ipse iu-
risdictionē habet in suo imperio , & in toto regno rex
Franciæ, ergo qui partem vult eximere ab uno illorū.
probare hoc debet, per d.l. si quis cum totū.ff. de ex-
cept.rei iudic.& d.e.cum episcopus.de officiordi.in 6.
Io.de pla.in l.vna.C.de conducto.& procura.lib.11.

Sed quoad dominium rerum, nō dicitur princeps, ¹²⁵
etiam imperator, de iure cōmuni fundatus in suo im- ^{Dominium}
perio. quod probatur: quia postquam deus creauit ho- ^{rerū nō ha}
minem,& res ad illius utilitatem, Genes. 1. & seq. de- ^{bet prim}
ditque ei deus omnia bona, dicens: Quicquid calca-

Tractatus

uerit pes tuus, id tuum erit. deut. 10. c. & Iosue 1. & 14.
ca. homines igitur occuparunt possessiones, & effecti
sunt illarum domini. genef. 13. & cum illæ possessiones
non essent aliquo onere affectæ, à deo liberæ sic sunt
translatæ in occupantes ex dei opt. maxi. prouisione.

126 Item probatur genef. 47. c. vbi Pharao propter famē durissimā in Aegypto ortā subegit oēm Aegypti terrā, præter terrā sacerdotū, emendo illā, & postea colonis ad censum quinque partis tradidit. ibidē. Si ergo illā nō emisset, nō fuissent illæ terræ cēsuales: quia nullus cēsus erat à datore deo optimo impositus. vel si rex fuisset dominus illius terræ, illā proculdubio nō emis-
set, vt pote suam: quia rei suæ emptio cōsistere nequit. Hester 10. c. l. rei suæ. ff. de contrahen. emp.

127 Et per hoc patet quod omnis res præsumitur libera & allodialis & franca, nisi rex probet esse emptam,
Omnis res præsumit vel alio modo factam censualem, vt in Aegypto, vel ac
libera & quisitam. l. altius. C. de seruitu. & aqua. & Iohan. And.
allodialis & franca in c. fi. de iudi. & Hosti. in c. nimis. de iureiur. Bal. in c.
nisi probe- significauit de rescrip. c. 1. de vassal. qui contra constit.
tur contra Lotha. & c. 2. si de feud. fuer. controuers. inter domi. &
agnat. vassal. c. 1. de conté. inter mascul. & femi. Albert.
Brunus, consil. 1. col. 1. in materia feudorum. & Barbá.
consil. 5. illud. col. 4. in primo volu. Benedic. in repe. c.
Raynutius. in verb. & vxorem. nu. 309. de testa.

128 Non refragatur quod imperator sit dominus mun-
Dominus di. l. deprecatio. ff. ad le. Rhod. de iact. Verum est quod
totius mūs dominatur in mundo per iurisdictionem, & præemi-
di est impe- nentiam: sed non est dominus rerum mundi. ideo di-
rator, quo- cit mundi dominus, non rerum, nec bonorum. l. bene-
modo in- telligatur. à Zénone. C. de quadri. præscrip. & hodie sceptrū do-

minantium planctus est. Ezech. 19.c.in fi.

Et postquam semel princeps subierit terras, & censuales reddidit, & colonis dedit, potest dici, cuius & ipsi sunt, & omnia bona eorum esse cognoscant, scilicet censiti.l. 2. C. in quibus caus. colo. libr. 11. antea vero non.

Nec obstat rub. C. sine censu vel reliq. fund. comp. 130
non posse. Respondeo verum esse, quando fundus se- *Intellectus*
mel fuerit censualis, non potest sine censu comparari: *ad rub. C.*
sed quod omnes fundi sint censuales, hoc non est ve- *sine censu*
rum. quod etiam probat l. 1. & sequen. ac l. vlt. illo titu.
Igitur omnes fundi sunt liberi ab initio, si non fuerint
seruitute ab initio affecti. & qui dicit seruos esse vel
censuales, hoc probare habet, etiam si nomine princi-
pis petat.

Nec obest illud vulgare, quod non potest quis esse 131
sine domino, vulgo, *lon ne peult estre sans seigneur.* verū *Sine domino*
est quoad iurisdictionem, & protectionem: sed quoad *no quis esse*
solutionem sensus, sic per authorita. genef. 37. de Pha- *non potest*
raone. & alibi Dauid dicit: cælum cæli domino, terrā *quomodo*
autem dedit filiis hominum. Non autem vni filio vel *intelligatur.*
imperatori, vel regi, sed omnibus filiis. & ab illius sum-
mi domini dono liberæ tenetur terræ & possessiones:
alioqui sequeretur quod qui nō haberet terras, ex qui-
bus soluere teneretur, esset sine domino: & tamen di-
cimus, quod *nul ne peult estre sans seigneur.* & ideo con-
cludunt docto. in c. cum non liceat. de præscript. quod
non potest quis præscribere, quod non sit saltem sub-
ditus papæ.

Et ideo nō possunt cogi domini possessionum re- 132
cognoscere terras, pro quib' nihil vñquam soluerunt: *No potest*
quis recos

Tractatus

gnoscere terram. ut firmat Iacobi in tracta. de feud. in verbo, dictique vassali. 2. colum. 3. versi. subsequenter. Et patria Occitana habet super hoc priuilegium, insequens ius commune, videlicet, ne teneantur census soluere ex possessionibus liberis: sed rex exigere potest ab eis collectas, *Privilégium Linguae Occitanae quo ad terras.* pro modo possessionum, quas tallias dicunt. & egoipse vidi aliâs eorum priuilegiū, alioqui duplii onere gravarentur, & censuum, & collectarū, quod ius non permittit. c. bona fides. de deposito. c. at si clericis. in fine. de iudicis. Boer. in §. penult. de consuetudine. feudo. in consuetudine. Bituri. Sic debet intelligi, dum dicit regē de iure fundatum, videlicet quoad iurisdictionem, & quoad omnes regni sui vassalos: quia comes vel alias dominus non habet feudum in regno, nisi à rege: sed si negaretur feudum esse, oportet quodd rex probet, propter illam præsumptionem juris, quodd omnis res præsumitur libera: & si rex petat censum, oportet quodd probet terram censualem, & illi censum fuisse impositum, per supradicta.

133 Nec me mouet quod scribitur primo regum, ca. 8.
Iura regis ubi ius regis computatur: & inter iura illi⁹ dicit agros que sint. quoque vestros, & vineas, & oliueta tollet, & dabit seruis. Responde, deus in odium illorum, qui petebat regem, & abiiciebat dēcū regem, dixit eis, quod rex qui regnaturus erat super eos, ista faciet de facto: non tamen deus regibus hoc concessit, quia dicit, agros vestros. & sic sunt agris subditorum, non regum: sed hos de facto tollunt reges. Etiam loquitur de tyranno, qui non erat à deo electus. nam tyrannus hoc facit, sed non electus à deo, quod probat ibi tex. regis vestri, quem elegistis. alioqui si regis ius esset accipere pos-

sesiones subditorum sine causa, malè fecisset Nabo[n]th
recusans vineam dare Achab regi Israel. nempe illa
vinea erat vicina, & prope domum Achab regis, vole-
bat ei Achab dare meliorem vineam pro ea: aut si cō-
modius ei fuisset, argenti pretium, quantum digna es-
set: & tamen deus grauatē tulit. vt patet tertio regum,
cap. 21. & sequenti.

Sed hoc ius regis est instantे necessitate, vel pu-
blica vtilitate, vt rem subditi tunc possit accipere. l. 134
item si verberatum. ff. de rei vendicatio. Ias. plenē in l. res quando
barbarius. ff. de offic. prætor. & Decius in c. ecclesia p[ri]nceps cas-
sanctæ Mariæ. de constitutionib. & hoc, dato pretio p[re]ter possit.
pro rei æstimatione. l. 2. C. de ser. qui pro præmi. liber.
accep. & glos. vlti. in l. si locus. ff. quemadmodum ser-
uitus amit. dicit hæc non seruari à tyrannis, vel de fa-
cto: seruari tamen debet, & aliter imperator vel rex,
sine nominis mutatione, non potest r[es] vicini vel sub-
diti accipere sine consensu domini, vt de Nabo[n]th ap-
paret, & probat l. id quod nostrum. ff. de regulis iuris.
alioqui audient quid dicit dominus Achab, tertio re-
gum, cap. 21.

Nec obest illa iactabūda lex, bene à Zenone. C. de 135
quadrienni præscript. vbi omnia dicit esse principis: In et lectione
sed si videatur §. primus, vbi hæc sunt verba, Quæ ad l. bene à
enim differentia introducitur, cùm omnia principis Zenona. —
intelligantur, siue ex sua substantia, siue ex fiscalis fuerit
aliquid alienatum. Et sic bene dicit illa lex, omnia in-
telligi principis, que procedunt ex eorum priuata sub-
stantia, id est, illius patrimonio, & fiscalia. sed non di-
cit res priuatorum esse principis: sed tantùm bona pa-
trimonialia sua, & fiscalia: alioqui si Iustinian⁹ hoc di-

Tractatus congruae portionis.

ceret, falsum diceret, & cōtra ius diuinum loqueretur: cui non esset credendum. sed posset dici de illo, non posse statuere cōtra ius diuinum. Nam si omnia essent principis, de quo facerent homines eleemosinā, cūm nil haberent, nisi de bonis principis? & sic furtum cōmitteret. species enim furti est, de alieno largiri, & beneficii debitorem sibi acquirere. I. si pignore. §. I. ff. de fur. & omnes essent pauperes: & tamen in euāgelio loquitur diuitibus. Et frustratoriæ essent ferē omnes leges, volentes actiones rei vendicationis, & alias dari dominis, cūm nullus inueniretur rei domin⁹, nisi princeps. Solus ergo princeps pro omnibus rebus rei vendicatio. ageret: quæ omnia quām sint ridicula, inueniāque à ridiculis hominibus, nemo sanæ mentis inficiari potest, vt consuluit Bertrand. consil. I. in 3. volu. ex antiq. editio. & Ezechie. 46. scribitur: Non accipiet princeps de hæreditate populi per violentiam. Et de possessione eorum abundē docet Lucas de pen. in I. fi. C. de loca. præd. ciui. lib. II. ergo bona sunt populi, nō principis omnia. Alia ferē vsque ad nauseam adducere hic possem: sed cum ista sint tam clara & notoria, illa missa nunc faciam: orans iudices, & alios lectores, vt hæc boni consulant, & seruent, & conscientiis suis prouidebunt: quas debemus tanquam sartate etiā custodire, vt animā possit vñusquisque deo reddere immaculatam, quod faxit deus. Cui de omnibus haetenus mihi elargi tis, virginique Mariæ, gratias ago & agā immenses per secula.

Amen.

Errata.

Folio primo, linea 4. ibi, interpaetibus. lege, interpretibus.
ibidem, linea 9. ibi p̄scribere. lege, p̄scribere.
fo. eod. verso, nume. 4. ibi, deuouerent & fouerent, quare. lege
deuouerent, quare Iupiter & cætera.
fo. 3. nu. 10. in fi. ibi, tenebilis. lege, tenebitis. & fol. eod. verso, in
princip. lege, exhortari.
fol. sequen. verso, nu. 19. ibi, Theseis. lege, Theseus. & linea seq.
ibi, Theseus. dic Theseis.
fol. 6. nu. 25. ibi, anathena sit. lege, anathema sit. & ibidem linea
vlti. nu. 27. ibi, ttetia. dic tertia.
folio 7. sub nume. 30. linea 10. ibi, atēdere. dic, attendere.
fol. 8. nu. 6. ibi, cuius domū esset. lege, cuius donum esset. & eod.
fol. verso, nu. 8. ibi, quicquid perfectionis. lege, quicquid imper-
fectionis. & ibidem prope finem. ibi, primitias & vltimas. lege
primas & vltimas.
folio 15. linea 9. ibi, Quarta pars. dic Quota pars.
fol. 16. nume. 4. ibi, aliās posset aliās fraudari. lege, aliās posset
fraudari. & fol. eod. verso, sub nu. 6. in fi. ibi, sic nec curati. lege
sic curati. fol. 19. verso, nu. 22. ibi, reg. 10. lege, regula decimaru.
fol. 22. nu. 34. ibi, & modicis decimis. lege, & in modicis decimis.
& eod. fol. verso, linea 2. ibi, firmū an debeat. lege, firmū debeat.
fo. 28. vers. nu. 2. ibi, Hi Græcē latīnē. lege, Hi Græcē διάκονοι, 12.
fol. 33. nu. 20. ibi, dicantur militari. lege, dicantur militare.
fol. 35. verso, in princi. ibi, reintegranda. dic, reintegranda. & ea-
dem linea, ibi, nos passim. lege, non passim.
fol. 40. vers. linea 13. lege sic hāc lin. cōfil. 34. in hac causa. col. 2. &
Ias. cōfil. 93. in causa. vol. 1. Fel. in c. causa. col. 2. nu. 5. de p̄scrip.
fol. 42. nu. 19. ibi, aufere cupiunt. lege, auferre cupiunt.
fol. 82. verso, nu. 36. ibi, indulgisset. tex. lege, indulsisset. tex.
fo. 88. nu. 11. ibi, multiplicaretur à eo, dic, multiplicaretur à deo.
fol. 96. nu. 18. ibi conten. er. in. lege, contentio fuerit inter.
fo. 110. verso, sub nu. 75. in fi. ibi, itē vii potest. lege, itē vni potest.
fol. seq. nu. 78. ibi, interest contentum. lege, interest contemptū.
fol. 119. verso, in textu, ibi, committere. dic, commutare.

Cum priuilegio.

